

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim

Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı

PAKİZE BAŞARAN'IN ROMANLARI VE ROMANCILIĞI

Yasemin ERCAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

PAKİZE BAŞARAN'IN ROMANLARI VE ROMANCILIĞI

Yasemin ERCAN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

[Yasemin ERCAN] tarafından hazırlanan "[Pakize Başaran'ın Romanları ve Romancılığı]" başlıklı bu çalışma, [26.06.2019] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından [Yüksek Lisans Tezi] olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

[Prof. Dr., Gıyasetin AYTAS] (Başkan)

[İ m z a]

[Dr. Öğr. Üyesi, Serdar ODACI] (Danışman)

[İ m z a]

[Prof. Dr., Abide DOĞAN] (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

[Prof. Dr., Musa Yaşar SAĞLAM]

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğini, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçlarını bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sardeğini, kullandığı verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, yararlandığı kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğunu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Dr. Öğr. Üyesi, Serdar ODACI danışmanlığında tarafından incelendiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Yasemin ERCAN

TEŞEKKÜR

Öğrencisi olduğum günden itibaren bana sabır ve anlayış gösteren tez danışmanım Dr. Serdar Odacı'ya; lisans ve yüksek lisans derslerinde bana verdikleri birbirinden değerli bilgiler için Prof. Dr. Abide Doğan'a, Prof. Dr. S. Dilek Yalçın Çelik'e ve Prof. Dr. Gonca Gökalp Alpaslan'a teşekkürü bir borç bilirim.

Bu süreçte bana, benden fazla inanıp güvenen, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen biricik ailem ve canım dostlarım varlığınızın benim için ne kadar değerli olduğunu sözcüklerle ifade edemem.

Yasemin ERCAN

2019

ÖZET

ERCAN, Yasemin. *Pakize Başaran'ın Romanları ve Romancılığı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Bu çalışma 1951-1977 yılları arasında Pakize Başaran tarafından yazılan on bir romanı kapsamaktadır. Çalışma iki ana başlık altında incelenmiştir. İlk bölümde yazar “*Hayatı*”, “*Mesleği*” ve “*Sanatı*” bakımlarından ele alınmıştır. İkinci bölümde yazarın romanları; “*Romanların Biçimsel Özellikleri*”, “*Romanların Yapısı*”, “*Tematik Yönden Romanlar*”, “*Romanların Adlandırılması*”, “*Dil ve Anlatım*” başlıkları altında detaylı bir şekilde incelenmiştir. Romanların yapısı başlığı altında olay örgüsü, şahıs kadrosu, bakış açısı ve anlatıcı, zaman, mekan ve anlatım tekniklerine yer verildi. Bu bölümde *Şaka Bitti* adlı roman ayrı bir başlıkta incelenmiştir; bunun nedeni adı geçen eserin biyografik ve tarihi unsurlar içermesidir. Bu nedenle ilk bölümde yazarın hayatı ele alınırken, ailesine de yer verilmesi uygun görülmüştür. Romanlarla ilgili incelenen her bir başlıkta kronolojik sıra esas alınmıştır. Yazarın ele alınan on bir romanı şunlardır: *Benim Doktorum*, *Sahte Gelin*, *Köye Dönen Yosma*, *Meçhule Giden Yol*, *Şaka Bitti*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları*, *Devenin Öcü*, *Büyükler Küçükler ve Köpekler*, *Döner Koltuk*, *Tekinsizler*. Çalışmanın sonuç kısmında ise bir kadın yazar olarak Pakize Başaran'ın hayatı, ailesi, mesleği, sanatı, romanları, romanlarının yapısı, romancılığı ve romanlarında görülen popüler roman özellikleri hakkında elde edilen bulgular nitel olarak ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Pakize Başaran, Türk Romanı, Romancılık, Popüler Roman, Popüler Aşk Romanı.

ABSTRACT

ERCAN, Yasemin. *Pakize Başaran's Novels And Authorship*, Master's Thesis, Ankara, 2019.

This study included eleven novels written by Pakize Başaran between the years 1951-1977. The findings of the study were presented under two main titles. In the first part, the author was discussed in terms of her “*Life*”, “*Profession*” and “*Works of Art*”. In the second part, the author's novels were discussed in terms of “*Their Formal Features*”, “*Structural Properties*”, “*Themes*”, “*Naming*”, and “*Use of Language*” and “*Narration Techniques*” in detail. Under the title of the structure of the novels, the plot, characters, literary perspectives, narrators, time, place and narration techniques were discussed. In this part, the novel *Şaka Bitti* was discussed under a separate title by the reason of that it had biographical and historical elements. For this reason, it was appropriate to include the author's life along with her family life in the first part. The presentation of the novels was done on a chronological basis. The eleven novels of the author were: *Benim Doktorum*, *Sahte Gelin*, *Köye Dönen Yosma*, *Meçhule Giden Yol*, *Şaka Bitti*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları*, *Devenin Öcü*, *Büyükler Küçükler ve Köpekler*, *Döner Koltuk*, *Tekinsizler*. In the conclusion part of the study, as a female writer, Pakize Başaran's life, family, profession, works of art, novels, novel writing and the popular novel features in her novels were presented qualitatively.

Key Words

Pakize Başaran, Turkish Novel, Novel Writing, Popular Novel, Popular Love Novels.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: PAKİZE BAŞARAN'IN HAYATI	7
1.1. Hayatı	7
1.2. Mesleği	9
1.3. Sanatı	9
2.BÖLÜM: ROMAN SANATI BAKIMINDAN PAKİZE BAŞARAN'IN ROMANLARI	13
2.1. Romanların Biçimsel Özellikleri	13
2.1.1. Benim Doktorum.....	13
2.1.2. Sahte Gelin.....	14
2.1.3. Köye Dönen Yosma.....	14
2.1.4. Meçhule Giden Yol.....	15
2.1.5. Şaka Bitti.....	15

2.1.6. Seni Yalnız Seni.....	16
2.1.7. Aşk Acıları.....	17
2.1.8. Devenin Öcü.....	17
2.1.9. Büyükler Küçükler ve Köpekler.....	18
2.1.10. Döner Koltuk.....	18
2.1.11. Tekinsizler.....	19
2.2. Pakize Başaran'ın Romanlarının Yapısı.....	21
2.2.1. Olay Örgüsü.....	21
2.2.1.1. Benim Doktorum.....	21
2.2.1.2. Sahte Gelin.....	23
2.2.1.3. Köye Dönen Yosma.....	25
2.2.1.4. Meçhule Giden Yol.....	27
2.2.1.5. Şaka Bitti.....	28
2.2.1.6. Seni Yalnız Seni.....	29
2.2.1.7. Aşk Acıları.....	31
2.2.1.8. Devenin Öcü.....	33
2.2.1.9. Büyükler Küçükler ve Köpekler.....	35
2.2.1.10. Döner Koltuk.....	37
2.2.1.11. Tekinsizler	40
2.2.2. Şahıs Kadrosu.....	46
2.2.2.1. Kadınlar.....	46
2.2.2.1.1. Yaşlarına Göre Kadınlar.....	46

2.2.2.1.1.1. Çocuklar.....	46
2.2.2.1.1.2. Genç Kadınlar.....	47
2.2.2.1.1.3. Orta Yaşlı Kadınlar.....	48
2.2.2.1.2. Sosyal Durumlarına Göre Kadınlar.....	49
2.2.2.1.2.1 Ev Hanımları.....	49
2.2.2.1.2.2. Çalışan Kadınlar.....	62
2.2.2.1.2.2.1. Hemşireler - Doktorlar.....	62
2.2.2.1.2.2.2. Avukatlar.....	62
2.2.2.1.2.2.3. Gazeteciler.....	63
2.2.2.1.2.2.4. Öğretmenler.....	64
2.2.2.1.2.2.5. Katibeler – Sekreterler.....	66
2.2.2.1.2.2.6. Şarkıcılar – Dansçılar.....	67
2.2.2.2. Erkekler	71
2.2.2.2.1. Yaşlarına Göre Erkekler.....	71
2.2.2.2.1.1. Çocuklar.....	71
2.2.2.2.1.2. Genç Erkekler.....	71
2.2.2.2.1.3. Orta Yaşlı Erkekler.....	73
2.2.2.2.2. Sosyal Durumlarına Göre Erkekler.....	74
2.2.2.2.2.1. Çalışmayan Erkekler.....	74
2.2.2.2.2.2. Çalışan Erkekler.....	76
2.2.2.2.2.2.1. Doktorlar	77
2.2.2.2.2.2.2. Öğretmenler.....	80

2.2.2.2.2.3. Çiftçiler – Köylüler.....	82
2.2.2.2.2.4. Gazeteciler – Yazarlar.....	83
2.2.2.2.2.5. Avukatlar.....	85
2.2.2.2.2.6. Askerler-Polisler-Pehlivanlar.....	86
2.2.2.2.2.7. İş İnsanları.....	87
2.2.2.2.2.8. Mimar – Mühendis.....	91
2.2.2.2.2.9. Pavyonda–Kumpanyada Çalışanlar.....	92
2.2.2.2.2.10. İşçiler – Temizlikçiler.....	93
2.2.2.2.2.11. Siyasetçiler.....	95
2.2.3. Bakış Açısı ve Anlatıcı.....	101
2.2.3.1. Kahraman Bakış Açısıyla Yazılan Romanlar.....	102
2.2.3.2. Gözlemci Bakış Açısıyla Yazılan Romanlar.....	102
2.2.3.3. Hem Kahraman Bakış Açısı Hem Hakim Bakış Açısıyla Yazılan Romanlar.....	102
2.2.4. Zaman.....	103
2.2.5. Mekan.....	108
2.2.5.1. Coğrafi Mekanlar.....	109
2.2.5.2. Dar/Kapalı Mekanlar.....	115
2.2.5.3. Geniş/Açık Mekanlar.....	127
2.2.6. Anlatım Teknikleri.....	128
2.2.6.1. Anlatma – Gösterme Teknikleri.....	128
2.2.6.2. Mektup Tekniği.....	129

2.2.6.3. Özetleme Tekniği.....	134
2.2.6.4. Geriye Dönüş Tekniği.....	134
2.2.6.5. Diyalog Tekniği.....	135
2.2.6.6. İç Monolog Tekniği.....	136
2.3. Tematik Yönden Pakize Başaran'ın Romanları.....	139
2.3.1. Aşk ve Evlilik Teması.....	139
2.3.2. Tarihi ve Sosyal Temalar.....	145
2.3.3. Kişisel Menfaatlerin Ağır Bastığı Romanlar.....	146
2.4. Romanların Adlandırılması.....	147
2.5. Dil ve Anlatım.....	148
2.6. Biyografik ve Tarihi Roman Olarak 'Şaka Bitti'.....	149
SONUÇ.....	152
KAYNAKÇA.....	157
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU.....	158
EK 2. ETİK KURUL / KOMİSYON İZİNİ YA DA MUAFİYETİ FORMU.....	160
EK 3. ROMANLARIN ÖN KAPAK GÖRSELLERİ.....	162
ÖZGEÇMİŞ.....	173

GİRİŞ

Türk Edebiyatı'nda roman türü Tanzimat Edebiyatı'yla birlikte görülmeye başlanır. Batı'dan yapılan çeviriler, zamanla yerini yazarlarımıza özgün romanlara bırakır. Tanzimat romanında öne çıkan temalar esaret, görücü usulü evlilik, alafrangalık ve mirasyediliktir. Kısacası daha çok sosyal problemlere eğilimler. Şemsettin Sami, Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Mizancı Mehmet Murat, Recaizade Mahmut Ekrem ve Nabizade Nazım gibi sanatçılarla roman, Türk Edebiyatı'nda yaygınlaşan bir tür halini alır.

Roman; Servet-i Fünun Dönemi'nde Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Hikmet Müftüoğlu ve Safveti Ziya tarafından teknik bakımdan oldukça iyi bir seviyeye gelir. Servet-i Fünun romancılarının; Türk romanına Avrupalı bir görünüm kazandırmayı amaçladıkları da bilinmektedir. Özellikle Fransız realistlerini örnek alırlar. Karakter bakımından melankolik ve içe kapanık olan Servet-i Fünun yazarları bu özellikleriyle romanlarında hayalperest ve romantik kahramanların aşklarını, küçük ihtiraslarını anlatırlar. Önceki dönemin sosyal problemlerinin yerini aile içi ilişkiler ve ferdi acılar alır. Yazarlar sosyal bir fayda gütmedikleri için üslup bakımından olabildiğince kapalı kalırlar.

Halit Ziya Uşaklıgil, kendinden önceki romancılara oranla bu türü, Avrupa romanı seviyesine ulaştırır. Batılı tarzda eser veren ilk büyük Türk romancısı kabul edilir. Uşaklıgil'den sonra dönemin en önemli romancısı Mehmet Rauf'tur. Mehmet Rauf da devrinin gerektirdiği şekilde bireysel konularda romanlar yazar. Burada Türk Edebiyatı'nın ilk psikolojik romanı olan Eylül'ü yazması bakımından öne çıktığını belirtmek gerekir.

Servet-i Fünun sanatçalarına ağır eleştirilerde bulunarak ortaya çıkan ancak Servet-i Fünun'u sanat bakımından aşamayan Fecr-i Ati sanatçıları arasında roman türünde eser veren iki sanatçı vardır. Bunlar Cemil Süleyman Alyanakoğlu ve İzzet Melih Devrim'dir. Ancak her iki sanatçının romanları da Servet-i Fünun romanını aşacak kuvvette değildir.

Servet-i Fünun ve Fecri Ati dönemlerinden bahsederken aynı dönemde yaşadığı halde herhangi bir edebi topluluğa girmeyen Hüseyin Rahmi Gürpınar'ı da anmak yerinde olur. Gürpınar, Ahmet Mithat Efendi'nin 'halka faydalı olmak için edebiyat' görüşünü benimser. Eserlerini halk için yazar. Öyle ki halkı aydınlatmak adına roman akışını keserek ansiklopedik bilgiler verdiği görülür. Bu bakımdan teknik yönden kusurlu olduğu belirtilebilir. Ancak natüralizmin Türk Edebiyatı'ndaki ilk temsilcisi olduğunu da söylemek gerekir. Romanlarındaki kahramanlarını, sosyal çevrelerinin bir ürünü olarak işler.

Milli Edebiyat Dönemi'nde roman, fikir akımları (Türkçülük, Osmanlıcılık, İslamcılık, Batıcılık), Milli Mücadele, yanlış Batılılaşma, yozlaşan değerler, aile hayatı ve kadın-erkek ilişkileri meselelerinde yoğunlaşır. Fecr-i Ati döneminde yaşanan durağanlık son bulmuş olur. Toplum için sanat anlayışının benimsendiği bu dönemde halkın anlayacağı, sade dilde romanlar yazılır. Bu dönemde önemli roman yazarlar Ebubekir Hazım Tepeyran, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adıvar, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Aka Gündüz, Müfide Ferit Tek, Halide Nusret Zorlutuna, Şükufe Nihal, Mithat Cemal Kuntay ve Ahmet Hikmet Müftüoğlu'dur. Milli Edebiyat Dönemi romancıları Cumhuriyet Dönemi'nde de eser vermeye devam ederler.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda hem roman hem de roman yazarlarının nicelik olarak arttığı görülmektedir. Bu dönemde Milli Edebiyat etkisiyle eser veren, toplumcu gerçekçi, bireyin iç dünyasını anlatan, Modernizm ve Postmodernizmi esas alan sanatçılar bulunmaktadır. Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar, Abdülhak Şinasi Hisar,

Safiye Erol, Samiha Ayverdi, Şükufe Nihal, Halide Nusret Zorlutuna, Sadri Ertem, Suat Derviş, Sabahattin Ali, Reşat Enis Aygen, Kemal Bilbaşar, Orhan Hançerlioğlu, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Aziz Nesin, Vedat Türkali, Yaşar Kemal, Necati Cumalı, Muzaffer İzgü, Samim Kocagöz, Talip Apaydın, Fakir Baykurt, Abbas Sayar, Tarık Buğra ve Peride Celal gibi sanatçılar roman türünün bu dönemdeki başarılı ustalarıdır.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'ndan bahsedilirken çalışmaya yön vermesi adına Türk Edebiyatı'nda popüler romanın gelişimi de ele alınmalıdır. Burada da Ahmet Mithat Efendi başlangıç olarak kabul edilmelidir. 'Yazı makinesi' olarak anılan Ahmet Mithat Efendi, çağdaşı olan Namık Kemal gibi estetik kaygılarla roman yazmaktan uzaktır. O geniş halk kitleleri için roman yazmayı amaç edinir. İşte Ahmet Mithat Efendi'nin benimsediği bu anlayış popüler romanın temelini oluşturur. Çünkü o romanı, hem eğlendiren hem de insanı eğiten bir araç olarak görür. Yazdığı romanlarla halka okuma tutkusu aşılamaaya çalışır, halk arasında kitap okuma saati oluşturur. Ahmet Mithat Efendi'den Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'na uzanan çizgide pek çok sanatçının merak ve heyecan unsurunu temel alarak çok sayıda popüler roman yazdığı görülür.

Fazlı Necip, Güzide Sabri Aygün, Saffet Nezihi, Nezihe Muhittin, İzzet Melih, Cemil Süleyman Alyanakoğlu, Ebubekir Hazım Tepeyran, Fatma Aliye, Mehmet Celal gibi sanatçılar Ahmet Mithat Efendi'nin çizgisinde ilerlerler.

Servet-i Fünun Dönemi'nin bağımsız sanatçısı Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yazdığı romanlar da içerikleri itibariyle popüler roman olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde Ahmet Rasim de 'halk için edebiyat' düşüncesiyle yayımladığı cep romanlarıyla popüler roman örneği vermiş olur. Yine bu dönemde Safveti Ziya, Mehmet Celal, Mehmet Vecihi ve Güzide Sabri Aygün gibi yazarların da popüler çizgide eser verdikleri bilinmektedir.

Popüler roman nedir? Bu soruya şöyle cevap verilebilir: Yazarın estetik bir amaç gütmeyeceği, ticari kaygı güdülerek, çok satılması amaçlanan; kolay anlaşılabilir, okuyucuda belirli bir kültür seviyesi aramayan romanlar popüler romandır. S. Dilek Yalçın Çelik, 1923–1980 yılları arasında yazılmış popüler romanları; “*Halk romanları, duygusal aşk romanları, popüler tarihi romanlar ve polisiye romanlar*” diye dört gruba ayırır. (Çelik, 2007: 365–398)

Popüler halk romanlarında yazarlar, gündelik yaşamdaki sorunları popüler çizgide okuyucuya aktarmayı tercih ederler. Sermet Muhtar Alus, Osman Cemal Kaygılı, Burhan Cahit Morkaya, Mahmut Yesari ve Reşat Enis Aygen popüler halk romanları yazarlar.

Popüler tarih romanları, konusunu tarihten alan ve macera barındıran romanlardır. Mümtaz Turhan Tan, Nihal Atsız, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Reşat Ekrem Koçu, Feridun Fazıl Tülbentçi, Refî Cevat Ulunay, Oğuz Özdeş ve Nizamettin Nazif Tepedenlioğlu popüler tarih romanı yazarlarıdır.

Popüler polisiye romanları, Türk Edebiyatı’nda fazla hacim kaplamazlar. Burada ön plana çıkan tek sanatçı Server Bedi takma adıyla polisiye romanlar yazan Peyami Safa’dır. Safa, Cingöz Recai adlı polisiye bir seri kaleme alır.

Duygusal aşk romanlarının, popüler romanların diğer türlerine göre sayıca daha fazla yazıldığı görülür. Bu romanlarda kadın-erkek ilişkilerine bağlı olarak aşk acısı, hayal kırıklığı, ölüm, ayrılık ve imkansız aşk konularının işlendiği görülür. Popüler aşk romanı denilince akla gelen ilk üç isim şöyledir: Kerime Nadir, Muazzez Tahsin Berkand ve Esat Mahmut Karakurt. Bu sanatçıları Nezihe Muhittin, Oğuz Özdeş, Peride Celal, Suat Derviş, Mükerrrem Kamil Su, Güzide Sabri, Server Bedi, Cahit Uçuk, Mevrure Sami Koray ve Ethem İzzet Benice takip eder.

Çalışmanın evreninde Cumhuriyet Dönemi yazarlarından biri olan, 1951-1977 yılları arasında on bir romanı yayımlanan Pakize Başaran'ın romanları karma bir yöntemle nitel olarak ele alındı. Daha önce Pakize Başaran'ın romanları üzerine akademik herhangi bir çalışma yapılmamış olması çalışma konusu belirlenirken göz önünde tutuldu. Edebiyat tarihi kaynaklarında yazarın hayatıyla ilgili yeterli bilgi bulunmaması nedeniyle hayatı, ailesi, mesleği hakkındaki bilgiler kendi anılarından öğrenildi.

İki bölüme ayrılan çalışmanın ilk bölümünde yazarın hayatına yer verilmesi uygun görüldü. Özellikle ömrünün otuz yedi yılını noterlik yaparak geçirmiş; çalışma hayatı da pek çok ünlü gazeteci, yazar ve yayıncı tanınmasına vesile olmuştur. Başaran'ın noterlik dışında neden yazarlık yaptığının sorusunun cevabı da anılarında gizlidir. “*Benim roman okumamı sağlayan ve bunu bana sevdiren, o dönemlerin en büyük ve ünlü romancıları, başta Esat Mahmut Karakurt, Kerime Nadir ve Muazzez Tahsin Berkand gibi romancılarıdır.*” (Başaran, 2008: 88) Yazarın devrin popüler bu üç isminden oldukça etkilendiği aşikardır. Çünkü onların romanlarıyla büyümüş; onlar gibi tanınıp ünlü olmak istediğini her fırsatta dile getirmiştir. İşte bu on bir romanın yazılma süreci de şüphesiz bu şekilde başlamıştır: Başaran'ın, isminin herkes tarafından duyulmasını isteme arzusuyla. Çalışmanın ikinci bölümünde yazarın *Benim Doktorum, Sahte Gelin, Köye Dönen Yosma, Meçhule Giden Yol, Şaka Bitti, Seni Yalnız Seni, Aşk Acıları, Devenin Öcü, Büyükler Küçükler ve Köpekler, Döner Koltuk ve Tekinsizler* romanları biçimsel özellik, yapı unsurları, tema, adlandırılma, dil ve anlatım bakımlarından kronolojik olarak ele alınmıştır. Bu bölüm içerisinde yazarın, ailesini anlattığı *Şaka Bitti* adlı romanı “*Biyografik ve Tarihi Roman Olarak Şaka Bitti*” şeklinde alt başlığı altında ayrıca ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde Mehmet Tekin'in Roman Sanatı I adlı kitabındaki yapılandırmanın takip edilmesi uygun görülmüştür.

Yazarın ele alınan on bir romanı arasında *Benim Doktorum, Sahte Gelin ve Seni Yalnız Seni* tefrika olarak; *Köye Dönen Yosma, Meçhule Giden Yol, Şaka Bitti, Aşk Acıları, Devenin Öcü, Büyükler Küçükler ve Köpekler, Döner Koltuk ve Tekinsizler* kitap olarak yayımlanmıştır. Yazar anılarında Gelincik Tarlası isimli bir tefrika romanından; hatta bu

romanını Bedriye Adnan Özer ve Sadi Göncü'nün de okuyup beğendiğinden bahseder. Ancak gerek yazarın anılarında gerek yazar hakkında yazılan gazete yazılarında bu romanın nerede ve ne zaman tefrika edildiğine dair herhangi bir bilgi bulunamadığından adı geçen eser çalışmada değerlendirilememiştir.

1. BÖLÜM

PAKİZE BAŞARAN'IN HAYATI

1.1. Hayatı

1923 yılında doğan yazar, on yedi yaşında ince marangoz ustası Fikri Başaran'la evlenir; on sekiz yaşında Tunç Başaran'ı, yirmi iki yaşında da Meriç Başaran'ı kucağına alır. Oğlu Tunç Başaran yönetmen; kızı Meriç Başaran ise tiyatro sanatçısıdır. Uzun yıllar İstanbul'da yaşayan yazar, 2008 yılında doğum yeri olan Bandırma'ya geri döner. Halen oğlu Tunç Başaran'la birlikte burada yaşamını sürdürmektedir.

Başaran'ın annesi Naile Aykut; babası müzisyen-tercüman Ömer Musiç'tir. Naile Hanım doğmadan babasız, doğarken de annesiz kalır. Bunun üzerine Naile Hanım'ı devrin Yugoslavya başpehlivanlarından olan amcası Hacağa himayesine alır ve kendi kızı Hatice'den ayırmadan büyütür. Devrin Karadağ kralının güreşe olan düşkünlüğü sebebiyle Hacağa namağlup Sırp bir başpehlivanla güreşir ve onu yener. Kral bu başarısı üzerine Hacağa'ya gelip kendi sarayında yaşamasını teklif eder ancak Hacağa bunu kabul etmeyerek; kraldan kendisini İstanbul'a, İkinci Abdülhamit'e göndermesini rica eder.¹ Kralın da bu ricayı kabul etmesi üzerine Hacağa eşi ve iki kızıyla birlikte İstanbul'a gelir; İkinci Abdülhamit tarafından Yıldız Sarayı'nın müştemilatlarından birine yerleştirilirler. Padişah, Hacağa'ya cesaretinden ve başarılarından dolayı 'kolağası' ünvanını verir. Ayrıca Hacağa istediğinde güreş müsabakalarına da çıkar. Yazarın annesinin Yugoslavya'da başlayan çocukluğu bir süre İstanbul'da Yıldız Sarayı'nda padişahın yakınında geçer. Padişah zaman zaman kendi kızlarıyla Naile Hanım'ı ve Hatice'yi de huzuruna getirtir; hatırlarını sorar. Ancak 27 Nisan 1909

---

¹ Yazar dönemin Karadağ kralının adını vermez. Ama bu kral II. Abdülhamit'le aynı devirde yaşamaktadır. Kralın kim olduğuna ulaşmak için II. Abdülhamit'in hükümdarlık yaptığı tarihlere dikkat etmek faydalı olacaktır. Otuz üç yıl tahtta kalan 34. Osmanlı padişahı II. Abdülhamit'in hüküm sürdüğü yıllar 31 Ağustos 1876 – 27 Nisan 1909'dur. Karadağ'da bu tarih aralığına denk gelen kral I. Nikola'dır. Kral I. Nikola'nın hüküm sürdüğü yıllar 13 Ağustos 1860 – 26 Kasım 1918'dir.

tarihinde İkinci Abdülhamit'in tahttan indirilmesiyle sarayda yaşamını sürdüren birçok aile gibi Hacağa da ailesini alarak saraydan ayrılmak durumunda kalır ve Bursa'nın Karacabey ilçesine yerleşir. Ailenin Karacabey'e yerleşmelerinden sonra Hacağa'nın öz kızı Hatice evlenerek İstanbul'a gider. Yazarın annesi Naile Hanım ise yine kendisi gibi Yugoslavya'dan Türkiye'ye gelerek Karacabey'e yerleşen müzisyen-tercüman Ömer Musiç'le evlenir. Karacabey'den ayrılarak Balıkesir'in Bandırma ilçesine yerleşirler. Burada da üç kızları dünyaya gelir.

Başaran babası Ömer Musiç'in Yugoslavya'dan Türkiye'ye ne zaman ve şekilde geldiği bilinmemektedir. Yazarın anılarından babasının çok güzel saz ve tambur çaldığı, hatta Boşnakça şarkı sözleri yazıp, besteler yaptığı ve Saray Bosna'da hayli meşhur olduğu anlaşılır. Ömer Musiç'le ilgili bilinen en önemli hikaye şudur: Yunanlılar Bandırma'dan kaçarken şehrin bütün erkeklerini toplayarak Haydar Çavuş Camii'ne kilitleyip camiiyi ateşe verirler. Genç, yaşlı herkes yanmak üzereyken Ömer Musiç minareye içeriden çıkıp dışarıdan aşağı inmeyi teklif eder ancak kimse oralı olmaz. Ömer Musiç dediği gibi minareden aşağı inerek yanmakta olan camiinin kapısını açar ve Bandırmalı erkeklerin hepsinin kurtulmasına vesile olur. Ömer Musiç'e bu başarısından dolayı kahramanlık unvanı, bir madalya, Bandırma'nın Aşağı İstasyon semtinde küçük bir çiftlik verilir. Pakize Başaran 'Benim Cennetim' olarak nitelendirdiği bu küçük çiftlikte 1923 yılında dünyaya gelir ve çocukluğunu burada geçirir. Hanife adında bir ablası, Muzaffer adında da bir kız kardeşi vardır.

1.2. Mesleği

Yazarın eğitim hayatı hakkında bilgi bulunmamakla birlikte meslek hayatının dolu dolu geçtiği söylenebilir. Ömer Musiç'in ölümünden sonra Bandırma Belediyesi'ne daktilo olarak işe giren Hanife zamanla kız kardeşi olan yazara da on parmakla daktilo yazmayı öğretir. Siranuş isimli bir arkadaşı, İstanbul İkinci Noterliğinde; noter memuru almak için sınav yapılacağını söyler. Pakize Başaran sınava girer ve birinci olur. İstanbul

İkinci Noterliğinde, noter memuru olarak işe başlar. Yazar burada 1940-1970 yılları arasında önce noter memuru olarak sonraları noter vekili ve başkatibi olarak otuz yedi yıl boyunca çalışır.

1.3. Sanatı

Noterlikle geçen otuz yedi yıl Başaran'ın sanat hayatının şekillenmesinde etkin rol oynar, devrin önemli kişileriyle tanışmasına vesile olur. Bu önemli kişiler gazeteciler, yazarlar ve adalet mensuplarıdır. Başaran'ı bu sanat yolcuğunda destekleyenler arasında Şevket Rado, Umran Nazif Yiğiter (Başaran'ın çalıştığı dördüncü noter), Tarık Mümtaz Göztepe (gazeteci), Yılmaz Tunçkol (araştırmacı, gazeteci), Tevfik Erol (Son Saat Gazetesi Yazı İşleri Müdürü), Memduh Ün (yönetmen), Behçet Kemal Çağlar, Bedriye Adnan Özer, Elif Naci (ressam), Ercümen Berker, Hüseyin Mayadağ (şair,bestekar), Muhittin Göklü (Hukuk doktoru, avukat), Ömer Çopanaoğlu (İstanbul Cumhuriyet Savcısı Yardımcısı), Sadi Göncü, İ. Necil Ozon (Lir Film, film yapımcısı), Etem İzzet Benice (Türk Basın Birliği Başkanı), Suphi Rıza Beyefendi (Kıbrıs Bayrak Radyoevi Müdürü), Zeki Müren, Ekrem Reşit Rey, Refi Cevat Ulunay (gazeteci, yazar), Reşat Nuri Güntekin, Çetin Altan, Aziz Nesin, Refik Halit Karay, Orhan Seyfi Orhon, Yahya Kemal, Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Mehmet Seyda, Halit Kıvanç, Esat Mahmut Karakurt, Oktay Akbal, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Doğan Hızlan, Orhan Hançerlioğlu, Reşat Enis Aygen, Orhan M. Arıburnu, Necdet Evliyagil, Nedret Selçuker, Garbis Fikri (İnkılap Kitabevi'nin sahibi), İlhami Soysal (gazeteci), Mustafa Tarı (gazeteci), Kemal Aygün (İstanbul Belediye Başkanı), Aydın Doğan (Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin sahibi), Oğuz Özdeş, Abdullah Satoğlu, Fazıl Hüsnü Dağlarca ve Sefa Kılıçlıoğlu (Yeni Sabah Gazetesi sahibi) vardır. Yazar yukarıdaki sayılan bu isimlerle saygın dostluklar kurar ve bu sayede edebiyat dünyasında sağlam bir yer elde eder.

Başaran, Esat Mahmut Karakurt, Kerime Nadir ve Muazzez Tahsin Berkand'ın romanlarıyla büyür, onlar gibi eser verme düşüncesiyle yazmaya başlar. İlginçtir ki

yazarın hayranı olduğu, örnek aldığı bu üç isimle tanışma fırsatı da olmaz. Oysa aynı yıllarda aynı şehirde hayat sürerler. Başaran romancılığa Tarık Mümtaz Göztepe'nin teşvikiyle başlar. Roman türü dışında şiir, öykü ve radyo piyesleri de yazar. Ancak roman yazmaya daha fazla ağırlık verir. Aşk Sadakattir yazarın ilk radyo piyesidir. Piyesi oynayanlar Aliye Rona, Mualla Bayraktar, Handan Oğuz, Zihni Rona, Sadri Alışık ve Rauf Ulukat'tır. Yazarın piyesleri hem Türkiye hem de Kıbrıs radyolarında oynulaştırılır; yazdığı piyesleri düzeltmesi için hayranı olduğu yakın dostu Behçet Kemal Çağlar'a götürdüğünü de anılarında ifade eder. Çağlar da bir gün yazdığı bir şiiri hediye eder Başaran'a dostluklarının nişanesi olarak. Yazarın bir başka yazar dostu olan Orhan Kemal'le de arası o denli iyidir ki oğlu Tunç Başaran bu yakınlık vesilesiyle Kemal'in Murtaza kitabını filmleştirir ve filmde Müşfik Kenter'i oynatır. Yazarın da *Benim Doktorum* ve *Köye Dönen Yosma* romanları sırasıyla *Esrarengiz Aşk* ve *Dansöz* isimleriyle filmleştirilir. *Esrarengiz Aşk* filminde Mine Coşkun, Nazım İnan, Hasan Ceylan ve Niyazi Allı adlı oyuncular rol alırlar. *Dansöz*'de Mine Mutlu başrolde oynar. *Sonbaharım*da Bahar adlı kitabından 'Unut Beni' şiiri damadı Cem Karaca tarafından bestelenir. Hikayelerinden bazıları da şunlardır: Hacı Nine (yazarın ilk hikayesi), Günahkar Adam (basılan tek hikaye kitabı), Bir Telefon Muhaveresi, Levent Endam Biri (Ömer Musiç hakkında), Birtakım İnsanlar, Bu Hepimizin Derdi, Şolohov'un Don'u ve Bizimkiler. "*Romanlarım ve küçük öykülerim ağırlıklı olarak Tercüman, Yeni İstanbul, Son Havadis, Akşam, Yeni Sabah, İstanbul Ekspres ve Son Saat gazetelerinde tefrika ediliyor sonra da İnkılap, İtimat, Ak Basın ve Yayınevinde kitaplaşıyorlardı.*" (Başaran, 2008: 69)

Demokrat Parti tüzüğünü yazan Başaran, Celal Bayar cezaevinden çıktıktan sonra evine giderek onunla yüz yüze görüşme fırsatı da elde eder. Ayrıca Zeki Müren'le röportaj yapan ilk kadındır. Ayrıca İstanbul Radyosu'nda fıkra anlatma şansı da yakalar.

Başaran yaşadığı dönemde oldukça ün kazanır; çoğu gazeteci onunla röportaj ve anket yapar.

Yazar, ilk romanı *Benim Doktorum*'a yazdığı önsözle yazın dünyasına nasıl ve neden adım attığını da açıklar.

Başlarken...

Bazen şu veya bu işi yapmak isteriz, fakat ekseriya hayalimizde derin izler bırakarak uzaklara, çok uzaklara gider.

Neden sonra aklımız başımıza gelir de “Keşke teşebbüs etseydim.” diye düşünürüz.

...

Çoğumuz içimizden kopup gelen nice şeyleri kalbimize, zihnimize gömer, başkalarına duyuramamanın verdiği yeisle cesaretimizi de körleştiririz.

Her yeni teşebbüs pek çok aksaklıklarla meydana gelir.

Müteşebbisin bütün aksaklıklarını görmemeye çalışmak ve onu bütün olarak kabul etmekle belki de en büyük insani vazifemizi yapmış oluruz.

İşte sevgili okurlarım, eğer beni de bir müteşebbis olarak kabul ederseniz, iftiharla şuracığa kaydedebilirim ki, bu cesaretin yegane menşei sizlersiniz.

Bu roman müellifin aziz okuyucularından ilhamını aldığı cesaretin, teşebbüsün mütevazi bir tezahüründen başka bir şey değildir, herhangi aşırı bir sanat iddiası taşımamaktadır.

Bu tezahür sizi bir parçacık dahi oyalarsa, kendimi teşebbüsümde muvaffak olmuş addedeceğim. (Başaran, 1951: 3)

Son romanı *Tekinsizler*'in önsözünü ise yirmi altı yıllık yazarlık serüvenini okuyucuya hissettirecek şekilde kaleme alır.

İlk kez bu kitabımı değişik yöntemlerle siz okuyucularıma sunmak istedim. Bunun için de daha önce neşredilmiş romanlarımın bazılarında ufak pasajlar ve romanlarım için yapılan eleştirilerden birkaçı ile zamanın Kıbrıs Reisi Cumhur Muavini Sayın Dr. Fazıl Küçük ve birkaç okuyucu mektubunu da sizlere sunmuş bulunuyorum.

Roman yazarlığına başladığım 1951 yılından bu yana az da olsa bir aşamaya ulaşmış olsam da bu kez siz değerli okuyucularım saptayacak, ayrı ayrı birer eleştirmenim olacaksınız. Çünkü kitaplarım için yapılan her tür eleştiri bana daha çok güç vermektedir. Bu nedenle, değerli okuyucularımın da içten ve samimi eleştirilerini bekler, burada isimleri geçen sevdiğim, saydığım ünlü şairimiz Atatürk aşığı Behçet Kemal Çağlar, eserleri televizyon ve radyolarda sık sık çalınan ünlü bestekar arkadaşım Hüseyin Mayadağ, değerli hikayecimiz Ümran

Nazif Yiğiter, iyi ve asil insan avukat Muhittin Göklü ile sevgili arkadaşım hassas roman yazarı Bedriye Özer'in manevi varlıkları önünde saygıyla eğilir; diğer eleştirmenlerime ise daha nice yıllarını sağlıklı, başarılı ve mutlu olarak geçirmelerini, yazdıkları mektuplarla bana güç veren sayın okuyucularımın da sıhhate ve diledikleri alanda başarılı olmalarını içtenlikle dilerim. Saygılarımla. (Başaran, 1977: 5-6)

“Amacım insanların benden söz etmelerini sağlamaktı.” (Başaran, 2008: 53) Yazar bu sözüyle yazarlığa adım atmasının sebebinin şöhret sahibi olmak olduğunu da açıklamış olur. *“Bitirdiğim her esere bir yıl el sürmem. Bir yıl sonra dikkatle okur, düzeltir sonra bastırırım.”* (Deniz, 1970: 6) Sözünden de yazarlık konusundaki titizliği anlaşılmaktadır.

2. BÖLÜM

ROMAN SANATI BAKIMINDAN PAKİZE BAŞARAN'IN ROMANLARI

2.1. Romanların Biçimsel Özellikleri

2.1.1. Benim Doktorum

Öykü olarak başlanan sonra roman olan esere yazarın düşündüğü isim Ateş Parçası'dır. Tefrika için anlaştığı Son Saat Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Tevfik Erol eserin isminin *Benim Doktorum* olmasını teklif eder. Gazetede tefrika edildikten sonra 1951 yılında İnkılap Kitabevince M. Sıralar Matbaası'nda İstanbul'da kitap olarak basılır. Coşkun Film tarafından 1500 Türk lirası karşılığında filme çekilmek üzere satın alınır. Memduh Ün'le tanışma fırsatını bu şekilde yakalamış olur yazar. Roman Esrarengiz Aşk adıyla filme çekilir. Yazar yayın hayatına atıldığı bu ilk romanına bir önsöz yazarak; yazarlık serüvenine neden başladığını da açıklamış gibidir.160 sayfadan oluşan romanın ön kapağında karşılıklı duran bir kadın ve erkek bir doktor çizimi bulunmaktadır. Kadının sırtı okuyucuya dönükken erkek doktor karşıdan görünmektedir. Romanın ismi bu iki kişinin hemen üzerinde büyük ve kalın puntolarla dikkat çekecek bir biçimde; yazarın adı soyadı ise kadının gömleğinin üstüne denk gelecek şekilde bulunmaktadır. Kapak tasarımı Elif Naci'ye aittir.²

---

² Ön kapak görseli Ek 3'te yer almaktadır.

2.1.2. Sahte Gelin

Eser İstanbul Ekspres gazetesinde tefrika olarak yayımlandıktan sonra 1953 yılında İnkılap Kitabevi tarafından İstanbul Marifet Basımevi'nde basılır. Eser Cevdet Perin'e ait bir önsözle başlamaktadır. Perin'in önsözünden Pakize Başaran'ı ve *Sahte Gelin*'i beğenip takdir ettiği anlaşılmaktadır.

Yerli olmak sanıldığı kadar kolay bir iş değildir. Zira, bugün edebiyat ve sanat alimlerimizde yabancı tesirler öylesine almış yürümüştür ki, bu hercümerç arasından, bize ait olanı, bu toprakların öz mahsulünü ayıklayıp çıkarmak hemen hemen imkansız bir hale gelmiştir. Bu itibarla, her türlü yabancı tesirden azade, orta halli Türk ailesinin yaşayışını, saf ve temiz aşklarını ve düşüncelerini, gördüğü ve duyduğu gibi aksettirmesini bilen bir muharrir elbette ki bizim için kıymetlidir. İşte, bu bakımdandır ki, Pakize Başaran'ı ve Sahte Gelin'i tavsiye etmekten çekinmiyor, çünkü bu eserin yepyeni bir çığır açtığına kani bulunuyorum

İstanbul, 7 Mayıs 1953. (Başaran, 1953: 3)

Perin, önsözünün "... orta halli Türk ailesinin yaşayışını, saf ve temiz aşklarını ve düşüncelerini..." kısmında haklıdır. Başaran'ın, romanında anlattığı Afet sıradan bir Türk ailesinin kızıdır. Afet'in yanlarında yaşayıp aşık olduğu Enis her ne kadar varlıklı bir ailenin çocuğu olsa da onun Afet'e duyduğu aşk oldukça çocuksudur. Öyle ki Afet'e kavuşamadığı için üzüntüsünden hastalanır, yataklara düşer. Tüm bunlar olurken Afet'e duyduğu aşkı itiraf edecek özgüveni yoktur.

148 sayfadan oluşan eserin ön kapağında bir kadını kucağına alan bir erkek ile onların önünde duran gelinlikli bir kadın çizimi vardır. Eserin sağ üst köşede; yazarın adı ise sol üst köşede bulunmaktadır. Eserin adı yazarın adına göre daha büyük puntolarla yazılıdır.³ Eserin son iç sayfasında ise yazarın hem *Benim Doktorum* hem de *Sahte Gelin* eserleriyle alakalı çeşitli gazetelerde çıkan yazılar yer almaktadır.

³ Ön kapak görseli Ek 3'te yer almaktadır.

2.1.3. Köye Dönen Yosma

1955 yılında Yeni Matbaa tarafından İstanbul'da basılır. Bu kitap hayli sükse yapar, satış rekorları kırar. Yazarın yakın dostu Orhan Hançerlioğlu, Tünel'in vagonlarına kitabın afişlerini astırır. Yazarın metroya binmesini sağlayarak ona büyük sürpriz yapar. Kendisinden habersiz filme çekildiği için dava açan yazar filmi durdurtur ve tazminat kazanır. Kitap daha sonra Dansöz ismiyle filme çekilir. 176 sayfadan oluşan kitabın ön kapağında siyah saçlı, makyajlı, iri halka küpeli bir kadın çizimi bulunmaktadır. Kadının yüzü okuyucuya dönüktür. Kitabın ismi sağ üst köşede büyük beyaz puntolarla; yazarın ismi ise kapağın altında ortalanmış bir biçimde yazılıdır.⁴ Kitabın iç sayfalarının sonunda beş farklı markanın reklamı bulunmaktadır.

2.1.4. Meçhule Giden Yol

1958 yılında Ekin Basımevi tarafından İstanbul'da basılır. Yapıt kitaplaşacağı zaman Behçet Kemal Çağlar, Bedriye Adnan Özer, Elif Naci,ERCÜMEND BERKER, Hüseyin Mayadağ, Muhiddin Göklü, Şevket Rado ve Ümran Nazif Yiğiter bu kitaba önsöz yazmak isterler; bu önsözler kitabın ilk on bir sayfasında yer alır. On dördüncü sayfadan itibaren esas yapıt başlar. İlk üç romanını bölümlere ayırmayan yazar bu romanını iki ana bölüme ayırır. Yapıt 243 sayfadan oluşmakta ve ön kapağında kırmızı elbiseli, sarı saçlı bir kadın çizimi bulunmaktadır. Kadın çiziminin arka fon olarak sahil kenarında yeşillikler içinde bir yürüyüş yolu ve ağaçlar vardır. Kısacası hoş bir manzara resmedilir. Yazarın adı kapağın sağ üstünde; yapıtın adı ise yazarın adının hemen altında; sarı büyük puntolarla yazılıdır. Yapıtın arka kapağında ise yazarın hayatı, fotoğrafı ve eserlerinin isimleri yer almaktadır.⁵

⁴ Ön kapak görseli Ek 3'te yer almaktadır.

⁵ Ön kapak görseli Ek 3'te yer almaktadır.

2.1.5. Şaka Bitti

Roman 1960 yılında Ekin Basımevi tarafından İstanbul'da basılır. Roman 142 sayfadan oluşmaktadır. Kendi ailesinin hayatını anlattığı bu romanına şu önsözle başlar yazar:

Bu romancığımı, 1956 senesi eylül ayının 18. salı günü aramızdan ebediyen ayrılarak bizi sonsuz acılar içinde bırakan çok kıymetli ve çok sevgili annem Naile Aykut'un aziz ruhuna ithaf ediyorum.

...

Bu eserin özelliği; çocuklarının selamet ve saadetleri uğruna canını fedadan çekinmeyen, onlara çektiği ıstırabı, döktüğü göz yaşlarını göstermekten kaçınan, şefkati dünya üzerinde hiçbir yere sığmayacak kadar büyük olan fedakar, vefakar bir kadının, gerçek ve acıklı hayat hikayesi oluşudur. (Başaran, 1960: 3,5)

Eser roma rakamlarıyla başlıklandırılır; isimsiz üç bölümden oluşmaktadır. Ön kapakta kırmızı bir arka planın önünde siyah bir kadın silueti yer almaktadır. Romanın adı kadın siluetinin üstünde yer alacak şekilde sağ alt köşede kırmızı renkle; yazarın adı ise kırmızı arka planın üstünde siyah renkle yazılıdır.⁶ Roman çok beğenildiği için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İstanbul Devlet Kütüphanesi Müdürlüğüne teslim edilmek üzere yüz elli tane satın alınır.

2.1.6. Seni Yalnız Seni

23 Nisan 1963 yılında Kıbrıs Devrim Gazetesinde 'Ayın Romanı' olarak sunulularak tefrika halinde yayımlanmaya başlanır. Gazetenin romanı yayımlamaya başladığı ilk gün gazetede yer alan ilan da şöyledir:

---

⁶ Ön kapak görseli Ek 3'te yer almaktadır.

Bugün Devrim’le beraber sunduklarımız: Kadın romancımız Pakize Başaran’ın Devrim okurları için hazırladığı ‘Seni Yalnız Seni’ adlı büyük aşk ve heyecan romanının sekiz sayfalık birinci fasikülünü ek olarak veriyoruz. Okurlarımız bu fasikülleri saklamak suretiyle her ay bir romana sahip olacaktır. Roman tamamlandıktan sonra okurlarımıza renkli ve resimli bir de kapak hediye edeceğiz. İsteyen okurlarımıza basımevimiz, romanlarını getirdikleri takdirde parasız olarak ciltleyecektir. (Kıbrıs Devrim, 1963, 1)

Ancak yukarıdaki ilanın aksine resimli bir kapak değil sadece renkli yazılı bir kapak verilir. Bu değişikliğin sebebine gazetede yer verilmez. Eser otuz bir kısımdan oluşmaktadır. Eser 121 sayfadan oluşmaktadır. Ön kapakta eserin adı tam ortada yazarın adı en üstte yayınevini adı da en altta yer almakta olup geriye kalan tüm boşluklarda da eserin adı yazılıdır.⁷

2.1.7. Aşk Acıları

Kitap 1964 yılında Anadolu Matbaası tarafından İstanbul’da basılır. Eser roma rakamlarıyla ayrılan iki kısımdan oluşmaktadır. Kitap 125 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın ön kapağında uzaklara dalmış, düşünceli, sarışın bir kadın fotoğrafı vardır. Kitabın adı kapağın en üstünde; yazarın adı ise sağ alt köşede yazmaktadır.⁸

2.1.8. Devenin Öcü

Yapıt 1969 yılında İtimat Kitabevi tarafından İstanbul’da bastırılır. Yazarın kitabına yazdığı önsözde bu eserde toplumun düşük seviyeli insanlarından bahsettiğini ifade eder. Ancak neden ahlak bakımından düşük seviyede olan bu insanları anlattığını belirtmez.

⁷ Ön kapak görseli Ek 3’te yer almaktadır.

⁸ Ön kapak görseli Ek 3’te yer almaktadır.

Bu romanda kenar mahallelerde aklıyla pençelesen yoksul insanlarla, sosyete kumar masalarında binlere lira kaybeden, karısını tatmin edemeyip küçük kız çocuklarıyla aşk hayatı yaşayan, kovalanarak aradığını bulamadığı için evlerine girip çıkan erkeklerle yatan, fabrikasında çalıştırdığı işçilerin haklarını yiyen, parasızlıktan kadın bulamadıkları için birbirleriyle ilişki kuranlarla, oğluna birlikte yatmalarını teklif eden, işgal ettiği genç kızların ve uğruna ölen kadınların yakınlarını para ile susturmasını bilen, hastane kapılarında inleyen, parasızlık yüzünden ve ilgisizlikten lüzumlu uzuvlarını kaybeden, çocuğu uğruna yıllardır özlediği saadete set çeken, karnını doyurabilmek için köpeğinin sokaktan toplayıp getirdiği kemikleri kaynatıp suyunu içen insanların yaşantıları var. (Başaran; 1969: 4)

Yapıt 179 sayfadan oluşmaktadır. Yapıtın ön kapağında bir ev görseli vardır. Bu evin içinde bir erkeğin boğazını sıkan başka bir erkek ve bu iki erkeğin arkasında yere düşmüş, beyaz kıyafetli bir kadın vardır. Bu görsel fotoğraf değil resimdir. Yazarın adı kapağın en üstünde; yapıtın adı ise yazarın adının hemen altında yer almaktadır.⁹

2.1.9. Büyükler Küçükler ve Köpekler

Roman 1972 yılında Ak Basın ve Yayınevi tarafından İstanbul'da basılır. Eser yazarın ithafıyla başlar. “*Bu romanımı, Kadıköy Cumhuriyet Savcısı Başyardımcısı Sayın İbrahim Sezer’e ithaf ediyorum.*” (Başaran, 1972: 3) Roman 221 sayfadan oluşmaktadır. Romanın ön kapağında yaşlı bir adamın portresi ve onun etrafında çeşitli insan silüetleri bulunmaktadır. Yazarın adı kapağın en üstünde; romanın adı ise yazarın adının altında bulunmaktadır.¹⁰

2.1.10. Döner Koltuk

Eser 1974 yılında İtimat Kitabevi tarafından İstanbul'da basılır. Eser 214 sayfadan oluşmaktadır. Eserin ön kapağında ayakta duran zengin giyimli, orta yaşlı bir erkek

⁹ Ön kapak görseli Ek 3'te yer almaktadır.

¹⁰ Ön kapak görseli Ek 3'te yer almaktadır.

onun önünde koltukta oturan bakımlı, süslü, güzel, genç bir kız oturmaktadır. Eserin adı kapağın en üstünde mavi renkle; yazarın adı ise eserin adının altında siyah renkle yazılıdır.¹¹

2.1.11. Tekinsizler

Kitap 1977 yılında İtimat Kitabevi tarafından Özkaya Matbaası'nda İstanbul'da basılır. Kitabın ilk altmış beş sayfasında önceki romanlarından alıntılar ile yazar hakkında yazılmış eleştiri yazıları yer almaktadır. Eleştiri yazılarını ve okur mektuplarını kaleme alanlar Ömer Çapanoğlu, Şevket Rado, Selmi Andak, Cem Karaca, Halis Evrenos, Fazıl Küçük, Şinasi Yetiş, Rauf Güngör, Sadi Göncü ve Kemal Tarımcı'dır. Yazar sözü geçen roman alıntılarında ve eleştiri yazılarından önsözünde bahsetmektedir. *Tekinsizler* 67. sayfa ile başlar; 218. sayfada biter. Kitabın ön kapağında fon olarak kır saçlı, düşünceli bir erkek; bu erkeğin önünde ayakta duran bir kadınla bir erkek bulunmaktadır. Ayakta duran erkeğin üzerinde ameliyathane önlüğü; kadının üzerinde yeşil bir elbise bulunmaktadır. Kitabın adı kapağın en üstünde mavi renkle; yazarın adı ise hemen kitap adının altında siyah renkle yazılıdır.¹²

Romanların biçimsel özellikleri başlığı altında popüler romanlarda görülen biçimsel özellikleri değerlendirmek de yerinde olur.

“Popüler romanların şekil özelliklerinden en önemlisi, bu romanların kapaklarıdır. Okur, kapağını gördüğü bu romanları henüz okumadan, o romanla ilgili bir beklenti (sezgi) içine sokulur.” (Sağlık, 2010: 123) Başaran'ın roman kapaklarının devre göre dikkat çekici olduğu söylenebilir. *Benim Doktorum*'da üzerinde doktor önlüğü olan bir erkekle onun karşısında duran bir kadın; *Sahte Gelin*'de kucağına abiye elbiseli bir kadını alan bir erkek ve ikisinin önünde başında gelin tacı bulunan bir kadın; *Köye*

¹¹ Ön kapak görseli Ek 3'te yer almaktadır.

¹² Ön kapak görseli Ek 3'te yer almaktadır.

Dönen Yosma'da siyah saçlı, halka küpeli bakımlı bir kadın; *Meçhule Giden Yol*'da bir deniz manzarasının önünde duran sarı uzun saçlı, kırmızı elbiseli bir kadın; *Şaka Bitti*'de kırmızı bir fonun önünde siyah bir kadın silüeti; *Seni Yalnız Seni*'de yalnızca kitabın adı; *Aşk Acıları*'nda düşünceli, bakımlı bir kadın; *Devenin Öcü*'nde kendinden yaşça büyük bir erkeği boğazlayan bir erkek, arkalarında da yere düşmüş bir kadın; *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de ortada düşünceli bir erkek yüzü, onun etrafında da çeşitli kadın erkek silüetleri; *Döner Koltuk*'ta şık giyimli bir erkek ve onun önünde oturan bakımlı, güzel bir kadın; *Tekinsizler*'de düşünceli orta yaşlı bir erkek ve onun önünde ayakta duran genç erkek ve kadın vardır. Kitap kapaklarının, kitap içerikleri hakkında bilgi verdikleri söylenebilir.

“Popüler romanların kapaklarındaki özelliklerinden biri de, romanlara ‘ilginç adlar’ın verilmesidir. Merak uyandırıcı, ilginç ve çağrışım gücü son derece yüksek olan adlar, bu romanların kapağına dikkat çekici bir punto ile yazılır.” (Sağlık, 2010: 123) Yazarımızın romanlarının isimleri sırasıyla şu şekildedir: *Benim Doktorum*, *Sahte Gelin*, *Köye Dönen Yosma*, *Meçhule Giden Yol*, *Şaka Bitti*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları*, *Devenin Öcü*, *Büyükler Küçükler ve Köpekler*, *Döner Koltuk* ve *Tekinsizler*. Romanların isimleri oldukça dikkat çekicidir ve hemen hepsi kitap kapaklarına büyük, okunaklı puntolarla yazılmıştır. Kitap kapakları ve ilgi çekici adlandırılmaları yönüyle Başaran'ın romanları popüler roman özelliği taşımaktadır.

2.2. Pakize Başaran'ın Romanlarının Yapısı

2.2.1. Olay Örgüsü

2.2.1.1. Benim Doktorum

Haydar Bey ile Leyla Hanım evlidir. Alev isminde bir de kızları vardır. Anadolu'da bir kasabada yaşamaktadırlar. Alev altı yaşındayken Leyla Hanım'ın ölümü üzerine Haydar Bey, Belma Hanım'la evlenmeye karar verir. Belma Hanım'ın da önceki evliliğinden Necla isminde bir kızı bulunmaktadır. Belma Hanım ve kızı Necla'nın eve gelişiyle evin tüm idaresi onların eline geçer. Alev bu durumdan rahatsız olur. Ancak babasının hatırı için susar, her şeye boyun eğer. Necla'nın kuzeni Doktor Necdet de sık sık misafiriğe gelir. Alev ve Necdet birbirlerinden hoşlanmaktadırlar. Ancak bu durumu ikisi de birbirine itiraf edemediğinden aile büyükleri Necdet'in Necla ile evlenmesine karar verir.

Eve geldiği günden beri Alev'i çekemeyen Necla; Alev ile ondan hoşlanan Fizik Öğretmeni Haldun konuşurlarken ikisini de vurur. Haldun'un eşi Şükran'a da Alev'in Haldun'u sevdiği için onu vurduğunu söyler. Alev tutuklanır. Ancak Belma Hanım mahkemeye asıl suçlu olan Necla'yı getirerek; onu adalete teslim eder. Alev, beraat edince ölen annesinin kendisi için bırakmış olduğu mektubu okur. Mektuptan annesinin Selma ve Belma isimli iki ablası olduğunu öğrenir. Yani babasının eşi Belma Hanım aslında Alev'in teyzesidir.

Alev ve Necdet evlenip İstanbul'a giderler. Filiz isminde bir kızları olur. İstanbul'da birlikte davetlere katılmaya başlarlar. Bu davetlerde hayatlarına Canan girer. Canan artisttir. Necdet zamanla eve geç gelmeye başlar. Evde bulunduğu zamanlarda da

agresif tavırlar sergilemeye başlar. Belma Hanım'ın evine dönmek istemesi üzerine Necdet, Alev'i de Belma Hanım'la birlikte kasabaya gönderir. Alev, Necdet'e mektup sürekli yazar ama Necdet'ten pek cevap alamaz; Canan'la ilişkisi olduğunu öğrenir. Necdet'e mektup göndererek aralarındaki tüm ilişkinin bittiğini yazar.

Filiz, yedi yaşına geldiği zaman Alev hem Filiz'in daha iyi bir eğitim alması hem de kasabanın uğursuz olduğunu düşündüğü için kasabadaki evi satıp İstanbul'a yerleşmeye karar verir. Taşınırlar. Alev, Filiz'e babasının öldüğünü söylemiştir. İstanbul'da evi geçindirmek için dikiş dikmeye başlar. Filiz de hemşirelik okulundan mezun olur. Necdet'in başhekim olduğu hastanede işe başlar. Filiz ile Doktor Fuat birbirlerinden hoşlanmaktadır. Filiz, annesine sürekli Fuat ve Necdet'ten bahseder. Alev, Necdet'in Filiz'in babası olduğunu anlar. Filiz'in Necdet'le görüşmesini istemez ama nedenini de kızına açıklayamaz.

Necdet, Canan'la birlikte olduğu dönemde Canan'ın Necla'ya verdiği söz üzerine Alev'le aralarını bozduğunu öğrenir. Canan'dan hemen ayrılır. Alev'den ayrılıp Canan'la birlikte olduğu için de çok pişman olur. Ancak utancından Alev'i aramaya cesaret edemez. Filiz'in kendi kızı olduğunu anlar ve ona tüm gerçekleri anlatır. Alev'in çok hasta olduğu bir gün Necdet, Filiz ve Fuat birlikte eve giderler. Necdet, Alev'den özür diler. Alev hemen affeder Necdet'i ancak çok hasta olduğu için hayatını kaybeder.

Yazarın ilk romanı olan *Benim Doktorum*'da konu geçişleri zaman atlayışlarıyla yakalanmaya çalışılmıştır. Zaman atlayışlarından kasıt kısa süreli geçişler değildir. Bazen aylar bazen de yıllar atlanarak olay akışına yön verilir. Ancak bu teknik bakımdan kusura yol açar, olay örgüsünde kopukluğa neden olur. Ayrıca romanda mantıksal birtakım hatalar da göze çarpar. Canan ile Necla nerede tanışırlar? Necla neden Canan'dan Alev'in mutluluğuna mani olmasını ister? Canan niçin Necla'nın bu isteğini bu kadar çok önemseyip Necdet ile Alev'in yuvasını yıkar? Romanda bu sorulara cevap bulunamamaktadır. Necdet ile Alev'in teyze çocukları olmaları, Filiz'in

babası Necdet'le aynı hastanede çalışması romanda bazı tesadüflerin aşırıya kaçtığı kısımlar olarak görülür.

2.2.1.2. Sahte Gelin

Anne ve babasının erken yaşta kaybettiği için çocuk yaşta öksüz ve yetim kalan Afet bir süre köydeki komşusu Osman Ağa'nın yanında kalır. Afet, Osman Ağa'nın oğlu Ahmet'le de iyi anlaşmaktadır. Ancak köy muhtarının karısı, Afet ile Ahmet hakkında dedikodu çıkardığı için bu iki küçük çocuğun masumane arkadaşlığı göze batar. Bu sıralarda İstanbul'dan köye bir mektup gelir. Bu mektupta bir akrabasının Afet'i yanına aldirmek istediği yazılıdır. Osman Ağa, Afet'i İstanbul'a götürüp mektupta bahsedilen akraba Münevver Hanım'a teslim eder.

Münevver Hanım, zengin bir tüccar olan eşi Şaban Bey öldüğü için geçimini Şaban Bey'den kalan servetle sürdürmektedir. Münevver Hanım'ın Meral ve Enis isminde iki çocuğu vardır. Meral'le Afet çok iyi anlaşır. Ancak Enis, Afet'e hep kötü davranır. Enis babasının izinden gider ve ticarete atılır. Afet ise hukuk fakültesine gider; avukatlık stajını yaparken Sema isminde bir başka genç avukatla tanışır. Sema güzel olmamakla birlikte erkeklerle yakın ilişkileri olan bir kızdır. Zamanla Enis'le de yakınlaşıp nişanlanırlar. Bu sırada Afet, Enis'ten hoşlanmaktadır. Enis, Sema'yla nişanlandıktan sonra Afet'in farkına varmaya ve ondan hoşlanmaya başlar. Hislerini açıklamak ister ama yapamaz. Münevver Hanım, Afet'le Enis arasında bir yakınlaşma olmasından korkarak Afet'i evden kovar. Münevver Hanım'ın konuşmasından aslında Afet'le aralarında bir akrabalık bulunmadığı da ortaya çıkar. Afet, evden ayrıldığı ilk gün küçük bir kaza geçirir. Bu kaza sonucunda çocukluk arkadaşı Ahmet'le karşılaşır. Ahmet doktor olmuştur. Afet tüm yaşadıklarını Ahmet'e anlatır. Gidecek bir yer yeri olmadığı için de birlikte yaşamaya başlarlar.

Afet'i sevdiğini anlayan Enis, Sema'dan ayrılır. Ancak Afet'ten ayrı kaldığı süre boyunca çok perişan olur. Üç sene sonra Afet'i bulur. Ancak Afet, Ahmet'i nişanlısı olarak tanıtır. Bir yıl sonra Afet her ne kadar Enis'i sevse de Ahmet ile evlenir.

Şaban Bey'in arkadaşlarından tüccar Kemal Bey hukuki işlemleri için Afet'i avukat olarak tutar. Afet, Kemal Bey'in yerli yersiz iltifatlarından rahatsız olur. Ama işini yapmaya devam eder. Afet ile Ahmet'in Melih isminde bir oğulları olur. Ahmet'i gece geç saatte bir hasta için çağırırlar. O gittikten sonra telefon tekrar çalar. Arayan kişi kendisini Enis olarak tanıtır Afet'le buluşmak istediğini söyler. Afet buluşmayı kabul eder. Çünkü yıllarca yanında kaldığı aileye karşı borçlu kalmak istemez. O sırada eline geçen tüm parasını yanına alarak evden çıkar. Düşüncesi bu parayı Enis'e verip onlara olan borcunu ödemektir. Ancak bu Kemal Bey'in bir oyunudur. Afet'i kaçıtırıp yeraltında bir mahzene kapatır. Kendisiyle birlikte olması için Afet'i zorlar. Ancak Afet bir yolunu bulup Kemal Bey'i kalbinden bıçaklayarak mahzenden kaçar. Eve dönmek için bindiği otobüste Ahmet'in baygın bir şekilde yatmakta olduğunu görür. Ahmet'i de hasta bahanesiyle arayıp kandıran Kemal Bey'dir. Ahmet kendisini kaçıranlardan kurtulmak için iki kişiyi öldürmüştür. Ancak aldığı bıçak darbelerinin etkisiyle kendisi de can verir.

Tüm yaşananları duyan Enis ve Meral, Afet'in yanına gelir. Afet'in kendileriyle yaşamalarını teklif ederler. Ancak Afet bunu kabul etmez. Enis, Afet'e kavuşamamanın verdiği ızdırapla hastalanır. Meral, Afet'e ulaşıp Enis'in kara sevdaya tutulduğunu söyler. Afet'in evlerine gelmesi üzerine çok sevdiği Enis iyileşir. Evlenirler.

Sahte Gelin romanında da olay geçişleri *Benim Doktorum*'da olduğu gibi zaman atlayışlarıyla verilir. Olay örgüsünde değişiklik olacağı vakit, zamanda değişiklik yapılır; aylar, yıllar geçer. Bu durum olay akışında kopukluğa neden olur ve teknik açıdan bir kusur demektir. Ayrıca *Benim Doktorum*'da olduğu gibi bu romanda da mantıksal bir hata da göze çarpar. İstanbul'dan kilometrelerce uzakta bulunan bir köyde

yaşayan annesi babası ölen küçük Afet'e nasıl oluyor da İstanbul'un sayılı zenginlerinden Münevver Hanım'ın mektubu akrabası sıfatıyla ulaşıyor? Münevver Hanım hayırsever bir zengin olarak yardıma muhtaç bir çocuğu okutmak istemiş olabilir ama neden bu çocuğu İstanbul'da aramak yerine memleketin ücra köşelerinden birinde buluyor?

Hem *Benim Doktorum* hem *Sahte Gelin* romanlarının yukarıda da görüldüğü üzere kusurlu tarafları bulunmaktadır. Bu kusurlardan ilki konu geçişlerinin zamanda uzun atlamalarla sağlanarak okuyucunun olay örgüsünden kopmasına ve uzaklaşmasına sebep olunmasıdır. Diğer bir kusur ise mantıksal hataların varlığıdır. Ancak ilk romanını yirmi sekiz yaşında; ikinci romanını otuz yaşında yazan amatör, genç bir romancı için bu kusurlar doğal kabul edilebilir.

2.2.1.3. Köye Dönen Yosma

Köyden bir sahne ile başlayan romanda köylüler tarafından çok sevilen, küçük yaştaki Ayşe tanıtılır. Yaşlılarından Ahmet ve Osman da Ayşe'yi çok sevmekte hatta ondan hoşlanmaktadırlar. Ayşe'nin annesi köy yaşamına pek uyum sağlayamamış, ahlak bakımından zayıf bir kişiliğe sahip, sevilmeyen bir kadındır. Ayşe'nin babası Hasan Ağa, Ayşe sekiz yaşına geldiğinde ölür. Onu zehirleyerek öldüren de karısıdır. Ama bunu kimse bilmez. Annesi, Ayşe'yi İstanbul'dan gelen, mizaç olarak kendisine benzeyen Müzeyyen'e emanet ederek İstanbul'a gönderir. Bunu öğrenen köyün delikanlıları kadını döverler. Ertesi gün aldığı darbelerin etkisiyle ölü bulunur.

Müzeyyen ve arkadaşı Saffet genç kızları kötü yola sürükleyen iki kötü kişidir. Ayşe'yi İstanbul'u gezdirme vaadiyle kandırıp barda çalışmaya ikna ederler. Ayşe bir hafta barda çalışmayı kabul eder. Ayşe'ye barda Cihan adını verilir. Barda çalışan Meliha, Ayşe'nin başına gelecekleri anlayarak onu bardan kaçırıp evine götürür. Meliha'nın

Necdet isminde bir de oğlu vardır. Meliha, Ayşe'yi abla olarak koruyup kollamaya çalışır; o barda çalışırken Ayşe de Necdet'le ilgilenir. Ayşe, Meliha ile yaşadığı için çevredekiler ona da kötü gözle bakarlar. Girdiği hiçbir işte namusuyla çalışmasına müsaade edilmez. Bunun üzerine Meliha, Ayşe'yi dansöz yapmaya karar verir. Zamanla Ayşe ünlü ve zengin bir dansöz olur. Meliha hastalandığı için hayatını kaybeder.

Bir gün gazinoya bir Delikanlı gelir. Ayşe ile ilgilenir, evine götürür. Delikanlı, Ayşe'ye kitap okur, piyano çalar. Ama Ayşe'den yararlanmaya çalışmaz. Ayşe, Delikanlı'nın bu tavırlarından çok etkilenir. Bu sırada Necdet de Ayşe'den hoşlandığını itiraf eder. Ancak Ayşe, Necdet'i kardeşi gibi gördüğünü söyleyerek onun aşkına karşılık vermez. Ayşe sık sık Delikanlı'nın evinde kalır. Delikanlı'nın bir de gazeteci komşusu Seza vardır. Ayşe, Seza'dan Delikanlı hakkında bilgi almak ister. Ancak Seza da Delikanlı'yı pek tanımadığını söyleyerek Ayşe'ye bir şey anlatamaz.

Ahmet ve Osman, köyden İstanbul'a gelir; tesadüfen Ayşe'nin çalıştığı gazinoya girerler. Ahmet evlenmiş, iki çocuk sahibi olmuştur. Ancak Osman, Ayşe'yi unutmadığı için hiç evlenmemiştir. Delikanlı bir gün ortadan kaybolur. Delikanlı'nın gidişiyile Ayşe hastalanıp yatağa düşer. Kendisine Necdet bakar. Ayşe, Delikanlı'yı bulmak için tüm dünyayı gezmeye karar verir. Arkadaşı Faruk da kendisiyle geleceğini söyler. Faruk'u kıskanan Necdet evi terk eder. Ayşe ile Faruk, Delikanlı'yı bulmak için Avrupa'ya, Amerika'ya, Hindistan'a ve Çin'e giderler. Ancak hiçbir iz bulamazlar. Türkiye'ye döndüklerinde Ayşe gazetede Delikanlı'nın ölüm haberine rastlar. Gazetede Delikanlı'nın cebinden çıkan bir mektup da yer alır. Delikanlı mektupta Ayşe'yi çok sevdiğini; onun sevgisinden emin olmak için onu terk ettiğini; fakat her zaman uzaktan onu izlediğini yazmıştır. Ayşe bu haberle kahrolur, hastalanır. Uzun süre hastanede yatar. Ayrıca Delikanlı mektupta Ayşe'nin köyüne dönmesini istediğini de belirtmiştir. Bunun üzerine Ayşe, İstanbul'daki hayatını bırakıp köyüne geri döner. Köyde kendisini ziyarete gelen Seza'dan Delikanlı ile kardeş olduklarını öğrenir. Delikanlı bu gerçeği Ayşe'den gizlemek istediği için Seza, Ayşe'ye bu gerçeği söylememiştir. Faruk ve Necdet de köye, Ayşe'yi ziyarete gelirler. Ancak Ayşe yaşadığı üzüntünün etkisiyle

ölür. Ayşe'nin mezarı aşıkların uğrak yeri olur. Faruk ile Necdet de sık sık ziyaretine gelirler.

Köyden İstanbul'a gelen Ahmet'le Osman'ın karşılıklarına çıkan ilk gazinoya girmeler ve o gazinoda karşılıklarına Ayşe'nin çıkması, Delikanlı ile Seza'nın kardeş olmaları *Köye Dönen Yosma*'da karşımıza çıkan tesadüfi olaylardır. Ahmet'le Osman'ın gazinoda Ayşe ile karşılaşacakları anlatıcı tarafından okuyucuya sık sık hissettirilse de Delikanlı ile Seza'nın kardeş olacakları akla gelmez. Anlatıcı bu bilgiyi romanın sonuna saklayarak çarpıcı ve beklenmeyen bir sonla eseri nihayetlendirmiş olur. İlk iki romanındaki mantıksal hatalar bu romandan itibaren görülmemekle birlikte Ayşe, tüm ülkede ve dünyada Delikanlı'yı ararken Delikanlı onu takip ettiği halde hiç karşılaşmamaları şaşırtıcı olmakla beraber bu durumun eserin çarpıcı sonunu hazırladığı düşünülmektedir.

2.2.1.4. Meçhule Giden Yol

Firuzan, annesi ve kız kardeşi Vildan'la İstanbul'da yaşayan genç bir öğretmendir. İstanbul'da hayat pahalı olduğundan B.'ye tayin ister. Firuzan B.'ye giderken vapurda Mine ve Sedat ile tanışır. Mine öğrencisi olacaktır. Sedat da Mine'nin ağabeyidir. Firuzan burada başka insanlarla da tanışır: Sedat, Didar, Neriman, Ercüment Orhan ve Gönül. Firuzan kendisi gibi öğretmen olan Neriman'la birlikte yaşar. Sedat, Mine aracılığıyla Firuzan'a mektup yazıp arkadaşlık teklifinde bulunur. Firuzan kabul etmez. Bunun üzerine Sedat, Firuzan'a iftira atarak onun tutuklanmasına sebep olur. Atılan iftira "milli menfaatlere aykırı propaganda yapmak"tır. Firuzan'ın savunmasını avukatlığını sevgilisi Ercüment Orhan üstlenir. Mine de mahkemede ağabeyine uyararak Firuzan'ın aleyhinde şahitlik eder ama sonra dayanamaz tüm suçun Sedat'ta olduğunu itiraf eder. Firuzan beraat eder.

Firuzan'ın hasta olan annesi vefat eder. Vildan da B.'ye ablasının yanına gelir. Vildan, Firuzan'ın sevgilisi Ercüment Orhan'ın yanında staja başlar. Firuzan ile Ercüment Orhan'ın sevgili olduklarını kimse bilmez. Bir gün Vildan, ablasına Ercüment Orhan'dan hoşlandığını itiraf eder. Kardeşinin mutluluğu için B.'den ayrılarak İstanbul'a gitmeye karar veren Firuzan bir de Ercüment Orhan'a onu sevmediğine dair bir mektup bırakır. Gerçeği sadece Neriman'a anlatır. Firuzan'ın İstanbul'da bindiği araç kaza yapar. Hastaneye kaldırılır. Kendisiyle ilgilenilmemesi için hastanede sağır ve dilsiz numarası yapar. Firuzan'ın mektubunu okuyan Ercüment Orhan çok sinirlenir. Kardeşi Gönül'ün, Vildan'la evlenmesini teklif etmesi üzerine de Firuzan için aldığı nişan yüzüğünü Vildan'ın parmağına takar. Vildan'la evlenirse Firuzan'ı cezalandıracağını düşünür. Kendisi de kaza yapan araçta bulunan hastanenin başhekimi Kamil Bey, Firuzan'la yakından ilgilenir. Kimsesiz, sağır ve dilsiz olan bu genç kıızı evine götürmek için ikna eder. Yazı yazarak anlaşılır. Kamil Bey'in eşi Feriha Hanım da Firuzan'ı sever. Ancak oğlu Bülent, Firuzan'ın eve gelişinden pek hoşlanmaz. Bu sırada B.'de Ercüment Orhan, Vildan'ın Cahit adında bir gençle gizli gizli görüştüğünü öğrenerek nişanı atar.

Kamil Bey, eve geç geldiği bir akşam hayatını kaybeden bir gençten ve onun yazdığı son mektuptan bahseder. Mektup ceketinin cebindedir. Firuzan, mektubun Ercüment Orhan'a ait olduğundan şüphelenerek gizlice doktorun ceketinin cebini arar. Mektup Ercüment Orhan'a değil Sedat'a aittir. Sedat yaptıkları için çok pişman olduğunu; Mine'yi Firuzan'a emanet ettiğini yazmıştır mektubunda. Bu sırada doktora yakalanan genç kız hırsızlık yapmadığını açıklamak için konuşmaya başlar ve başından geçenleri anlatır. Firuzan, Ercüment Orhan'dan hamiledir ve Kamil Bey'e yük olmamak için oradan ayrılmak ister. Kamil Bey'in evinden ayrılan Firuzan, İstanbul'da yaşayan yaşlı akrabası Hatice Teyze'nin yanına gider; ona tüm yaşadıklarını ve hamile olduğunu anlatır. Geçimini sağlamak için de Faruk isimli bir doktorun muayenehanesinde hastabakıcı olarak çalışmaya başlar.

Kamil Bey, Firuzan'ın günlüğünü bulup Ercüment Orhan'a teslim eder.¹³ Neriman da Firuzan'ın kardeşinin mutluluğu için B.'den ayrılıp Ercüment Orhan'ı terk ettiğini anlatır. Ercüment Orhan, Firuzan'ı bulmak istediği için Kamil Bey'den yardım ister. Firuzan doğum yapmak için Kamil Bey'in hastanesine yattığında Kamil Bey, Ercüment Orhan'a haber gönderir. Firuzan biri kız bir erkek iki çocuk doğurur. Bu sırada hastaneye gelen Ercüment Orhan'la kavuşurlar. B.'ye bebekleri ile dönen Firuzan ve Ercüment Orhan üç ay sonra evlenirler. Düğün günü Gönül ile Bülent; Neriman ile Faruk da nişanlanırlar. Cahit ile evlenerek Paris'e giden Vildan da düğün için döner. İki kardeş arasında kırgınlık kalmaz.

Firuzan'ın kaza geçirdiği araçta başhekim Kamil Bey'in bulunması, Kamil Bey'in bir gece eve gelirken ölmek üzere olan Sedat'la karşılaşp onun için çok önemli olan mektubu sahibine ulaştırmak için alması romanda görülen olaylarda tesadüf unsurları görülür. Firuzan'la Kamil Bey'in aynı araçta bulunması Firuzan'ın hastaneden çıktığı zaman kalacağı yerin belirlenmesine aracılık etmiştir. Mektup sahibi ölen gençten bahsedildiği zaman Firuzan'ın bu kişinin, Ercüment Orhan olduğunu düşünerek mektubu okuması; Kamil Bey ve Feriha Hanım tarafından Firuzan'ın aslında sağır ve dilsiz olmadığı bilgisi öğrenilmiş olur. Anlatıcı mektup üzerinden merak duygusunu ön plana çıkarırken, asıl ortaya çıkan Firuzan'ın sağlıklı bir birey olduğudur.

2.2.1.5. Şaka Bitti

Zühtü Bey ve Cemile Hanım, Bosna'da yaşayan Türk ailelerinden biridir. Nilüfer isminde bir kızları vardır. Nilüfer üç yaşındayken annesi; altı yaşındayken babası ölür. Amcası Hacağa, Nilüfer'i yanına alır. Nilüfer'i öz kızı Hatice'den ayırmaz. Nilüfer

¹³ Romanın bu kısmı yazarın yakın arkadaşlarından Reşat Nuri Güntekin'in 1922 yılında tefrika edilmeye başlanan Çalığışu adlı romaniyle benzerlik göstermektedir. Çalığışu'nda da Hayrullah Bey, Feride'ye kendisinin ölümünden sonra teyzesinin yanına gitmesini ve verdiği kapalı zarfı Kamuran'a teslim etmesini vasiyet eder. Hayrullah Bey'in ölümünden sonra Feride, zarfı Kamuran'a verir. Zarfın içinde Hayrullah Bey'in bir mektubu ile Feride'nin günlüğü vardır. Hayrullah Bey, Kamuran'a yazdığı mektupta Feride'yi bir daha bırakmamasını vasiyet eder. Kamuran mektubu ve Feride'nin günlüğünü sabaha dek okur, her şeyi öğrenir. Ertesi gün gidecek olan Feride'yi bırakmaz, evlenirler.

hıyarcık hastalığına yakalanır. Ameliyat olur ama bir ayağı diğerine göre kısa kalır. Hacağa güçlü bir pehlivandır. Karadağ kralı, Hacağa'nın methini duyar; başpehlivanıyla güreşmek isteyip istemediğini sorar. Hacağa kabul eder ve başpehlivani bir dakikada yener. Bu zafer üzerine Hacağa, kraldan kendisini Türkiye'ye göndermesini ister. Karadağ kralının ve Sultan Abdülhamid'in de bu isteği kabul etmesiyle Hacağa ve ailesi Türkiye'ye gelir. Sultan Abdülhamid, Hacağa'yı silahşör ve çeşnicibaşı yapar. Saraya yakın büyük bir konakta yaşarlar. Sultan Abdülhamid, tahttan indirilince Hacağa ve ailesi Karacabey'e göç eder. Hacağa burada kızı Hatice'yi evlendirir. Nilüfer ablası gibi sevdiği Hatice'den ayrıldığı için üzülür. Ama burada başka bir Hatice ile tanışır. Bu kız köyün en zengin ağasının kızıdır. Köyün ileri gelenleri, Hatice ile köyün fakir ve kimsesiz delikanlısı Ömer Musiç'in evlendirilmesine karar verirler. Ömer bu evliliğe aslında sıcak bakmaz. Çünkü hem Hatice'yi sevmez hem de bu kadar zengin bir ailenin yanında sığıntı olmak istemez. Ancak büyüklerin aracı olmasıyla gösterişli bir düğünle evlenirler. Her şey yolunda giderken Hatice hastalanır. Hatice'ye Nilüfer bakar ama Hatice ölür. Ömer'in arkadaşı Hüseyin'in babası, Ömer'i tekrar evlendirmek ister. Aklına Nilüfer gelir. Bu iki genci evlendirirler.

Hacağa ölünce Nilüfer ve Ömer köyden ayrıлып Bandırma'ya gitmeye karar verirler. Üç tane kızları olur: Gül, Sünbül, Mine. Düşman Bandırma'yı işgal etmek üzeredir. Ömer vatani savunmaya gider, savaşta gösterdiği kahramanlıklarla adından çokça bahsettirir. Ömer savaştan döndükten sonra bahçelerini ekip biçer. Elde ettiği mahsul o kadar bol olur ki pazarda satarak geçimlerini sağlarlar. Ancak bir gün bahçede Ömer'in elini saz keser. Başta önemsemezler. Ancak kesik iltihaplanır ve Ömer'in ölümüne sebep olur. Ömer'in ölümü üzerine komşuları, Nilüfer ve kızlarını yalnız bırakmazlar. Lütfü Ağa, Gül'ü resmi bir daireye sekreter olarak işe sokar. Maddi durumları düzelmeye başlar. Ancak hem Sünbül'ün hem de Mine'nin aynı anda okula gitmeleri maddi durumlarını kötüleştirir. Nilüfer, asker çamaşırını yıkamaya başlar; günden güne halsizleşir. Ülser olur, yatağa düşer. Ancak ölmez; uzun süre yaşar.

Roman Ankara’da bir hastane odasında devam eder. Nilüfer hastanede yatmaktadır. Kızları ziyaretine gelir. Üç kızı da evlenmiştir. Nilüfer kızlarına masal anlatır ve ölür.

Şaka Bitti yazarın ön plana annesini alarak ailesinin hayatını anlattığı biyografik ve tarihi romanıdır. Yazar romanda yazdıklarını çocukluk ve gençlik yıllarında annesinden dinlemiştir. Bazı olayları değiştirmekle, bazılarını kısaca anlatmakla birlikte romanda mantık hatası bulunmaz. Bunun en büyük nedeni yazarın kendi hayal dünyasında yeni bir roman kurgulamaktan çok annesinden dinlediği anılarını kaleme almış olmasıdır. Bu bakımdan romanda teknik aksaklıklar görülmez. Çünkü günlük yaşamda teknik aksaklık bulunmamaktadır.

2.2.1.6. Seni Yalnız Seni

Yaşar Kamil, genç ve çapkın bir avukattır. Evlenmeyi düşünmeyen bu çapkın avukatın fikri, bir gün yazıhanesine gelen Nevnihal’i görmesiyle değişir. Nevnihal, eşinden boşanmak isteyen güzel bir kadındır. Yanında ağabeyinin kızı Seda da vardır. Yaşar Kamil davayı üstlenir. Nevnihal boşanır. Nevnihal’in boşanmasıyla birlikte aralarında yakınlaşma olur; evlenirler. Işık isminde bir kızları olur.

Yaşar Kamil, Nevnihal’in adeta kölesi olur; her isteğini yapmaya özen gösterir. Birlikte davetlere katılırlar; kendi evlerinde partiler düzenlerler. Ancak zamanla Yaşar Kamil’in işlerinin yoğunluğu nedeniyle Nevnihal davetlere tek başına gitmeye; onun evde bulunmadığı zamanlarda evde misafir ağırlamaya başlar. Yaşar Kamil, Nevnihal’in mutluluğu için bu duruma göz yumar. Fakat bu durum birbirlerinden uzaklaşmalarına neden olur. Nevnihal, davetlerde sık sık görüştüğü armatör Mehmet Bey’le yakınlaşır. Bu yakınlaşmalarına yeğeni Seda da tanık olur, ama kimseye bir şey bildiğini belli etmez. Nevnihal’den sıkılan Mehmet Bey, bir hastalığı bahane ederek Avrupa’ya gider. Hem kocasını aldattığı için duyduğu vicdan azabı hem de sevgilisinin kendisini terk

etmesi üzerine Nevnihal'in sınırları bozulur. Nevnihal'e iyi geleceği düşüncesiyle adaya yerleşirler. Ancak Nevnihal'in akıl sağlığı iyice kötüleşir. Kendisini kraliçe ya da prenses ilan ederek etrafa emirler yağdırır. Bu hareketleriyle herkesi kendisinden uzaklaştırır. Işık, artık annesinden korkmakta ve onu sevmemektedir. Işık'la ve evin tüm işleriyle Seda ilgilenir. Yaşar Kamil ve Seda'nın tüm ısrarlarına rağmen Nevnihal, doktora görünmeyi kabul etmez. Durumu daha da kötüleşir. Hastaneye kaldırılır. Uzun süre hastalığının ne olduğu araştırılır. Frengi teşhisi konulur. Kısa süre sonra da hayatını kaybeder. Nevnihal'in ölümü üzerine onun hastalığı sırasında epey yakınlaşan Yaşar Kamil ile Seda birbirlerini sevdiklerini itiraf ederler.

Bu eserdeki kırılma Nevnihal'in armatörle Mehmet Bey'le ilişki yaşamalarıyla başlar. Zaman içinde birbirinden uzaklaşan çiftin evliliği bu ihanetle -Yaşar Kamil'in ihaneti bilmemesine rağmen- zarar görmeye başlar. Sınırlı bir şahıs kadrosu ve mekandan oluşan romanda daha önceki eserlerin aksine tesadüfe rastlanmaz. Anlatıcı Nevnihal'in çılgınlıklarının yanı sıra Yaşar Kamil'le Seda'nın birbirlerine olan mizaç uyumunu ifade ederek eserin sonunu tahmin etmeyi kolaylaştırır. Tabi burada bir eniştenin yeğeniyle (eşinin yeğeni) evliliğinin etik olup olmadığı da tartışmalı bir konudur.

2.2.1.7. Aşk Acıları

Tasula, yazdığı romanı bastırmak isteyen genç bir kızdır. Bunun için bir gazetenin yazı işlerine gider. Orada Nevzat Dosdoğru ve Burhan Pekyazar ile tanışır. Yazı işleri müdürü olan Nevzat Dosdoğru, Tasula'ya romanının güzel olmadığını bu nedenle basamayacakları söyler. Tasula oradan hayal kırıklığıyla ayrılır. Tasula'nın annesi Madam Eleni çok hastadır. Babası Aleksandr ise iş insanı Sermet Bey'in yanında çalışmaktadır. Maddi durumları iyi değildir. Bir gün Sermet Bey evlerini ziyaret eder. Madam Eleni'nin hastaneye yatmasına yardımcı olur. Tüm hastane masraflarını üstlenir. Madam Eleni, iyileşip hastaneden çıkınca Sermet Bey aileyi Taksim'deki evine yerleştirir, Aleksandr'ın maaşına zam yapar. Evi istedikleri gibi döşemeleri, ihtiyaçlarını

karşılımları için de para verir. Bir anda gelen bu zenginlikle hem Aleksandr hem de Eleni birbirlerinden uzaklaşıp ahlak dışı ilişkiler yaşamaya başlarlar. Eleni ile Sermet Bey; Aleksandr ile Despina arasında yakınlaşma yaşanır. Despina, Sermet Beyin Eleni'den önce görüştüğü metresidir. Tasula, anne ve babasının bu durumundan oldukça rahatsızdır. Bir akşam ikisiyle de tartışır. Ancak Aleksandr kızının çıldırdığını düşünerek onu akıl hastanesine yatırır. Tasula akıl hastanesine yatırılınca Sermet Bey, Eleni'ye asıl sevdiğinin Tasula olduğunu; Tasula'ya yakın olabilmek için kendisine katlandığını söyler. Ve onu terk eder. Eleni üzüntüden ölür. Despina da bunu fırsat bilerek eve yerleşir. Sermet Bey, Tasula'nın yokluğundan sorumlu tuttuğu Aleksandr'ın maaşını düşürür. Aleksandr'ın maaşının azalması üzerine Despina da evi terk eder. Despina'yı ararken Sermet Bey'le birlikte olduğunu gören Aleksandr, Despina'yı öldürür. Hapse girer. Aleksandr'ın hapse girmesini fırsat bilen Sermet Bey, Tasula'yı akıl hastanesinden çıkarır. Annesinin öldüğünü, babasının da hapse girdiğini öğrenen Tasula aynı evde oturmaya devam eder; Sermet Bey'in yanında sekreterlik yapmaya başlar. Sermet Bey, Tasula'ya tecavüz eder ve dost hayatı yaşamaya başlarlar. Sermet Bey, Tasula'ya yalıtılır. Tasula orada yaşamaya başlar. Sermet Bey zengin olduğu için Tasula bu durumdan şikayet etmez. Arkadaşı Pervin onu yanlış yaptığı konusunda defalarca uyarır. Fakat Tasula bu uyarılara kulak asmaz. Tasula yalıda partiler düzenler. Sermet Bey'in gelmediği zamanlarda Vedat Salman'la birlikte olur. Vedat Salman bekar bir zengindir. Sermet Bey iflas eder. Karısı boşanma davası açar. Tasula'dan yardım istemeye gider ama yanında başka bir erkek olduğunu görünce konuşmaktan vazgeçer. Tasula, düzenlediği partilerde kumara alışır. Kumar tutkusu çığrından çıkınca Vedat Salman onu terk eder. Tasula, başka bir bekar zengin olan Josef Karakaşyan ile görüşmeye başlar. Josef Karakaşyan, Tasula'nın birlikte olduğu erkekler arasında en zenginidir. Tasula, yalıtı kumarda kaybedince ona Çamlıca'da bir köşk alır. Ancak Josef Karakaşyan da Tasula'nın kumar düşkünlüğü yüzünden ortadan kaybolur. Tasula, kumar borçlarını ödeyebilmek için köşkü ve tüm eşyalarını satar. Elinde kalan parayla Beyoğlu'nda bir daire kiralar. Tasula çocukluk arkadaşı olan Pervin'i arayıp bulur. Pervin ile buluştuğu muhallebicide Burhan Pekyazar ile karşılaşır. Üçü oturup sohbet ederler. Tasula hamiledir. Ama çocuğunun babasının kim olduğunu bilmemektedir. Bir kızı olur, adını Ursula koyar. Fakat kızına iyi bir anne olamayacağını düşünerek onu Pervin'e emanet eder. Burhan'ın Bostancı'daki evine gider. Burhan'la yakınlaşırlar.

Ama Burhan, Tasula'nın birlikte olduğu diğer erkeklerden farklıdır. Ona sekreterlik teklif eder. Birlikte çalışırlar. Evlenmeye karar verirler. Hapishaneden çıkan babası Aleksandr, bir gece geç saatte Tasula'yı ziyarete gelir. Tasula babasını odasına alıp konuşur. Ancak Burhan, Tasula'nın kendisini aldattığını düşünerek onu evden kovar. Sokakta kalan Tasula barda çalışmaya başlar. Vedat Salman'la tekrar yolları kesişir, görüşmeye başlarlar. Vedat'ın kardeşi Nihat da Tasula'dan hoşlanmaktadır. İki kardeş Tasula için kavga ederler. Nihat, Vedat'a vurunca Tasula da Nihat'ın başına vazoyla vurarak oradan kaçar. Dansözlüğe başlar. Amerika'dan gelen Ertan, Tasula'yı izler. Ondan çok etkilenir. Görüşmeye başlarlar. Tasula, Ertan'la birlikte Amerika'ya gider. Orada Karolina adıyla dansözlüğe devam eder. Burhan gazetede ünlü dansöz Karolina'yı görünce onun Tasula olabileceğinden şüphelenir ama emin olamaz.

Burhan'ı genç bir hayranı ziyarete gelir: Nilgün Tatlı. Nilgün, Tasula'nın kızı Ursula'dan başkası değildir. Nilgün ünlü yazara hayrandır. Birlikte vakit geçirmeye başlarlar ancak Burhan her fırsatta aralarında bir şey olamayacağını ifade eder. Tasula, Ertan'ın Burhan'ın ilk evliliğinden olan oğlu olduğunu anlar. Bu yüzden ondan ayrılır. Burhan da Ertan'ın kendisine yazdığı mektuptan Karolina'nın aslında Tasula olduğunu anlar. Bulunduğu ortamdan uzaklaşmak için Avrupa'ya gider. Burhan'ın evine ziyarete giden Nilgün'e kapıyı Amerika'dan dönen Ertan açar. Nilgün ile Ertan görüşmeye başlarlar. Bir süre sonra da evlilik kararı alırlar. Tasula da Türkiye'ye döner. Tasula'nın Türkiye'ye dönme amacı kızı Ursula'yı bulmaktır. Pervin'i arar ama öldüğünü öğrenir. Tasula'nın Türkiye'de sahneye çıktığı gün Burhan, Ertan ve Nilgün onu izlemeye gelirler. Burhan'ı fark eden Tasula sahnede bayılır. Üzüntüden çok hastalanan Tasula yataktan kalkamaz. Burhan'a mektup yazıp kendisini görmeye gelmesini ister. Tasula'yı hiçbir zaman unutamayan Burhan mektubu alır almaz onun ziyaretine gider. İki eski sevgili konuşurlar. Tasula'nın Burhan'ı aldatmadığı; o akşam konuştuğu kişinin babası olduğu ortaya çıkar. Burhan çok pişman olur. Tasula, Burhan'dan kızını bulmasını ister. Burhan, Ursula'yı ararken onun Nilgün olduğunu öğrenir. Kızını Tasula'ya götürür. Ancak Tasula bir türlü iyileşemez, ölür. Burhan da ülkeyi terk eder.

Daha önceki romanlarda görülen yazarın ahlakçı tutumu bu romanda bir miktar sekteye uğratılmıştır. Tasula, fakir olduğu için parası için zengin erkeklerle rahatlıkla birlikte olan ahlaki yönden zayıf biridir. Ama bu ahlaki zayıflık onu kötü biri yapmaz, kalbi temizdir. Tasula ile Burhan'ın mutluluğuna mani olan durum Burhan'ın babasıyla konuşan Tasula'yı anlayıp dinlemeden evden kovmasıdır. Bu üzücü ayrılık bir tesadüfe yol açacaktır. Tasula, yeryüzünde başka erkek kalmamış gibi Burhan'ın oğlu Ertan'la sevgili olup Amerika'da yaşamaya başlar. Ama bu tesadüf Tasula'nın Ertan'dan ayrılıp, Türkiye'ye dönmesine ve iki eski sevgilinin birbirini affetmesine vesile olur. Tasula'nın kızı Vildan (Ursula) ile Burhan'ın oğlu Ertan'ın tanışıp, birbirlerinden hoşlanmaları da yine bir tesadüftür. Bu tesadüf de Tasula'nın, kızı Ursula'yı tanınmasına aracılık etmiştir.

2.2.1.8. Devenin Öcü

Romanın başkişisi olan Hilal'in babası o beş yaşındayken ölmüştür. Annesi bir yıl sonra kendisinden on yaş küçük olan Şükrü'yle birlikte yaşamaya başlar. Şükrü ahlaksız ve sapık ruhlu biridir. Annesi evde yokken Hilal'e tecavüz eder. Hilal küçük olduğu için durumun ne olduğunun farkına varamaz; üvey babasının onunla oyun oynadığını düşünür; fakat hamile kalır. Durumu annesi de öğrenir. Ancak ahlak bakımından zayıf bir kadın olduğundan sadece Şükrü'yle kavga etmekle yetinir; aynı evde yaşamaya devam ederler. Hilal'in Şükrü'den iki oğlu olur: Osman ve Mehmet. Hilal annesi ölünce Şükrü ile nikahlanmak ister. Ama Şükrü buna yanaşmaz. Hilal fabrikada işe girer. Şükrü çalışmaz, Hilal'in tüm parasını elinden alır, sürekli içki içer. Hilal'in küçük oğlu Mehmet hastalanır, bakımsızlıktan iyileşemez. Hastalığa dayanamayarak kendisini bahçedeki kuyuya atar; ölür. Büyük oğlu Osman, kundura tamircisinin yanında çalışır. Yaşlılarına göre oldukça iri ve orantısız bir vücudu bulunmaktadır. Bu nedenle lakabı "Deve"dir. Şükrü, Osman'ın kazandığı haftalığı da elinden almaktadır. Bununla da kalmayıp oturdukları gecekondunun bir odasını Hasan isimli birine kiraya verir. Hilal, komşuları olan Ayşe Hanım ve Zehra Hanım'dan Şükrü'nün Perihan isimli başka bir kadınla birlikte olduğunu öğrenir. Perihan'ı takip eder ve onunla çeşme başında kavga eder. Bunun üzerine Şükrü evi terk eder. Şükrü'nün evden uzaklaşmasıyla Hilal'le

Hasan birlikte olur. Ustasının işten çıkardığı Osman, eve gelince onları görür. Annesinden nefret eder. Bir ay odasından çıkmaz; çıktığı gün Hilal'in boğazını sıkır. Hilal acıdan bayılır ama Osman onun öldüğünü düşünerek evden kaçar. Evden kaçan Osman, ormanda gezinirken bir kumpanyaya denk gelir. Osman'ın garip vücudundan yararlanmak isteyen Karnik ve Hayganuş onu da kumpanyaya alır. Osman üç yıl boyunca kumpanyada çeşitli gösteriler sergiler. Bir gün kumpanyaya gelen Şükrü, Osman'ı oradan alıp kendi evine götürür. Ancak Osman bundan hiç hoşlanmaz. Çünkü hem Şükrü'yü sevmemekte hem de Şükrü'nün yaşadığı evden tiksinimektedir.

Hilal'in birlikte olduğu Hasan trafik kazası geçirir. Yeterli ameliyat parasını bulamadıkları için de bir bacağı kesilir. Hilal, Bakkal Mustafa'nın yanında çalışmaya başlar. Bu durumu gururuna yediremeyen Hasan intihar eder. Hasan'ın ölümünden sonra Hilal ve Mustafa yakınlaşırlar ama Mustafa'nın karısı onları yakalayınca Hilal mahalleden ayrılmak zorunda kalır.

Hilal, tesadüfen zengin işadamı Murat Mahmudoğlu ile sevgili olan Perihan'ın evinde temizlikçiliğe başlar. Hilal, Perihan'a paraya ihtiyacı olduğunu, aralarında geçenleri unuttuğunu söyler. Zamanla Perihan'dan sıkılan Murat onu kovar ve Hilal'le birlikte olur. Hilal'e evlenme teklifi eder. Hilal, eski mahallesine gidip komşularını nikahına çağırır. Dönüş yolunda arabadan inerek kalabalığın arasına girer. Osman'ı dans ederken görür; Osman ve Şükrü'nün peşinden yaşadıkları eve gider. Şükrü, Hilal'e tecavüz etmeye kalkar. Anne ve babasını sevmeyen Osman bu durum karşısında Şükrü'nün boğazını sıkarak onu öldürür. O anda içeriye giren amcasına da babasını annesinin öldürdüğünü söyler.

Hayatı yoksullukla geçen Hilal, tesadüf sonucu Şükrü'yle ayrılmasına neden olan Perihan'ın sevgilisi zengin iş insanı Murat Mahmudoğlu'yla birlikte olur. Bu tesadüfi birliktelik Perihan'ın cezalandırılmasına ve Hilal'in oğlu Osman'ı bulmasına aracılık

eder. Perihan'ın cezalandırılması okuyucuyu memnun ederken Osman'ın Şükrü'yü öldürüp suçu Hilal'in üstüne atması beklenmeyen bir son olmuştur.

Yazarın yukarıda adı geçen *Köye Dönen Yosma*, *Meçhule Giden Yol*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları* ve *Devenin Öcü* romanları ilk iki romanının aksine zaman atlamaları ve mantıksal hatalar barındırmamakla birlikte tesadüf unsurunun canlı tutulduğu eserlerdir. Romanlarda tesadüfen olan hemen hemen tüm olaylar olumlu ya da olumsuz başka bir olayın başlamasına aracılık eder. Bu romanlar teknik kusurlar barındırmamakla birlikte yazarın hayranı olduğu Esat Mahmut Karakurt, Kerime Nadir ve Muazzez Tahsin Berkand çizgisinde yazdığı popüler aşk romanlarıdır. İlk iki romanındaki hataları burada saydığımız romanlarında tekrarlamayan yazarın romancılığının geliştiği görülmektedir.

2.2.1.9. Büyükler Küçükler ve Köpekler

Roman bir gazetecinin Topal İdris'in romanını yazmak istemesi üzerine; onun başından geçenleri anlatmasıyla başlar. Topal İdris, karısı Dursune'yle kendi çiftliklerinde yaşamaktadır. İki de oğulları vardır: Nejat ve Nihat. Dursune'yi erken yaşta kaybeden İdris, oğullarına hem anne hem baba olmaya çalışmış; tüm ihtiyaçlarını karşılamaya gayret etmiştir. Nejat ile Nihat zıt karakterli iki gençtir. Nejat ne kadar çalışkansa Nihat o kadar tembel; Nejat ne kadar dürüstse Nihat o kadar ikiyüzlüdür. İki kardeş hiç anlaşamazlar. Nejat gece gündüz demeden çiftlikte çalışır; Nihat çiftlikte çalışmak istemediğini söyleyerek iş aramaya gider. Ancak gerçekten iş aramaz, babasından aldığı parayı pavyonlarda ve gazinolarda harcar. İdris, Nihat'ın bu hovardalıkları yüzünden çiftliğini satmak zorunda kalır. Bir gece gazinoda Nihat'ın konuşmalarını dinleyen iş insanı Ali Babacan değerinin oldukça altında bir fiyata çiftliği satın alır. Çiftliğini satan İdris, Ali Babacan'ın apartmanında kapıcılığa başlar; iki oğlu da işadamı Cemal Salihoğlu'nun fabrikasında işe girer. Cemal Salihoğlu aynı zamanda milletvekilidir. Ali Babacan ile Cemal Salihoğlu da iki zıt mizaca sahip kişilerdir. Cemal Salihoğlu dürüst,

işçilerinin hakkını gözetemeyen son derece iyi bir kimsedir. Ali Babacan ise işçilerine hak ettiklerinden az maaş veren, kendisinden başka kimsenin iyiliğini istemeyen, arkadaşmış gibi davrandığı Cemal Salihoğlu'nu hep kıskanan kötü niyetli biridir. Ali Babacan, Nihat'la işbirliği yaparak Cemal Salihoğlu'nun fabrikasındaki işçileri kıskırtmak ister. Ancak işçiler bu oyuna gelmez. Durumun farkına varan İdris, Cemal Salihoğlu'na giderek oğlu Nihat'ı işten çıkarmasını rica eder. Ama nedenini söylemez. Ali Babacan, Nihat'a Cemal Salihoğlu'nun fabrikasını yaktırır. Nihat bütün bunları para karşılığında yapmaktadır. Ali Babacan'ın Cemal Salihoğlu'na duyduğu kin geçmediği için Nihat'tan onu öldürmesini ister. İkisinin bu konuşmasına şahit olan İdris, oğlunu cinayetten vazgeçirmeye çalışır. Ancak aralarında kavga çıkar ve İdris oğlunu öldürür. Nihat'ın ölümü karşısında şaşkınlıktan; sırf zengin olduğu için evlendiği karısına tokat atan Ali Babacan da karısının ölümüne sebep olur. Yaşananlar karşısında çok üzülen Cemal Salihoğlu, İdris için avukat tutar. Topal İdris, mahkemede nefsi müdafadan serbest kalır. Azmettiricinin Ali Babacan olduğu ortaya çıkar ve tutuklanır. İdris'in anlattıkları biter. Romanı basılır. Gazeteci, romanını İdris'e götürür. Ancak Nihat'ı öldürdüğü için vicdan azabından kurtulamayan İdris intihar etmiştir.

Nihat'ın çiftlik hakkındaki konuşmalarını duyan Ali Babacan'ın çiftliği alması, Topal İdris'in oğlu Nihat'la Ali Babacan'ın konuşmalarına tanık olması eserin tesadüfi yönlerini oluşturmakla birlikte; yazarın ilk yedi romanının aksine bu romanla birlikte popüler aşk romanı çizgisinden uzaklaştığı görülür. Bu da yazarın sanatı bakımından gelişim ve dönüşüm yaşadığının göstergesidir. Yazar bu romanıyla birlikte kişisel menfaatlerin insanlara neler yaptırabileceğini ortaya koyar. Olay örgüsü şekillenirken Nihat ön plana çıkarken Nejat silikleşmeye başlar. Bu da yazarın alışlagelmiş aşk romanı kurgularından uzaklaşırken yeni yönelimine ayak uydurmada ufak da olsa bir kusur olarak kabul edilebilir. Çünkü okuyucu her anını gördüğü Nihat'ın yanında Nejat'ı merak etmektedir. Ayrıca roman her ne kadar geriye dönüş tekniğinden yararlanılarak aktarılıyor olsa da çizgisel zamanda bozulma meydana gelmez. Topal İdris başından geçenleri, en başından en sonuna kadar araya herhangi bir olay girmeden anlatıp bitirir. Topal İdris'in hayatını anlattığı gazeteci kadın romanın başında ve sonunda gösterilir; Topal İdris konuşurken araya girerek onun konuşmasını bölmez.

2.2.1.10. Döner Koltuk

Güneş, annesini küçük yaşta kaybetmiş; babası Hilmi Bey ve dadısı Siyah İnci ile birlikte yaşayan genç bir kızdır. Hilmi Bey, hali vakti yerinde olan, zengin bir kimsedir. Evlerinde önemli siyasetçilerin de katıldığı davetler düzenlenir. Selim Dağlaraştı, Namık Çokhoş, Maruf Şaşkın bu önemli kimselerdendir. Selim Dağlaraştı ile Güneş'in arasında yirmi beş yaş olmasına rağmen evlenmeye karar verirler. Mutlu bir evlilikleri vardır. Selim Dağlaraştı, umum müdürü olduğundan evlerinden misafir eksik olmaz. Güneş'in babası Hilmi Bey de bu davetlerde tanıştığı Jale ile evlenir. Selim ile Güneş on birinci evlilik yıldönümlerini kutlamak için sandal gezintisine çıkarlar. Bir gencin boğulmakta olduğunu gören Selim, denize atlayarak genci kurtarır. Gencin ismi Sadun'dur. Bu genç sağırdır fakat dilsiz değildir. Kimsesiz olan bu gence acıyan Güneş ve Selim ona iş verirler. Sadun yaşlanan arabacının yerine geçer, arabacılık yapar. Güneş ve Sadun sık sık arabayla gezintiye çıkarlar. Zamanla Sadun'un gençliğinden etkilenen Güneş ile ikisi arasında yakınlaşma başlar. Seçimlerde Selim'in partisinin iktidar olamaması, dostlarının kendilerini yalnız bırakması, aralarındaki yaş farkı Güneş'in gözüne batar; Selim'den iyice soğur. Selim bir gün Güneş'e bir sır verir. Evin gizli bir yerinde bir dosya bulunmaktadır. Bu dosyanın yerini tarif eder. Eğer kendisine bir şey olursa bu dosyayı karşı siyasi partiden Maruf Şaşkın'a teslim etmesi gerektiğini söyler.

Sadun, Güneş'e Selim'in ölmesi gerektiğini, artık onu Selim'le paylaşmak istemediğini söyler. Güneş bu teklifi kabul etmez. Ama üçünün tekne gezintisine çıktığı bir gün Sadun Selim'i zehirler; Güneş'in de yardımıyla Selim'i teknedan atarlar. Aynı günlerde Güneş'in babası Hilmi Bey de trafik kazasında hayatını kaybeder. Babasının ölümüyle Jale de onlarla yaşamaya başlar. Duyduğu vicdan azabı ve üzüntünün etkisiyle iki ay komada yatar Güneş. İyileştikten sonra Sadun'la evlenir. Bunu uygunsuz bulan dadısı Siyah İnci, evi terk eder. Güneş hamile kalır. Fakat Sadun bu durumdan hoşlanmaz. Bir akşam arabayla gezerken Sadun, Güneş'i arabadan aşağı atıp öldürmek ister. Fakat bunu inkar eder. Güneş Sadun'dan şüphelenir. Ondan uzaklaşmaya çalışır.

Selim'in ölümünün üzerinden epey vakit geçmesine rağmen Güneş, gizli dosyayı Maruf Şaşkın'a götürmesi gerektiğini unuttur. Bir gece uyandığında Sadun'un yatakta olmadığını fark ederek kendisini Jale ile aldattığından şüphelenir. Yanına tabanca alarak Jale'nin odasına gitmeye karar verir. Ancak aşağıya inmeden kütüphaneden bir ses işitir; oraya yönelir. Kütüphaneye girdiği zaman Sadun'u Selim'in bahsettiği dosyayı ararken yakalar. Sağır olmadığını anlar. Tabancayı ona doğrultur. Fakat arkasından Jale'nin sesini duyup ona doğru döner. Jale'nin elinde de tabanca bulunmaktadır. Sadun ile Jale'nin kardeş olduklarını öğrenir. Güneş'in sırtının dönük olmasından yararlanan Sadun tabancayı almak için Güneş'in üzerine atılır. Epey boğuşurlar. Sadun vurulur. Ancak tetiği çekenin Güneş mi Jale mi olduğu belli değildir. Sadun yere yığılır. Jale, Güneş'e ateş eder ama isabet ettiremez. Güneş, Jale'yi yaralar; dosyayı da alarak evden kaçır. İlk uçakla Ankara'ya gider. Dosyayı Maruf Şaşkın'a teslim eder. Ancak Maruf Şaşkın, Güneş'e geç kaldığını artık dosyanın hiçbir önemi olmadığını belirtir. Maruf Şaşkın'ın yanından ayrılan Güneş, Ankara'da bulunan arkadaşı Lale'ye gider. Lale ile dertleşir. Başından geçenleri ona anlatır. Ama Lale, Güneş'in adam öldüreceğine inanmadığı için yalan söylediğini düşünür. Güneş, Maruf Şaşkın'ın almadığı dosyayı içinde ne olduğuna bakmadan şömineye atıp yakar. Sadun ölmüş, Jale ağır yaralanmıştır. Polis her yerde Güneş'i arar. Güneş, Lale'den ayrılıp İstanbul'a dönerken yolda gördüğü polisler suçunu itiraf eder. Tutuklanır. Kendisini hiç savunmaz. Çünkü ilk kocası Selim Dağlaraştı'ya yaptıkları yüzünden kendisini suçlar. Hakkındaki karar idamdır. Hükmün uygulanması için Güneş'in doğum yapması beklenir. Doğumdan sonra idam edilecektir.

Döner Koltuk aşk romanı başlangıçta içinde ihaneti barındıran üç kişilik bir aşk romanı izlenimi verse de Sadun'un Güneş'i gerçekten sevmemesi nedeniyle aşk romanı ekseninin dışına çıkar, kişisel hırsların mahvettiği bir ailenin romanı olarak sona erer. Başaran'ın bu romanda anlattığı aşk önceki aşk romanlarından farklıdır. Çünkü karşılıklı bir sevgi bulunmaz. Sadun'un Güneş'le yakınlaşmasının sebebi Selim Dağlaraştı'yı ortadan kaldırıp onun servetine konmaktır. Bu noktada olay örgüsünde havada kalan bir kısım vardır. Selim Dağlaraştı ve Güneş evlilik yıldönümlerini kutlamak için çıktıkları sandal gezintisinde denizde boğulmak üzere olan Sadun'u görür

ve kurtarırlar. Sadun kurtarıldığında konuşabilmekte ama işitememektedir. Ama evde arbede çıktığı akşam aslında Sadun'un işitme probleminin aslında hiç olmadığı öğrenilir. Peki bu halde Sadun bu zengin eve girmek için bilerek mi boğulma numarası yapmıştır? Öyleyse bile denizin ortasında Selim Dağlaraştı ile Güneş'in teknesini görüp teknenin yakınında boğulma numarası yapması mantıken imkansıza yakındır. Bu nokta da şu da düşünülebilir: Sadun o akşam gerçekten boğulmak üzereydi, kurtarıldığı anda da gerçekten işitemiyordu. Eve girdikten sonra işitmeye başladı ve iyi niyetli ailenin malına göz dikti. Bu kısım anlatıcı tarafından açıkça belirtilmemiştir. Bu nedenle akılda soru işareti oluşturur. Ancak yazarın on bir romanı içerisinde yalnızca *Döner Koltuk* birinci tekil kişili anlatıcı tarafından keleme alınmıştır. Anlatıcı da Güneş'tir. Sadun'un gerçek kişiliği, işitme sorununun olmaması Güneş tarafından sonradan öğrenilir ve öğrenildiği gibi de okuyucuya yansıtılır. Bu da romanın vurucu kısmını barındırır. Güneş Sadun'la ilgili yukarıdaki ikilemi bilmediği için okuyucuya da yansıtamaz. Böylelikle Sadun'la ilgili çelişkili durum Güneş tarafından bilinmediği için okuyucuya aktarılamamış ve roman mantık hatasından da kurtulmuş olur.

2.2.1.11. Tekinsizler

Tekinsizler, nerede olduğu bilinmeyen; bağlı olduğu ilçeye arasında yol bulunmayan çağının oldukça gerisinde kalmış bir köydür. Köyde bulunan bataklık yüzünden sıtma çok yaygın görülen bir hastalıktır. Sıtmaya bağlı olarak ölümler epey artmıştır. Doktor Volkan, hastalıkla mücadele etmesi için köye gönderilir. İlçeden belli bir yere kadar ulaşım vardır. Ondan sonrası yürünerek gidilir. Volkan, köye zorlukla ulaşır; ilk gün köy öğretmeni Uğur ile muhtar Ali Çavuş ile tanışır. Birkaç hastayı ziyaret eder. Sıtmayı önleyebilmek adına bazı çözüm yolları önerir. Ancak köy halkı o kadar bağnazdır ki köylerinde doktoru istemezler. Onlara göre bir hastayı iyileştirmeye çalışmak Allah'a karşı gelmektir. Volkan ertesi gün dönmeyi düşünür. Fakat geri dönmenin doğru olmadığına karar vererek bir yıl orada kalır. Ona ihtiyacı olan insanları yüzüstü bırakmak içine sinmez. Köylüler, köye sonradan gelen kimseyi sevmez ve istemezler. Ama Uğur Hoca'yı çok sevdikleri için onu da kendilerinden sayarlar.

Zamanla Doktor Volkan'ı da Uğur Hoca kadar severler. Volkan bir gün köylüleri toplar düşman oldukları Kuşuçmazlar Köyü ile aralarındaki tepeyi kazıyarak bataklığın üzerini kapatmayı teklif eder. Eğer köylüler bu fikre yanaşmazlarsa Uğur Hoca ile birlikte köyden ayrılacaklarını söyler. Düşünceleri için zaman verir. O da bu sırada ilçeye gidip kaymakam ve ilçe belediye başkanı ile bataklık hakkında görüşür. Köylüler başta bu fikre sıcak bakmazlar ama ikisini de çok sevdikleri için köyden ayrılmalarını istemezler. Volkan'ın ilçe kaymakamıyla görüşmesi pek iç açıcı geçmez. Kaymakam bu devirde böyle bir köy olabileceğine ihtimal vermez ve ona inanmaz. Kaymakamın aksine ilçe belediye başkanı en kısa zamanda köyü ziyaret edeceğini ellerinden gelen ne ise yapacağını söyler. Volkan köye dönerken köylülerin tepeyi kazıdıklarını görür. Umutlanır. Köylüler tepeyi kazımayı hiçbir zaman aksatmazlar. Ama insan gücüyle tepeyi kazımak oldukça zordur. Bir gün ilçeden iş makineleri gelir. Tepe kazınır, bataklığın yüzeyi kapatılır. Bu bölgeye çiçekler dikilir. Köy halkı bataklığın kurutulmasını şenlikle kutlamak isterler. Kaymakam ve belediye başkanının davet edildiği bir kutlama hazırlarlar. Bu gecede Uğur Hoca'yla eşini yıllar önce kaybeden ve Uğur Hoca'dan hoşlanan Zeynep Bacı nikahlanırlar. Volkan, şenliğe Tekinsizler'e gelirken yolda tanıştığı çobanı da çağırır. Çoban üç arkadaşıyla birlikte gelir. Ancak köylüler çoban ve arkadaşlarının gelişinden hoşlanmazlar. Çünkü bu dört genç Kuşuçmazlar Köyü'ndendir. Fakat tatsızlık yaşanmaz. Misafir gençler de Tekinsizler'in mutluluğuna ortak olur.

Köyde düzenlenen şenlikten sonra Volkan köyden ayrılır; İstanbul'a annesinin yanına geri döner. Döner ama annesini, kız arkadaşı Nazan'ı, arkadaşı Korkut'u kısacası herkesi soğuk bulur. Eskiden yapmaktan zevk aldığı şeyler artık zevk vermemektedir. Uzun süre çalışmaz. Bir gün kendisi gibi doktor olan Korkut, kendi çalıştığı hastanede çalışmak isteyip istemediğini sorar. Volkan kabul eder. Hastanede çalışacakken Tekinsizler'den bir mektup alır. Mektup, Ali Çavuş'un oğlu Ahmet'ten gelmektedir. Ahmet mektubunda hastalığın tekrarladığını, bataklığın tekrar oluşmaya başladığını ve kendisine çok ihtiyaçları olduğunu yazar. Mektup üzerine tekrar Tekinsizler'e gider. Önce kahveye girer. Kahvedekilerden onun yokluğunda olanları öğrenmek ister. Uğur Hoca ile Zeynep Bacı'nın ikizleri olmuştur. Birinin adını da Volkan koymuşlar; doktora

olan sevgilerinden. Kuşuçmazlar Köyü eski düşmanlığı sürdürmeye devam eder. Bunun  zerine Volkan Kuşuçmazlar'a giderek; arabuluculuk yapmaya  alır. Orada hoş karşılanmaz. Ama Şenliğe davet ettiği  oban İbrahim, köyün ileri gelen ağalarından birinin oğludur.  oban, Volkan'a destek verdiğini; ağaları barış için ikna edeceğini söyler.  oban sözünde durur, ağaları barış için ikna eder; Tekinsizler'de yapılan Őenlikte beğendiği Ali  avuş'un kızı Şehzade ile evlenir. Onların düğünü için de büyük bir Őenlik düzenlenir.

Doktor Volkan ve Uğur Hoca öncülüğünde kalkınma kooperatifi kurularak köy okulunu ve evleri yenilerler. İlçe ile köy arasındaki yol yapılır. Tek bir araçla ilçe ile köy arasında ulaşım yapmak mümkün olur. Doktor köye radyo alır; ardından köye telefon gelir. Ali  avuş'un oğlu Ahmet, İstanbul'da okumuş ve avukat olmuştur. Köye televizyonu getiren de odur. Uğur Hoca'nın oğlu Volkan  ğretmen olmuş; babasının emekliliğinin ardından köye atanmıştır. Doktor Volkan Tekinsizler'de yirmi beş yıl kalır. Kendisini evlendirmek isteyenlere ben Tekinsizler'le evliyim; kimseyi Tekinsizler kadar sevemem diyerek yapılan teklifleri de reddeder.

Tekinsizler yazarın son romanı olmakla birlikte tek toplumsal konulu romanıdır. Ayrıca teknik ve mantıksal tutarlılık bakımından da kusursuz bir roman olduğu kabul edilir. Anadolu'nun sağlık ocağı bile olmayan ücra bir köyüne bir doktor atanır ve köyün kaderi değişir. Tabi bu değişim birdenbire olmaz önce Doktor Volkan istemeden geldiği bu köye karşı kendi içinde bir değişim yaşar. Bu değişimden sonra da hayatını köyü kalkındırmaya adar; çabasının sonucunu da olumlu manada alır.

Burada ele alınan romanlarda çizgisel zaman dışına çıkılmaz. Kısacası romanlarda olay örgüsü serim, düğüm,  z m Şeklinde ilerler.

Yazarın ele alınan on bir romanının olay örgülerinden hareketle şu şekilde bir tasnif yapmak mümkündür: *Benim Doktorum* ve *Sahte Gelin* adlı romanları yazarlığa heveslenen genç bir insanın acemi mahsulleri olarak değerlendirilebilir. Bu iki romanda zaman atlamaları konu bütünlüğünün aksamasına neden olmakta; akla hayale gelmeyen tesadüfi olaylar konunun inandırıcılığını azaltmakta ve mantık hataları dikkatli okuyucunun gözünden kaçmamaktadır. Her iki romanda da zaman geçişleri göze çarpar. Zaman geçişleri teknik bakımdan da kusura neden olmaktadır. Çünkü romanlardaki konu bütünlüğünü alt üst eder bu geçişler. Bahsi geçen her iki romanda kusurlar bulunmakla birlikte ilk romanını yirmi sekiz yaşında, ikinci romanını da iki yıl sonra yazan, edebiyat hayatına yeni adım atmış genç bir yazar için bu acemiliğin doğal olduğunu da belirtmek gerekir. *Köye Dönen Yosma*, *Meçhule Giden Yol*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları* ve *Devenin Öcü* yazarın klasik aşk romanlarıdır. İlk iki romanındaki zaman geçişleri ile mantık hataları bu romanlarda ortadan kalkmıştır. Fakat tesadüfi olaylara yine rastlanmaktadır. Başaran'ın aşk konusunda bu kadar çok eser vermesinin başlıca sebebi şüphesiz yazarın romanlarıyla büyüdüğünü söylediği Kerime Nadir, Muazzez Tahsin Berkand ve Esat Mahmut Karakurt'un aşk temalı romanlarıdır. Yazar onların romanlarıyla büyümüş ve onlar gibi romanlar yazmayı amaçlamıştır. Son üç romanı olan *Büyükler Küçükler ve Köpekler*, *Döner Koltuk* ve *Tekinsizler* ile biyografik özellikler taşıyan *Şaka Bitti* romanlarında yazarlık bakımından ustalaştığı görülür. Bu romanlarda klasik aşk temasından uzaklaşarak roman yapı unsurlarını derinleştirme yolunda harcadığı çaba görülmektedir. Bu bakımdan yazarın romancılığı; teknik kusurlar ve mantık hataları barındıran *Benim Doktorum* ve *Sahte Gelin* romanları yazarlığının acemilik dönemini; teknik bakımdan pek hata barındırmayan ama tesadüflerin olay örgüsünü şekillendirdiği aşk romanları olan *Köye Dönen Yosma*, *Meçhule Giden Yol*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları*, *Devenin Öcü* kendinden önceki popüler aşk romanı yazarlarına öykündüğü dönemini; son olarak da *Büyükler Küçükler ve Köpekler*, *Döner Koltuk*, *Tekinsizler*, *Şaka Bitti* romanlarıyla kendine has üslubunu oluşturduğu ustalık dönemini oluşturduğunu söyleyebiliriz.

“Popüler romanlarda başı, ortası ve sonu belirli ‘bütünlük’ taşıyan bir vaka bulunur. Bu yüzden onlar rahatlıkla özetlenebilir.” (Sağlık, 2010: 302) Başaran'ın tüm romanları

konu yönünden bütünlük sağlar ve kolaylıkla özetlenebilir. Bu bakımdan da popüler roman özelliği taşıdığı söylenebilir.

2.2.2. Şahıs Kadrosu

Popüler roman özelliği taşıyan, Başaran'ın romanları arasında *Büyükler Küçükler ve Köpekler* ile *Tekinsizler* dışındaki dokuz romanının başkişisi kadınlardır. Olaylar, *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de Topal İdris'in; *Tekinsizler*'de Doktor Volkan'ın etrafında şekillenir. “Yaygın bir görüşe göre, popüler romanlarda ana karakterler ‘kadın’lardır.” (Sağlık, 2010: 159)

Bu çalışmada Başaran'ın romanlarında merkezi kişiler, ikinci dereceden kişiler ve üçüncü dereceden kişiler ele alınırken; figüratif kişilere yer verilmemiştir.

Romanlarda kadınlar – erkekler, çalışanlar – işsizler, zenginler – fakirler, Türkler, azınlıklar ve çeşitli yaş gruplarından insanlar bulunmaktadır. Bu nedenle burada roman kişilerini çeşitli başlıklar altında tek tek değerlendirmenin daha uygun olacağı düşünüldü.

2.2.2.1. Kadınlar

2.2.2.1.1. Yaşlarına Göre Kadınlar

2.2.2.1.1.1. Çocuklar

Yazarın on bir romanında sadece iki tane küçük kız çocuğu bulunmaktadır. Bu çocuklar on beş yaşlarında yokturlar. *Meçhule Giden Yol*'da Sedat'ın kardeşi Mine; *Seni Yalnız Seni*'de Işık küçük birer çocuktur. Işık üçüncü dereceden bir kişidir. Çünkü sönük bir çocuktur, eserde pek adı geçmez. Işık'tan farklı olarak Mine ikinci dereceden bir kişidir. Çünkü olay örgüsünü değiştirecek öneme sahiptir. Mahkemede Firuzan'ın suçsuzluğu Mine'nin itirafıyla anlaşılır.

Mine, Firuzan'ın öğrencisi, Sedat'ın kardeşidir. “*Sarı kıvrıcık saçlı, güzel bir kız çocuğu gördüm.*” (Başaran, 1958: 18) Firuzan'ı çok sever. Ağabeyinin aksine temiz kalpli bir çocuktur. Mahkemede ağabeyinin öğretmenine iftira attığını söylemesi üzerine Firuzan serbest kalır. “*Asıl suçlu benim ağabeyimdir. Öğretmenimin bir suçu yok... Mahkeme heyeti yaptığı gizli bir konuşmadan sonra beraatime karar verdi.*” (Başaran, 1958: 124-125) Firuzan tekrar B.'ye döndüğünde de ondan ayrılmaz.

Işık, Yaşar Kamil ile Nevnihal'in kızıdır. “*Karyolada mışıl mışıl uyuklayan yavrusuna baktı. Koklaya koklaya yanaklarından öptü. Aile saadeti hiçbir şeye benzemiyordu.*” (Başaran, 1963: 20) Annesi hasta olduğu için kendisiyle ilgilenmez. Bu yüzden Nevnihal'in onu sevmediğini düşünür. Zamanla ondan uzaklaşır, hatta nefret eder. “*Ben annem gibi olmak istemiyorum. Bebeğime hep ben bakacağım. Ayaklarıma yatırıp ona ninniler, masallar söyleyeceğim.*” (Başaran, 1963: 31) Onun ölmesini istediğini sık sık ifade eder. Hep kendisiyle ilgilenen Seda'yı bir anne olarak görür. Onu çok sever.

2.2.2.1.1.2. Genç Kadınlar

Yazarın ele aldığı kadın kahramanların büyük çoğunluğu yaş aralığı olarak bu bölümde bulunmaktadır. Bu kadınların yaş aralığının on beş - kırk beş yaşları olduğu görülür. Bu bölümdeki bazı kadınlar çocukluklarından orta yaşlılıklarına, hatta ölümlerine kadar görülürken; bazıları ise sadece genç oldukları yirmi – yirmi beş yaş aralığında romanlarda yer tutarlar.

Başaran'ın romanların büyük kısmı merkezi genç kadınlar etrafında şekillenir. *Benim Doktorum*'da Alev, *Sahte Gelin*'de Afet; *Köye Dönen Yosma*'da Ayşe, *Şaka Bitti*'de Nilüfer; *Seni Yalnız Seni*'de Seda; *Aşk Acıları*'nda Tasula; *Döner Koltuk*'ta Güneş romanların merkezi genç kadınlarıdır. Bunlar çocukluklarından yetişkinliklerine kadar romanlarda rol alırlar. Bunların dışında *Meçhule Giden Yol*'da Firuzan; *Seni Yalnız Seni*'de Nevnihal; *Devenin Öcü*'nde Hilal çocuklukları verilmeden romanlarda aktarılan merkezi genç kadınlardır. Merkezi kişiler arasında yaşamı oldukça uzun süreyi kapsayanlar *Benim Doktorum*'da Alev ve *Şaka Bitti*'de Nilüfer'dir.

Yazarın ele aldığı *Benim Doktorum*'da Filiz; *Sahte Gelin*'de Meral; *Şaka Bitti*'de Gül, Sünbül ve Mine; *Aşk Acıları*'nda Pervin ve Ursula çocukluklarından yetişkinliklerine kadar romanlarda rol alan ikinci dereceden genç kadınlardır. *Köye Dönen Yosma*'da Seza ve Meliha; *Meçhule Giden Yol*'da Neriman, Didar, Gönül ve Vildan; *Devenin Öcü*'nde Perihan, *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de gazeteci kadın ve Dursune; *Döner Koltuk*'ta Jale çocuklukları verilmeden romanlarda aktarılan ikinci dereceden genç kadınlardır. Bu kadınlar bazen romanların başkahramanların yakınları olurken bazen de başkahramanların mutluluğunu engelleyen kötü kişiler olarak görülürler.

Başaran'ın romanlarındaki genç kadınlardan *Benim Doktorum*'da Necla ve Şükran; *Şaka Bitti*'de Hatice (Hacığa'nın kızı) ve Hatice (Ömer'in ilk eşi); *Tekinsizler*'de

Şehzade, Başaran'ın romanlarında çocukluklarından yetişkinliklerine kadar rol alan üçüncü dereceden genç kadınlardır. Bunların dışında *Sahte Gelin*'de Sema; *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de Ali Babacan'ın eşi ve Cemal Salihoglu'nun eşi; *Döner Koltuk*'ta Lale; *Tekinsizler*'de Nazan çocuklukları verilmeden romanlarda aktarılan üçüncü dereceden genç kadınlardır. Bu kadınlar olay akışına pek katkısı olmayan silik tiplerdir.

2.2.2.1.1.3. Orta Yaşlı Kadınlar

Bu bölümde orta yaşlı kadınları kırk beş – altmış yaş aralığındaki kadınlar oluşturur. Bu kadınların birçoğu merkezi kişilerin anneleridir. Bunların dışında merkezi kişilerin yakınında bulunarak yardımcı olan ya da kötülükleriyle merkezi kişilerin hayatlarını etkileyen kadınlardır. Orta yaşlı kadınlar sınıflandırmasında merkezi kişi bulunmamaktadır.

Benim Doktorum'da Belma Hanım; *Sahte Gelin*'de Münevver Hanım; *Döner Koltuk*'ta Siyah İnci ikinci dereceden orta yaşlı kadınlardır. Bu kadınlar merkezi kadınların anneleri ya da onları anneleri gibi koruyup kollayan kadınlardır. Romanlarda bu üç kadının zamanla orta yaşlılıktan yaşlılığa doğru yaş aldıkları görülür.

Benim Doktorum'da Leyla Hanım; *Köye Dönen Yosma*'da Ayşe'nin annesi; *Meçhule Giden Yol*'da Firuzan'ın annesi, Feriha Hanım ve Hatice Teyze; *Şaka Bitti*'de Cemile Hanım; *Aşk Acıları*'nda Despina ve Madam Eleni; *Devenin Öcü*'nde Hilal'in annesi; *Tekinsizler*'de Volkan'ın annesi üçüncü dereceden orta yaşlı kadınları oluştururlar. Bunların arasında yaşlı olan tek kadın *Meçhule Giden Yol*'daki Hatice Teyze'dir. Bunlar silik tiplerdir.

2.2.2.1.2. Sosyal Durumlarına Göre Kadınlar

2.2.2.1.2.1. Ev Hanımları

Başaran'ın romanlarındaki kadınların büyük çoğunluğu ev hanımıdır. Kimi fakir bir aileye sahipken kiminin zengin bir babası ya da eşi vardır. Çoğu çocuk sahibidir. Bu kadınlar genellikle mutsuzdurlar. Ya istediklerini elde edememiş ya da sevdiklerini kaybetmiş olarak verilirler. Bazıları başkalarının mutluluğu için kendi mutluluklarından da feragat ederler.

Benim Doktorum'da Alev, Belma Hanım, Leyla Hanım, Necla, Şükran; *Sahte Gelin*'de Münevver Hanım, Meral; *Köye Dönen Yosma*'da Ayşe'nin annesi; *Meçhule Giden Yol*'da Firuzan'ın annesi, Didar, Gönül, Feriha Hanım, Hatice Teyze; *Şaka Bitti*'de Cemile Hanım, Nilüfer, Hatice (Hacığa'nın kızı), Hatice (Ömer'in ilk eşi), Sünbül, Mine; *Seni Yalnız Seni*'de Nevnihal, Seda; *Aşk Acıları*'nda Madam Eleni, Despina, Pervin; *Devenin Öcü*'nde Hilal'in annesi, Hilal, Ayşe Hanım, Zehra Teyze, Perihan; *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de Dursune, Ali Babacan'ın eşi, Cemal Salihoglu'nun eşi; *Döner Koltuk*'ta Güneş, Siyah İnci, Jale, Lale; *Tekinsizler*'de Volkan'ın annesi, Zeynep Bacı, Nazan; Şehzade birer ev hanımıdır. Bunlardan *Benim Doktorum*'daki Alev, *Devenin Öcü*'ndeki Hilal ve *Döner Koltuk*'taki Siyah İnci'ye ayrıca değinmek gerekirse; Alev bir ara geçimini sağlamak için dikiş diker ancak terzi değildir. Hilal romanın başında bir fabrikada daha sonra da bakkalda çalışır ama bu işlerde çalışması uzun sürmez. Bir zaman sonra zengin Murat Mahmudoğlu ile aşk yaşayıp çalışmamaya başlar. *Döner Koltuk*'ta adı geçen Siyah İnci, Güneş'in dadısıdır. Ancak evde çalışan bir kadından ziyade Güneş'in annesi gibidir.

Benim Doktorum'da Alev, romanın merkezinde bulunan kişidir. Alev çok güzel “bol kirpikli, hülyalı ela gözlü”, “kumral dalgalı saçları”, “biçimli kırmızı dudaklar”,

“mevzun bacakları, melek kadar güzel yüzü”, “süt gibi beyaz ten” (Başaran, 1951: 28, 36, 37, 74) ve bir o kadar da iyi huylu bir kimsedir. Kimse için kötülük düşünmez. Annesinin ölümünden sonra babasının Belma Hanım’la evlenmesine karşı çıkmaz. Belma Hanım’ın kızı Necla’nın evi istediği gibi düzenlemesinden hoşlanmaz. Fakat kırgınlık olmasını istemediği için susar. Alev’in yaşadığı tüm sıkıntıların ve üzüntülerin kaynağı Necla’dır. Bunu bildiği halde Necla için kötülük düşünmez. Affedicidir. Üvey annesi Belma Hanım’dan hiç kötülük görmez; onu çok sever. Annesinin ona bıraktığı mektuptan Belma Hanım’ın öz teyzesi olduğunu öğrenir. “İştittiğime göre Selma ve Belma adında olan ablalarım evlenmişler ve Belma ablamın Necla adında bir çocuğu varmış.” (Başaran, 1951: 74) Birbirlerinden hiç ayrılmazlar. Doktor Necdet ile yaşadıkları tüm zorlukları atlatarak evlenirler. Ama hayatlarına giren artist Canan, Necdet’i etkileyerek evliliklerinin dağılmasına neden olur. Necdet’ten ayrıldıktan geçinebilmek için dikiş dikmeye başlar. “...terzilik yaparak teyzesinin ve çocuğunun maişetini temin etmek için çalışan anne...” (Başaran, 1951: 114) Kızı Filiz hemşire olur. Tesadüfen Necdet’in çalıştığı hastanede işe girer. Filiz’in yanında çalıştığı doktor hakkındaki konuşmalarından doktorun Necdet olduğunu anlar; kızının görüşmesini istemez. Ama açıklama da yapamaz. Filiz’in babası hakkında kötü düşünmesini istemez çünkü. Romanın sonunda Necdet, Alev’in evinde yaptıkları için özür diler. Alev Necla’yı olduğu gibi Necdet’i de affeder. Çok hasta olduğu için ölür. “Alev’in henüz sıcaklığını muhafaza eden cesedi” (Başaran, 1951: 160)

Benim Doktorum’da Belma Hanım, hem Alev’in üvey annesi hem de öz teyzesidir. “Belma Hanım oldukça genç ve güzel bir kadın.” (Başaran, 1951: 12) Alev’in suçsuzluğunu ispat etmek için öz kızı Necla’yı adalete teslim eden iyi bir kadındır. Alev’i çok sever. Her daim Alev’e destek olan bir konumdadır. Alev ölene kadar birbirlerinden ayrılmazlar.

“Belma Hanım, kızını saçlarından sürükleyerek içeri soktu.

- Bırakın Alev’i, suçsuzdur o. İşte katil huzurunuzdadır, diyerek Necla’yı heyeti hakimenin önüne doğru itti.” (Başaran, 1951: 68)

Benim Doktorum'da Leyla Hanım, Alev'in annesidir. Genç yaşta vefat eder. Bu nedenle eserde pek yer almaz.

Benim Doktorum'da Necla, Alev'in karşısındaki kötü kişidir. Romandaki çatışmalar Necla'dan doğar. Belma Hanım'ın kızıdır. "*Necla, Belma Hanım'ın aksine çirkin ve şımarık.*" (Başaran, 1951: 12) Aynı zamanda Alev ile de teyze çocukları olurlar. Ama Necla erken yaşta öldüğü için bunu öğrenemez. Diğer teyzesinin çocuğu Necdet'ten hoşlanmaktadır. Necdet ile evlenecektir. Necla Alev'e kötülük yapmaktan zevk alır. Necla kötüdür ama neden kötü olduğuna eserde yer verilmez. Bir gün Alev ile arkadaşı Şükran'ın kocası Haldun konuşurlarken; Haldun'u vurur. Şükran'a da Haldun'u vuranın Alev olduğunu; Alev'in Haldun'dan hoşlandığı için bunu yaptığını söyler.

Birdenbire bir tabanca sesi duyuldu ve her ikisi (Alev-Haldun) birden kanlar içerisinde yere yuvarlandılar... Necla hiç telaşlanmadan ve ufacak bir üzüntü hissetmeden:

- Alev öldürdü onu... Alev kocanızı, sevgilisini öldürdü. Çünkü Haldun Bey'i seviyordun. (Başaran, 1951: 61)

Cinayetin nasıl gerçekleştiğini öğrenen Belma Hanım, Necla'yı emniyete teslim eder. Necla tutuklanır. Hapishanede çektiği vicdan azabının etkisiyle akli dengesini yitiren Necla bir süre sonra da yaşamını kaybeder. Necla hapishaneye düşmeseydi yine de yaptıkları yüzünden vicdan azabı çeker miydi? Bu bilgiye romanda yer verilmez. Ayrıca Necla'nın Alev ve Necdet'in mutlu olamamalarını için Canan'la işbirliği yaptığı da öğrenilir.

Benim Doktorum'da Şükran, Alev'in liseden yakın arkadaşıdır. "*Şükran çok güzel değildi. Fakat çirkin de denemezdi. Orta boylu, balık etinde, uzun kirpikli, kara gözlü tatlı esmer bir tene malikti.*" (Başaran, 1951: 26) Şükran gençliğinde vereme yakalanır. Alev'in arabuluculuğuyla lisedeki Fizik öğretmeni Haldun'la evlenir. Hastalıktan ve

Haldun'un ölümünden dolayı duyduğu üzüntünün etkisiyle genç yaşta hayatını kaybeder.

Sahte Gelin'de Münevver Hanım'ın, Enis ve Meral isminde iki çocuğu vardır. Afet'i yanına alır, büyütür, sever, okutur. Afet'i öz kızı Meral'den ayırmaz. Ancak Enis'in Sema ile nişanlı olmasına rağmen iki gencin yakınlaşmalarından hoşlanmayarak Afet'e akraba olmadıklarını açıklayarak; Afet'in evi terk etmesine sebep olur. *"Koca kız oldun. Küçüktür üzülmesin, kalbi kırılmasın diye bu güne kadar gizledim. Biliyorsun ki oğlum çok zengin ve asil bir kızla nişanlıdır... Sen bizim ne akrabamızsın, ne bir yakınımız. Anlıyor musun sadece, evet sadece bir sığıntı."* (Başaran, 1953: 66) Afet'i kendi kızından ayrı tutmayarak büyüten bu kadının, Afet'le oğlu Enis'in arasında duygusal bir ilişki başlayacak korkusuyla evden kovması da ilginçtir. Üstelik Afet'i evden kovarken kızın İstanbul gibi büyük bir şehirde nereye gideceğini, nerede kalacağını da düşünmez. Bu duruma üzüldüğü de görülmez.

Sahte Gelin'de Meral, Münevver Hanım'ın kızıdır. Afet'le aralarında iki üç yaş bulunmaktadır. Afet'in eve geldiği ilk günden itibaren onu çok sevmiş; ona kız kardeş gibi davranmıştır. *"sarışın, zayıf yapılı, sevimli bir kız"* (Başaran, 1953: 20) Yine eserin sonunda Enis'le Afet'in kavuşmasını sağlayan kişi de Meral'dir.

Köye Dönen Yosma'da, Ayşe'nin annesi, ahlak bakımından düşük seviyeli bir kadındır. Bu nedenle köylülerce sevilmez. Köy hayatını kendisine uygun bulmaz. Onun gözü hep erkeklerle oldukça rahat ilişkiler yaşayabileceği büyük bir şehirlerdedir. Rahat bir hayat sürmek istediği için kocasını zehirleyerek öldürmüştür. *"Böylelikle kadın kendisine bir serbestiyet temin etmeye çalıştı. Sık sık İstanbul'a gidiyor ve orada bulunan bazı akrabalarını köye davet ediyordu"* (Başaran, 1955: 14) Kocasını öldürdükten sonra çok istediği rahat hayatı yaşamak için neden şehre gitmediği bilinmez. Kızı Ayşe'yi kendi mizacında olan bir arkadaşıyla İstanbul'a gönderdiği için köyün delikanlıları tarafından dövülerek öldürülür. *"Köy delikanlıları Ayşe'nin anasının evine bir baskın yaptılar."*

Köyün çarşısına kadar sürüklediler. Ellerine geçirdikleri sopalarla kadını bayıltıncaya kadar dövdüler... Ertesi gün, kadını yatağında ölü olarak buldular... Cenazesini yine köy delikanlıları kaldırdılar.” (Başaran; 1955: 14-15)

Meçhule Giden Yol'da Firuzan'ın annesi, eserde adı geçmez. Hep anne olarak anılır. Hastadır. Erken yaşta ölür.

Meçhule Giden Yol'da Didar, B.'de yaşayan genç bir kızdır. Didar kendisi gibi düşük bir mizaca sahip olan Sedat'la görüşür. Eserin başında yer alırken eserin sonunda nerede ne yaptığı bilinmemektedir.

Meçhule Giden Yol'da Gönül, Ercüment Orhan'ın kız kardeşidir. “*Çok güzel olmamakla beraber şirin, sevimli bir kız.*” (Başaran, 1958: 26) Firuzan ve Neriman'la çok iyi anlaşır. Üçü de iyilik bakımından denktir. Eserin sonunda Bülent'le nişanlanır.

Meçhule Giden Yol'da Feriha Hanım, Kamil Bey'in eşidir. Eşi gibi iyi kalpli olan bu kadın Firuzan'a çok iyi davranır.

Meçhule Giden Yol'da Hatice Teyze, Firuzan'ın İstanbul'da yanında kaldığı akrabasıdır. “*Başında kar gibi beyaz tülbendi, elinde tespahi ile karşısına çıkan bu kadıncağız ne kadar da nurani bir yüze sahiptir.*” (Başaran, 1958: 229) Bu yaşlı kadın Firuzan'a kol kanat gerer. “*Benim, evde bir gence ihtiyacım var. Birlikte oturur. Allah ne verdiyse yeriz.*” (Başaran; 1958: 229)

Şaka Bitti'de Cemile Hanım, Nilüfer'in annesidir. “*Cemile Hanım üç gündən beri çektiği acı ve ıstıraptan kurtularak kucağında meme verdiği yavrusunu sevgi ile bağrına basıyordu.*” (Başaran, 1960: 10) Nilüfer üç yaşındayken ölür.

Şaka Bitti'de Nilüfer, romanın ana kişisidir. Anne ve babası ölünce amcası tarafından büyütülür. Çocukken geçirdiği hıyarcık hastalığı yüzünden bir ayağı aksak kalır. “*Nilüfer çok üzülüyor, diğer arkadaşlarından farklı olarak aksadığını düşündükçe için için kendisini yiyordu.*” (Başaran, 1960: 11) Bir ayağı aksamasına rağmen çirkin değildi. “*Siyah saçları, iri yeşil gözleri, uzun kıvrık kirpikleri, etli kırmızı dudakları, sol kaşının tam ortasında küçük siyah bir et beni vardı.*” (Başaran, 1960: 14) Ömer Musiç'le Nilüfer evlenir. “*Onlar şimdiye kadar yaşamamışlardı. Dünyaya şimdi gelmişti ikisi de. Allah onları birbiri için yaratmıştı.*” (Başaran, 1960: 55) Nilüfer, sıradan en kızıdır. Ömer Musiç'le evlendiğine çok mutlu olur. Üç kızları olur. Nilüfer tüm hayatını evine ve ailesine adar. Bu yönüyle tipik bir annedir. Kocasının ölümünden sonra kızlarıyla zorluklarla dolu bir yaşama göğüs gerer. Ömrünün son yıllarını hasta olarak geçirir. Üç kızı evlendikten sonra hayatını kaybeder.

Şaka Bitti'de Hatice (Hacağa'nın kızı), Nilüfer'in hem ablası sayılır hem de ilk arkadaşıdır. “*Hacağa'nın kızı Hatice, Nilüfer'i hakiki bir kardeş gibi seviyordu. Ona her yediğinden veriyor, bir an olsun yanından ayırmıyordu. Nilüfer'den dört beş yaş büyüktü. Ona bu yüzden bir abla sevgisi gösteriyor, onu her şeyden korumaya çalışıyor.*” (Başaran, 1960: 10)

Şaka Bitti'de Hatice (Ömer'in ilk karısı), zengin bir ağanın kızıdır. “*Kasabanın en güzel ve zengin kızı.*” (Başaran, 1960: 21) Nilüfer'in arkadaşı, Ömer'in ilk karısıdır. Genç yaşta ölür.

Şaka Bitti'de Sünbül, Nilüfer ve Ömer'in ortanca kızlarıdır. “*Gül dört yaşına gelmişti. Saltanatı pek sürmedi, onu takiben Sünbül doğdu.*” (Başaran, 1960: 57)

Şaka Bitti'de Mine, Nilüfer ve Ömer'in küçük kızlarıdır. “*Üçüncü çocuk da kız oldu. Onun adını da elbette bir çiçek ismi koyacaklardı.*” (Başaran, 1960: 74)

Seni Yalnız Seni'de Nevnihal, ilk eşinin yeğeni Seda'ya karşı davranışlarından şüphelenerek boşanmak ister. Boşanma davasını görüşmek için gittiği avukat Yaşar Kamil'i güzelliğiyle büyüler. “*Genç kadın uzun boyluydu. Dalgalı kumral saçları omuzlarına kadar inmiş, iri ela gözleri ustalıklarla boyanmıştı. İnce fakat biçimli dudakları boyasız, göğüsleri göz dolduracak kadar dikti. Sağ yanağının ortasına oturtulmuş küçücük, fakat simsiyah bir ben ona yakışıyordu.*” (Başaran, 1963: 14) Evlenirler. Mutlu bir evlilikleri ve bu evlilikten doğan bir kızları vardır. Kocasının yoğun çalışmasından dolayı kendisini yalnız hisseder. Sık sık düzenlenen davetlerde armatör Mehmet'in ısrarları üzerine yakınlaşırlar. “*Bu benim ilk günahım Mehmet Bey. Evet, ilk günahım. Fakat hakikati konuşmam lazımsa ben de sizden hoşlanıyorum.*” (Başaran, 1963: 29) Bu yasak ilişkiden zamanla pişman olsa da Yaşar Kamil'in yokluğunu Mehmet'le doldurur.

Evine tıpkı bir suçlu gibi giriyor, çok sevdiği yavrusunu okşamaya, kocasını öpmeye çekiniyor, yeğenin gözlerine bakamıyordu. Ne büyük bir günah, ne büyük bir suç işlemişti... Kendisine sarılmak isteyen kocasından kaçıyor, onu öpmek isteyen yüzünü görmemek için başını yastığa gömmeye çalışıyordu. Satılmış bir kadındı artık. (Başaran, 1963: 41)

Mehmet'ten vazgeçemez. Kendisinden sıkılan Mehmet tarafından terk edilir. Bunu hazmedemez. Kocasına ihanet ettiği için vicdan azabı çeker, psikolojisi bozulur. Kocasından ve kızından uzaklaşır. Adaya taşınmak da onun sağlığının düzelmesini sağlamaz. “*Aradan iki aya yakın bir zaman geçtiği halde Nevnihal'de hiçbir değişiklik olamamıştı. Hatta daha garip hareketler yapmaya başlar.*” (Başaran, 1963: 51) Hastaneye yatırılır. Uzun süre hastalığına teşhis konulamaz. Araştırmalar sonucu konan teşhis frengidir. “*Günlerden beri yapılan konsültasyonda nihayet kan muayenesi neticesi frenginin mevcudiyetini gösteriyordu.*” (Başaran, 1963: 104) Kısa süre sonra da can verir. Nevnihal ne istediğini bilmeyen bir kadındır. Yaşar Kamil'in ilgisini ister, ondan ilgi göremeyince Mehmet'in ilgisini ister; Mehmet'ten ilgi göremeyince vicdan

azabı çekerek yine Yaşar Kamil'in ilgisini ister. Kafası karışık, kararlarından dolayı mutsuz olan bir kadındır.

Seni Yalnız Seni'de Seda, Nevnihal'in ağabeyinin kızıdır. Esmer, güzel bir gençtir. *"Teni tıpkı çikolata rengini andırıyordu. Gözleri çok iri ve siyahtı. Uçları ise çekikti. Dudakları kalın ve kadınsıydı. Burnu küçük, yukarı kıvrık ve ucu çukurcaydı."* (Başaran, 1963: 15) Annesi ve babası öldüğü için halası ile yaşamaktadır. *"Seda ağabeyimin kızıdır efendim. Yavrucağın anası da babası da öldü. Ona ben bakıyorum."* (Başaran, 1963: 15) Halasının kendisi için bulduğu kısmetlerin hiçbirini istemez. *"Halasının bahsettiği Doktor Fazıl, Gazeteci Müştak, Binbaşı Kadri..."* (Başaran, 1963: 63) Eniştesine hayranlık duyar; onunla aynı zevklere sahiptir.

Genç kız şu an eniştesinin yanında olmayı, gür siyah saçlarından okşayarak alnından öpmeyi ne kadar isterdi. Evet, varacağı erkek muhakkak ona benzemeliydi... Piyanonun başına geldi, oturdu. Mozart'tan hafif bir parça çalmaya başladı. Bu parçayı eniştesi pek severdi. Genç kız da nedense onun her sevdiği şeyden hoşlanırdı. (Başaran, 1963: 28-29)

Halasının eniştesini Mehmet'le aldattığına tanık olur ama inanmak istemez; kimseye de bir şey söyleyemez. *"Böyle bir şey olmaz, halası kocasına ihanet edemezdi. Bunu zihninden çıkarıp atması lazımdı."* (Başaran, 1963: 35) Halasının hastalık dönemlerinde Işık'la adeta annesi gibi ilgilenir. Bu durum Işık'la arasında büyük bir bağ oluşmasını sağlar. Halası öldükten sonra Işık'ın bir nevi arabuluculuğuyla Yaşar Kamil'i sevdiğini itiraf eder. Nevnihal'in rahatsızlığı boyunca Seda'nın Yaşar Kamil'e bakışı, onun hakkındaki düşünceleri, başka erkeklerle Yaşar Kamil'i kıyaslaması eser sonunda ona olan sevgisini itiraf edeceğini hissettirir.

Aşk Acıları'nda Madam Eleni, Tasula'nın annesidir. Eserin başında oldukça hastayken Sermet'in hastaneye masraflarını üstlenmesiyle iyileşir. Sermet'le aralarında bir yasak bir ilişki vardır. Tasula bu yasak ilişkiden rahatsız olduğunu açıkça ifade eder ama bu durum Madam Eleni'nin umurunda olmaz. Sermet ona aslında sevdiğinin Tasula

olduğunu söyleyip onu terk edince üzüntüden ölür. Böylesine ahlaksız bir ilişkinin içinde yer alıp terk edilmeyi hazmedemeyip ölen bir kişi konumundadır.

Aşk Acıları'nda Despina, evli erkeklerle yasak ilişki yaşamayı doğal karşılayan ahlaksız bir kadındır. Sermet'in metresidir. Zamanla Sermet'in yaptığı zamlarla zenginleşen Aleksandr'la da birlikte olur. Sermet, Aleksandr'ın maaşını azaltınca tekrar Sermet'le birlikte olmaya başlar. Aleksandr onları yakalayınca Despina'yı boğarak öldürür.

Aşk Acıları'nda Pervin, Tasula'nın yakın arkadaşı. Tasula'yı zengin erkeklerle paraları için birlikte olmaması konusunda çok uyarır ama sözünü dinlemez. Yine de ona yardımcı olmaktan vazgeçmez. Çünkü Tasula'yı seven, iyi niyetli bir arkadaştır. Tasula'nın kızı Ursula'ya kendi kızı gibi bakar. Ona Nilgün adını verir. Genç yaşta ölür.

Devenin Öcü'nde Hilal, romanın merkezindeki kişidir. Çocuklarının babası olan Şükrü Perihan isimli başka bir kadın terk ettikten sonra Hilal, onun eve kiracı olarak aldığı Hasan'la birlikte olur. Aslında başlangıçta bu fikre sıcak bakmaz hatta ayıp olarak görür. Ama bir erkek tarafından sevilip mutlu olmak istediği için Hasan'ın kendisini ikna etmesine razı olur. "*Yapma Hilal Hanım, yazık ediyorsun kendine. Biraz anlayış göster. Sana açılmak istiyorum. Benim sana, senin de bana ihtiyacımız var birbirimize bizim.*" (Başaran, 1969: 26) Oğlu Osman onları görür, evi terk eder. Hilal, Osman'ın özlemiyle perişan olur. Hilal her ne kadar bir erkekle evlenip mutlu olmanın özlemini çekse de annedir. Hep oğlunu tekrar görmeyi ümit eder. "*Osman eve dönmüyordu. Zavallı ana her sabah her akşam pencerenin önünde oturur, oğlunun dönmesi için dua ederdi. Bir kere dönse, bir kere affettiğini söylese, her şeye razıydı kadın, hatta o an ölüme bile.*" (Başaran, 1969: 41) Hasan'ın ölümünden sonra aşkı aramaya devam eder Hilal ve bakkal Mustafa ile birlikte olur. Mustafa'yı çok sever. "*Hilal yıllarca özlediği bir aşkı bulmaktan dolayı memnundu. Gerçek aşkı şimdi bulmuştu.*" (Başaran, 1969: 104) Ancak Mustafa'nın karısı tarafından yakalanınca mahalleyi terk etmek zorunda kalan Hilal yine hayalini kurduğu aşk hayatını yaşayamamış olur. Şükrü'nün uğrunda

kendisini terk ettiği Perihan zengin bir işadamıyla sevgilidir ve evine hizmetçi aramaktadır. Hilal onun yanında çalışmaya başlar. Hilal'in bu eve geliş sebebi Perihan'a kötülük etmek değildir. şükrü kendisini Perihan için terk etmiştir ama onun Perihan'a olan öfkesi dinmiştir. Ne yaşarsa yaşasın kin tutan biri değildir Hilal. Zamanla Perihan'ın sevgilisi Murat Mahmudoğlu, Hilal'den hoşlanmaya başlar. Hilal'in Murat Mahmudoğlu'nu elde etmek gibi bir çabası olmamıştır. Murat Mahmudoğlu, Hilal'i sevmiş ve onunla birlikte olmak istemiştir. Perihan'dan ayrılan Murat Mahmudoğlu, Hilal'le evlenmeye karar verir. Yıllardır birinin nikahlı karısı olmayı arzulayan Hilal çok mutludur. “Gerçek mi söyledin Murat? dedi. Gerçek mi bu dediğin? Beni nikahlayacak mısın artık?” (Başaran, 1969: 161) Hilal en büyük hayali gerçek olacağı için mutluluğunu herkese duyurmak ister. Eskiden yaşadığı mahalledeki komşularına evleneceğini haber verdikten sonra yolda dönerken oğlu Osman'a ve şükrü'ye rastlar. Onların peşinden evlerine gider. şükrü, Hilal'e tecavüz etmeye yeltenir. Osman babasını öldürür ama suçu da Hilal'e atar. Hilal'in Osman'ı bulmuş olmasının sevinci tekrar yerini hüzne bırakır. Çünkü evlilik özlemi de Osman'a kavuşma özlemi de hayal ettiği gibi sonuçlanmaz. Eserin sonunda belki de Hilal bu iftira yüzünden hapse atılacak; oğlu ve evlilik planı yaptığı Murat Mahmudoğlu'ndan ayrı kalacaktır.

Devenin Öcü'nde Hilal'in annesi, kocasının ölümünden sonra kendisinden yaşça küçük şükrü ile evlenir. şükrü'nün, kızına tecavüz edip onu hamile bıraktığını fark eder ama bağırıp çağırarakla yetinir. Aynı evde şükrü ile yaşamaya devam ederler. Annelik duygusundan mahrum olan düşük bir kadındır.

Devenin Öcü'nde Ayşe Hanım, Hilal'in yaşadığı mahalledeki dedikoducu bir kadındır. Hilal'e yardım ediyormuş gibi görünür ama aslında dedikodu malzemesi toplama derdindedir.

Devenin Öcü'nde Zehra Teyze, Hilal'in yaşadığı mahallede Hilal'e her türlü yardımda bulunan iyi bir kadındır.

Devenin Öcü'nde Perihan'ın Hilal'in çocuklarının babası Şükrü ile ilişkisi vardır. Bu ilişkiden dolayı hiç utanmaz. Şükrü'den sonra da zengin işadamı Murat Mahmudoğlu'yla nikahsız olarak birlikte yaşamaya başlar. Murat Mahmudoğlu, onu Hilal için terk edene kadar birlikte olur. Perihan hayattaki tek amacı erkeklerle yasak ilişkiler yaşayıp onlar üzerinden geçimini sağlamaktır.

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de Dursune, Topal İdris'in karısıdır. Genç yaşta hayatını kaybettiğinden; sadece İdris'in anılarında yer alır.

Döner Koltuk'ta Güneş, eserin başkahramanıdır. Zengin bir ailenin kızıdır. Annesini küçük yaşta kaybeden Güneş babası ve dadısıyla büyür. *"Annem ben çok küçükken ölmüş, hiç hatırlamıyorum. Beni yüz yirmi kilo ağırlığında olan adına 'Siyah İnci' dediğimiz dadım büyütmişti."* (Başaran, 1974: 5) Siyasetçi Selim Dağlaraştı'yla evlenir. *"Muazzam bir düğünden sonra rüyalarımda gördüğüm, geceleri sabahlara kadar hayal kurduğum bir umum müdür karısı oluvermiştim."* (Başaran, 1974: 28) Kocasına hayranlık duymakla birlikte çok mutlu bir evlilikleri vardır. Bir akşam tekne gezintisi yaparlarken boğulmakta olan bir genci fark edip kurtarırlar. İsmi Sadun olan bu genci yanlarına alırlar. Zamanla Sadun'la Güneş'in arasında yakınlaşma olur. Hep Sadun'la birlikte olmak ister. Güneş kocası Selim'den soğumaya başlar. *"Bazen ağaçların altına uzanır, kendimizden geçercesine doya doya sevişirdik. Bizim bu günahkar aşkımıza geceler sessizce seyirci kalırdı... Aşkımız dünyaya sığamayacak kadar çoktu ama biz yine de doymuyorduk."* (Başaran, 1974: 100) Sadun bir gün Güneş'e kocasını öldürmeyi teklif eder. Kocasını artık pek sevmese de onu öldürmeye yanaşmaz. Güneş, Sadun'la yaşadığı yasak ilişkinin başına ne tür felaketler getireceğini kestiremez. Selim Dağlaraştı'dan soğumuştur ama onu öldürmek aklına hiçbir zaman gelmez. Sadun'un bu konuda ciddi olduğunu anlamaz. Ama bir gün üçünün çıktığı bir tekne gezintisinde Sadun, Selim Dağlaraştı'yı zehirler; Güneş de onu teknedeki için Sadun'a yardım etmek zorunda kalır. *"Saygıdeğer, sevgili kocam Selim Dağlaraştı'yı, evde bir köşeye atılmış lüzumsuz bir eşya gibi, kapkara denizin korkunç dalgaları arasına fırlatıp attık. Evet, bir zamanlar onun Sadun'u kurtardığı"*

yere.”(Başaran, 1972: 135) Selim Dağlaraştı’yı öldürmelerinden sonra uzun süre kendine gelemeyen Güneş. İyileştikten sonra Sadun’la evlenir ve ondan hamile kalır. Sadun’un kendisini öldürmeye çalıştığını fark eder ama Sadun bunu inkar eder. Güneş yavaş yavaş Sadun’un gerçek yüzünü görmekte ve ilk kocasına yaptıkları için pişman olmaktadır. Ondan ayrılmaya karar verir. Bir akşam Sadun’un sağır olmadığını en başından beri numara yaptığını fark eden Güneş’le aralarında boğuşma yaşanır. Boğuşma neticesinde Sadun ölür, Jale ağır yaralanır. Polise teslim olur. Hakkındaki karar idam cezasıdır. “*Duruşma: Karar: İdam...*” (Başaran, 1974: 207) Karara itiraz etmez. Çünkü zaten o ilk kocası Selim Dağlaraştı’ya yaptıkları yüzünden ölümü hak etmiştir. Tüm yaşananlar için vicdan azabı duyar. Sadun’la yaşadıklarını kabul etmek istemez. Çocuğunun bile ilk kocasından olduğunu düşünür. “*Namık Bey’in gerek konuşup gerçeği açıklamam gerekse temyiz için yaptığı bütün çabalar boşa gitti.*” (Başaran, 1974: 207) Kararın uygulanması için çocuğunu doğurması beklenir. Güneş kadınlar arasında karakter özelliği taşıyan tek kişidir. Onun bu özelliği taşımasının sebebi romanın başındaki genç kız Güneş’le roman sonundaki olgun kadın Güneş’in arasında farklılık olmasıdır. Güneş değişmiştir. Ama bu değişim de artık nefret ettiği Sadun sayesinde olmuştur. Sadun’un gerçek kimliğini öğrenmesi Güneş’in karakter gelişimini sağlamıştır.

Döner Koltuk’ta Siyah İnci, Güneş’i çok seven, büyüten, Güneş’ten hiç ayrılmayan dadısıdır. Güneş’in annesi gibidir. Selim Dağlaraştı’yı da çok sever. Güneş’in Selim Dağlaraştı’yla evlenmesi üzerine onlarla yaşamaya başlar. Ama Güneş’in Sadun’la evlenmesini onaylamayarak evi terk eder. Güneş hapse girince sürekli ziyaretine gelerek ona destek olmaya çalışır ama Güneş’i hapiste görmeye de dayanamaz. “*Ah küçük hanımım! Seni buralarda mı görecektim?*” (Başaran, 1974: 204)

Döner Koltuk’ta Jale, Güneş’in babası Hilmi Bey’le evlenir. Ancak onun bir trafik kazasında ölmesine sebep olur. Hilmi Bey’in ölümü üzerine Güneş’in evinde yaşamaya başlar. Sadun’un öldüğü arbedede Güneş’in silahından çıkan kurşunla ağır yaralanır.

Sadun'un ablasıdır. İçlerine girdikleri bu aileyi yok etmek için Sadun'la birlikte planlar yaparlar. Sadun kadar kötü niyetlidir.

Döner Koltuk'ta Lale, Güneş'in Ankara'da yaşayan eski bir arkadaşıdır. Güneş Maruf Şaşkın'la görüşükten sonra dinlenmek için onun evine gelir.

Tekinsizler'de Zeynep Bacı, köyde sevilen dul bir kadındır. Yıllardır Uğur Hoca'yı sevmektedir. Onun sevgisi takıntı olarak değerlendirilebilir. Çünkü gençliğinde Uğur Hoca'nın köyden ayrılmasını engellemek için Uğur Hoca'nın vurulup sakat kalmasına neden olur. Ama bu gerçeği kendisinden başka kimse bilmez. Uğur Hoca'nın sakat kalmasına sebep olduğu için de vicdan azabı çeker. Aradan yıllar geçtikten sonra köylülerin aracılığıyla evlenirler. *“Uğur Hoca'yla nikahları kıyıldığı günün akşamı bataklıkta yüzeyindeki mis gibi kokan altın renkli toprak üzerine hasırlar yayıldı.”* (Başaran, 1977: 152) İki çocukları olur. Birinin adını Volkan koyarlar.

Tekinsizler'de Volkan'ın annesi, Volkan'ın İstanbul'da yalnız yaşayan annesidir. Nazan, Volkan'ın kız arkadaşıdır. Doktor Korkut'un yeğenidir. Şehzade, Ali Çavuş'un kızıdır. Çoban İbrahim'le evlenirler. Bu üç kadın eserlerde ismen anılırlar.

2.2.2.1.2.2. Çalışan Kadınlar

Başaran'ın romanlarında çalışan kadınlar ev hanımlarına oranla daha azdır. Çalışan kadınlar arasında en büyük payı şarkıcı - dansçı kadınlar tutar. Ama şarkıcı – dansçı kadınların dışında kalanları çalıştıkları işlerde pek görülmez.

2.2.2.1.2.2.1. Hemşireler – Doktorlar

Benim Doktorum'da Filiz hemşiredir. *Aşk Acıları*'nda Ursula/Nilgün tıp öğrencisidir. Filiz babası Necdet'le aynı hastanede çalışır ama herhangi bir hastanın tedavisini yaparken gösterilmez. Nilgün (Ursula) ise tıp eğitimini yarıda bırakmaya karar verir ve sonra okula dönüp dönmediği gösterilmez.

Benim Doktorum'da Filiz, Alev ve Necdet'in kızıdır. “*Uzun kıvrıkcık kirpiklerle süslenen deniz yeşili gözler. İpek gibi sarı saçlar. Mermer gibi düz ve beyaz bir yüz. Etlice dudaklar, ufak bir burun.*” (Başaran, 1951, 127) Tesadüf eseri Necdet'le aynı hastanede çalışmaya başlar. Necdet'e karşı derin bir yakınlık hisseder; gerçekleri öğrenince de onu bağışlar. İyi niyetli ve affedici olan Filiz, anne babasını bir araya getiren konumdadır. Ayrıca yine aynı hastanede çalıştığı Doktor Fuat'la nişanlanmak üzeredir.

Aşk Acıları'nda Ursula / Nilgün Tatlı, Tasula'nın üç aylıkken arkadaşı Pervin'e emanet ettiği kızıdır. Pervin kıza Nilgün adını koyar. Nilgün Burhan'ın romancılığına hayrandır. Hatta onunla birlikte olmak ister. Burhan buna yanaşmayınca derin bir üzüntü duyar. Ama kısa süre sonra Burhan vasıtasıyla tanıştığı oğlu Ertan'la evlenir. Nilgün'ün bu tavrıyla şipsevdi olarak değerlendirilebilir. Burhan olmadan yaşamayacağını dile getiren genç kadın kısa süre sonra Ertan'ı sevmeye başlar.

2.2.2.1.2.2.2. Avukatlar

Sahte Gelin'de Afet ve Sema hukuk eğitimi alarak avukatlık yaparlar. Afet, Ahmet'le evliyken dava alır, başarılı da bir avukattır. Ama tüm hayatı mesleği etrafında şekillenmez. Afet, romanda avukatlığından çok Enis'e olan sevgisiyle anlatılır. Sema

romanda kısa süreli yer alan Afet'e istemeden de olsa rakip olan avukattır ama avukatlık yaparken görülmez.

Sahte Gelin'de Afet, anne ve babasını çocuk yaşta kaybetmiş köyde yaşayan bir çocuktur. Büyüdükçe güzelleşir. “*Simsiyah gözleri, tatlı esmer bir yüzü, gece gibi karanlık saçları var.*” (Başaran, 1953: 5) İstanbul'da yanında yaşadığı kadın Münevver Hanım'ın kızı Meral'le çok iyi anlaşır. “*Evde kendisine en çok yakınlık gösteren Meral'di. O kadar anlaşmışlardı ki onunla, iki gün içerisinde sıkı fıkı dost olmuşlardı.*” (Başaran, 1953: 26) Oğlu Enis'le pek anlaşamaları da zamanla birbirlerini severler. Hatta Enis'ten hoşlanmaya ama bunu herkesten gizler. Evlerinden ayrıldıktan sonra Enis'i sevse de Ahmet'le evlenir. Her ne kadar Enis'i sevse de Ahmet'i de el üstünde tutar, ona layık bir eş olmak için çabalar. Ahmet'in ölümü üzerinde Enis'le yolları tekrar kesişen Afet artık ona olan sevgisini inkar etmez ve onunla evlenir.

Sahte Gelin'de Sema, Afet ile aynı avukatın yanında staj yapan genç bir avukattır. Varlıklı bir ailenin kızıdır. “*Çok zengin ve asil bir ailenin kızıydı.*” (Başaran, 1953: 46) Afet vasıtasıyla Enis'le tanışır, nişanlanırlar. Enis'in Afet'ten hoşlandığını hissetmesi üzerine ayrılırlar. Ancak Afet'e karşı herhangi bir kıskançlık duyup ona kötülük yapmayı düşünmez. Sema Afet'in evden ayrılıp Ahmet'le evlenmesine sebep olan kişidir. Ama bunu bilinçli bir şekilde yapmamıştır. Olaylar o şekilde gelişir.

2.2.2.1.2.2.3. Gazeteciler

Köye Dönen Yosma'da Seza ile *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de Topal İdris'in hayatını araştıran ismi anılmayan kadın gazetecilerdir. Seza gazeteci olarak tanıtılır, romanın sonlarına doğru Ayşe ile ilgili yaptığı haber gazetede basılır. Ama bunun dışında haber peşinde koşan bir gazeteci değildir. *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de adı anılmayan kadın gazetecinin görevi Topal İdris'in hayatını anlatan bir roman yazmaktır.

Burada gazetecinin önemi İdris'in hayat hikayesinin öğrenilmesine vesile olmasıdır. Ama onun meslek hayatıyla ilgili başka bir özellik görülmez.

Köye Dönen Yosma'da Seza, Delikanlı'nın hem komşusu hem kız kardeşidir. Ancak ağabeyinin isteği üzerine kardeş olduklarını Ayşe'den gizlerler. “*Keşke, ağabeyinin Ayşe'ye olan büyük aşkını gizlemeseydi. Evet, Seza, yabancı adamın kız kardeşiydi.*” (Başaran, 1955: 169) Seza, Delikanlı'nın yokluğunda Ayşe'nin yanında olmaya çalışır ama aralarında büyük bir dostluk hissedilmez.

Tekinsizler'de Gazeteci, Topal İdris'in hayat hikayesini kendi ağzından öğrenip romanını yazmak ister. Eserin başında ve sonunda kendisini hissettiren dinleyici konumundaki kadındır. İdris'in anlattıkları karşısındaki duygu ve düşüncelerini öğrenilemez.

2.2.2.1.2.2.4. Öğretmenler

Meçhule Giden Yol'da Firuzan ve Neriman birer ilkokul öğretmenidirler. Neriman'ın okulda ders anlattığı görülmez. Firuzan'ın okulunu ve öğrencilerini çok sevdiği bilinmekle birlikte herhangi bir ders anına şahit olunmaz.

Meçhule Giden Yol'da eserin ana kişisi Firuzan, iyi kalpli, genç ve güzel bir öğretmendir.

Firuzan'ın, dolgunca fakat bayağı olmayan kalçaları, incecik beli, insanı kahreden dipdiri göğsü vardı. Mevzun bacaklarını taşıyan ayakları bir güvercini andırıyordu.

Derin manalı lacivert gözlerinin etrafında uzun kıvrıcık kirpikleri, yukarı kalkık ufacak burnu, dolgunca fakat küçücük ağız, dalga dalga sarı saçları... (Başaran, 1958: 190)

Firuzan annesi ve kız kardeşiyle birlikte İstanbul'da yaşamaktadır. Para biriktirmek ve ailesine daha çok destek olmak için B.'ye tayin ister. Firuzan oldukça düzgün yetiştirilmiş bir evlat olarak yer alır. *"Buraya naklim kendi arzumuyla oldu. İstanbul'da aldığım maaşla geçimimiz güç oluyor, idare edemiyorum... Buranın İstanbul'a nispeten ucuz olduğunu söylüyorlar."* (Başaran, 1958: 15) B.'de öğrencisi Mine'nin ağabeyi Sedat'ın ilgisine karşılık vermediği için Sedat tarafından iftira atılır. Hapse girer. *"Ben çok sevdiğim, o yavrucaklara daima iyilikler aşulamak istediğim talebelerime, milli menfaatlere aykırı propaganda yapmaktan sanık olarak mahkemeye gideceğim, yargılanacağım."* (Başaran, 1958: 69) Atılan iftira gururuna çok dokunur. Çünkü Cumhuriyet'e, ilke ve inkılaplara oldukça bağlı olan bir gençtir. Mine'nin de mahkemede gerçekleri anlatmasıyla hapisten çıkar. Annesinin ölümü üzerine kardeşi Vildan da B.'ye gelir. Vildan'ın da Ercüment Orhan'dan hoşlandığını öğrenir. Kardeşinin mutluluğu için Ercüment Orhan'dan ayrılır, B.'yi terk eder. Firuzan her ne kadar kardeşi Vildan'la farklı bir yaradılışa sahip olsa, Vildan'ın düşüncesiz davranışlarına gücense de kardeşi için her türlü fedakarlığı yapmaya hazır olan bir abladır. *"İşte Orhan benim ciğerimden kopan bir parça değil miydi? Onu kendi elimle kardeşime verecektim. Buna daha önceleri yemin etmiş, onun saadeti uğruna hiçbir şeyden çekinmeyeceğime ant içmiştim."* (Başaran, 1958: 140) Firuzan İstanbul'da doğum yapınca Firuzan'ı çok seven Kamil Bey, Ercüment Orhan'a haber yollayıp Firuzan'ın yerini söyler. Ercüment Orhan'la kavuşurlar. *"Birdenbire gözlerini açıyor Firuzan. Başucunda kendisine tebessüm ederek duran sevgilisini görüyor."* (Başaran, 1958: 238) Ercüment Orhan'dan ayrı kaldığı zaman ölümü düşünen, hayattan zevk alamayan Firuzan hiç ayrılmamak üzere Ercüment Orhan'a kavuşur ve mutlu olur. Sevdikleri için yaptığı tüm fedakarlıklarının karşılığını almış olur.

Meçhule Giden Yol'da Neriman, Firuzan'ın B.'deki en yakın arkadaşıdır. Öğretmendir. Anne ve babası yoktur. *"Henüz bebek denecek yaşta iken annesiz, babasız kalan zavallı Neriman."* (Başaran, 1958: 62) Firuzan'ın B.'yi neden terk ettiğini Ercüment Orhan'a ve Gönül'e anlatarak onun ne kadar iyi bir insan olduğunu ifade eder. *"Bu acı hikayeyi ta başından beri anlatacağım."* (Başaran, 1958: 174) Neriman her daim Firuzan'ı seven

ve ona destek olan bir konumdadır. Eserin sonunda iyiliklerinin karşılığını o da alarak Doktor Faruk’la nişanlanır.

2.2.2.1.2.2.5. Katibeler – Sekreterler

Şaka Bitti’de Nilüfer’in büyük kızı Gül, belediyeye katibe olarak girer. *Meçhule Giden Yol*’da Vildan, bir süre Ercüment Orhan’ın bürosunda sekreter olarak staj yapar. Gül, belediyede düzenli olarak işe gider çalışır ama onun iş ortamı okuyucuya gösterilmez. O sadece ailenin geçimini sağlamak için eve az da olsa düzenli para getiren bir kişidir. Vildan ise gerçekten çalışmaktan çok Ercüment Orhan’a yakın olmak için onun yanında staj yapmaya başlar. Ercüment Orhan’ın yazıhanesinde çalışırken gösterilmez.

Meçhule Giden Yol’da Vildan, Firuzan’ın kız kardeşidir. İkisi zıt mizaçlara sahiptirler. Firuzan ne kadar iyi niyetli ve yardımseverse Vildan bir o kadar vurduymazdır. Ablasına karşı da pek sevgi beslemez. “*Vildan’ın eğlencesini geri bırakmayıp, taşraya, kendi istikbalini temin için giden ablasını uğurlamaması beni çok müteessir ediyordu.*” (Başaran, 1958: 18) Firuzan’ın B.’den ayrılması üzerine yanında staj yaptığı Ercüment Orhan’la nişanlanır. Fakat onu gerçekten sevmediği için Cahit’le de görüşür. Bunu fark eden Ercüment Orhan tarafından terk edilir. “*Vildan, Cahit’in kollarında kendinden geçerken; o, görünmemek için ihtiyatlı adımlarla binanın yan sokağından ilerledi...*” (Başaran, 1958: 171) Görüldüğü üzere Vildan kimi sevdiğine bile karar veremeyecek kadar uçuk bir tiptir. Cahit’le Paris’te yaşar. Ablasının düğünü için B.’ye gelir. “*Genç kadın Firuzan’ın kollarına atılır. Ağlaşırlar. Bu Vildan’dır. Cahit’le Paris’ten bilhassa onların düğünlerinde bulunmak üzere hareket etmişler.*” (Başaran, 1958: 242-243) Vildan her ne kadar Firuzan’ın mutluluğunu kısa bir süre ertelese de eserin sonunda olması gereken bir kardeş gibi Firuzan’ın mutlu gününde yanında bulunur. Ağlamasından Firuzan’ın kendisi yüzünden çektiği acıların farkına varıp pişman olduğu düşünülebilir.

2.2.2.1.2.2.6. Şarkıcılar – Dansçılar

Benim Doktorum'da artist Canan; *Köye Dönen Yosma*'da Ayşe/Cihan, Müzeyyen, Meliha; *Aşk Acıları*'nda Tasula/Karolina; *Devenin Öcü*'nde Hayganuş şarkıcı - dansçı kadınlardandır. Ancak bu kadınların özellikleri birbirinden farklıdır. *Benim Doktorum*'da yer alan Canan, Alev ile Necdet'in yuvasını yıkan kötü bir kadındır. *Köye Dönen Yosma*'da yer alan Müzeyyen, Ayşe'yi kötü yola düşürüp onun üzerinden para kazanmayı amaçlayan kötü bir kadındır. *Devenin Öcü*'ndeki Hayganuş ise gezici bir kumpanyada çalışıp dans eden ahlak bakımından düşük bir kadındır. Canan, Müzeyyen ve Hayganuş kötü kişilikleriyle bu romanlarda yer alırlar. Ancak bunlara karşın Ayşe, Meliha ve Tasula iyi kadınlardır. *Köye Dönen Yosma*'da Ayşe kandırılarak pavyonda çalıştırılmak istenen genç bir kızdır. Aynı pavyonda çalışan Meliha bu durumu fark ederek Ayşe'yi Müzeyyen ve Saffet'in elinden kurtararak onun kötü yola düşmesini engeller. Ona abla gibi sahip çıkar. Ayşe zamanla dans ve müzik eğitimi alarak ünlü bir sanatçı halini alır. *Aşk Acıları*'nda Tasula başlangıçta fakirlikten zengin adamlarla para için birlikte olan biriyken zamanla şarkıcılık yapmaya, sahnede dans etmeye başlar. Romanlarda çalışma hayatları gösterilen meslek grubunu şarkıcı ve dansçılar oluşturur. Bu kadınların meslekleri ve çalışma ortamları romanlarda gösterilir.

Benim Doktorum'da Canan, Alev ve Necdet'in hayatına Beyoğlu'ndaki evlerinde giren kötü bir kadındır. Eserde iyi Alev'in karşısında Necla ile kötü olarak yer alan kişidir. Necla gibi onun da neden kötü olduğu belirtilmez. "Yuvarlak pembe beyaz omuzları, dipdiri göğsü, mütenasip vücudu ve şehvet kaynağı olan dudakları, gece koyuluğunda siyah gözleri vardı." (Başaran, 1951: 93) Necdet'in ilgisini kendi üzerine çekerek Alev'den ve kızından uzaklaşmasına sebep olur. Daha sonra Necdet'e yaptığı itirafında Necla'ya söz verdiği için yuvalarını yıktığını söyler.

Necla ile aynı mektepte okuduk. Birbirimizi çok severdik. Karakterimiz aynı idi. Her ikimiz de kıskanç, kimsenin iyiliğini istemez, herkesi kötü yola sevk etmeye çalışan kimselerdik... Bir gün aldığım mektupta şöyle diyordu – üvey kardeşim ile

Necdet evlenirlerse benim hatırım için elinden gelen fenalığı yap onlara... Sonu malum. (Başaran, 1951: 151-152)

Köye Dönen Yosma'da Ayşe / Cihan, romanın başkişisidir. Tüm olaylar onun etrafında şekillenir. Ayşe çok güzeldir.

Ayşe bembeyaz bir renge sahip olmakla beraber, koyu kumral, fakat yarım ay şeklinde muntazam kaşlara ve bir zümrüdü andıran ve zaman zaman her renge bürünen koyu yeşil gözlere sahipti. Güldükçe çukurlaşan pembe yanakları ve kalınca etli dudakları bir insanı çileden çıkaracak kadar güzel ve yakıcıydı. (Başaran, 1955: 25)

Ayşe İstanbul'da para kazanmak için dansözlük yapmaya başlar. “... şimdiye kadar eşine tesadüf edilmemiş bir dansöz karşımıza çıkacaktı.” (Başaran, 1955: 73) Sahne adı olarak Cihan'ı kullanır. “Şimdi Ayşe'yi tanıyan pek çok insan vardı. Fakat onlar hakiki Ayşe'yi değil de Cihan'ı tanıyorlardı.” (Başaran, 1955: 73) Bir gün onu izlemeye gelen adını hiçbir zaman öğrenemeyeceği Delikanlı'dan hoşlanmaya başlar. Bir gün Delikanlı ortadan kaybolur. Ayşe her yerde Delikanlı'yı arar ancak bulamaz. Delikanlı'nın yokluğu Ayşe'de üzüntüden çok büyük bir takıntı halini alır. Onu her yerde arayıp bulamamak onu kötü etkiler. Çünkü Ayşe, Delikanlı'yı masum bir aşkla sever. Bir gün gazetede onun ölüm haberini okur. Üzüntüden yatağa düşer. Bir türlü iyileşemez.

Genç kızın gözleri gazetenin birine takıldı. Gözleri büyüterek kalbi yerinden kopacak bir şekilde atarak titreyen elleriyle gazeteyi aldı. Sonra iyice çıldırmış bir insan gibi bağırdı.

-Olamaz!.. Olamaz bu! Hayır! Hayır!.. İmkan yok, yook... Olamaz.

Sonra olduğu yere arka üstü yığılıverdi. (Başaran, 1955: 164)

Ayşe, Delikanlı'nın ölümü üzerine köyüne döner. Ayşe'nin Delikanlı'yı tanımadan önceki hayatı onun için ne kadar boş ve anlamsızsa Delikanlı'nın ölümünden sonraki hayat da o kadar boş ve anlamsızdır. Bu üzüntüye fazla dayanamadan Delikanlı'ya duyduğu özlemle ölür.

Köye Dönen Yosma'da Müzeyyen, Ayşe'nin annesinin arkadaşıdır. “*Kaşları yolunmuş, saçları kirli bir renge boyalı, gözleri rimelli, etleri sarkmış kolları*” (Başaran, 1955: 11) Ayşe'yi İstanbul'a getirip onun kıyafetlerini değiştirir, saçlarını kestirir. Maksudı Ayşe üzerinden para kazanmaktır.

Köye Dönen Yosma'da Meliha, barda çalışan bir kadındır. Ancak Müzeyyen'in aksine iyidir. “*Gözleri güzel, bakışları sıcaktı. Alnındaki çizgiler aydınlık görünüyordu.*” (Başaran, 1955: 12) Ayşe'yi Müzeyyen'in ve Saffet'in elinden kurtararak kendi evine götürür. “*Gel, dedi. Benimle gel. Sana yardım etmek istiyorum.*” (Başaran, 1955: 12) Ona abla sıcaklığıyla bakar. Genç yaşta ölür. “*Meliha, yakalandığı menhus bir hastalıktan kurtulamayarak öldü.*” (Başaran, 1955: 75)

Aşk Acıları'nda Tasula / Karolina, eserdeki tüm olaylar Tasula'nın etrafında şekillenir. Tasula genç ve güzeldir. “*Tasula peri kadar güzeldi. Dalgalı kumral saçları, bembeyaz dişleri erkekleri çileden çıkaracak kadar şehvet vericiydi.*” (Başaran, 1964: 20) Tasula'nın dillere destan bir güzelliği vardır. Romanda olayların şekillenmesinin en temel unsuru da Tasula'nın güzelliğidir. Çünkü zengin erkekler onun güzelliğinden faydalanmak ister. Babasının patronu Sermet'in amacı Tasula'yı elde etmektir. Tasula Sermet'in tecavüzüne uğrar. “*Tasula'nın bütün haykırışları, çırpınışları boşa gitmiş ve ister istemez kendisini koca göbekli, dazlak kafalı, annesinin dostu, babasının patronu Sermet Bey'e vermişti.*” (Başaran, 1964: 30) Sermet Bey'in metresi olur. Tasula çok güzeldir ama kendi ayakları üzerinde durmayı bilmeyen bir kadındır. Bu nedenle Sermet'in metresi olmayı doğal karşılar. Arkadaşı Pervin'in uyarılarına kulak asmaz. Bu yaşantıyı sürdürür. Sermet'in kendisi için aldığı yalıda sürekli davetler verir. Bu lüks yaşantının getirdiği zenginliğin aksine mutlu olamayan Tasula, büyük bir doyumsuzlukla kumara alışır. Tasula, çok zengin erkeklerle paraları için birlikte olan maddi her şeye sahip olan ama manevi tatmini bulamayan biri haline gelir. Romanın başında kitabını bastırmak için gittiği gazetede tanıştığı Burhan'ı da tesadüfen görür. Tasula hamiledir. Ama bebeğin babasının kim olduğunu bilemez. “*Bir kız çocuğu doğuran Tasula, yavrusuna kavuşmanın sevinci içinde çırpınırken, bir taraftan da*

bedbahlığını düşünüyordu. Kimden peydahladığını bilmediği, fakat yavrusunun doğum haberi genç anneyi hıçkırma hıçkırma ağılattı.” (Başaran, 1964: 48) Bebeğini doğurunca onu Pervin’e emanet eder. Kendisinin iyi bir anne olacağına inanmaz. Burhan’la görüşmeye başlar. Burhan’la aralarında saf, temiz bir sevgi vardır. Evlenmeye karar verirler. Ancak bir gece babası Aleksandr’ın gelişi Burhan tarafından yanlış anlaşılır ve Tasula evden ayrılmak zorunda kalır. Tasula romanın merkez kişisi olmakla birlikte romanın tamamında birlikte olduğu erkeklerin kararlarına göre yaşamak zorunda kalır. Burhan’ı çok sevdiği halde Burhan tarafından nedenini anlamadığı bir şekilde evden kovulur. Tasula için acı dolu günler tekrar başlayacaktır. O Burhan’dan önce de mutsuzdu; Burhan’dan sonra da mutsuz olacaktır. Bir süre Amerika’da yaşayıp Türkiye’ye döner. Türkiye’ye dönme sebebi kızı Ursula’yı bulmaktır. Doğurduğunda anneliğine güvenmeyerek arkadaşına bıraktığı kızına derin bir özlem duyar. Fakat Türkiye’de sahne aldığı ilk gün Burhan’ı seyirciler arasında görmesiyle uzun yıllar içinde taşıdığı hüznün sebebiyle sahnede bayılır. *“Tasula’nın gözleri bir anda bir yere takıldı. Duraladı. Bir iki yutkundu. Baş döner gibi oldu... Sendeledi. Korkunç bir çılgılık atarak gürültülü bir cisim gibi yere yuvarlandı.”* (Başaran, 1964: 116) Tasula her ne kadar güçlü görülse de çok kırılgan, hassas bir yapıya sahiptir. Burhan’a mektup yazarak kendisini görmeye gelmesini ister. *“Burhan, sana ihtiyacım var. Acele gel.”* (Başaran, 1964: 116) Burhan’dan kızı Ursula’yı bulmasını rica eder. Ama eser boyunca pek mutlu olamayan Tasula eser sonunda da kızına kavuşmadan ölür.

*Devenin Öcü’*nde Hayganuş, Osman’ın kumpanyada birlikte gösteriler yaptığı kadındır. Eserde kısa süre yer alır.

Bu bölümde romanlarda yer alan kadın kahramanlar yaş ve sosyal durumlarına göre ele alınmıştır. Aynı yöntemle erkek roman kahramanları da sınıflandırılacaktır.

2.2.2.2. Erkekler

2.2.2.2.1. Yaşlarına Göre Erkekler

2.2.2.2.1.1. Çocuklar

Yazarın romanlarında iki tane erkek çocuk vardır. Çocuklar on beş yaşından küçüktürler. Bu çocuklar, *Sahte Gelin*'de Melih ve *Devenin Öcü*'nde Mehmet'tir. Her iki oğlan çocuğu da üçüncü dereceden kişilerdir. Bu çocukların büyüdüklarını göremeyiz. Bunun nedeni *Sahte Gelin* adlı roman biterken Melih'in hala çocuk olması, *Devenin Öcü*'nde ise Mehmet'in küçük yaşta ölmesidir.

Melih, Afet ile Ahmet'in oğludur. "Siyah saçlı, kara gözlü tombul tombul bir şey" (Başaran, 1953: 101)

Mehmet, Hilal'in küçük oğludur. Hastalıklara dayanamayarak küçük yaşta intihar ederek kendini öldürür.

2.2.2.2.1.2. Genç Erkekler

Bu bölümde tek merkezi kişi ise Tekinsizler'deki Volkan'dır. Onun dışındaki genç erkekler ikinci dereceden ya da üçüncü dereceden kişiler olarak eserlerde yerlerini alırlar.

Yazarın incelenen romanlarında genç kadınlar kategorisindeki yoğunluk genç erkekler kategorisinde de görülür. Genç erkeklerin yaş aralığı genç kadınlarda olduğu gibi on beş ve kırk beş yaşları arasındadır. Çünkü romanların büyük çoğunluğu aşk teması üzerine kurulduğundan her genç kadının karşısında ona denk gelen genç bir erkek bulunur. İncelenen aşk romanlarında merkezi kişiler kadın olduğundan onların ilişki içerisinde oldukları erkekler ikinci dereceden kişiler arasında yer alırlar.

Benim Doktorum'da Necdet; *Sahte Gelin*'de Ahmet ve Enis; *Köye Dönen Yosma*'da Delikanlı; *Meçhule Giden Yol*'da Ercüment Orhan; *Şaka Bitti*'de Ömer Musiç; *Seni Yalnız Seni*'de Yaşar Kamil, *Aşk Acıları*'nda Nevzat Dosdoğru, Burhan Pekyazar, Vedat Salman, Nihat Salman, Josef Karakaşyan, Ertan; *Devenin Öcü*'nde Osman, *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de Nihat; *Döner Koltuk*'ta Sadun; *Tekinsizler*'de Uğur Hoca ikinci dereceden genç erkekleri oluştururlar. Bunlar genç erkekler kategorisine girmekle birlikte kimisi hep genç kalır kimisinin de zamanla orta yaşlılığa doğru yaş aldığını görülür. Genç erkekler arasında yaşam aralığı en fazla gösterilen kişi *Benim Doktorum*'daki Necdet'tir. Bunun da en önemli nedeni Necdet'in romanın merkez kişisi Alev ile denk olacak şekilde eserde yer almasıdır. Alev eserde yer aldığı sürece Necdet varlığını sürdürür.

Benim Doktorum'da Haldun ve Fuat; *Köye Dönen Yosma*'da Osman, Ahmet, Saffet/Angelidis, Necdet ve Faruk; *Meçhule Giden Yol*'da Sedat, Bülent ve Cahit; *Seni Yalnız Seni*'de Fazıl, Müştak ve Mehmet; *Devenin Öcü*'nde Şükrü, Hasan, Mustafa, Murat Mahmudoğlu ve Karnik; *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de Nejat; *Tekinsizler*'de Çoban İbrahim, Korkut, Volkan (Uğur Hoca'nın oğlu) ve Ahmet (Ali Çavuş'un oğlu) üçüncü dereceden genç erkekler kategorisini oluşturmaktadır. Burada anılan erkekler oldukça silik tiplerdir.

2.2.2.2.1.3. Orta Yaşlı Erkekler

Orta yaşlı erkekler kategorisinin büyük çoğunluğunu babalar oluşturmaktadır. Bunların büyük kısmı asıl kahramanların babalarıdır. Orta yaşlı erkekler kırk beş – altmış yaşlardadırlar.

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de Topal İdris bu kategorideki tek merkezi kişidir. Romanda olayların yaşandığı süre göz önünde bulundurulduğunda zamanla daha da yaşlandığı görülür.

Meçhule Giden Yol'da Kamil Bey; *Aşk Acıları*'nda Aleksandr, Sermet Bey; *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de Ali Babacan ve Cemal Salihoglu; *Döner Koltuk*'ta Selim Dalaraştı ikinci dereceden orta yaşlı erkekleri oluştururlar. Bunlar merkezi kişilere olumlu ya da olumsuz anlamda yakınlıklarıyla yer alırlar.

Benim Doktorum'da Haydar Bey; *Sahte Gelin*'de Şaban Bey, Kemal Bey; *Köye Dönen Yosma*'da Hasan Ağa; *Şaka Bitti*'de Zühtü Bey, Hacağa, Lütfü Ağa; *Seni Yalnız Seni*'de Binbaşı Kadri; *Döner Koltuk*'ta Namık Çokhoş, Maruf Şaşkın ve Hilmi Bey; *Tekinsizler*'de Ali Çavuş üçüncü dereceden orta yaşlı erkekler sınıfına girerler. Bu erkeklerin varlıkları romanlarda oldukça siliktir.

2.2.2.2.2. Sosyal Durumlarına Göre Erkekler

2.2.2.2.2.1. Çalışmayan Erkekler

Benim Doktorum'da Haydar Bey; *Köye Dönen Yosma*'da Delikanlı, Necdet, Faruk; *Meçhule Giden Yol*'da Sedat, Bülent, Cahit; *Şaka Bitti*'de Zühtü Bey, Lütfü Ağa; *Devenin Öcü*'nde Şükrü, Hasan; *Döner Koltuk*'ta Sadun bir işte çalışmayan ya da çalıştıkları işler belirtilmeyen erkeklerdir.

Benim Doktorum'da Haydar Bey, Alev'in babasıdır. “*tunç renkli yüzü, siyah gözleri, uzun boyu*” (Başaran, 1951: 10) Alev'in annesi Leyla hanımın ölümünden sonra Belma hanım ile evlenir. Kızını çok seven bir baba olmakla birlikte, kızının ve evlilik neticesinde ne hissettiğini önemsemez. Kısa süre sonra hayatını kaybeder.

Köye Dönen Yosma'da Delikanlı, Ayşe'nin aşık olduğu gençtir. Ayşe'nin güzelliği karşısında o da yakışıklı olarak anlatılmıştır. “*Uzun boylu, siyah bıyıklı, geniş omuzlu, geniş tunç yüzlü delikanlı.*”(Başaran, 1955: 85) Ayşe'nin onu gerçekten sevip sevmediğini anlamak için ortadan kaybolur. Onu hep uzaktan izler. Ayşe'nin onu gerçekten sevdiği anlar fakat bir gün trafik kazasında hayatını kaybettiği için kavuşamamış olurlar. Delikanlı'nın bu yersiz davranışı ikisinin de mutsuzluğuna ve ölümüne neden olur. Ayrıca Ayşe'yle birlikte olduğu zamanlarda da gizemli bir kişi olarak aktarılır, Ayşe'yi sevip sevmediği seçilmez. Delikanlı'nın da Ayşe'yisevdiği ölümüyle anlaşılır.

Köye Dönen Yosma'da Necdet, Meliha'nın oğludur. “*sarı kıvrıkcık saçlı, iri mavi gözlü*” (Başaran, 1955: 83) Romandaki Delikanlı dışında çoğu erkek gibi Ayşe'yi seven karşılık bulamayan erkek konumundadır.

Seni seviyorum Ayşe abla. Seni her şeyden, herkesten kıskanıyorum. Ayşe, sevgilim. Genç kız neye uğradığını şaşırmişti.

-Sus, dedi. Senden bir daha böyle bir söz işittiğim takdirde seni terk eder, yabancı adamın evine giderim. Anlıyor musun? Bir daha beni göremezsin. (Başaran, 1955: 86)

Köye Dönen Yosma'da Faruk, Ayşe'nin yakın arkadaşıdır. "Eğer Faruk da olmasaydı hayatın, yaşamının hiçbir manası olmayacaktı." (Başaran, 1951: 163) Faruk da Necdet gibi Ayşe'yi sever, aşkına karşılık bulamaz. Ayşe'ye duyduğu sevgiden dolayı onunla sevdiği adamı bulması için tüm dünyayı dolaşır.

Meçhule Giden Yol'da Sedat, Mine'nin ağabeyidir. Kötü niyetli biridir. Firuzan'dan hoşlanır ama hislerine karşılık bulamayınca ona iftira atarak hapse girmesine neden olur. Öldüğü sırada cebinden çıkan mektupta Firuzan'a yaptıkları yüzünden pişman olduğu; kız kardeşi Mine'yi Firuzan'a emanet ettiği yazılıdır. Sedat, romanın başında Firuzan'a yaşattıkları yüzünden kötü niyetli olarak yerini alır, ancak ölmeden ne kadar zaman önce pişman olduğu bilinmez.

Meçhule Giden Yol'da Bülent, Kamil Bey ve Feriha Hanım'ın oğludur. Hırçın bir mizaca sahip olan bu genç başta Firuzan'ı evde istemez ama zamanla alışır. "Elin ne olduğu belirsiz, alil bir kızını ne diye aramıza alalım?" (Başaran, 1958: 185) Zamanla Firuzan'ın varlığına alışır, hırçınlığı kalmaz. Eserin sonunda Ercüment Orhan'ın kız kardeşi Gönül'le nişanlanır.

Meçhule Giden Yol'da Cahit, huy olarak Sedat ve Didar'la denktir. Ama Cahit hiçbir zaman davranışlarıyla romanda yer almaz. Okuyucu onun serseri mizaçlı bir genç olduğunu okur ama buna dair bir hareketini görmez. Vildan'ı sever, onunla evlenip Paris'te yaşar. "Vildan Cahit isminde biriyle evlenerek Paris'e gitmiş." (Başaran, 1958: 235)

Şaka Bitti'de Zühtü Bey, Nilüfer'in babasıdır. “Zühtü Bey, nur topu gibi bir evlat sahibi olduğu için ellerini kaldırmış Allah'a dua ediyor.” (Başaran, 1960: 10) Nilüfer altı yaşındayken ölür. Eserde daha fazla tanıtımı yapılmaz.

Şaka Bitti'de Lütfü Ağa, Nilüfer ve Ömer'in Bandırma'daki komşularıdır. Aralarında kuvvetli bir dostluk bulunur. Ömer'in ölümünden sonra Nilüfer ve kızlarına çok her konuda yardımcı olur. Büyük kızları Gül'ün resmi bir dairede katibe olarak işe başlamasına vesile olur. “Lütfü Ağa, Bandırma'nın çok sevilen bir işadamı vasıtasıyla resmi bir daireye daktilo olarak yerleştirdi Gül'ü.” (Başaran, 1960: 103)

Devenin Öcü'nde Şükrü, Hilal'in annesinin ikinci kocasıdır. Yazarın romanları arasında en kötü kişi Şükrü'dür. Çünkü Hilal'e çocuk yaşta tecavüz eder ve iki kere hamile kalmasına sebep olur. Bu da yetmezmiş gibi Hilal'i sürekli döver de. İçki içer. Bir işte çalışmaz ama Hilal ve Osman'ın tüm haftalıklarını ellerinden alır. Evi terk ettikten bir süre sonra oğlu Osman'ı bir kumpanyada görür, yanına alır. “Oğlum daha çok küçüktür. Bu kadar çalışmaya dayanamaz. On sekiz yaşını doldurmadığı için kendi başına da buyruk değil... Şükrü, Osman'ı önüne katarak onların yanından ayrıldı.” (Başaran, 1969: 76) Şükrü taş kalpli biri olduğu için Osman'ın orada kötü koşullarda çalışmasını umursamaz. Onun Osman'ı yanında istemesinin nedeni onun üstünden para kazanmaktır. Birlikte çalışmaya başlarlar. Osman tarafından boğularak öldürülür. Osman çocukluğunda kendisine yaşattıklarının öcünü almış olur.

Devenin Öcü'nde Hasan, Şükrü'nün evin bir odasını kiraya verdiği kişidir. Şükrü'nün evi terk etmesiyle Hilal'le yakınlaşır. Hasan, Hilal'i seven, sakın, yardımsever mizaçlı biridir. Hilal'e kötü davranmaz, onu mutlu etmeye özen gösterir. Geçirdiği trafik kazası yüzünden bir bacağı kesilir. Hilal'in çalışıp kendisine bakmasını gururuna yediremeyen Hasan bir gün Hilal evde yokken kendini asar.

Döner Koltuk'ta Sadun, Güneş ve Selim Dağlaraştı'nın tekne gezintisi yaptığı bir gün boğulmaktan kurtarılan gençtir. “*Gencin ağzından tek kelime almamız mümkün olmadı. Kimdi? O saatte denizde ne arıyordu?.. Tam üç ay sonra konuştu. Sağırdı. Ona bir iş bulmalıydık. Bir arabacıya ihtiyacımız yok muydu?*” (Başaran, 1974: 49-50) Sadun kötü niyetli, yaptığı planlarla kendisini boğulmaktan kurtaran aileyi mahveden biridir. Romandaki tüm kötülüklerin sorumlusudur. Büyük hırsıyla bu zengin ailenin maddi varlığına sahip olmak ister. Bu uğurda katil olmaktan bile kaçınmaz. Ancak eserin sonunda evde yaşanan bir arbede sonucu ölür. “*İkinci kocam kanlar içerisinde yere yuvarlandı.*” (Başaran, 1974: 167) Sadun'un ölümü onun cezalandırılmış olduğu anlamına gelir. Çünkü uğruna her türlü kötülüğü, caniliği yaptığı mal mülk ona kalmaz.

2.2.2.2.2. Çalışan Erkekler

Yazarın, kadın roman kahramanlarının aksine bir işte çalışan erkeklerin sayısı; bir işte çalışmayan erkeklerin sayısından daha fazladır. Çalışan erkekler çalışma hayatlarıyla gösterilirler. Ama bu gösterim günün büyük çoğunluğunu işte geçirme şeklindedir. Çalışma ortamları, yaptıkları işler, mesai arkadaşları görülmez.

2.2.2.2.2.1. Doktorlar

Benim Doktorum'da Necdet, Fuat; *Sahte Gelin*'de Ahmet; *Meçhule Giden Yol*'da Kamil Bey, Faruk; *Seni Yalnız Seni*'de Fazıl; *Tekinsizler*'de Volkan ve Korkut birer doktordur. Fakat bu doktorların uzmanlık alanlarına da bir hastayı tedavi ettikleri hiçbir zaman belirtilmez. Romanlarda yalnızca doktor olarak anılırlar.

Benim Doktorum'da Necdet, ilişki bakımından Alev'e denk gelen oldukça yakışıklı bir doktordur. “*Uzun boylu, bol kirpikler arasında gece koyuluğundan da siyah parlak*

gözlü, geniş omuzlu, yakışıklı genç.” (Başaran, 1951: 37) Alev’in aşkını gizleme çabasına karşılık Necdet ondan hoşlandığını belli etmekten çekinmez. *“Sizin gibi münevver, kültürlü, temiz kalpli vicdanlı bir kız katıl olabilir mi hiç? Bunu yalnız ben değil, sizi ilk defa gören küçücük bir çocuk dahi bilir.”* (Başaran, 1951: 67) Alev ile evlenirler. Ama Necdet, Alev’e sadık bir eş olamaz. Zamanla Alev’e rakip konumdaki Canan’la yakınlaşır, ailesinden ve evden uzaklaşır. *“Necdet’in eve karşı alakası değişmişti. Çok geceler geç gelir ve her defasında da bir bahane bulurdu.”* (Başaran, 1951: 99) Alev’in yazdığı bir mektup üzerine ayrılırlar. *“Necdet, artık ben fazlayım, aranızda durmak, sana ıstırap vermek istemem. Bir daha bana dönmeyeceğini bildiğim için aranızdan çekiliyorum.”* (Başaran, 1951: 148) Necdet, Alev’le ayrıldığına üzülmez ama Canan’ın Necla ile işbirliği yaptığını öğrenince; Alev’den ayrıldığına pişman olur. *“Yeni evlendiğim karımı, ufacık yavrum ile birlikte, sırf bir kahpe ile baş başa kalmak için evimden uzaklaştırmamış mı idim? Sonra gönderdiği birçok mektuplara yine Canan’ın hatırı için cevap vermemiştim. Ben erkeklerin en adisi, en alçağıydım.”* (Başaran, 1951: 149) Hatasından dolayı Alev’i ve kızları Filiz’i aramaya cesaret edemez. Yıllar sonra başhekim olduğu hastanede hemşire olarak işe başlayan Filiz’le ve dolayısıyla Alev’le tekrar yolları kesişir. Filiz’in kendi kızı olduğunu anlayınca ona tüm gerçekleri anlatır. Filiz de onu affeder. Hiç unutamadığı Alev’den de özür dilemeye gider. Alev onu affeder ama çok hasta olduğu için hayatını kaybeder. Necdet yine Alev’e kavuşamamış olur. Alev’e kavuşamayarak cezalandırılmış olur Necdet. Çünkü o Alev’in değerini bilemeyen, karısından kolayca vazgeçebilen bir erkektir.

Benim Doktorum’da Fuat, yakışıklı bir doktordur. *“Uzunca boyu, geniş omuzları üzerinde heybetli bir başı, içi pırıl pırıl parlayan siyah gözleri tatlı esmer bir teni vardı.”* (Başaran, 1951: 127) Fuat’ın romanda genç Filiz’e denk gelmesi bakımından vardır. Filiz’le de birbirlerini sevmektedirler.

Sahte Gelin’de Ahmet, Afet’in köydeki en yakın arkadaşıdır. Okur ve doktor olur. İstanbul’da Afet’le tekrar karşılaşır evlenirler. *“Evlendiklerinin senesiydi. Doktor tahmininden çok daha mesut, saadetin sarhoşluğu içerisinde bocalıyordu.”* (Başaran,

1953: 97) Ahmet Afet'i çok sevmektedir, onunla birlikte olduğu için de son derece mutludur. Fakat Afet'i elde etmek isteyen Kemal tarafından kaçırılır, bıçaklandığı için de ölür. “... onu boylu boyunca uzanarak yanında çok sevdiği karısı ve yavrusunun bulunmasından mütevellit duyduğu hazla huzur içinde ebedi uykusuna dalmış, Afet'i de başucunda omuzları sarsıla sarsıla ağlarken buldular.” (Başaran, 1953: 132) Ahmet iyi bir kimsedir. Afet'i evlenmek için zorlamaz. Fakat romandaki varlığı romanın başkişisi Afet'in Enis'le kavuşmasına engel olmaktadır. Onun ölümüyle Afet çok sevdiği Enis'e kavuşur.

Meçhule Giden Yol'da Kamil Bey, Firuzan'la aynı araçta kaza geçiren başhekimdir. “Doktor Kamil mesut bir hayat yaşıyordu. Yegane sevdiği ve uğurlarına canını dahi esirgemekten çekinmediği iki insan için çalışıyordu. Yirmi beş senelik evliydi. Buna rağmen dinç ve yakışıklı bir adamdı.” (Başaran; 1958: 180) Onun haline çok acıdığı için evine götürmeye ikna eder. Firuzan doğum yaptığı zaman Ercüment Orhan'a ulaşip ikisinin bir araya gelmesini sağlar. Firuzan'ı kızı gibi sever. “Bir zamanlar dilsiz sanarak acıdığımız Feriha'mız gelin oluyor.” (Başaran, 1958: 242)

Meçhule Giden Yol'da Faruk, Firuzan'ın İstanbul'da yanında hastabakıcılık yaptığı doktordur. “Genç ve yakışıklı idi bu adam.” (Başaran, 1958: 230) İyi niyetlidir. Firuzan'a çok yardımcı olur. Eserin sonunda Firuzan'ın yakın arkadaşı Neriman'la nişanlanır.

Tekinsizler'de Doktor Volkan, romanın başkişisidir. Volkan, Tekinsizler Köyü'nün doktoru olarak gönderilir. Köye gittiği gün köyün geri kalmışlığı karşısında oldukça şaşırır. Ertesi gün köyden ayrılmayı kafasına koyar. Ama karşısına hep engeller çıkar; köyden ayrılamaz. Volkan romanda köyün kalkınması için kendini adayan idealist bir kişidir. En büyük mücadeleyi köy halkının cahilliğine karşı verir. Köydeki bataklığın kurutulması için köylülere iyi niyetli olarak tehdit de eder. “Tepe indirilip çamurun önü alınacak, sinekler yok olup hastalık azalacak... Doktorun konuşması sinirli bir hava

yarattıyordu. Köylüler Nuh demiş de peygamber dememişlerdi... - Bu işe ya he dersiniz ya da yarın köyden ayrılıp gideriz.-” (Başaran, 1977: 120-121) Bataklığın kurutulması için elinden gelen her şeyi yapar. Bu uğurda Kaymakam ve Belediye Başkanıyla bile görüşür. Ama Volkan’ın varlığı köy halkını olumlu manada değiştirmiştir. Köylüler eski bağnaz düşüncelerini bir tarafa bırakarak bataklığın kurutulması için var güçleriyle çalışırlar. Bir senenin sonunda Volkan köyden ayrılır. Annesi ve kız arkadaşının yaşadığı İstanbul’a döner. Ama kendini oraya ait hissedemez, hep Tekinsizler’i özlemektedir. “Günlerce kentin caddelerinde bir yabancı gibi dolaştı durdu. Arkadaşlarını aradı. Hiç kimsede beklediği sıcaklık ve yakınlığı bulamadı.” (Başaran, 1977: 171) İşte bu noktada Volkan’daki tipten karaktere doğru yaşanan değişim gözle görülmeye başlanır. O eski Volkan değildir. Köy ve köyde tanıdığı insanlar onu değiştirir, daha önceki hayatını anlamsız bulmaya başlar. İstanbul’da bir hastanede işe başlayacağı sırada Ali Çavuş’un oğlu Ahmet’ten bir mektup alır. Mektupta köyde çok kötü olayların olduğu yazmaktadır. Hemen kendisini ait hissettiği Tekinsizler’e geri döner. Volkan bir daha Tekinsizler’den ayrılmaz, yirmi beş yıl orada kalır. Ömrünü Tekinsizler’e hizmet etmeye adar. “Ben sizlerle, Tekinsizlerle nikahlıyım ağalar. Ben tek kadının sahibi olamam. Ben salt kadının doğurduğu üç beş çocuğun babası olamam. Eğer gerçekten evlenmeye kalksam, sizlerle, köyümle, komşu köylerle yeterince ilgilenemem, yararlı olamam.” (Başaran, 1977: 215)

Tekinsizler’de Korkut, Volkan’ın doktor arkadaşıdır. Üniversiteden mezun olduktan sonra İstanbul’da iyi bir hastanede çalıştığı bilinir. Romanda sadece Volkan’ın İstanbul’da bulunduğu dönemde karşılaşılan üçüncü dereceden bir kişidir.

2.2.2.2.2.2. Öğretmenler

Benim Doktorum’da Haldun; Tekinsizler’de Uğur Hoca ve Volkan (Uğur Hoca’nın oğlu) öğretmendir. Benim Doktorum’da Haldun, Alev’in okuduğu lisede Fizik Öğretmenidir. Uğur Hoca köyün sınıf öğretmenidir. Daha sonra kendi oğlu Volkan da

üniversite eğitimini tamamlayarak sınıf öğretmeni olur ve babası emekli olduktan sonra köye sınıf öğretmeni olarak atanır. Burada anılan üç öğretmen de okulda ders anlatırken gösterilmez.

Benim Doktorum'da Haldun, Alev'in ve Şükran'ın lisedeki fizik öğretmenleridir. “*orta boylu, kumral kıvrıkcık saçlar, parlak, kocaman yeşil gözleri*” (Başaran, 1951: 16) Alev'den hoşlanmaktadır. Ancak Alev, Şükran'ın sağlığı için Haldun'dan onunla evlenmesini ister. Haldun başta bu fikre sıcak bakmaz ama sonra Alev'e olan sevgisinden kabul eder; Şükran'la evlenir. “*Bütün bu işkence ve azap verici hayata sırf sizi (Alev) memnun edebilmek için atıldığımı biliyorsunuz.*” (Başaran, 1951: 58) Necla tarafından vurularak öldürülür.

Tekinsizler'de Uğur Hoca, Tekinsizler'in öğretmenidir. Köye ilk atandığı zamanlarda karısını özlediği için köyden ayrılmak ister. Ama köyden ayrılmaması için Zeynep Bacı'nın öncülüğünde hareket eden köylüler tarafından ayaklarından vurularak sakat bırakılır.

Bir patlama duydum, yere yuvarlandım. Ayaklarımdan vurulmuşum. Bundan böyle adımımı atmayacağım köyünüzün dışına, diye konuşabildim. Doktor getirme olanağımız olmadığı için de yapılan koca karı ilaçlarına katlanmak zorunda kaldım. Fakat gördüğünüz gibi sonuç olarak böyleyim işte... İki ayağından sakat bir zavallı. (Başaran, 1977: 116-117)

Tekinsizler'de Volkan (Uğur Hoca'nın oğlu), okur ve öğretmen olur. Babası görevden ayrılınca onun yerine köye öğretmen olarak atanır.

2.2.2.2.2.3. Çiftçiler – Köylüler

Sahte Gelin'de Osman Ağa; *Köye Dönen Yosma*'da Osman, Ahmet, Hasan Ağa; *Şaka Bitti*'de Ömer Musiç ve *Tekinsizler*'de Çoban İbrahim köy ya da kırsal yerlerde yaşayarak toprağı ekip biçen ya da hayvancılıkla uğraşan kimselerdir. Özellikle *Şaka Bitti*'de Ömer Musiç'in bahçelerinde yetiştirdikleriyle evin geçimini sağladığı üzerinde durulur.

Sahte Gelin'de Osman Ağa, köydeyken Afet'i babası gibi seven ve onu İstanbul'a, Münevver Hanım'ın evine kadar getiren kişidir. Ahmet'in de babasıdır. Romanda sadece Afet'i İstanbul'a getirmekle görevlidir.

Köye Dönen Yosma'da Osman ve Ahmet, köyde Ayşe'yi seven delikanlılardandır. İkisinin de varlığı Ayşe'nin ne kadar çok seveni olduğunu gösterir.

Köye Dönen Yosma'da Hasan Ağa, Ayşe'nin babasıdır. Ayşe sekiz yaşındayken karısı tarafından zehirlenerek öldürülür. Ölü olduğu için romanda görülmez. “*Kimse Hasan Ağa'yı karısı tarafından verilmiş bir zehirle öldürülmüş olduğunun farkına varmadı.*” (Başaran, 1955: 14)

Şaka Bitti'de Ömer Musiç, Bosna'dan göç eden güzel sesli, kimsesiz bir delikanlıdır. “*Ömer, köyün en genç ve en yakışıklı delikanlılarından biriydi. Kendisi küçük yaşta iken Bosna'dan Türkiye'ye gelmişti. Kimsesizdi... Uzun boyluydu. Geniş omuzları üzerinde heybetli başını simsiyah kıvrıkcık saçlar süslerdi. Geniş bir alnı vardı. Gözleri siyahtı. Sesi çok güzeldi. Tambur çalıyordu.*” (Başaran, 1960: 16) Karacabey'in önde gelen ağalarından birinin kızı olan Hatice'yle evlenir. Bu evliliği pek istemez. İstememesinin nedeni de bu kadar zengin bir ailenin yanında sığıntı olarak yaşayacak

olmasıdır. *“Ben onların kapısında uşak olsaydım bu kadar ağrıma gitmezdi. Fakir bir damat, zengin bir ağanın çiftliğinde sığınacak. Of yarabbi! Nasıl da razı oldum bu işe!”* (Başaran, 1960: 22) Hatice'nin ölümünden sonra Nilüfer'le evlendirilir. İkinci evliliğinde ilk evliliğine oranla daha mutludur. Üç kızları olur. Düzgün bir eş ve sevgi dolu bir babadır. Bandırma'nın işgalinde şehrin tüm erkekleri camiye kapatılmış yakılmak üzeredir. Ömer minareye tırmanıp dışarı çıkarak tüm erkekleri kurtarır. Bu kahramanlığı günlerce konuşulur. Oturdıkları evin bahçesini ekip biçer. Elde ettiklerini pazarda satarak ailesinin geçimini sağlar. Bir gün bahçede elini saz keser. Kesiği önemsemez ama iltihap kapmıştır. *“Hafif kanıyordu çizik yeri. Fakat bu ehemmiyetsiz gibi göründü onlara. İkinci gün parmakta bir şişkinlik oldu. Elini oynatmakta zorluk çekti. Üçüncü gün şişlik daha da büyüdü. Parmaktan başka bütün elini sarmaya başladı.”* (Başaran, 1960: 83) Bu nedenle vefat eder.

Tekinsizler'de Çoban İbrahim, Kuşuçmazlar Köyü'ndendir. Doktor Volkan ona köye gelirken hayvanları otlatırken rastlar. İki köy arasındaki düşmanlığın bitmesi için başta babası olmak üzere tüm ağalarla konuşur, onları barışa ikna eder. *“Babasından gizli birçok ileri gelen ağalarla anlaştı. Tekinsizler'e gidip Kuşuçmazlar'dan barış getirdiklerini söyledi. Bunu duyan babası önce küplere bindi, oğlunu dövdü, küfretti ama sonunda da yenilgiye uğradı. Gerçekte o da barış istiyordu. Birçok gürültü patırtıdan sonra barış gerçekleşti.”* (Başaran, 1977: 208) Tekinsizler Köyü'nden Ali Çavuş'un kızı Şehzade ile evlenerek barışı da kalıcı hale getirmede yine adım atmış olur.

2.2.2.2.2.4. Gazeteciler - Yazarlar

Seni Yalnız Seni'de Müştak; *Aşk Acıları*'nda Nevzat Dosdoğru ve Burhan Pekyazar gazeteci ve yazar başlığı altında ele alınabilir. Ancak burada yazarlığı en çok görülen *Aşk Acıları* romanının esas erkek kahramanı olan Burhan Pekyazar'dır. Onu roman yazarken görmek mümkündür. Aynı romanda diğer bir gazeteci-yazar Nevzat

Dosdoğru'dur. Nevzat, Burhan'ın yakın arkadaşı ve gazetenin yazı işleri müdürüdür. *Seni Yalnız Seni*'de adı geçen gazeteci Müştak ise sadece ismen vardır. Nevnihal'in yeğeni Seda'yı beğenen bir kişi olarak anılır.

Aşk Acıları'nda Nevzat Dosdoğru, bir gazetenin yazı işleri müdürüdür. Aynı zamanda yazar Burhan Pekyazar'ın yakın arkadaşıdır. Ama Burhan'ı daha çok Tasula üzerinden görürüz. Nevzat'la sürekli bir araya gelip paylaşım yaptıkları görülmez.

Aşk Acıları'nda Burhan Pekyazar, ünlü bir yazardır. Tasula ile birbirlerini çok severler. Evleneceklerdir. Ancak bir akşam Tasula'nın odasında bir erkekle konuştuğu duyarak kendisini aldattığını düşünür. *“Burhan çılgın gibiydi. Kadın onu bal gibi aldatıyordu. Hem de kendi evinde. Dişlerini sıkıyor, duvara yaslanıyor, kalbini bastırıyordu. İşte artık her şey bitmişti.”* (Başaran, 1964: 65) Aslında Tasula'nın konuştuğu kişi babası Aleksandr'dır. Ama Burhan, kadınlara karşı ön yargılı olduğu için Tasula tarafından aldatıldığını düşünerek Tasula'yı dinlemeye ihtiyaç duymadan onu evden kovar. Tasula'yı kovar ama bu düşüncesiz davranışı onun da ömür boyu mutsuz olmasına sebep olur. Çünkü Tasula'yı çok sever ve hiç unutamaz. Roman sonunda Tasula'yla bir araya geldiğinde Tasula'nın o gece konuştuğu kişinin babası olduğunu öğrenir. *“Babandı ha! Aman yarabbi! Tasula'm, biriciğim.”* (Başaran, 1964: 118) Onu dinlemeden evden kovduğu için çok pişman olur. Ama iş işten geçer. Tasula'nın ölümüyle ülkeyi terk eder. *“Yeşilköy Hava Alanından hareket eden bir uçağın penceresinden başını dayamış, karşısında Tasula'nın hayali, göz pınarlarında iki damla yaş olan Burhan'ın bu ani yolculuğunun sebebini anlamak güç değildi.”* (Başaran, 1964: 125)

2.2.2.2.2.5. Avukatlar

Başaran otuz yedi yıl noterde çalıştığı için pek çok avukatla tanışma fırsatı yakalamıştır. Romanlarındaki avukatlar şüphesiz çalışma hayatında gözlem yaptığı kişilerden hareketle ortaya çıkmış kişilerdir. *Meçhule Giden Yol*'da Ercüment Orhan; *Seni Yalnız Seni*'de Yaşar Kamil; *Döner Koltuk*'ta Namık Çokhoş ve *Tekinsizler*'de Ahmet (Ali Çavuş'un oğlu) avukattır. Ercüment Orhan ile Yaşar Kamil romanların başından beri başarılı avukatlardır. Ahmet ise *Tekinsizler* romanının sonunda hukuk öğrenimini tamamlayarak avukat olan biri olarak vardır. Ercüment Orhan ile Yaşar Kamil yer aldıkları romanlar boyunca avukatlıkla geçimlerini sağlarken Ahmet sonradan avukat olmuştur. Namık Çokhoş da romanın başından beri avukattır ama romanda daha çok Tagore'den şiirler okuyan şair ruhlu bir kişi olarak yansıtılır.

Meçhule Giden Yol'da Ercüment Orhan, B.'nin tanınmış ailelerinden birinin yakışıklı oğludur. “*Uzun boyu, hafif açık alnı, simsiyah gözleriyle yakışıklı bir erkek.*” (Başaran, 1958: 26) Romanın başkişisi Firuzan'ın karşısındaki erkek kişidir. Başarılı bir avukattır. Firuzan'ın sevgilisidir. Firuzan'ı çok sevmesine rağmen Firuzan'ın habersizce onu terk etmesi üzerine büyük bir öfke duyar, onu cezalandıracağı düşüncesiyle kardeşi Vildan'la nişanlanır. “*Şimdi de nefret ettiği kadının kardeşiyle evlenmek...*” (Başaran, 1958: 164) Ama bir gece kendisini Cahit'le aldattığını öğrenerek ondan ayrılır. Neriman tarafından Firuzan'ın B.'yi neden terk ettiği anlatılınca duyduğu öfkeden dolayı çok pişman olur. Çünkü Firuzan'a her ne kadar kızgın olsa da onu hep çok sever. Firuzan'ı her yerde arar. Kamil Bey'in yardımıyla Firuzan'ın günlüğü eline geçer. “*Firuzan Hanım günlüğünüzü gerçek sahibi Orhan Bey'e teslim ettim.*” (Başaran, 1958: 234) Günlüğü okudukça Firuzan'dan ayrı kaldığı zamana üzülmür. Onu bulur ve evlenirler. Ercüment Orhan'ın varlığı Firuzan'ın mutlu olmasını sağlar.

Seni Yalnız Seni'nde Yaşar Kamil, genç, yakışıklı bir avukattır. “*Uzun boyluydu adam. Geniş omuzlu, erkek vücutluydu. Kaşları gür ve uçları kıvrıktı. Gözleri yeşil, kirpikleri*

uzun ve dikti. Burnu uzunca ve biraz sola meyilliydi.” (Başaran, 1963: 6) Başarılı avukat çapkın olduğu için evlenmeyi düşünmeyen biridir.

Yaşar Kamil aşırı çapkınlardan sayılır. Yakışıklı ve biraz da mağrur oluşu hemen hemen her tanıdığı güzel kadını kolaylıkla elde edebilmesine yetmişti. Gençti. Yakışıklı ve alımlıydı. Mevkii vardı. Gününü gün etmeye çalışıyordu. Bu yaşa kadar bir defa olsun evlenmeyi düşünmüş değildi. Evlenmek, bir kadına bağlı kalmak düşüncesi müthiş canını sıkardı. (Başaran, 1963: 10)

Ancak Nevnihal’i görür görmez ondan etkilenir. Zamanla yakınlaşır ve evlenirler. *“Yaşar Kamil, Nevnihal’in esiri, kulu, kölesi olmuştu. Hemen evlenmişlerdi.”* (Başaran, 1963: 18) Evliliklerinin ilk yıllarında çok mutlu olurlar. Işık isimli bir kız çocukları olur. Yaşar Kamil, karısı ve kızını çok seven biridir ama zamanla işlerinin yoğunluğu nedeniyle Nevnihal’le birlikte davetlere katılamaz. Aralarında bir soğukluk meydana gelir. Karısı kendisinden uzaklaşmaktadır. Nedenini anlayamaz ama üstüne titrediği Nevnihal’in sağlığı için adaya taşınırlar. Fakat burası da karısına iyi gelmez. Günden güne daha da kötüleşir. Bu süreçte Seda ile Nevnihal’i kıyaslar. Zamanla Seda’dan hoşlanmaya başlar. *“Karşısında ılık sesini duyduğu, insanın içini alt üst eden o büyümlü gözlerini gördüğü bu kızın esiri gibiydi.”* (Başaran, 1963: 37) Nevnihal’in ölümünden sonra kızı Işık’ın da isteğiyle; hoşlandığı Seda ile evlenmeye karar verir.

Döner Koltuk’ta Namık Çokhoş, Güneş ve Selim Dağlaraştı’nın en sadık dostlarıdır. En zor zamanlarında hep yanlarında bulunur. Selim dağlaraştı’nın ölümünden sonra bile Güneş’i yalnız bırakmaz. Her durum karşısında ünlü Hintli şair Rabindranath Tagore’dan şiirler okur.

Tekinsizler’de Ahmet, Ali Çavuş’un oğludur. Okur, avukat olur. Üçüncü dereceden bir kişidir. Romanda daha fazla anlatılmaz.

2.2.2.2.2.6. Askerler – Polisler – Pehlivanlar

Başaran anılarında asker ve polisler hayran olduğu ifade eder. Ancak onun bu hayranlığının romanlarında karşılığını göremeyiz. Yazarın, polis ya da askerlere eserlerinde yer vermemesinin nedeni eser verdiği yıllarda; ülkenin siyasi gündemi olabilir. On bir romanından sadece birinde bir asker bulunmaktadır. O da eserde ismen geçen, silik bir tiptir. *Seni Yalnız Seni*'de Binbaşı Kadri ise daha önce bahsettiğimiz gazeteci Müştak gibi Seda'yı seven ve onunla evlenmeye talip olan biri konumundadır. İsmi pek geçmez. Askeri yönünü görmeyiz.

Şaka Bitti'de, Nilüfer'in amcası Hacağa pehlivandır. Ama sıradan bir pehlivan değil; başarıları sonucu devrin padişahı tarafından Anadolu topraklarına dönmekle ödüllendirilmiş oldukça güçlü, kuvvetli bir başpehlivandır. Hacağa, Nilüfer'in amcasıdır. Erkek kardeşi ve yengesi hayatını kaybedince Nilüfer'i kendi yanına alarak büyütür; ona babalık yapar. Öz kızı Hatice ile bir tutar. Güçlü bir pehlivandır. “*Hacağa, uzun boylu, güçlü kuvvetli, yakışıklı, Bosna'nın en önde gelen pehlivanlarındandı.*” (Başaran, 1960: 11) Karadağ'ın başpehlivanını güreşte yener. Mükafat olarak da ülkesine dönmek ister. Kral Sultan Abdülhamit'e görüşerek onu İstanbul'a gönderir. “*Türkiye'ye gideceklerdi. Vatanlarına, din kardeşlerinin yanlarına gidecekler, orada yaşayacaklar, orada Türk padişahın emriyle hareket edeceklerdi.*” (Başaran, 1960: 12) Abdülhamit, onu silahşör ve çeşnicibaşı yapar. Padişah tahttan indirilince ailesi ile birlikte Karacabey'e göç eder. “*Sultan Hamid tahttan indirilince Hacağa çocukları toparlayıp Karacabey kazasına göç etti.*” (Başaran, 1960: 13) Burada da ölür.

2.2.2.2.2.7. İş İnsanları

Sahte Gelin'de Şaban Bey, Enis, Kemal Bey; *Seni Yalnız Seni*'de Mehmet; *Aşk Acıları*'nda Sermet Bey, Vedat Salman, Nihat Salman, Josef Karakaşyan; *Devenin*

Öcü'nde Mustafa, Murat Mahmudoğlu; *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de Ali Babacan, Cemal Salihoğlu ve *Döner Koltuk*'ta Hilmi Bey kendi işlerinin patronu olan kimselerdir. Burada maddi geliri diğerlerinden farklı olan tek kişi *Devenin Öcü*'nde yer alan Mustafa'dır. Mustafa'nın kendine ait bir bakkal dükkkanı vardır. Fakir değildir ama bu başlıkta adını andığımız diğer şahıslar kadar varlıklı da değildir. Varlıklı olan bu kişilerin çoğu ya ticaretle uğraşır ya da fabrikaları vardır.

Sahte Gelin'de Şaban Bey, Münevver Hanım'ın ölen eşi; Enis ile Meral'in de babasıdır. Romanda onu hiç görmeyiz. Erken yaşta ölmüş; ailesine yüklü bir miras bırakmıştır. *“Zengin bir tüccar olan Şaban Bey, henüz pek genç bir yaşta iken gözlerini kapayarak, arkada genç karısı, oğlu ile kızını bırakmıştı... Şaban bey, miktarı kafi servet bırakmıştı. Oturdıkları apartman, Suadiye'deki köşk. Bankalardaki yarım milyona yakın bir servet...”* (Başaran, 1953: 40)

Sahte Gelin'de Enis, Münevver Hanım'ın oğludur. Babası gibi ticarete atılır. Afet'le aralarında beş yaş vardır. Enis sert mizaçlıdır. Afet'e ilk zamanlarda kötü ve sert davranır. Onu hor görür. *“Afet'i sevmeyen tek kişi Meral'in ağabeyi Enis'tir.”* (Başaran, 1953: 26) Zamanla Afet'i sevdiğini fark eder. Bu farkındalık mizacının yumuşamasını da sağlar. Afet'e açılır ama aşkını gizleyen Afet gururlu davranır ve birlikte olamayacaklarını söyler. *“... şapkasını eline alıp, idama giden mahkumlar gibi sendeleye sendeleye yürüyerek kendisini dışarı attı.”* (Başaran; 1953: 94) Eserin sonunda kardeşi Meral'in arabuluculuğuyla Afet'e kavuşur, evlenirler. Afet'le çok mutlu olur. Enis duyduğu aşkla değişir. Ama bu değişimde karakter değişimi gözlenmez. O eserde Afet'in sevdiği ve birlikte mutlu olacağı kişi konumundadır.

Sahte Gelin'de Kemal, Afet'in müvekkili olan bir iş insanıdır. *“Tüccar Kemal Bey, elli yaşlarında, iri göbekli, şişman, oldukça saçları beyazlaşmış bir adamdı.”* (Başaran, 1953: 99) Romandaki çatışmayı sağlayan kötü kişidir. Evli olmasına rağmen Afet'i elde etmek ister. Afet'e ve eşi Ahmet'e kötülük eder; Afet tarafından öldürölür.

“Afet elindeki sivri bıçağı ta kalbinin üzerine saplamaya muvaffak olduğu vakit, odayı korkunç bir çığlık kapladı:

- Öldüm.” (Başaran, 1953: 123)

Seni Yalnız Seni’de Mehmet, Nevnihal’in hastalanmasına sebep olan kişidir. Zengin ve çapkın bir armatördür. Verilen davetlerde Yaşar Kamil’in yokluğundan yararlanarak Nevnihal’i yasak bir ilişkiye zorlar. İstedini de elde eder. *“Sizin için ölüyorum Nevnihal. İster evli, ister dul. Bunlar beni ilgilendirmez. Sizin gözleriniz; oh Nevnihal. Dudaklarınız, vücudunuz beni ilgilendiriyor, mahvediyor. Ölüyorum, ölüyorum sizin için Nevnihal, bitiyorum.”* (Başaran, 1963: 28) Kısa süre sonra Nevnihal’den sıkıldığı için bir hastalığı bahane ederek Avrupa’ya gider. *“O zengin armatör bir hastalık bahane ederek tedavi için Avrupa’ya gitmişti.”* (Başaran, 1963: 42) Çok sevdiğini iddia ettiği Nevnihal’i hiç aramaz. Eserdeki çatışmaya sebep olan kötü kişidir.

Aşk Acıları’nda Sermet Bey, Aleksandr’ın patronudur. Başlangıçta bu aileye maddi manevi yardımlarda bulunan iyi biri gibi görünse de tüm bunları Tasula’yı elde etmek için yapan ahlakça düşük biridir. Tasula’ya tecavüz edip onu metresi olmaya mecbur eder. Birkaç yıl sonra iflas edip her şeyini kaybeder. Bir daha Tasula’nın karşısına çıkmaz.

Aşk Acıları’nda Vedat Salman, Tasula’nın Sermet’ten sonra birlikte olduğu yakışıklı zengindir. Tasula’yı kumar borcu yüzünden terk eder. Çünkü onun sadece fiziksel güzelliğini sever.

Aşk Acıları’nda Nihat Salman, Vedat Salman’ın kardeşidir. Bir akşam Tasula’yı gazinoda görüp beğenir. Onun beğenisi de yalnızca dış güzelliğidir.

Aşk Acıları'nda Josef Karakaşyan, Tasula'nın Vedat Salman'dan sonra birlikte olduğu kişidir. Sermet ve Vedat Salman'dan da zengindir. Ancak kumara aşırı düşkünlüğü yüzünden Tasula'yı terk eder. Çünkü o da Tasula'yı sadece fiziksel olarak beğenmektedir.

Devenin Öcü'nde Mustafa, Hilal'in bir süre yanında çalışıp ilişki yaşadığı bakkaldır. Mustafa başka bir kadınla evli olduğu halde Hilal'le yasak ilişki yaşar. Karısını aldatması bakımından ahlaksız biri olsa da Hilal'i el üstünde tutması, onu mutlu etmesi bakımından da iyi kalpli olduğu görülür.

Devenin Öcü'nde Murat Mahmudoğlu, Perihan'ın zengin fabrikatör sevgilisidir. Perihan'ın Hilal'i işe almasıyla ondan hoşlanır. Perihan'dan ayrılır. Hilal'le evlenmeye karar verir. Kadınlarla evlilik dışı ilişki yaşamaya alışkın ahlaksız biridir. Ama romanın başkişisi Hilal'in biriyle nikahlanma hayalini gerçekleştirmek üzere adım atan kişidir. Hilal'i roman sonunda kısa süre de olsa mutlu etmiş olur.

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de Ali Babacan, romandaki ana kötü kişidir. Tüm çatışmalar ondan kaynaklanır. Cemal Salihoğlu'yla arkadaş gibi görünse de onu hiç sevmez, içten içe hep kıskanır. Nihat'a para karşılığında Cemal Salihoğlu'nun fabrikası yaktırmasıyla yetinmez; onu öldürmesi için de Nihat'la anlaşır. "*Hiçbir günahı olmayan surf şahsi çıkarlarını düşünerek rakibi, Cemal Salihoğlu adındaki şahsın fabrikasını yaktırıyor. Sonra da bilindiği gibi bununla yetinmeyerek öldürmeyi kararlaştırıyor.*" (Başaran, 1972: 216) Nihat, babası tarafından öldürülür. Ancak mahkemede azmettirici olarak Ali Babacan suçlu bulunur ve tutuklanır. Roman nihayete erdiğinde tüm yaptıklarının cezasını çekmiş olur. "*Mahkeme heyeti Topal İdris'in beraatine, Ali Babacan hakkında savcının talebinin yerine getirilmesine temyizi kabil olmak üzere karar verdi.*" (Başaran, 1972: 219)

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de Cemal Salihoğlu, hem fabrikatör hem milletvekilidir. Hak yememeye dikkat eder. Fabrikasında çalışan işçilere çok iyi çalışma imkanları sağlamaya özen gösterdiği gibi emeklerinin karşılığını fazlasıyla da vermeye çalışır. Fabrikası yandıktan sonra işçilerinin işsiz kalmasına çok üzülen dost bildiği Ali Babacan'dan işçilerini kendi fabrikasında işe almasını rica eder. “*Fabrika yandıktan sonra yüzü aşkın işçinin açıkta kaldığını biliyorsundur elbet. Onları fabrikanda çalıştırabilir misin acaba? Senden ricam budur Ali Bey.*” (Babacan, 1972: 37) Topal İdris'in oğlu Nihat'ı öldürdüğünü duyunca oldukça şaşırır, suçlu olduğuna inanmaz. Topal İdris'in davasını üstlenmesi için avukat bir arkadaşıyla anlaşır. İdris'in serbest kalmasına vesile olur. Ali Babacan'ın kötü kişiliğinin karşısında bulunan iyi, herkes tarafından sevilen kişidir. İyi kişiliği sayesinde ödüllendirilir ve iyilerle karşılaşır.

Döner Koltuk'ta Hilmi Bey, Güneş'in babasıdır. İlk karısını yıllar önce kaybeden varlıklı bir adamdır. Daha sonra Jale ile evlenir ama Jale onun trafik kazasında ölmesine sebep olur. Kızı Güneş'i sever ama romanın üçüncü dereceden kişisi olduğu için pek anlatılmaz.

2.2.2.2.2.8. Mimar – Mühendis

Aşk Acıları'nda Ertan'dan mimar mühendis olarak bahsedilir. Ama işiyle ilgili başka bir ayrıntıya yer verildiği görülmez. Ertan, Burhan'ın Amerika'da yaşayan oğludur. O da Tasula'yı sever. Tasula'yla ilişki yaşarlar ama Tasula onun Burhan'ın oğlu olduğunu anlayarak ondan ayrılır. Ertan bu ayrılığın sebebini anlayamaz. Tasula'yı uzun süre unutamaz. Ama Türkiye'ye geldiğinde babası vasıtasıyla tanıştığı Nilgün'le evlenir. Romandaki varlığı Tasula ile ilişki yaşamamasından çok Tasula'nın kızı Nilgün'le birlikte olması açısından önemlidir. Üçüncü dereceden bir kişidir. Daha fazla özelliği anlatılmaz.

2.2.2.2.2.9. Pavyonda – Kumpanyada Çalışanlar

Köye Dönen Yosma'da Saffet/Angelidis ahlaksız bir adamdır. Genç ve güzel kızları kandırarak onları pavyonda çalışmaya zorlar. Kazancını da pavyon sahibinden bu şekilde sağlar. *Devenin Öcü*'nde Osman ve Karnik gezici kumpanyada çalışarak izleyenleri yaptıkları şovlarla eğlendirmeye çalışırlar. Geçimlerini bu şekilde elde ederler.

Köye Dönen Yosma'da Saffet / Angelidis, Müzeyyen'in arkadaşı, kötü niyetli bir erkektir. “*Kırk yaşlarında görünmesine rağmen tek tük beyazlıklar görünen saçları ve sıhhatli yüzüne hakim olan koyu renkli gözleri*” (Başaran, 1955: 11) Ayşe'yi İstanbul'u gezdirmek vaadiyle kandırıp barda çalıştırıp onun üzerinden faydalanmak ister.

Devenin Öcü'nde Osman, romanın başkişisi Hilal'in büyük oğludur. Hilal'e olan yakınlığı nedeniyle ikinci dereceden bir kişi olarak yer alır. Yaşıtlarına göre oldukça büyük ve şekilsiz bir vücudu vardır. Bu nedenle lakabı Deve'dir. “*Osman, on iki yaşlarına gelmişti ama yaşından pek çok büyük görünüyordu. Mahallede herkes ona 'Deve Osman' adını takmış ve onu bu isimle çağırıyorlardı. İriydi çünkü çok iriydi Osman.*” (Başaran, 1969: 16) Küçükken annesine, kardeşine ve kendisine yaşattıklarından dolayı babası Şükrü'yü sevmez. Annesini kiracıları Hasan'la birlikte görünce ondan da nefret eder. Evi terk eder. Şükrü ile çalıştığı kumpanyada karşılaşır. Şükrü, Osman'ı kendi yanına alır. Ama babasını sevmeyen Osman bu durumdan hoşlanmaz. Roman sonunda babası Şükrü'yü boğarak öldürür. Doğumundan itibaren kendisine hep kötü davranan babasından öcünü almış olur. “*Osman'ın dev elleri Şükrü'nün boğazını sıkıverdi...*” (Başaran, 1969: 178-179)

Devenin Öcü'nde Karnik, Osman'ı ormanda görüp kumpanyaya sokan kişidir. Buradaki amacı Osman'a kol kanat germek değil; Osman'ın garip fiziğinden yararlanarak kumpanyaya seyirci çekmektir. Başka bir özelliği anlatılmaz.

2.2.2.2.2.10. İşçiler – Temizlikçiler

Aşk Acıları'nda Aleksandr'ın Sermet Bey'in yanında çalıştığı anlatılır. Ama onun bürosunda ne işle meşgul olduğu anlatılmaz. *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de Topal İdris eskiden kendi çiftliğinde tarım ve hayvancılıkla uğraşırken çiftliğini oğlu Nihat yüzünden sattıktan sonra bir süre Ali Babacan'ın apartmanında kapıcılık yapar. Topal İdris'in oğulları Nejat ve Nihat Cemal Salihoğlu'nun ve Ali Babacan'ın fabrikalarında işçi olarak çalışırlar. Çalışkan olan Nejat çiftlikleri satılmadan önce orada da çalışır.

Aşk Acılar'nda Aleksandr, Tasula'nın babasıdır. Eserin başında dürüst, çalışkan biri olarak tanıtılır. Sermet'in yardımlarıyla zenginleşirler. Fakat eline para geçtikçe ahlaksızlaşmaya başlar. Sermet'in metresi Despina'yla ahlak dışı bir ilişki yaşamaya başlar. Fakat bir gün Despina'yla öldürür. Hapse girer. Hapisten çıktıktan sonra kızı Tasula'yı bulur. Tasula'yı bulması onun bütün mutluluğunun yok olmasına sebep olur. Bir süre sonra ölür.

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de Topal İdris, romandaki tüm olayları anlatan kişidir. Romanın merkezinde o vardır. Bir ayağı diğerinden kısa olduğu için aksayarak yürür. Bu nedenle lakabı 'Topal'dır. "Sağ bacağım dört parmak daha kısadır." (Başaran, 1972: 8) Karısı Dursune ve iki oğlu ile birlikte çiftliklerinde yaşarlar. Karısının ölümüyle oğullarının maddi manevi tüm bakımlarını üstlenen iyi bir babadır. Oğulları için bir daha evlenmeyi hiç düşünmez. "Çiftliğe benzer küçük bir yerimiz vardı. İki oğlumla birlikte rahat bir ömür sürüyordum. Karım ölmüştü. O öldükten sonra ise yeni bir evliliği hiçbir zaman düşünmedim. Kadınlara pek düşkünlüğüm yoktu." (Başaran,

1972: 10) Küçük oğlu Nihat'ın para tutkusu yüzünden zamanla para bulmakta zorlanır, çiftliğini satar. Çiftliğini satın alan Ali Babacan'ın apartmanında kapıcılık yapmaya başlar. Bu apartmanın kapıcı dairesinde yaşamaya başlar. Bu apartmanda çalışması oğlu Nihat'la Ali Babacan'ın Cemal Salihoğlu'nu öldürmek için plan yaptıklarını duymasını sağlar.

Cemal Salihoğlu denen herifi temizleyeceğim. Eh, herif temizlendi mi ben de hemen yurt dışına. Bunun başka yolu yok patron. Nasılsa bu işte senin parmağın olduğunu, sana yeni baştan rakip olmak, fabrika kurmaya çalıştığı için senin tarafından öldürtüldüğünü kimse bilmeyecek. Ama buna karşılık da elli bin! (Başaran, 1972: 209)

İyi niyetli Topal İdris, Nihat'la konuşup onu bu hain davranıştan vazgeçirmeye çalışırken aralarında tartışma çıkar. Tartışmanın şiddetiyle gözü dönen oğlunu istemeden bıçaklayarak öldürür. *“Kapıcı odasının önünde, başı eşğin dışında arka üstü yatmakta olan bir adamın göğsünden kanlar fışkırmakta, başucunda da elinde ekmek bıçağı olan Topal İdris köpek gibi solumaktaydı.”* (Başaran, 1972: 96) Hapse girer. Mahkemede nefsi müdafaa olduğu anlaşılınca serbest kalır. Ancak oğlunu öldürdüğü için çektiği vicdan azabına dayanamayarak kendisini bıçaklayarak intihar eder. *“Kulübenin ortasında, kendisini yerde arka üstü yatar bir halde bulmuşlar. Göğsünde saplı kocaman bir ekmek bıçağı varmış.”* (Başaran, 1972: 221)

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de Nejat, Topal İdris'in büyük oğludur. Babası gibi çalışkan ve gayretlidir. *“Nejat sakin yaratılışlı, yumuşak kalpli, güler yüzlü ama ciddi bir çocuktur.”* (Başaran, 1972: 40) Kardeşi Nihat'la hiç anlaşamazlar.

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de Nihat, Topal İdris'in küçük oğludur. *“Nihat, bakışları keskin, yaratılışı sert, sesi tok ve yalnız kendisini düşünen biriydi.”* (Başaran, 1972: 40) Tembel olduğu için çalışmaz ama parayı çok sever. Çeşitli bahanelerle babasından para ister. Sonunda çiftliğin satılmasına sebep olur. Cemal Salihoğlu'nu öldürmesine engel olmak isteyen babası tarafından yanlışlıkla öldürülür.

2.2.2.2.2.11. Siyasetçiler

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de Ali Babacan ve Cemal Salihoğlu hem fabrikatör hem de birer siyasetçidirler. Ancak eserde daha çok fabrikatör kimlikleriyle yer alırlar. *Döner Koltuk*'ta Selim Dağlaraştı romanın başında iktidar partisine mensup bir umum müdürüdür. Ancak daha sonra iktidar partisi değişerek gözden düşen bir siyasetçi konumundadır. Yine aynı romanda adı geçen Maruf Şaşkın ise Selim Dağlaraştı'nın rakip partisindedir. Daha sonra iktidara onun milletvekili olduğu parti gelir. *Tekinsizler*'deki Ali Çavuş köy muhtarıdır. Volkan'a köyü kalkındırması için destek olan kişidir.

Döner Koltuk'ta Selim Dağlaraştı, Güneş'in hayranı olduğu kocası, umum müdürü. Güneş'le aralarında yirmi beş otuz yaş var. “*Uzun boylu oldukça yakışıklı bir adam olan Selim Dağlaraştı'yı çok beğenirdim. Saçları şakaklarına doğru hafif kırışmıştı. Bu ona daha da yakışıyordu. Bir dairede umum müdüdü. Yaşı kırkın üstündeydi.*” (Başaran, 1974: 9) Güneş'i çok sever. Ona olan sevgisi, tutkulu bir aşktan çok babacan bir sevgidir. Son derece anlayışlı ve iyi niyetli bir eştir. Hatta o kadar iyi niyetli ve anlayışlıdır ki karısı Güneş'in kendisini aldattığının farkına bile varamaz. Partisi seçimde iktidara gelemeyince her gün evlerine gelen dostları yanlarına hiç uğramazlar. Bu durumu fark ederek üzülür. Üzüntüsü depresyon boyutundadır. “*Kocam son günlerde kendisini hiç de iyi hissetmiyordu. Hastaydı fakat hastalığı teşhis edilemiyordu. Süratle çöküyordu.*” (Başaran, 1974: 95) Selim Dağlaraştı'nın bu depresif hali Güneş'i Sadun'a daha çok iter ama o bu durumu fark etmekten de gittikçe uzaklaşır. Evin içinde kendi halinde yaşayan bir ölüye döner. Bir gün Güneş'e bir vasiyette bulunur. Kendisi ölürse evin gizli bir yerinde çok önemli bir belge olduğunu, onu rakip partiden Maruf Şaşkın'a ulaştırmasını söyler. “*Bu anahtarlar koskoca bir devletin sırrını saklıyor. Bu anahtarlardan büyüğü dış, küçüğü de iç kasanın anahtarları. Kasayı açacaksın. Kırmızı mumla da mühürlüdür mavi dosya. Hiç açmadan kendi elinle Maruf Şaşkın'a götüreceksin.*” (Başaran, 1974: 109) Karısı ve

Sadun'la çıktıkları bir tekne gezintisi sırasında Sadun tarafından zehirlenerek öldürülür. Güneş'e vasiyetle bıraktığı belgenin içeriği onun ölümüyle sır olarak kalır.

Döner Koltuk'ta Maruf Şaşkın, Selim Dağlaraştı ile karşıt görüşlü iki partidendirler. Bu nedenle Selim ile hiç anlaşamaz. Onun partisinin yaptıkları her fırsatta sert bir dille eleştirir. Daha sonra iktidara kendi partisi gelir. Kendi partisi iktidara geldikten sonra Ankara'ya gittiği için romanın sonuna kadar tekrar görülmez. Ankara'da yaptığı çalışmalar da anlatılmaz.

Tekinsizler'de Ali Çavuş, köyün muhtarıdır. Uğur Hoca ile Doktor Volkan'a çok yardımcı olur. Köyde sözü geçen kişilerdendir.

Başaran'ın romanlarındaki kişilerin cinsiyet, meslek ve yaş grupları bakımından tasnifi yukarıdaki gibidir. O dönemin İstanbul'unda var olan kişilerin çoğunu Başaran'ın romanlarında görmek mümkündür.

Romanlarda zengin bir şahıs kadrosuyla karşılaşılmaktadır. Şahıs kadrosu her ne kadar kalabalık olursa olsun bu kişiler romanlarda derinlemesine ele alınmazlar. Kişiler iyi ya da kötü olmak üzere tek yönlüdürler. Bu tek yönlülük de bir popüler roman özelliğidir.

Popüler romanların kişileri tek yönlüdür. Bunlar ya iyi ya da kötüdürler. Bu yüzden bir popüler roman kahramanı iyi ise ve bir de birinci derecede ise, o kişi idealize edilir. İdealize edilen bu kişinin neredeyse hiç kusurlu bir tarafını göremeyiz. Aynı şekilde kötülerin de iyi sayılabilecek herhangi bir özelliği dikkatimizi çekmez. (Sağlık, 2010: 305)

Yazarın romanlarının tümünde kişiler incelendiği zaman ya salt iyi ya da salt kötü kişiler oldukları görülür. Bu kişilerin ortası yoktur. Ya siyah ya beyazlardır. İyiler;

anlayışlı, fedakar ve yardımseverlerdir. Kendilerine ne yapılırsa yapılsın her zaman affedici olurlar ya da sevdikleri için kendi mutluluklarından, isteklerinden vazgeçerler. İyiler iç güzelliklerinin yanı sıra fiziksel olarak da güzeldirler. Ama bu dış güzellik de sarışın ya da esmer olan merkezi kişilerde uzun boy, uzun bacak, zayıf vücut, dalgalı uzun saç, uzun kirpik, iri ve renkli gözler olmak üzere tek tiptir. Örneğin merkezi kişilerde kısa boylu ya da kilolu bir iyi görülmez. Öyle ki bu romanlardaki iyiler nerede görülseler tanınabilirler. İkinci ve üçüncü plandaki iyi kişilerin fiziksel özellikleri anlatılmaz. Bunlar, merkezi kişilerin yanında bulunan; onları her daim destekleyen kişilerdir. Kötülerin de fiziksel özellikleri yansıtılmaz. Onlar istediklerini elde etme konusunda oldukça hırslı olan kötü kişilerdir. Tek istedikleri kendi menfaatlerinin gerçekleşmesidir. İyilerin neden iyi olduğu bilinmediği gibi kötülerin de neden kötü oldukları bilinmez. Bu da yazarın kahraman yaratma sürecinde derine inmediğinin göstergesi sayılabilir.

Şaka Bitti ve *Tekinsizler* romanlarında iyinin karşısında kötü bulunmaz. Nilüfer de Volkan da iyidirler. Ama onların hayatını zorlaştırmaya çalışan kötü mizaçlı kişiler bu romanlarda görülmez. Ayrıca bu iki romanı hariç tüm romanları şehir olarak İstanbul'da geçer. Geriye kalan dokuz romanı için İstanbul romanı diyebiliriz. O dönemde toplumda görülen insanların çoğu meslek, yaş, cinsiyet, millet bakımlarından bu romanlarda yer alır. Romanlarda yansıtılan kişilerde toplum yapısının özellikleri belirgin olarak görülür. Erkeklerin çoğu çalışırken; kadınların çoğu ev hanımıdır. Erkeklerin meslekleri daha çeşitli ve daha saygınken; kadınların meslek çeşitliliğinin az, bu mesleklerin saygınlıklarının da düşük olduğu görülür. Pavyonda çalışmak kadınlarda yaygındır. Öte yandan kadınlar maddi kaygılarla çeşitli erkeklerle birlikte olmak zorunda bırakılır. Bu durum erkekler için geçerli değildir. Erkekler daha güçlü ve istemediğini zorla yapmayan konumdadırlar. Kadınlara romanlarda böyle bir hak verilmemiştir. Kadınlar, daima erkeklere boyun eğler. Hiçbir kadın, erkek istemeden bir ilişkiyi başlatıp bitiremez. Öyle ki kadın kahramanlar arasında karakter özelliği taşıyan tek kişi olan Güneş bile hareketlerinde özgür değildir. Onu ilgisiyle baştan çıkararak Sadun'dur; Selim Dağlaraştı'yı öldürüp denize atan ve Güneş'i de kendisine yardım etmeye mecbur eden yine Sadun'dur. Güneş, Sadun'un isteklerine boyun eğen

bir kadındır. Yani baskın olan bir erkeğe tabi olan bir kadından söz etmek mümkündür. Güneş'in tipten karaktere uzanan değişiminde en büyük etken Sadun'dur. Sadun'un gerçek yüzünü görmesi kendi içinde dönüşüm yaşamasına sebep olur. Yani burada da erkeğe bağlı olarak bir kahramanın tipten karaktere dönüşmesi söz konusudur. *Benim Doktorum*'da kendisi aldatan kocası için mücadele etmeyip ondan hemen vazgeçen Alev; *Sahte Gelin*'de kendisinden hoşlandığını söyleyen Enis'e gurur yaparak seninle birlikte olamayız diyen Afet; *Meçhule Giden Yol*'da kardeşinin mutluluğu için kendi mutluluğundan vazgeçen Firuzan; *Seni Yalnız Seni*'de fiziksel bir haz için kendi akıl sağlığını kaybeden Nevnihal; *Aşk Acıları*'nda sevdiği adamın evi terk etmesini istemesi üzerine nedenini sorgulamadan evden ayrılan Tasula; *Devenin Öcü*'nde mutluluğu bir erkeğin nikahlı karısı olmakta gören bu nedenle bir türlü mutlu olamayan Hilal bulunur. Yukarıdaki örnekler nedeniyle bu kadınların ya ömür boyu ya da uzun bir süre mutsuz olup acı çektikleri görülür. Kısacası toplumun ataerkil yapısının, yazarın romanlarına da yansıdığı görülmektedir.

Popüler romanların önemli bir kısmı, yoksulluğun, kimsesizliğin, cahilliğin, aile baskılarının yol açtığı kötü durumları anlatarak ders verir... Bu tür romanlarda kişiler için yoksulluk, insanı türlü olumsuzluklara iten, insani değerlerin geri plana atılmasına sebep olan, insanı istemediği ilişkilere mecbur eden bir beladır... Yoksulluğun açtığı belalar birbirine benzer: Hırsızlık, varlıklılara yanaşma, kötü yola düşme gibi. (Narlı, 2009: 196)

Narlı'nın tanımına uyan kadınlar Başaran'ın romanlarında da görülmektedir. *Aşk Acıları*'nda, Tasula yoksul bir aileden gelmektedir. Yoksulluğu yüzünden para için Sermet, Vedat Salman, Josef Karakaşyan ve Burhan ile birlikte olur.

Devenin Öcü'nde, Hilal de oldukça yoksuldur. Bu yoksulluk onun parası olan erkeklerle birlikte olmasına yol açar. Hilal, küçük yaşta üvey babasının tecavüzüne uğrar, ondan hamile kalır. İki çocuğu olur. Üvey babası Şükrü çalışmaz, sürekli içki içer. Hilal Şükrü'den sürekli dayak yer. Şükrü, mahalleden Perihan adlı bir kadınla birlikte olup evi terk eder. Şükrü gittikten sonra Hilal, onun eve kiracı olarak aldığı Hasan'la birlikte olur. "Yapma Hilal Hanım, yazık ediyorsun kendine. Biraz anlayış göster. Sana açılmak

istiyorum. Benim sana, senin de bana ihtiyacımız var birbirimize bizim.” (Başaran, 1969: 26) Oğlu Osman onları görür, evi terk eder. Hilal Osman’ın özlemiyle perişan olur. Hep onu tekrar görmeyi ümit eder. *“Osman eve dönmüyordu. Zavallı ana her sabah her akşam pencerenin önünde oturur, oğlunun dönmesi için dua ederdi. Bir kere dönse, bir kere affettiğini söylese, her şeye razıydı kadın, hatta o an ölüme bile.”* (Başaran, 1969: 41)

Tasula’nın birlikte Sermet, Vedat Salman, Josef Karakaşyan ve Burhan varlıklı erkeklerdir. Buna karşın Hilal’in sadece son sevgilisi Murat Mahmudoğlu varlıklı bir iş insanıdır.

Adı geçen eserlerde yalnızca *Döner Koltuk*’taki Güneş zengin bir kadındır. Onun dışındaki kadınlar belli dönemlerde maddi sıkıntılar yaşarlar.

Başaran’ın romanlarındaki kadın kahramanlar her ne kadar fakir olurlarsa olsun hiçbir zaman hırsızlık yapmazlar. Bahsedilen yoksul roman kişilerinin hırsızlık yapmamaları, parası için birine yanaşmaları ve kötü yola düşmeleri erkek kahramanlar için de geçerlidir. Ancak yoksul erkeklerin oranı, kadınların oranına göre daha azdır. *Devenin Öcü*’nde Şükrü; *Döner Koltuk*’ta Sadun; *Büyükler Küçükler ve Köpekler*’de Ali Babacan ve Nihat para için her türlü kötülüğü göze alacak yapıdadırlar. Şükrü Hilal’le birlikte yaşadığı zamanlarda hiç çalışmayan, çalışmadığı halde Hilal’in fabrikadan kazandığı tüm parayı elinden alan kötü bir kişidir. *Büyükler Küçükler ve Köpekler*’de Nihat para sevgisi yüzünden Ali Babacan’ın tüm isteklerini yerine getirmiş, patronu Cemal Salihoglu’nun arkasından iş çevirmiş hatta ölümü de bu yüzden olmuştur. Buradaki Ali Babacan yoksul bir aileden gelmesine rağmen zengin bir ailenin kızıyla evlenerek zenginleşen fakat yine de gözü doymayan bir kişidir. *Döner Koltuk*’taki Sadun, Selim Dağlaraştı ve Güneş çiftinin zenginliklerini fırsat bilerek bu aileye girer. Zamanla Güneş’le aralarında bir ilişki başlar ve Selim Dağlaraştı’yı öldürerek Güneş’le

evlenir. Ali Babacan ve Sadun da varlıklı bir aileye yanaşan erkek kahramanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şaka Bitti'de karı koca olan Nilüfer ve Ömer Musiç anlatılır. Ömer'in genç yaşta ölmesiyle roman anlatımı Nilüfer etrafında şekillenmiştir. Ömer Musiç'in Bandırma'nın işgali sırasında gösterdiği kahramanlıklar, ailesi için bulunduğu özveriler anlatılır. Ömer güçlü bir kişidir. Ömer'in ölümünden sonra zorluk ve sıkıntı yaşayan Nilüfer hayattaki mücadelesini bırakmaz. Üç kızının iyi bir eğitim alması ve iyi bir evlilik yapmasını sağlayan kişidir. Diğer kadın kahramanların aksine hayatta istedikleri için mücadele eden bir kişidir.

Yazarın romanlarındaki kişilere bakıldığı zaman hepsinin tek yönlü oldukları görülmektedir. Kahramanlar ya iyi ya da kötüdürler. Bu kişilerin tamamı tiptir. On bir romanda karakter olan sadece iki kişi göze çarpar. *Tekinsizler*'deki Volkan, olumlu manada değişim ve dönüşüm yaşar. Volkan başlangıçta köyden bir an önce ayrılmak isteyen; köyden gideceği zamanı ipe çeken bir kişidir. Ancak köyde bir yıl kaldıktan sonra İstanbul'a döndüğünde umduğunu bulamaz. Ahmet'in mektubunun etkisiyle köye tekrar döner. Uzun süre kalır. Bir daha köyden ayrılmayı düşünmez. Vatan uğruna hiçbir vazifeden kaçınmayan idealist bir kişidir. *Döner Koltuk*'ta Güneş'te de bir değişim görülür ama ondaki değişim *Tekinsizler*'deki Volkan'ın yaşadığı değişimden farklıdır. Güneş, Sadun'un kendisine kötü davranması ve gizli belgeyi çalmaya çalışması üzerine onun gerçek yüzünü görür. Bunun üzerine Sadun'la yaşadıklarına pişman olur; Selim Dağlaraştı'nın ölümüne göz yumduğu için vicdan azabı çeker. Kendisine verilen idam cezasına bile razı olur. Çünkü Selim Dağlaraştı'ya yaşattıkları yüzünden kendisini suçlamaktadır.

Yukarıda bahsedilen Alev, Necdet, Filiz, Afet, Enis, Ayşe, Delikanlı, Firuzan, Ercüment Orhan, Nilüfer, Ömer Musiç, Nevnihal, Yaşar Kamil, Seda, Tasula, Burhan, Hilal, Şükrü, Deve Osman, Topal İdris, Cemal Salihoğlu, Ali Babacan, Nejat, Nihat, Güneş,

Selim Dağlaraştı, Sadun, Volkan, Uğur Hoca ve Ali Çavuş romanların merkezinde bulunan kişilerdir. Ancak Başaran'ın eserlerinde geniş şahıs kadroları olduğu görülür. Ana kişilerin dışındakiler de çeşitli özellikleriyle birbirlerinden ayrılırlar. Kimileri iyi kahramanın yanında yer alan iyiler kimileriye kötü kahramana yardımcı olan kötü kişilerdir. Bazıları ise romanlarda sadece ismen anılır. Olay örgüsünün etkisiz elemanlarıdır.

2.2.3. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Bir romanda olayları anlatan kişi yazarın kendisi değil, anlatıcıdır. Anlatıcıyı tespit etmek için bazı sorular sormak gerekir. *“Bir romana yöneltilen ‘kim konuşuyor’ ve ‘olup bitenleri kim anlatıyor’ soruları ve elde edilen cevap, karşımıza anlatıcının çıkmasını sağlar.”* (Aygün, 2014: 380) Yani anlatıcı, metindeki olayı anlatan kişidir. *“Bir anlatma sanatı olan romanda, olup biten her şey bize (okura), bazen roman kişilerinden biri bazen de roman kişileri dışında olup bütün her şeyi bilen biri tarafından aktarılır.”* (Sağlık, 2010: 49) Anlatıcı yazarın kendisi değil kurmaca bir kişidir. Olaylar birinci veya üçüncü kişi anlatıcı ağızından anlatılır.

“Bakış açısı anlatma esasına bağlı vaka zincirinin meydana gelmesinde kullanılan mekan, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir.” (Aktaş, 1984: 73-74) Kısacası bakış açısı, anlatıcının metindeki kişi, olay, yer ve zamanı ele alış biçimi ve bunlara karşı takındığı tutumdur. Üçe ayrılır: hakim bakış açısı, kahraman bakış açısı, gözlemci bakış açısı.

2.2.3.1. Kahraman Bakış Açısı ile Yazılan Romanlar

Yazar romanlarından yalnızca *Döner Koltuk*'u kahraman bakış açısıyla kaleme alır. Romanda yaşanan tüm olaylar Güneş'in ağzından anlatılır. Yani birinci tekil kişili anlatıcı bulunmaktadır.

2.2.3.2. Gözlemci Bakış Açısı ile Yazılan Romanlar

Yazarın romanlarında en çok kullandığı bakış açısı, gözlemci bakış açısıdır. Öyle ki on bir romanın sekizinde gözlemci bakış açısı ve üçüncü tekil kişili anlatıcı kullanılır. Bu romanlar şunlardır: *Benim Doktorum*, *Sahte Gelin*, *Köye Döner Yosma*, *Şaka Bitti*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları*, *Devenin Öcü*, *Tekinsizler*. Bu romanlarda anlatıcı, tanık olduklarını aktaran kişi konumundadır.

“Popüler romanlarda genellikle üçüncü şahıs (o) anlatıcı bulunur.” (Sağlık, 2010:304)
Yukarıda adı geçen sekiz romanda üçüncü tekil kişili anlatıcı kullanılır. Bu açıdan yazarın romanlarının popüler roman özelliği taşıdığı söylenebilir.

2.2.3.3. Hem Kahraman Bakış Açısı Hem Hakim Bakış Açısı İle Yazılan Romanlar

Yazar *Meçhule Giden Yol* ile *Büyükler Küçükler ve Köpekler* romanlarında kahraman bakış açısı ile hakim bakış açısını bir arada kullanılır. *Meçhule Giden Yol*'da Firuzan'ın bizzat yaşadıkları kahraman bakış açısıyla aktarılır; yani birinci tekil kişili anlatıcıdan yararlanır. Ancak hem Firuzan'ın mizacı hem de Firuzan dışındaki kahramanlar anlatılırken hakim bakış açısı ve dolayısıyla üçüncü tekil kişili anlatıcıya başvurulur.

Aynı özellik Büyükler, Küçükler ve Köpekler romanında da vardır. Topal İdris'in romanını yazmak isteyen kadın gazeteci, kahraman bakış açısı kullanılarak birinci tekil kişili anlatıcı ile konuşturulur. Topal İdris'in gazeteci kadına anlattıkları ise hakim bakış açısından yararlanılarak üçüncü tekil kişili anlatıcı ile verilir.

Bir metinde birden fazla anlatıcı ve bakış açısı bulunabilir, anlatıcının değişmesine göre bakış açısı da değişebilir. Başaran'ın romanlarının sekizi gözlemci bakış açısı; biri kahraman bakış açısı; ikisi ise hem kahraman hem hakim bakış açısı ile kurgulanmıştır. Çoğul bakış açısını ise yazarın eserlerinde görülmemektedir.

2.2.4. Zaman

Romanda zaman konusunu incelenirken romanda yaşanan olayların vak'a zamanına, anlatma zamanına, basıldığı zamana ve eserin okunduğu zamana dikkat etmek gerekmektedir. *“Bir olay belli bir zamanda cereyan eder (vak'a zamanı), bu olay, belirli bir süre sonra romancı tarafından öğrenilir/duyulur, yine aynı olay, belli bir zamanda kaleme alınır (anlatma zamanı) ve yine belli bir sürede (anlatım süresi) sunulur, anlatılır.”* (Tekin, 2018: 126)

Başaran'ın ele alınan on bir romanının basım tarihleri bellidir. Çalışmanın kaynakçası bölümüne bakıldığında hangi romanın hangi yıl basıldığı anlaşılacaktır.

Benim Doktorum'da vak'a zamanı otuz yıl sürmektedir. Romanın başkişisi Alev'dir. Onun başından geçenler anlatılmaktadır. Romanın başlangıcında Alev altı yaşında bir çocuktur. Romanın sonunda Alev hayatını kaybettiğinde otuz altı yaşındadır.

Sahte Gelin'de vak'a zamanı yaklaşık yirmi beş - otuz yıl kadardır. Roman Afet'in çocukluğundan başlar. Afet'in üniversiteden mezun olduğu, avukatlık yaptığı, evlenip çocuk sahibi olduğu görülür.

Köye Dönen Yosma'da vak'a zamanı yirmi beş - otuz yıl sürmektedir. Roman M. Köyü'nde Ayşe sekiz yaşındayken başlar. Ayşe'nin İstanbul'a gidişi, ünlü bir dansöz oluşu, Delikanlı'ya aşık olup; ondan ayrı kalışı, Delikanlı'nın ölümü ve tekrar köye dönüşü arasında yaklaşık olarak yirmi beş – otuz yıl kadar bir süreyi kapsamaktadır.

Meçhule Giden Yol'da vak'a zamanı yaklaşık iki - üç yıl kadardır. Eser, Firuzan hapishanedeyken başlar. Hapishaneye girmeden önce başından geçenler günlüğünden okunur. Hapishaneden çıkışı, Vildan'ın mutluluğu için B.'den ayrılışı, İstanbul'da yaşadıkları ve B.'ye geri dönüşü arasında geçen süre iki - üç yıl kadardır. Yazarın bu romanında vak'a zamanı önceki romanlarına oranla daha kısa sürede gerçekleşmektedir.

Yazarın ailesini anlattığı *Şaka Bitti*'de vak'a zamanı elli - altmış yıl sürer. Roman Nilüfer'in doğumundan önce başlar; Ankara'da hastanede hayatını kaybetmesiyle sona erer. Nilüfer öldüğü sırada kızlarının üçünün de evli olduğu yazılıdır. O halde roman elli – altmış yıllık bir süreci kapsıyor denilebilir.

Eserdeki tarihsel bilgilere bakıldığında Sultan Abdülhamit döneminden ve Bandırma'nın Yunanlılar tarafından işgal edilmesinden bahsedildiği görülmektedir. Abdülhamit tahta 1876 yılında çıkar; tahttan 1909 yılında indirilir. Bandırma 1918 yılında işgal edilir; 1922 yılında düşman işgalinden kurtulur. Eserin geçtiği tarih için 1900'lü yılların başı denilebilir. Yazarın *Şaka Bitti*'de tarihsel olaylara yer vermesinin nedeni şüphesiz kendi annesinin hayatını anlatmasıdır.

Seni Yalnız Seni'de vak'a zamanı altı - yedi yıl kadardır. Roman Nevnihal'in Yaşar Kamil'in yazıhanesine gelmesi ile başlar; ölümüyle sona erer. Nevnihal, Yaşar Kamil'i evliliklerinin altıncı yılında aldatmaya başlar. Dolayısıyla olaylar altı - yedi yıl gibi bir sürede geçer.

Aşk Acıları'nda vak'a zamanı yaklaşık yirmi beş - otuz yıl sürer. Eser Tasula'nın romanını bastırmak için bir gazetenin yazı işlerine gitmesiyle başlar. Burhan'dan önceki ilişkileri kısa süreli olmuştur. Burhan ile ayrılıkları da on yedi yıl sürmüştür. Bu nedenle romandaki olaylar yirmi beş - otuz yıl gibi bir sürede gerçekleşmektedir denilebilir.

Devenin Öcü'nde vak'a zamanı on – on beş yıl kadardır. Eserin başında Hilal tasvir edilirken otuz yaşında olmadığı belirtilir. Hilal'in başından geçen tüm olaylar da beş yıllık bir süreci kapsamaktadır. Muhtemelen eserin sonunda Şükrü öldüğünde Hilal otuz – otuz beş yaşlarındadır.

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de vak'a zamanı yaklaşık kırk - elli yılı kapsar. Kitap İdris'in gençliğiyle başlayıp ölümüyle sona eder.

Döner Koltuk'ta vak'a zamanı on beş yıl kadar sürer. Olaylar Güneş on beş, on altı yaşlarındayken başlar. Selim Dağlaraştı ile evlilikleri on bir - on iki yıl sürer. Sadun'la evliliği ve Sadun'un ölmesi arasında geçen süre de bir yıl kadardır. Eser yaklaşık on beş yıl gibi bir süreyi kapsamaktadır.

Tekinsizler'de vak'a zamanı yaklaşık yirmi beş yıl sürer. Roman 1948 yılında başlar; 1973 yılında biter. On bir roman arasında tarihi en belirgin olan roman *Tekinsizler*'dir. Yazar, bu romanını Cumhuriyetimizin 50. Yılı için yazdığını ifade eder. Belki de bu nedenle tarihi keskin bir sınırla belirtilmiştir.

Sahte Gelin ile *Büyükler Küçükler ve Köpekler* dışındaki romanlarda anlatma zamanı, vak'a zamanından bağımsızdır. Bahsi geçen bu iki romanda vak'a zamanı, geçmişte yaşanan olaylardan meydana gelirken; anlatma zamanı ise vak'a zamanındaki olayların hatırlanarak anlatıldığı zamanı kapsar.

Başaran'ın ele alınan on bir romanı içerisinde vak'a zamanı tam olarak belli olan yalnızca iki roman bulunmaktadır. *Şaka Bitti*'de vak'a zamanı Osmanlı Dönemi'nde geçmektedir. Olaylar II. Abdülhamit devrinde başlar Cumhuriyet'in ilk yıllarında sona erer. *Tekinsizler*'de vak'a zamanı 1948 yılında başlayıp 1973 yılında biter. Yazar bu eserini kitabın başlangıcında da yazıldığı üzere Cumhuriyet'imizin ellinci yılı nedeniyle kaleme almıştır. Bu nedenle tarih kesin bir şekilde belirtilmiştir. Diğer dokuz romanda da vak'a zamanı Cumhuriyet Dönemi'nde geçmektedir. Romanların tümünde vak'a zamanında yaşanan olaylar romanların yazıldığı dönemde yani Cumhuriyet Dönemi'nde anlatılır.

Romantik aşk konulu romanlarda zaman geçişleri açıkça belirtilmez. Özellikle ilk iki romanında olay örgüsündeki geçişler ayların, mevsimlerin, yılların bir anda değişmesiyle verilir.

Benim Doktorum ve *Sahte Gelin* romanlarında görülen zaman geçişleri aşağıdaki gibidir:

Günler birbirini takip ediyor, arada geçmiş uzun bir zaman yok... Yine sıcak, yakıcı bir gün.

Mevsim kış. Günlerden beri tipi halinde yağan kar nihayet dinmiş, fakat soğğun şiddeti büsbütün artmıştı.

Mevsimlerden ilkbahardı. Açık duran camdan, içeriye çam kokuları geliyordu.

Mevsim kış. Yağmur yağıyor, gök gürüyor. Fırtına ve rüzgar müthiş. (Başaran, 1951: 75, 114, 122, 132)

Mevsimlerden ilkbahar. Her yer ve her şey canlı ve taze. Çimenler yeşermiş, ağaçlar baharlarla süslenmiş. Ilık, ılık esen rüzgar hüzünlü kalplere teselli serpiyor. Rüzgar uyumuş, kuşlar cıvıldaşarak birbirlerine bu güzel havayı müjdeliyorlar.

Seneler durmadan ilerliyor, bazen korkunç bir tipi hüküm sürüyor, bazen insanı yeniden hayata kavuşturan, bahar hemen göz kırparak geçip gidiyordu.

Artık havalar oldukça serinlemişti. Ağaçlar yapraklarını dökmüş, kuşlar yuvalarına dönmeye başlamışlardı.

Bir kış gecesi.

Günler haftaları, haftalar da ayları takip ederken aradan üç sene geçmişti.

Yine bir kış gecesi idi. Kar bu gece yine bol bol yağmış, pencereleri kaplamıştı. (Başaran, 1953: 31, 44, 55, 64, 79, 101)

Yazarın bu tutumu konu sürekliliğinin bozulmasına; okuyucunun da kısa süreli eserden kopmasına sebep olur. Bu durumun teknik bir kusura sebep olduğunu da belirtmek gerekir. Yazarın zaman konusundaki bu acemiliğini üçüncü romanından itibaren üzerinden attığı görülür. Bu romanlarda vak'a zamanında yaşanan değişim geriye dönüş ya da özet teknikleriyle sağlanır. Bu iki teknikle birlikte aktarılanlar vak'a zamanının kısa bir bölümünü oluşturur. Ayrıca romanlarda günün hangi saati olduğunu belirten şimdi, şu anda, biraz önce, sabaha karşı, seher vakti, tan vakti, öğleden önce, öğle, öğleden sonra, ikinci vakti, ikindiüstü, akşama doğru, her gün, birkaç gün önce, dün, yarın, ertesi gün, bir süredir vb. zaman zarflarının hemen hemen hiç kullanılmadığı dikkat çekicidir. Vak'a zamanında yaşananlar, olay örgüsünde derinleştirilirken olayların günün hangi saatinde yaşandığının üzerinde pek durulmaz. Genellikle gündüz ve gece zamanları kullanılır; gece yaşanan olaylar gündüz yaşanan olaylara göre azınlıktadır. *Sahte Gelin*'de Afet'in Münevver Hanım'ın evinden ayrıldığı vakit de; Kemal tarafından kaçırıldığı vakit de gecedir. *Köye Dönen Yosma*'da Ayşe; *Aşk Acıları*'nda Tasula pavyonda çalıştıklarından akşam saatlerinde sahneye çıkarlar. Ayrıca Tasula ile Burhan'ın ayrılığına sebep olan, Tasula ile babası Aleksandr'ın konuşması gece geç saatte gerçekleşir. *Seni Yalnız Seni*'de Seda, halası Nevnihal'in eniştesi Yaşar Kamil'i aldattığı evde düzenlenen bir akşam davetinde öğrenir. Büyükler, Küçükler ve Köpekler'de Topal İdris'in, küçük oğlunun Cemal Salihoğlu'na zarar vermesini engellemek isterken yanlışlıkla onu öldürdüğünde de vakitlerden akşam vaktidir. *Döner Koltuk*'ta Güneş, Sadun'un sahtekar olduğunu bir gece vakti uyandığında anlar.

Yazarın romantik aşk konulu romanları dışında kalan romanlarında zamanın daha anlaşılır şekilde aktarıldığı söylenebilir. Aslında zamanın daha anlaşılır olması olay örgüsünün daha yoğun işlenmesiyle bağlantılıdır. *Şaka Bitti* ile son üç romanı olan *Büyükler Küçükler ve Köpekler*, *Döner Koltuk* ve *Tekinsizler*'de olaylar daha detaylı anlatılır. *Şaka Bitti*'de kendi ailesinin hayatını anlattığı için zaman konusuna oldukça hakimdir. Son üç romanında yazarın roman yazma serüveninde kazandığı deneyim göze çarpar. Bu romanlarda zamanın teknik bakımdan daha iyi kurgulandığı görülür. Önceki romanlarındaki gibi havada kalan zaman geçişleri görülmez.

Kimi romanlarda da özetleme tekniği kullanılarak geçmişe dönülür. Geçmişte yaşanan olaylar okura aktarılır. Bu romanlardan, çalışmanın "*Anlatım Teknikleri*" bölümünün "*Özetleme Teknikleri*" başlığında bahsedilecektir.

"Popüler romanlarda olaylar uzun zaman dilimleri içinde geçerler. Dolayısıyla bu romanlarda bir hareketlilik (macera) göze çarpar. Maceralar 'zamanı' gerektirir. Bu yüzden, bu romanlara zaman ağırlıklı romanlar da denir." (Sağlık, 2010: 299) Yukarıda da değinildiği üzere *Benim Doktorum*, *Sahte Gelin*, *Köye Döner Yosma*, *Aşk Acıları* ve *Tekinsizler*'de yaklaşık yirmi beş - otuz yıl; *Şaka Bitti*, *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de elli - altmış yıl; *Seni Yalnız Seni*'de altı - yedi yıl; *Döner Koltuk*'ta yaklaşık on beş yıl gibi bir sürede geçmektedir. Yazarın on bir romanından dokuzunun uzun zaman dilimi içinde geçme bakımından popüler roman özelliği taşıdığı görülür.

2.2.5. Mekan

Olaya bağlı edebi türlerde kahraman, çevresiyle yani bulunduğu mekanla birlikte ele alınmaktadır. Mekan ile kahraman arasındaki ilişki bulunur. *"Popüler romanlarda olaya çok önem verildiği için, bu romanlar mekan yönünden oldukça zengindir. Bu zenginliğin içine ülkeler ve şehirler bile girer."* (Sağlık, 2010: 307) Başaran'ın

romanlarında belli başlı mekanlar vardır. Şehir olarak İstanbul, Balıkesir-Bandırma, Bosna, Bursa-Karacabey, Ankara; yurtdışı ve nerede olduğu açıkça belirtilmeyen köyler de bulunmaktadır. Başaran'ın eserlerinde geçen mekanların özelliklerini tek tek ele almak da yerinde olacaktır.

2.2.5.1. Coğrafi Mekanlar

Coğrafi mekanlarda olumlu, olumsuz bir taraf okura yansıtılmamaktadır. Buraları seven, buralarda mutlu olan roman kişilerinin yanında buraları sevmeyen, buralarda mutlu olmayan roman kişileri de romanlarda görülür.

Coğrafi mekan olarak değerlendirilen mekanların başında nerede olduğu açıkça belirtilmeyen köyler gelir. Romanlara konu olan köyler, muhafazakar ve bağnaz insanların yaşadığı tutucu mekanlardır. Bu köylerde yaşayan köylüler yeniliğe ve çağdaşlığa son derece kapalıdırlar. Bunun en bariz örneği *Tekinsizler*'de görülmektedir. Köylüler hastalıkla mücadele etmek için köye gelen doktoru ve onun tedavi yöntemlerini uygulamayı istemezler.

Tekinsizler Köyü, olay örgüsünün çoğunluğunun geçtiği yerdir. Bağlı bulunduğu il ya da ilçe belirtilmez. Tekinsizler'in güneyindeki Kuşuçmazlar Köyü'nde düşman iki kardeş bulunmaktadır. Bu kardeşlerin arasındaki kan davası sona ermeyince kura çekilerek birinin Tekinsizler'e gitmesine karar verilir. Başta köye bir isim konulmaz. Ama Kezban adlı genç bir kız, köyde akli dengesi yerinde olmayan birisinin tecavüzüne uğrayıp öldürüldükten sonra köyün adının Tekinsizler olmasına karar verilir. Çünkü köylüler bunu yapanın 'iyi saatte olsunlar' olduğuna inanırlar. Köyün bir tarafında büyük bir bataklık bir tarafında da yüksek bir tepe bulunmaktadır. Tepe tıraşlanarak bataklığın üzeri kapatılır. Bataklığın kurutulmasıyla Tekinsizler'deki hayat değişir. *"Tepe alçalmış, köyden tepeye varabilmek için topraktan merdivenler yapılmış, sonra*

da taşa dönüştürülmüştü. Sineklerin yuvası bataklığın tümü kapandı.” (Başaran, 1977: 150-151) Eserde yer alan diğer köy olan Kuşuçmazlar Köyü, Tekinsizler ile aralarında düşmanlık bulunan komşu köydür. İki köyün arasında bulunan tepe tıraşlanınca köyler birbirine yakınlaşmış olur. Zamanla düşmanlık kalmaz. İki komşu köy barışır.

Tekinsizler romanında konunun geçtiği Tekinsizler Köyü'nün ismi romanda açıkça verilirken yazarın diğer romanlarında köy isimleri açıkça görülmez.

Sahte Gelin romanının başında bir köyden bahsedilir. Afet'in doğduğu, İstanbul'a gidene kadar çocukluğunun geçtiği yerdir. Köyden kasabaya at arabasıyla; kasabadan İstanbul'a da trenle gelir Osman Ağa'yla Afet ama köyün bağlı bulunduğu kasabanın ya da şehrin neresi olduğu belirtilmez. “İki gün, iki gecelik tren yolculuğundan sonra, İstanbul'a gelmişler; Haydarpaşa Garı'na girmişlerdi.” (Başaran, 1953: 16) Kasabadan İstanbul Haydarpaşa'ya iki gün iki gece tren yolcuğu yaptıklarına göre bu köy İstanbul'dan oldukça uzakta bulunan bir köy olmalıdır. Afet, İstanbul'a geldikten sonra köyüne bir daha dönmez. Köyüne dair bir özlem de duymaz.

Köye Dönen Yosma da nerede olduğunu bilinmeyen M. Köyü'nde başlar. “M.. Köyü altmış hanelik kadar vardı. Bununla beraber güzel bir mektebi ve ihtiyarların her gece namaz kılmaları için toplanarak yaptıkları küçük bir camiye sahipti.” (Başaran, 1955: 4) Eser bu köyde başlar ve sona erer. Ama arada geçen olayların büyük bölümü İstanbul'da geçmektedir. Eserde köye ayrılan zaman kısıtlıdır. Sevgilisini kaybeden Ayşe, onun vasiyeti üzerine köyüne geri döner. Kısa süre sonra burada can verir. Mezarı herkes tarafından ziyaret edilir. “M.. Köyü adeta Ayşe'ciğin türbegahı oldu. Türkiye'nin her bir bucağından ona bir Fatiha okumak, onun mezarını ziyaret etmek için akın akın gelirler.” (Başaran, 1955: 174) Ayşe, köyüne çok sevdiği Delikanlı'nın vasiyeti olduğu üzere döner ama kendisi de içten içe köy hasreti çekmektedir. Bu köyün nerede olduğunu bilmemekle birlikte İstanbul'da bulunmadığı bilinir. Çünkü Ayşe'yi buradan alıp İstanbul'a götürürler. Köy, İstanbul'da bulunsaydı yazar 'Ayşe'yi İstanbul'a

götürdüler.’ tabirini kullanmazdı. Bu köy Bandırma’ya bağlı Mahbubeler Köyü ya da Misakça Köyü olabilir. Çünkü yazar kendisi için önemli bir yere sahip olan Bandırma’ya eserlerinde yer vermiştir.

Üç eserde mekan olarak köyden bahseder yazar. Ancak *Tekinsizler*’de ele alınan köyle *Sahte Gelin* ve *Köye Dönen Yosma*’da ele alınan köyler arasında fark vardır. *Tekinsizler*’de olay örgüsünün büyük bölümü köyde geçer; eser, köy etrafında şekillenir. *Sahte Gelin* ve *Köye Dönen Yosma*’da köy, kente göçle anılır. Bunun sebebi de şüphesiz yazarın roman yazdığı yıllarda köyden kente göçün yaygınlaşmasıdır. *Sahte Gelin*’de Afet’in kente gelişi eğitim ve bakım maksatlıyken *Köye Dönen Yosma*’da annesinin isteği doğrultusunda İstanbul’a getirilen bir genç kız bulunmaktadır. Her iki kahramanın kente geliş sebepleri farklı olsa da kentte yaşadıkları zamanın uzunluğu göze çarpar. Ayrıca *Tekinsizler*’de köy, istenildiğinde kalkınan, zamanla büyük bir bağlılığa neden olan bir mekanken; *Köye Dönen Yosma*’da köy her daim özlem duyulan bir yerdir. Öyle ki bu özlem ve geri dönüş kitaba adını bile verir. Ama *Sahte Gelin*’de köye böyle bir anlam yüklenmez.

Köylerden sonra eserlerde geçen coğrafi mekanlar kasaba, ilçe, şehir ve ülke olarak ele alınabilir. Başaran’ın on bir romanında sadece *Benim Doktorum*’da adı ve nerede olduğu belirtilmeyen şehirden uzak bir kasabadan bahsedilir. Bu kasabanın özellikleri anlatılmaz. Bu nedenle nerede ve nasıl bir yer olduğu anlaşılamamaktadır. Alev evlendikten sonra İstanbul’a gitse de Necdet’ten ayrılınca tekrar bu kasabaya gelir, burada dört yıl kadar yaşar. (Filiz üç yaşındayken İstanbul’dan ayrılır; ilkokula başlayacağı zaman İstanbul’a döner.) Alev, kasabayı uğursuz bularak İstanbul’a taşınır. Ama kasabanın uğursuzluğuna dair eserde herhangi bir özellik de belirtilmez.

Romanlarda ilçe olarak Bandırma ve Karacabey; şehir olarak İstanbul ve Ankara; ülke olarak da Bosna, Fransa, Amerika, Avrupa, Hindistan ve Çin’in adı geçer. İlçe, şehir ve ülkelerin bir arada alınmasının nedeni eserlerde bu mekanların iç içe geçmiş olmasıdır.

Bandırma'dan *Meçhule Giden Yol* ve *Şaka Bitti* romanlarında bahsedilirken; Karacabey'den sadece *Şaka Bitti*'de bahsedilir. *Meçhule Giden Yol*'da ilçenin ismi açıkça verilmez ama B. olarak anılan yerin; deniz kenarında, sessiz, sakin bir yer oluşu, ayrıca yazarın çocukluk ve gençlik yıllarını Bandırma'da geçirmesi; bu eserde yer alan B.'nin Bandırma olduğunu düşündürür. Aile romanı özelliği taşıyan *Şaka Bitti*'de ise Bandırma ve Karacabey'in tasvirinin yapıldığı görülmez.

Şehir olarak iki roman dışında (*Şaka Bitti*, *Tekinsizler*) merkezi mekan İstanbul'dur. Ama uğruna asırlar boyunca savaş yapılan bu güzel şehir hakkında en ufak bir betimleme yapılmaz. Sadece yaşanılan semtlerin adı, romanlarda yerini alır. Yazar on sekiz yaşında geldiği İstanbul'u pek tanımıyor gibidir. Çünkü İstanbul'un en güzel semtleri, denize kıyısı olan semtler, zenginlerin ya da fakirlerin yaşadığı semtler nerelerdir; ulaşım ve trafik nasıldır gibi sorulara romanlarında hiç rastlanmamaktadır. Eserlerde adı geçen semtler Nişantaşı, Beyoğlu, Eminönü, Taksim, Bostancı, Çamlıca ve Suadiye'dir. Ama İstanbul'da hem çok fakirlerin hem de çok zenginlerin aynı zamanlarda yaşadığı bilinir. Romanlardaki fakirler, fakirdir ama bu fakirlik İstanbul'la ilişkili değildir. Yani bu bakımdan insan-mekan ilişkisi kurulamamıştır. Aynı özellik zenginleri de kapsamaktadır. Zenginlerinin iş yaşantıları pek anlatılmadığından zenginliklerinin İstanbul'la olan ilgisi anlaşılmaz. Öte yandan tarımla uğraşan çiftçiler dışında tüm iş kollarıyla, çocuk, genç ve yaşlı insanlar da bu şehirdedir. Yazar, açıkça İstanbul'un kalabalık olduğundan söz etmez ama bu kalabalık yapıyı eserlerinin kalabalık şahıs kadrosuyla hissettirir.

İstanbul'un gösterişli hayatının bazı roman kahramanlarına mutluluk getirmediği de görülür. *Köye Dönen Yosma*'da Ayşe, Delikanlı'yı İstanbul'da kaybetmiştir. *Devenin Öcü*'nde Hilal, zengin sevgilisi Murat Mahmudoğlu'yla evlenip lüks bir yaşantı süreceğini hayal ederken oğlu Osman, Şükrü'yü öldürüp suçu onun üstüne atar. *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de İdris'in büyük oğlu Nihat, İstanbul'un gösterişli hayatını sevdiği için babasının çiftliği satmasına neden olur. Ancak çiftliğin satılması yaşanacak felaketlerin başlangıcıdır. Ali Babacan'a uyararak gözünü para hırsı bürüyen

Nihat'ın ölümü babasının elinden olur. Bahsedilen romanlarda İstanbul'un gösterişli hayatı kahramanlar için mutluluk getirmez.

Ülkeler de sadece ismen romanlarda yer alır. Roman kahramanlarının bir süre yurtdışında bulunduğu görülür. Ancak oradaki yaşantıları görülmez. Anlatıcı, İstanbul'da kalan ve yurtdışında yaşananları haber olarak okuyucuya aktaran kişi konumundadır.

Sahte Gelin, nerede olduğu belirtilmeyen bir köyde başlar. İstanbul'da sona erer.

Köye Dönen Yosma'da, Ayşe sevdiği Delikanlı'yı bulmak için Avrupa, Amerika, Hindistan ve Çin'e gider. Ama buralarda ne yaptığı, neler yaşadığı görülmez.

Meçhule Giden Yol, İstanbul ve B.'de geçer. B. diye belirtilen deniz kenarındaki ilçe muhtemelen Bandırma'dır. İstanbul, Firuzan'ın B.'ye gitmeden önce annesi ve kız kardeşiyle yaşadığı yerdir. B.'den ayrılınca da İstanbul'a gider. Yanlarında kaldığı Kamil Bey ve Hatice Teyze de İstanbul'da yaşamaktadır. B. (Bandırma), Firuzan'ın İstanbul'dan sonra tayin istediği ikinci görev yeridir. "*Rıhtım boyu İstanbul'un Bebek bahçesine benziyor. Fakat burası Bebek bahçesinden de güzel. Hiç olmazsa gürültüsü yok. İnsanın başını şişiren, her zaman arasız çaldıkları o cızırtılı caz parçaları yok. Bu kadar kalabalık olmakla beraber etraf sessiz.*"(Başaran, 1958: 23) Eserde Vildan ve Cahit'in bir ara Paris'te yaşadığından bahsedilir. Ancak Paris mekan olarak görülmez, sadece eserde adı geçer.

Şaka Bitti, Bosna'da başlar. Karacabey, Bandırma ve Ankara'da devam eder. Olayların büyük çoğunluğu Bandırma'da yaşanır. Bosna, Hacığa, karısı, kızı Hatice ve Nilüfer'in roman başında yaşadıkları yerdir. Hacığa'nın güreşte gösterdiği başarı üzerine oradan

ayrılırlar. Abdülhamit, tahttan indirilince tüm aile Karacabey'e göç ederler. “*Sultan Hamid, Karacabey'in Fevzipaşa Köyü'ndeki çiftliğini, Bosna'dan gelenlere bağışlamıştı.*” (Başaran, 1960: 13) Hacığa'nın ölümüne kadar burada kalırlar. Hacığa'nın ölümünden sonra Nilüfer ve Ömer Musiç Bandırma'ya yerleşirler.

Amca öldü, Nilüfer'in sınırları bozuldu. Ömer onu teselli etmek için elinden geleni yapıyordu. Nihayet orayı terk edip başka bir tarafa gitmeye karar verdiler... Günlerce düşündükten sonra Bandırma'ya gitmeye karar verdiler. Ah! Taş, toprağı, suyu ile güzel olan biricik kasaba... Şirin Bandırma... (Başaran, 1960: 55-56)

Aşk Acıları romanının büyük kısmı İstanbul'da geçse de Burhan'ın oğlu Ertan'la sevgili olan Tasula, onunla birlikte Amerika'ya gider ve bir süre orada yaşar.

Tasula, bavullarını Amerika'ya gitmek üzere hazırlıyordu. Pasaportları hazır. Ertesi gün iki ay önce tanıdığı yabancı bir adamla birlikte şimdiye kadar sadece bir hayal alemi olan Amerika'ya uçacaktı. Orada yeni, yepyeni bir hayat başlayacaktı onun için. Yepyeni bir güneş doğacaktı. Pembe bir ufuk açılmıştı. Yaşayacaktı. (Başaran, 1964: 84)

Döner Koltuk'ta İstanbul ve Ankara ele alınırken; *Seni Yalnız Seni*, *Devenin Öcü*, *Büyükler Küçükler ve Köpekler'de* şehir olarak İstanbul dışına hiç çıkmaz.

Seni Yalnız Seni'de, Nevnihal'in sağlığı için adaya taşınan ailenin zamanının büyük kısmı adada bulunan evde geçer. Yalnızca bir gece akli dengesini tamamen kaybeden Nevnihal, kızı Işık'ı alarak evden kaçar. Adanın ıssız bir yerinde kendince kurduğu darağacında Işık'a kendini astırmaya çalışır. Yaşar Kamil ile yeğeni Seda tarafından bulunur ve hemen eve tekrar getirilir. Bir daha da dışarı çıkmasına izin verilmez. Bu kısımda adanın tasviri yapılmaz. Sadece olay, gece geç bir saatte yaşandığı için ada sokaklarının ıssız olduğu belirtilir.

2.2.5.2. Dar/Kapalı Mekanlar

Romanlarda geçen kapalı mekanlara mezarlıklar, evler, okullar, cezaevleri, mahkemeler, iş yerleri, hastaneler/doktorların muayenehaneleri, gazinolar, avukatların yazıhaneleri ile fabrikalar örnek verilebilir.

Dar mekanlarda yazarın ev tasvirinde gösterdiği özeni iş yeri olarak kullanılan mekanlarda göstermediği görülmektedir. İş yerleri çoğunlukla ismen geçer. Herhangi bir betimleme yapılmaz. Ancak yine de burada şunu belirtmek de fayda vardır ki yazarın romanlarında tasvir yeteneğinden bahsedilecek yegane yer, kapalı mekanlardır. Eserlerde yer alan coğrafi mekanlar (köy, kasaba, ilçe, şehir, ülke) ile açık mekanların sadece ismi geçer. Özellikleri ayrıntılarıyla verilmez. Bunun yanında kapalı mekanlar arasında özellikle de evlerin tasviri ihmal edilmez. Yazarın ev konusunda iyi bir gözlemci olduğu bellidir. Romanlarda geçen taşıtlar da dar mekan olarak kabul etmekte fayda vardır. Ancak bunların da tasvirinin yapılmadığı görülür, sadece isimleri geçer. *Sahte Gelin*'de Afet, köyden İstanbul'a gelirken at arabası ve trene biner. Kemal tarafından kaçırıldığı akşam da taksiye ve otobüse biner. *Köye Dönen Yosma*'da Ayşe, Delikanlı'yı aramak için yurtdışına uçakla gider. *Aşk Acıları*'nda Tasula birkaç kez arabaya biner. *Devenin Öcü*'nde Hilal, düğün davetiyesini dağıtmak için Murat Mahmudoğlu'nun arabasıyla eski mahallesine gider. *Döner Koltuk*'ta Güneş, iki kez sandala biner; Sadun'la at arabasıyla dolaşır; Ankara'ya uçakla gider; yine Ankara'da taksiye biner. *Tekinsizler*'de Volkan, köye ulaşmak için tren ve at arabasına biner.

Benim Doktorum'da Alev'in babası Necdet Bey'in şehirden epey uzak olarak anlatılan kasaba evi zengin evidir. İstanbul'da değildir ama hangi şehirde olduğu da belirtilmemiştir. "... şehirden epey uzakta, gürültülü ve dedikodudan ari, denize nazır, etrafı yemyeşil sazlıklar ve rengarenk çiçeklerle süslenmiş güzel bir bahçe ortasında villayı andıran küçücük ev..." (Başaran, 1951: 5) Alev'in Necdet'le evlenip yaşadığı Beyoğlu'ndaki (İstanbul) apartman dairesi lüks döşenmiş bir evdir. Necdet'in Canan'la

yakınlaşması sonucu dağılan yuva burasıdır. “*Dört oda, banyo ve bir holden ibaret olan bu kat, onlar için üç sene bir saadet yuvası olmuştu.*” (Başaran, 1951: 82) Alev’in Necdet’ten ayrıyken yaşadığı Fatih’teki (İstanbul) ev, pek de lüks döşenmeyen bir evdir. Alev, Filiz ilkokula başlayacağı zaman hem onun eğitimi için hem de kasabanın uğursuz olduğuna inandığından İstanbul’a dönme kararı alır. İstanbul’a geldiklerinde burada yaşarlar. “*Burası orta halli bir aile eviydi. İçeriye girer girmez dardaracak bir sofa, yanlarında da iç içe iki odası vardı.*” (Başaran, 1951: 157)

Benim Doktorum’da Necdet’in kendine ait muayenehanesi bulunmaz; çalıştığı hastanenin başhekimidir. Filiz ve Fuat’ın da çalıştığı hastane burasıdır. Hastanenin adı eserde yer almaz. “*İstanbul’da ... hastanesi etrafı çam ağaçlarıyla örtülü.*” (Başaran, 1951: 122)

Benim Doktorum’da Alev ilk ve ortaokulu da İstanbul Lisesi’nde yatılı okumuştur. O yıllar kitapta pek yer almamaktadır. Yakın arkadaşı Şükran ve kendisinden hoşlanan Fizik Öğretmeni Haldun’la tanıştığı yer olan İstanbul Lisesi eserde önemli yer tutar. Ancak herhangi bir betimlemesi yapılmaz.

Benim Doktorum’da Necla’nın Haldun’u öldürüp suçu Alev’e atması üzerine Alev tutuklanır. Cezaevi şu şekilde tanıtılır: “*Kasabadan epey uzakta büyük bir bina. Etrafi tel örgülerle çevrili.*” (Başaran, 1951: 65) Ancak Belma Hanım, mahkemeye Necla’yı getirerek asıl suçlunun kendi kızı olduğu belirterek Alev’in beraat etmesini sağlar. Söz konusu olan mahkeme cinayet davasına baktığı için ağır ceza mahkemesidir. Ama tasviri yoktur.

Benim Doktorum’da Alev Şükran’ın; Necdet Haldun’un, Belma Hanım ise kızı Necla’nın mezarını ziyaret ederler. Mezarlığın tasviri şöyledir: “*İşte üç toprak yığını,*

hala ıslağını muhafaza ediyor gibi. Üzerlerindeki çiçekler solmamış bile. Etrafta çıt yok.” (Başaran, 1951: 76)

Sahte Gelin'de Afet'in Osman Ağa'yla İstanbul'da ilk geldikleri yer Haydarpaşa Garı'dır. Afet, İstanbul'la ilk olarak burada tanışmış olur.

Sahte Gelin'de varlıklı Münevver Hanım'ın iki evinden bahsedilir. Bu evlerden bir kışlık biri yazlıktır. Beyoğlu'nda (İstanbul) apartman dairesi Münevver Hanım ve ailesinin kışın oturduğu evdir. *“kocaman beyaz bir apartman”* (Başaran, 1953: 18) Suadiye'deki köşk ise Münevver Hanım ve ailesinin bahar ve yaz aylarında ikamet ettikleri evdir. *“Artık havalar oldukça serinlemişti... Onlar da sayfiyedeki köşkten tekrar Beyoğlu'ndaki apartmanlarına gelmişlerdi.”* (Başaran, 1953: 55)

Sahte Gelin'de Afet'le Ahmet'in yaşadıkları ev güzel döşenmiştir. Bu evde Ahmet'in ölümüne kadar birlikte yaşarlar. Ayrıca Afet'in yazıhanesiyle Ahmet'in muayenehanesi de aynı yerdir. Afet, Münevver Hanım'ın yanından ayrılıktan sonra Ahmet'in muayenehanesine gelir ve burada tekrar karşılaşırlar. İkisi evlendikten sonra Afet de burayı avukatlık bürosu olarak kullanır. Ahmet'in ölümüne kadar burada birlikte çalışırlar.

Sahte Gelin'de önemli yer tutan bir dar diğer mekan ise Kemal tarafından kaçırılan Afet'in tutulduğu yeraltındaki dehlizdir. Maslak'ta bulunmaktadır. Kemal tarafından kaçırılan tüm kadınlar buraya getirilir. Bu dehlizde iki oda bulunmaktadır. Odaların birinde burada ölen kadınların kemikleri tutulur. Diğer oda ise kaçırılarak işkence yapılan kadınların tutulduğu yerdir. Burası oldukça karanlıktır. İçeride çok az eşya bulunur. *“Odaya, ilk girince insanın nazarını çeken, karyolanın başucunda, ayağı kırık bir masa üzerinde yüzü pırl pırl parlayan kocaman, sivri bir bıçak... Yine aynı yerde, şişesi isli bir petrol lambası vardı.”* (Başaran, 1953: 112)

Köye Dönen Yosma'da Ayşe'nin İstanbul'da kaldığı ilk ev Beyoğlu'nda bir apartman dairesidir. Ayşe, Müzeyyen tarafından İstanbul'da getirildiğinde bu evde kalır. Ama ev Ayşe'nin nazarında hoş bir izlenim uyandırmaz. “*Neydi bu oda böyle, İstanbul evleri böyle karanlık mıydı?*” (Başaran, 1955: 15)

Köye Dönen Yosma'da Müzeyyen ve Saffet, Ayşe'yi barda çalıştırmak isterler. Bu nedenle bar sahibiyle işbirliği yapıp Ayşe'yi burada çalışmaya ikna ederler. Ancak uzaktan onları izleyen Meliha, Ayşe'yi oradan kurtarıp kendi evine götürür. Ayşe, Delikanlı'yı aramak için yurtdışına gidene kadar burada yaşar. “*Karanlık ve dar bir hole açılıyordu kapı. Temiz bir yerdi.*” (Başaran, 1955: 48) Zamanla zenginleşen Ayşe, Meliha'nın ölümünden sonra evi lüks bir şekilde dayar döşer. Ancak Delikanlı'nın evi için aynı durum söylenemez. Ayşe, Delikanlı ortadan kaybolana kadar onunla bu evde yaşamaya başlar. “*Anahtarla, küçük viranemsi bir evin kapısını açtı. Dapdaracık bir hole açılıyordu kapı... Küçük fakat, temiz bir odaydı.*” (Başaran, 1955: 78)

Köye Dönen Yosma'da Ayşe'nin dansözlük yaptığı, Delikanlı ile tanışmasına vesile olan yer gazinodur. Gazino, isim olarak geçer. Herhangi bir tasviri yapılmaz. Ayşe, Delikanlı'yı aramak için yurtdışına çıkar. İlk durağı Paris'tir. Burada bir gazinoyla anlaşır belli bir süre orada sahne alır.

Köye Dönen Yosma'da Delikanlı'nın ölüm haberini alan Ayşe üzüntüden hastalanır. Uzun süre hastanede kalır. Hastane odasının betimlemesi yapılmaz.

Meçhule Giden Yol'da Firuzan'ın annesi ve kız kardeşiyle İstanbul'da yaşadığı ev tarif edilmez ama lüks bir ev olmadığı bellidir. Firuzan B.'de öğretmenlik yapmaya başlayınca kendisi gibi öğretmen olan Neriman ile aynı evde kalmaya başlarlar. İki yakın arkadaşın birlikte kaldıkları evin varlığından bahsedilir ama tasviri yapılmaz. Bunun yanında Ercüment Orhan ve Gönül'ün yaşadıkları ev lüks bir şekilde

döşenmiştir. Neriman'ın başka bir yere tayininin çıkmasıyla iki kardeş Firuzan'ı da yanlarına alırlar. “*Evleri sahil boyunda olduğu için aşağı yukarı bütün odaları denizi görüyor.*” (Başaran, 1958: 74) Neriman'ın B.'ye tekrar dönmesiyle Neriman ile annesi ölünce B.'ye gelen Vildan da yine bu evde yaşarlar.

Meçhule Giden Yol'da Firuzan'ın B.'de öğretmen olarak görev yaptığı okul, beklediğinden daha büyük ve güzel bir okuldur. “*Mektep fena değil. İki katlı oldukça büyük bir bina. Beş sınıfı var. Odaları büyük.*” (Başaran, 1958: 21)

Meçhule Giden Yol'da Ercüment Orhan'ın avukatlık işlerini yürüttüğü bir yazıhanesi bulunur. Ancak buranın detayları anlatılmaz.

Meçhule Giden Yol'da Sedat tarafından iftira atılan Firuzan ağır ceza mahkemesinde yargılanır ve bir süre B.'de bir hapisanede kalır. Eserde hapisaneden şu şekilde bahsedilir: “*Ben şimdi B.'de etrafı tel örgülerle çevrilmiş hapisane binasının içerisinde...*” (Başaran, 1958: 13) Firuzan ikinci duruşmada suçsuz olduğu anlaşılacak şekilde serbest bırakılır. Ancak her iki mahkeme salonu da eserde betimlenmez.

Meçhule Giden Yol'da Firuzan, B.'yi terk edip İstanbul'a geldiği zaman trafik kazası geçirir ve Doktor Kamil'le tanışacağı hastanede tedavi görür. Doktor Kamil, bu hastanenin başhekimidir. Hastane odası şu şekilde anlatılır: “*Firuzan gözlerini açtığı zaman kendisini eter kokan bir odada buldu.*” (Başaran, 1958: 174)

Meçhule Giden Yol'da Doktor Kamil'in evi de güzeldir. Firuzan hastaneden çıktığında bir süre bu evde kalır. Firuzan, Kamil Bey'in ailesinin yanından ayrılınca uzaktan akrabası olan yaşlı Hatice Teyze'nin evine gelir. Burada kalır. “*İki katlı, dört odadan*

ibaret olan evinin üst katını kiraya verir, kendisi de alt katta iki odada otururdu.”
(Başaran, 1958: 229)

Meçhule Giden Yol'da Firuzan, Hatice Teyze'ye fazla yük olmamak için Doktor Faruk'un muayenehanesinde çalışır. Fakat burası detaylı bir mekan tasviriyle verilmez. Sadece Firuzan'ın çalıştığı bir yerdir.

Şaka Bitti'de, Hacağa İstanbul'da Sultan Abdülhamit'in sarayında silahşör ve çeşnicibaşı olarak görev yapar. Sarayda görevli iken ailece saraya yakın bir konakta yaşarlar. Bu konakta yaşadıkları dönemde durumları oldukça yerindedir. Ancak daha sonra Nilüfer ve Ömer Musiç'in Bandırma'da Sunullah Mahallesi'nde yaşadıkları iki katlı evde bu zenginlik görülmez. Ömer'in ölümüne kadar geçen sürede aile, bahçesi geniş ve güzel olan bu evde kalır. Ömer Musiç'in ölümünden sonra durumları kötüleştiği için bu durum evin genel görünüşüne de yansır; ayrıca bir gece eve giren bir yabancından duydukları rahatsızlıkla bu evden ayrılırlar. *“Bir ayak sesi ve kasketli bir adamın tıpkı bir hayal gibi dışarı çıktığını görüyoruz... Adam pencereden girmiş ve kaçmış.”* (Başaran, 1960: 104) Önceki evlerinin çevresinin ıssız olmasından dolayı Lütfü Ağa'nın evinin yakınındaki bir eve taşınırlar. *“Birçok tatlı ve acı hatıralarla dolu olan evlerini gözyaşları içerisinde terk ederek Lütfü Ağalara yakın bir yerde iki katlı bir ev kiradılar.”* (Başaran, 1960: 108) Eserde Ankara'da bulunan bir ev yer alır. Ancak betimlemesi yapılmaz. Romanın son sahnesinde Nilüfer, kızının evinde hasta yatmaktadır. *“Mütevazi döşenmiş bir oda burası.”* (Başaran, 1960: 128) İstanbul'daki ortanca kızının da ziyaretine gelmesinden kısa bir süre sonra burada hayatını kaybeder.

Seni Yalnız Seni'de kısıtlı mekan kullanılmıştır. Yaşar Kamil'in Eminönü'ndeki yazihanesinde işlerini yürütmektedir. Buranın betimlemesi yapılmaz. Yaşar Kamil ve Nevnihal, evlendiklerinde ilk oturdukları ev Taksim'de (İstanbul) gayet konforlu bir apartman dairesidir. *“Apartmanda bütün lüzumlu tesisat vardı. Yerler parke, kaloriferli, mobilyalıydı.”* (Başaran, 1963: 19) Nevnihal'in psikolojisinin bozulması üzerine adada

bir eve yerleşirler. Bu ev de oldukça lüks döşenmiş bir evdir. Burada sık sık davetler verirler. Nevnihal çok hastalandığı için hastaneye yatırılır. Burada da ölür. Eserde hastanenin tasviri yapılmaz.

Aşk Acıları'nda Tasula'nın ve ailesinin fakirken yaşadıkları ev viraneden farksızdır. Maddi durumları iyi olmadığı için evin mobilyası da kötü durumdadır. Sermet, İstanbul'un arka mahallelerinden birinde bulunan bu eve hasta ziyaretine gittiği zaman evin tek odalı olduğu da belirtilir. *"Hasta yanına misafir kabul edilir miydi? Kusura bakmayın sizi alacak başka odamız yok."* (Başaran, 1964: 11) Sermet Bey, Tasula ve ailesine Taksim'de (İstanbul) bulunan bir dairesini hediye eder. *"Benim Taksim'de bir apartmanım var. Kiracı yeni çıktı. Birinci kat ama çok kullanışlı. Kaloriferli falan."* (Başaran, 1964: 13) Onlara evi istedikleri gibi döşemeleri için yüklü bir miktar para da verir; aile de evi istedikleri gibi lüks bir şekilde döşerler. Sermet Bey, Tasula için yalı satın alır. *"Sermet Bey'in, kendisi için hiçbir fedakarlıktan çekinmeyerek yüz binlerin üstünde kıymetli olan ve tam Boğaz'ın en güzel bir yerinde aldığı muazzam yalıya yerleşmişti."* (Başaran, 1964: 31) Josef Karakaşyan, Tasula için Çamlıca'da (İstanbul) bir köşk satın alır. Bu köşk Sermet Bey'in aldığı yalıdan daha güzel ve daha pahalıdır ancak Tasula, kumar borçlarını ödeyebilmek için köşkü satar. Tasula, kumar borçlarını ödedikten sonra elinde kalanlarla Beyoğlu'nda bir daire kiralar. Bu daire Tasula'nın daha önce oturduğu yalıya ve köşke oranla oldukça gösterişsizdir. Zaten elinde avcunda pek parası da kalmamıştır. Burhan'ın Bostancı'daki evi dağınık ve kirli olmasına rağmen iyi döşenmiş bir evdir. Tasula'yla Burhan birlikteyken bu evde yaşarlar.

Renk renk çiçeklerle süslü ve yerleri çakıl taşlarıyla doldurulmuş bahçeden hayli yürüdüler. Oldukça geniş bir salona girmişlerdi. Çok basit bir şekilde döşenmiş olan salon darmadağınktı. Sehpaların üzerine gelişigüzel bırakılmış kitaplar vardı. Hasır koltuklardan biri yere yıkılmıştı. Telefonun ahizesi ise yanına konmuştu. Sehpaların üzeri tozluysa. (Başaran, 1964: 52)

Aşk Acıları'nda Burhan, bir süre oğlu Ertan ile gelini Vildan'la Nişantaşı'nda güzel bir evde oturur. *"Nişantaşı, Şahin Sokak 20 numaralı Güneş Apartmanı'nın üçüncü katı..."* (Başaran, 1964: 121)

Aşk Acıları'nda evlerden başka çeşitli kapalı mekanlar da bulunmaktadır. Tasula, yazdığı romanını bastırmak için bir gazetenin yazı işleri müdürlüğüne gider. Gazetenin ismi anılmaz ama burası Nevzat Dosdoğru'nun ofisidir. Burada sadece Tasula'nın yazdığı romanla ilgili konuşmaları yer alır. Ofise ait herhangi bir betimleme yapılmaz. Sermet Bey, Madam Eleni'nin tedavi masraflarını üstlenerek onu bir hastaneye yatırır. Madam Eleni, bu hastaneden sağlığına kavuşmuş olarak çıkar. Hastaneye ait herhangi bir detaya yer verilmez. Tasula, anne ve babasının ahlaksız hareketlerinden duyduğu rahatsızlığı dile getirdiği için babası Aleksandr tarafından akıl hastanesine yatırılır. Okuyucuya akıl hastanesi ile ilgili herhangi bir detay verilmez. Tasula da kısa sürede Sermet Bey tarafından buradan çıkarılır. Aleksandr, Despina'yı öldürünce cezasını çekmesi için Sultanahmet Cezaevi'ne gönderilir. Eserde cezaevinin sadece adı geçer. Tasula, yıllar sonra arkadaşı Pervin'le bir muhallebicide görüşür. Bu muhallebici tasvir edilmez ancak Tasula'nın Burhan'ı tekrar gördüğü yer olması bakımından önemlidir. Tasula'nın kızı Ursula'yı dünyaya geldiği hastane eserde ayrıca yer alır. Yazar burada hastane hakkında kendi düşüncelerini aktarır. Kişiliğini gizleme ihtiyacı hissetmez.

Hastanenin hangi koşusu olursa olsun, hatta ismi dahi beni çok sarsar. Bilmem sizler de öyle misiniz? Ne zaman bir arkadaşı ziyarete gitsem, ne zaman bir hastanenin önünden geçsem içimi yakıp kavuran, ruhumu karartan bir koku burnuma dolar. Göğsümü, ciğerlerimi yakar. Midem bulanır, başıma müthiş bir ağrı girer, sinirlerim gerilir. (Başaran, 1964: 48)

Aşk Acıları'nda Tasula'nın Burhan'dan ayrıldıktan sonra çeşitli bar ve gazinolarda çalışır. Ama buraların hiçbirinin tasviri yapılmaz. Tasula, Türkiye'ye döndükten sonra gazinoda sahne alırken seyircilerin arasında Burhan'ı görerek hastalanır ve bu hastalığı süresince bir otelde kalır. Kısa süre sonra da bu otelde ölür. Otel odasının özellikleri anlatılmaz ama Tasula'nın dünyaca ünlü bir sahne sanatçısı olduğu düşünülürse lüks bir otelde kaldığı sonucuna varılabilir. Kaldığı odanın kapısında güvenlik görevlileri de her daim beklemektedir. Tasula'nın yorulmaması için içeriye ziyaretçi de almazlar.

Devenin Öcü'nde Hilal'in yaşadığı gecekondu İstanbul'un kenar mahallelerinden birinde bulunmaktadır. Genel itibariyle oldukça yoksul bir görünümü vardır. "*Küçük*

iki odası vardı. Odanın biri mutfak işini de görüyordu. Sağdaki oda sokağa bakıyordu. Soldaki de hem mutfak işi görüyor hem de çocuklar yatıyordu.” (Başaran, 1969: 10) Şükrü’nün Osman’ı kumpanyadan çıkardığı zaman getirdiği ev yine böyle bakımsız, kötü bir evdir. Çok kötü ve pis bir yerdir. *“Vardıkları yer, pis bir berber dükkanının üst katındaki perişan odaydı. Pislik adeta yüzüyordu burada.”* (Başaran, 1969: 116) Hilal’in zengin sevgilisi Murat Mahmudoğlu’nun evi gösterişli bir evdir. Zaten Murat Mahmudoğlu zengin bir fabrikatördür. *“Cam gibi parlak parkelerin üzerinden düşmemek için dikkatle yürümeye çalışıyordu. Salonun orta yerinde kocaman bir halı vardı. Salon son model eşyalarla döşenmişti. Tavandan aşağı doğru sarkan kristal avizelerden etrafa renk renk ışıklar saçılıyor gibiydi.”* (Başaran, 1969: 111)

Devenin Öcü’nde kapalı mekan olarak iki farklı fabrikadan söz edilir. Biri eserin başında Hilal’in çok kısa süre çalıştığı fabrikadır. Diğer fabrika ise Murat Mahmudoğlu’nun sahibi olduğu fabrikadır. Bu fabrikaların tanıtımı yapılmaz. İş yeri olarak eserde yerlerini alırlar.

Devenin Öcü’nde Hasan, trafik kazası geçirdikten sonra bir hastanede kalır. Burası devlet hastanesidir ama adı ya da özelliklerine değinilmez.

Devenin Öcü’nde Hilal, Hasan’ın ölümünden bir süre sonra Mustafa’yla sevgili olur ve bu onun bakkal dükkanında çalışmaya başlar. Bakkalın olduğu bina iki katlıdır. Alt katında bakkal; üst katında daire bulunur. Hilal, Mustafa’nın karısının köye gitmesiyle; Mustafa’yla birlikte bu dairede dost hayatı yaşamaya başlar.

Devenin Öcü’nde Osman’ın evi terk etmeden önce çalıştığı kundura tamir dükkanının da özellikleri belirtilmez.

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de eser anlatıcı rolündeki gazeteci kadının Topal İdris'i görüp, onun hayatını merak ettiği yer olan kahvehanede başlar. *"Kahvede bir gürültüdür gidiyordu. Sigara dumanı gözlerimi yakmıştı. Pikapta çalan bir şarkı kulaklarımı tırmalamakta devam ediyordu."* (Başaran, 1972: 4)

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de Topal İdris, anılarını anlatırken eskiden çiftlik sahibi olduğunu dile getirir. Çiftlik, Topal İdris'in ailesiyle birlikte yaşadığı yerdir. Evlendiğinde karısı Dursune'yle birlikte burada yaşar. Çiftliğin içi de bahçesi de güzeldir. *"Beyaz badanalı duvarlar, salondaki büyük konsol üzerinde duran karpuz lambalar, taş ayna... Elle dokunulamayacak kadar düz ve yemyeşil otlar..."* (Başaran, 1972: 11) Daha sonra Topal İdris, bu çiftliği oğlu Nihat'ın para tutkusu yüzünden değerinin oldukça altında bir fiyata Ali Babacan'a satar. *"Çiftliği yarı fiyattan daha düşük almıştı. Bugün bile satışa çıkarsa üç misli ederdi."* (Başaran, 1972: 88) Fabrika sahibi olan Cemal Salihoğlu'nun kendine ait güzel bir dairesi; Ali Babacan'ın eşinin ailesinden miras kalarak sahip olduğu lüks bir evi bulunmaktadır. Ali Babacan oturduğu dairenin bulunduğu apartmanın tamamına sahiptir. Topal İdris, çiftliğini Ali Babacan'a sattıktan sonra bu apartmanda kapıcılık yapmaya başlar. Topal İdris'in satmak zorunda kaldığı çiftliği iyi durumdadır. Ali Babacan'ın apartmanında yaşadığı kapıcı dairesi ve daha sonra barındığı kulübe pek de iç açıcı yerler değildir. Topal İdris'in hapisten çıktıktan sonra yaşadığı tek göz olan kulübe şu şekilde anlatılır:

Devlethane dediği, küçücük bir kulübeydi. İçeri girdiğim zaman, yerde serili bir yatak, üzerinde tüyleri dökülmüş bir battaniye gözüme çarptı. Ufacık bir gaz lambasının isli şişesindeki ışıklar kulübenin içerisini garip bir şekilde aydınlatıyordu. Yatağın ön tarafında bir gazocağı yanmaktaydı. Kulübenin tahta duvarları yer yer yırtılmış, solmuş gazete kağıtlarıyla kaplanmıştı. Yerde sapları yer yer kopmuş bir hasır ve bir köşede de kap kaçak göze çarpıyordu. (Başaran, 1972: 7)

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de Cemal Salihoğlu'nun ve Ali Babacan'ın fabrikalarının ayrıntısı verilmez. Nejat ve Nihat çiftlik satıldıktan sonra Cemal Salihoğlu'nun fabrikasında işe girerler. Fakat Nihat, Ali Babacan'dan aldığı para karşılığında bu fabrikayı yakar. *"Bak Nihat, yangını başarılı bir şekilde"*

sonuçlandırdığını inkar edecek değilim. Biliyorum çok emeğin geçti bu işte. Ama bunun için sana ne kadar çok para verdiğimi sen de inkar edemezsin herhalde.” (Başaran, 1972: 208)

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de Topal İdris, oğlu Nihat'ı öldürünce hapse girer. Fakat mahkemede azmettiricinin Ali Babacan olduğu anlaşılacak Topla İdris serbest bırakılır. Hapishanede kısa süre kalmış olur ve hapishanenin tanıtımı yapılmaz.

Döner Koltuk'ta Güneş'in babasının köşkü ile Selim Dağlaraştı'yla evlenip yaşadığı ev gösterişli evlerdir. Olayların büyük çoğunluğu ikinci evde geçer. Hilmi Bey'in köşkü çok güzeldir. *“Köşkümüz koruluk içerisindeydi ve dışarıdan bakılınca kırmızı kiremitlerden başka bir tarafı görünmüyordu.”* (Başaran, 1974: 5) Selim Dağlaraştı, iktidar partisinin bir milletvekilidir; maddi gücü yerinde olduğundan evi de hemen deniz kenarında, gösterişli bir yerdir. *“Burası hemen deniz üstüne kurulmuş hissini veriyordu insana. Küçük, fakat sevimli bir de plajı vardı.”* (Başaran, 1974: 28) Güneş, Ankara'ya gittiğinde arkadaşı Lale'nin evine; dönemin iktidar partisinde bir bakan olan Maruf Şaşkın'ın ofisine uğrar. Lale'nin evi ortalama bir evdir. Şaşkın'ın ofisi de pek anlatılmaz.

Döner Koltuk'ta son olarak Güneş'in suçunu itiraf ettikten sonra idam cezasının uygulanmasını beklediği hapishane yer alır. Siyah İnci, Namık Çokhoş burada Güneş'i ziyarete giderler. Ama bu esnada sadece karşılıklı konuşmalarına yer verilir. Hapishane binasından ve Güneş'in yargılandığı ağır ceza mahkemesinden hiç bahsedilmez.

Tekinsizler'de bulunan köy evleri romanın başlangıcında çok kötü haldedir. Ancak zamanla köy gelişip kalkındıkça köyün genel görünüşü ve evlerin yapısı da iyileşir. Köy evlerinden en çok anlatılan Uğur Hoca'nın evidir. Burası hem Uğur Hoca'nın yaşadığı ev hem de köy okuludur. *“Kerpiçten yapılmış konut. Tahta sedirler üzerine ot*

minderler serilmişti. Ayağı kırık tahta bir masa üzerinde yazılı yazısız kağıtlar, defter, kalemler duruyordu... Gördüğümüz gibi burası hem evim hem okulum benim.” (Başaran, 1977: 84) Tekinsizler Köyü’nde bulunan kahvehane sıradan bir köy kahvehanesidir. Özellikle tasvir edilerek anlatılmaz.

Tekinsizler’de Volkan’ın annesinin İstanbul’da yaşadığı ev ile Korkut’un çalıştığı hastane kapalı mekanlara birer örnektir. Annesinin yaşadığı evin tasviri yapılmaz; bu evde Volkan’ın kendisine ait bir odası bulunmaktadır. Volkan, Korkut’un çalıştığı hastanede işe girecekken köyden gelen bir mektup üzerine Tekinsizler’e geri döner.

Tekinsizler’de Volkan, köye doktor olarak atanır ama köyde herhangi bir sağlık kuruluşu bulunmaması da dikkat çeker.

2.2.5.3. Geniş/Açık Mekanlar

Başaran’ın romanlarında açık mekan yok denecek kadar azdır. Romanlar merkezi mekanlar, kapalı mekanlardan olan evlerdir. Sınırlı sayıda bulunan açık mekanın da tasvirine yer verilmez.

Seni Yalnız Seni’de Yaşar Kamil’in Eminönü’ndeki yazıhanesinin önünde güvercinlerin bulunduğu bir meydan vardır. Canı sıkkın olduğu zamanlar bu meydana gidip güvercinlere yem atar ve onları izler. “*Ne yağmurla, ne de etrafla ilgili görünmüyor, güvercinler ise etrafında durmadan uçuşuyorlardı.*” (Başaran, 1963: 5)

Döner Koltuk’ta iki deniz gezintisi önemli yer tutar. İlki Güneş ve Selim Dağlaraştı’nın boğulmak üzere olan Sadun’u kurtardıkları sandal gezintisidir. “*Güzel bir masa*

hazırlamıştım sandalda. Çok sevdiğim plaklardan bazıları çalabilmek için pikabı almıştım.” (Başaran, 1974: 44) İkincisi ise Sadun’un Selim Dağlaraştı’yı zehirleyerek denize atması sonucu ölümüne yol açtığı tekne gezintisidir.

Devenin Öcü’nde, Hilal’in yaşadığı kenar mahalle; Perihan’la kavga ettiği çeşme başı; Deve Osman’ın Karnik ve Hayganuş’la birlikte çalıştığı kumpanya da açık mekana örnek gösterilebilir. Yazar bu kenar mahalleyi şu sözlerle tanıtır: “Oturdıkları ev kenar mahallelerden birindeydi İstanbul’un. Yazın tozundan, kışın çamurundan geçilemeyecek kadar daracık bir sokaktaydı.” (Başaran, 1969: 10) Eserde çeşme başı tasvir edilmezken; kumpanyadan şu şekilde bahsedilir: *“Çadırcıların içerisinde en çok tutulan, en çok alkışlanan Osman’dı. Birçok numaralar öğrenmiş ve seyircilerin yüreğini ağzına getirecek kadar heyecanlandırmasını becerebilmişti.”* (Başaran, 1969: 62)

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere eserlerde geçen açık mekanlar oldukça azdır.

Çalışmada insan - çevre ilişkisinin daha iyi gözler önüne serilmesi için yazarın romanlarında geçen mekanlar üç ana başlıkta ele alınmıştır: coğrafi mekanlar, dar/kapalı mekanlar ve geniş/açık mekanlar. Coğrafi mekanlarda köy, kasaba, şehir, ülke olarak değerlendirme yapmak gerekir. Romanlarda geçen dar mekanlar ise, geniş mekanlardan sayıca fazla olmakla kalmaz; daha özenli şekilde anlatılır. Yazarın dar mekanlara, köy, kasaba ve şehirlere bakışı ve onları tasviri realisttir. Ancak bu bakış geniş mekan ve ülkelerde yerini hayali bir tavra bırakır. Ülke dışına hiç çıkmayan yazarın İstanbul’u da pek tanımadığı hissedilir. Bu nedenle yazarın geniş mekan, şehir ve ülke bakımından insan - çevre ilişkisinden uzaklaştığını ya da gereği gibi ele alamadığını belirtmek gerekir. Hatta Büyükkada’da geçen bir öykü yazdığını ama daha önce oraya hiç gitmediğinden öyküsüne taksileri, otobüsleri ve kamyonları da dahil ettiğini anılarında

dile getirir. “Adalar’a hiç gitmediğim için ben orada motorlu araçları dolaştırıp durmuşum.” (Başaran, 2008: 53)

2.2.6. Anlatım Teknikleri

Başaran’ın romanlarında kullandığı altı tane anlatım tekniği vardır. Bu teknikler; anlatma ve gösterme tekniği, mektup tekniği, özetleme tekniği, geriye dönüş tekniği, diyalog tekniği ve iç monolog tekniğidir.

2.2.6.1. Anlatma – Gösterme Teknikleri

Anlatmada eser ile okuyucu arasına anlatıcı girerken; göstermede eser aracısız bir biçimde okuyucuya sunulur.

Gösterme, bir olayı ya da durumu, belli bir zaman ve yer içinde, daha çok kişilerarası konuşma ve eylem biçiminde okuyucuya sunmaktır.. Anlatmada herhangi bir duygu yoğunluğu yaratılamaz, çünkü okuyucu olup bitenleri ikinci elden görür; olayları birinci elden gören, değerlendiren, eleştiren, yorumlayan hep anlatıcının kendisidir. (Aytür, 1977: 24)

Yazarın on bir romanı incelendiğinde sekiz tanesinin gözlemci bakış açısı kullanılarak yazıldığı görülür. Yani eserle okuyucu arasında bariz şekilde kendini hissettiren bir anlatıcı bulunmaktadır. Bu sekiz roman şunlardır: *Benim Doktorum*, *Sahte Gelin*, *Köye Dönen Yosma*, *Şaka Bitti*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları*, *Devenin Öcü*, *Tekinsizler*.

Meçhule Giden Yol ile *Büyükler*, *Küçükler* ve *Köpekler* romanlarında ise yazar, yer yer anlatma yer yer gösterme tekniğinden yararlanır. Anlatıcının gözlemci bakış açısıyla

aktardığı kısımlarda anlatma tekniğinden yararlanılırken; *Meçhule Giden Yol*'da Firuzan'ın kendi ağzından aktardığı kısımlarda ve *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de Topal İdris'in kendi anılarını aktardığı bölümlerde gösterme tekniğinden yararlanıldığı görülür.

Döner Koltuk'ta tüm olayları Güneş'in ağzından aktarılır. Okuyucu, eseri okuduğunda tüm yaşananları sanki orada bulunmuş ve tanık olmuş gibi algılar. Bu da gösterme tekniğinin etkisinden kaynaklanmaktadır.

2.2.6.2. Mektup Tekniği

Teknolojinin günümüzdeki kadar yaygınlaşmadığı dönemlerde iletişim kurmak için yaygın olarak kullanılan araç şüphesiz mektuptu. Bu nedenle mektup türünün roman türüne etkisi yadsınamaz. *“Mektuplu roman, bir veya daha fazla karakter tarafından yazılmış mektuplarla biçimlenmiş romandır. Bu tarz, yazara, romanın aksiyonuna bizzat müdahale etmeksizin, karakterlerin duygu ve tepkilerini sunma fırsatı vermektedir. Mektuplar, olayın can alıcı yerinde yazıldıklarından olaya canlılık katmaktadır.”* (Tekin, 2018: 237)

Başaran'ın *Benim Doktorum*, *Sahte Gelin*, *Köye Döner Yosma*, *Meçhule Giden Yol*, *Aşk Acıları* ve *Tekinsizler* romanlarında mektup türünden yararlandığı görülür. Mektuplarla gelen bilgiler hep şaşırtıcıdır. Mektup türünden yararlanmanın bir diğer faydası da merkezi kahramanın dışında bir başka kişiden haber almaktır.

Benim Doktorum'da, annesi Leyla Hanım'ın kendisi için bıraktığı mektubu okuyan Alev; üvey annesi Belma Hanım'ın öz teyzesi olduğu öğrenir. Mektupla gelen bu bilgi karşısında oldukça şaşırır.

“Kızım Alev’ciğim,

... İştittiğime göre Selma ve Belma adında olan ablalarım evlenmişler ve Selma ablamın Necdet; Belma ablamın da Necla adında birer çocukları varmış...” (Başaran, 1951: 73-74)

Aynı romanda Alev de eşi Necdet’ten ayrı kaldığı zamanlarda ona mektuplar yazar. Ancak Necdet, Canan’a kapıldığı için hiçbir mektuba cevap vermez. Bunun üzerine Alev, Necdet’e son bir mektup yazarak aralarındaki tüm ilişkinin bittiğini bildirir. Bu mektup romanda yer almaz.

Sahte Gelin’de, anne ve babasını küçük yaşta kaybeden Afet’e İstanbul’dan bir mektup gelir. Bu mektupta, Afet’in İstanbul’da zengin bir akrabası olduğu ve o akrabasının Afet’i yanına almak istediği yazılıdır. Bu mektup üzerine köylülerden biri Afet’i alarak İstanbul’a getirir. Afet’in hayatı bu mektup üzerine tamamen değişmiş olur. Ancak bu mektuba da eserde yer verilmemiştir.

Köye Dönen Yosma’da, aşık olduğu Delikanlı’yı bir türlü bulamayan Ayşe, gazetede bir trafik kazası haberi okur. Kazada ölen kişi Delikanlı’dır ve cebinde bir mektup bulunur. Bu mektupta Delikanlı’nın Ayşe’yi çok sevdiği ancak Ayşe’nin sevgisinden emin olmak için onu denemek adına ortadan kaybolduğu yazılıdır. Bu mektubu gazeteden okuyan Ayşe fenalaşır.

Kanatsız Meleğim,

Biliyorum sana çok ızdırap çektirdim... Seni sevdim meleğim. Fakat senin beni hakiki bir aşkla sevdiğini; temiz, tertemiz bir aşkla sevdiğini anlamak için sana bu kadar ızdırap çektirdim. Seni denedim meleğim, senin de birçok kadınlar gibi aşkın gelip geçici olmasından korktum. Tanıdığım birçok kocalar gibi aldatılmaktan, ihanete uğramaktan korktum.

Gençtin. Güzeldin. Herkes tarafından seviliyor ve takdir ediliyordun. Hayranların o kadar çok, aşıkların o derece fazlaydı ki, seni sevmek kolaydı. Fakat senin tarafından sevmek, işte nice biçareler gibi beni de düşündüren yegane şey buydu meleğim. Belki bir an beni sevebilir ve bana aşık olabilirdin. Fakat seni sevdiğimi bilmiyor ve bana inanmıyordun. Aşkının derecesini ancak bu şekilde ölçebildim meleğim. (Başaran, 1955: 166-167)

Meçhule Giden Yol'da iki mektup önemlidir. Bunlardan ilki Firuzan'ın kız kardeşi Vildan'ın mutluluğu için B.'den ayrılırken Ercüment Orhan'a bıraktığı mektuptur. Firuzan bu mektubunda Ercüment Orhan'ı sevmediği ve onu terk ettiği yazar. Bu mektubun Ercüment Orhan üzerinde yıkıcı bir etkisi olur.

Orhan,

Seni sevmediğimi anladım... Şu anda, sen benim için herhangi bir erkekten farksızsın. Seninle evlenirsem mesut olamayacağım gibi seni de bedbaht edeceğim. Bunun için kaçıyorum. Senden, bütün sevdiklerimden kaçıyorum. Seninle bir daha yüz yüze gelmek istemiyorum.

Böyle olmakla beraber senin mesut olmanı istiyorum. Beni hiç ama hiç düşünme.

Beni affet, istersen tükür arkamdan, istediğin gibi hareket et. Allahısmarladık Orhan. (Başaran, 1958: 147-148)

Diğer mektup ise Kamil Bey'in, bir gece rastladığı ölmek üzere olan bir genç ve gencin kendisine emanet ettiğini mektuptur. Mektubun çok sevdiği Ercüment Orhan'a ait olduğundan şüphelenir ve mektubu okumak için fırsat kollar. Mektuba ulaştığında ise kendisine iftira atan Sedat tarafından yazıldığını görür. Sedat, mektubunda Firuzan'a attığı iftiradan dolayı çok pişman olduğunu ve kız kardeşi Mine'yi Firuzan'a emanet ettiği yazmıştır.

Firuzan Hanım,

Yaşadığım şu son dakikalarda, son defa olsun yüzünüzü görmek, sesinizi duyarak affedildiğimi işitmek beni öyle mesut edecek ki...

...

Ben sizi sarsılmaz bir aşkla sevmişim. Ve bir gün aşkıma mukabele görmediğim ve hakarete maruz kaldığım içindir ki, size sırf intikam maksadıyla suç bulaştırmak istedim. Ve nitekim bunda biraz olsun muvaffak oldum.

...

Mine, yalnız kaldı Firuzan Hanım. Onu size emanet ediyorum. (Başaran, 1958: 203-204)

Aşk Acıları'nda yazılan iki mektup dikkat çeker. Bunlardan ilki Ertan'ın babası Burhan'a yazdığı mektuptur. Bu mektubu okuyan Burhan, oğlu Ertan'ın bahsettiği Karolina'nın; Tasula olduğunu ve oğluyla aynı kadını sevdiğini anlar.

Canım babacığım...

Sizi çoktan beri ihmal ettiğim için beni affedin.

Bu mektubumu size bir itirafta bulunmak için yazıyorum. Bilmem beni affedebilecek misiniz? Ama affedeceğinizden eminim. Çünkü kalbinizin benimle ne kadar dolu olduğunu bilirim.

Onu delicesine seviyorum babacığım. Hiçbir kadını sevmediğim ve onu hiçbir erkeğin sevmeyeceği kadar çok seviyorum.

...

Bir gün ne olduysa oldu babacığım. Albümü karıştırıyordu. Sizinle çektiğimiz fotoğraflar, annemin resimleri ve daha birçok kadın ve erkek arkadaşlarımın hatıraları vardı. Hangisiyle ilgilendi, hangisi onu mahvetti bilmiyorum. Birden rengi sarardı ve olduğu yerde sendelediğini fark ettim...

İşte o günden sonra aramızda her şey bitmişti. Nedendi? Niçindi, bilmiyorum. Benden uzaklaşıyordu.

...

Burhan, mektubun sonunu okumaya dayanamadı... Ne garip bir tecelliydi ki oğlu ile aynı kadını seviyorlar, aynı kadın için ızdırap çekiyorlardı. Dünyaca meşhur Karolina'nın artık Tasula'dan başkası olmadığına emindi. (Başaran, 1964: 96-97)

Eserde bahsi geçen diğer mektup ise Tasula'nın hastalanması üzerine Burhan'a yazdığı mektuptur. Burhan'ı zaman kaybetmeden yanına beklemektedir. *"Burhan!.. Sana ihtiyacım var. Acele gel. Kapıda kendini 'Kaba Adam' olarak takdim edersen içeri alacaklar. Tasula"* (Başaran, 1964: 116)

Tekinsizler'de Volkan, Korkut'un çalıştığı hastanede işe başlayacağı sırada Ali Çavuş'un oğlu Ahmet'ten bir mektup alır. Mektupta köyde çok kötü olayların olduğu yazmaktadır.

Doktor emmi, sen gittiğinden bu yana köy bize zıندان oldu. Sen gittiğinden bu yana hastalık yine türedi. Sen gittiğinden bu yana doktor emmi... Ama yazamıyorum dilim varmıyor bir türlü. Ama çok şeyler oldu doktor emmi, çok şeyler. Sen gelmezsen doktor emmi bataklık yine hortlayacak, hastalık yine sürüp gidecek. Sen olmazsan Tekinsizler tükenecek.

Tekinsizler'den Ahmet.

Ali Çavuş'un küçük oğlu Ahmet. (Başaran, 1977: 187)

“Popüler romanlardan bazıları mektuplar, günlükler ya da birinin anı defterinden oluşur.” (Sağlık, 2010: 123-124) *Meçhule Giden Yol* adlı romanın büyük çoğunluğu genç öğretmen Firuzan'ın günlüğünden oluşmaktadır. *Benim Doktorum* adlı romanda da Leyla Hanım'ın mektubundan oldukça önemli bir bilgi olan Belma ve Selma isimli ablaları olduğu öğrenilir. Yani Alev, Necla ve Necdet teyze çocuklarıdır. Okuyucunun bu bilgiyi öğrenmesi için mektup türünden yararlanılmıştır. *Sahte Gelin*'de köye gelen mektup Afet'in hayatını değiştirir. *Köye Dönen Yosma*'da Delikanlı öldükten sonra cebinde Ayşe için yazılmış bir mektup bulunur. Bu mektupta Delikanlı, Ayşe'yi çok sevdiğini; Ayşe'nin aşkından emin olmak için onu terk ettiğini ama sürekli uzaktan da onu izlediğini yazar. *Aşk Acıları*'nda ise hem Ertan'ın Burhan'a yazdığı; hem de Tasula'nın Burhan'a yazdığı iki mektup bulunmaktadır. İlkinde Burhan, oğlu Ertan'la aynı kadına aşık olduklarını anlar. İkinci mektup ise Burhan'la Tasula'nın kavuşmasını sağlayan mektuptur. *Tekinsizler*'de Doktor Volkan, Tekinsizler Köyü'nde zorunlu görevini tamamlayıp annesinin yanına döndükten sonra köydeki küçük çocuklardan biri olan Ahmet'in yazdığı mektup üzerine Tekinsizler'e geri döner. Küçük Ahmet mektubunda Tekinsizler'de hastalığın tekrarladığını, bataklığın yeniden oluşmaya başladığını yazar. Yazarın romanlarında günlük ve mektup türlerinden yararlanması romanların taşıdığı popüler roman özelliklerinden biri olarak gösterilebilir.

2.2.6.3. Özetleme Tekniği

Özetleme tekniğinde özellikle olaylar ve kişiler hakkında derli toplu bilgi verme imkanı söz konusudur.

Özetleme tekniği, verilecek bilgi ile yapılacak tanıtmanın ‘özet’ halinde sunulmasıdır... Bu yöntemle olaylar ve kişiler, bariz yön ve çizgileriyle tanıtılır, anlatılır. Sonuçta sayfalar boyu sürecek tanıtma meselesi, birkaç satır veya paragrafla çözümlenmiş olmaktadır. Özetleme tekniğiyle sadece olaylar özetlenmez; aynı zamanda karakterler tanımlanırken ve onlar hakkında bilgiler verilirken de bu teknikten yararlanır. (Tekin, 2018: 241-242)

Yazarın romanları incelendiğinde son romanı *Tekinsizler* hariç tüm romanlarının başlangıcında özetleme tekniğinden yararlandığı görülür. Söz konusu romanlarda olay ve kişiler hakkınca özetleme tekniğinden yararlanılarak okuyucuya bilgi verilir. *Tekinsizler* romanında ise özetleme tekniğinden romanın başında değil ortalarına yararlanır. Burada özetlenen bilgi ise *Tekinsizler Köyü*’nün isminin nereden geldiğidir.

2.2.6.4. Geriye Dönüş Tekniği

Özetleme tekniğinde olduğu gibi geriye dönüş tekniğinde de amaç okuyucuyu önceden olmuş bitmiş olaylarla ilgili bilgilendirmektir.

Amaç ve işlevine bakarak geriye dönüş tekniğinin üç şekilde uygulandığını görüyoruz... Dar anlamda geriye dönüş, olayları veya kişileri tanıtmak için yakın zamana; bir saat, bir gün, iki gün veya birkaç gün öncesine dönüştür... Yapıcı geriye dönüş, bir olay veya kahraman hakkında okuyucuyu aydınlatmak gerektiğinde başvurulan bir geriye dönüş tarzıdır... İlk başlardan itibaren kahramanla okuyucu arasında bir set oluşturulur ve kahraman, bazı yönleriyle saklanır. Okuyucunun merakının yoğunlaştığı anda romancı devreye girer ve kahramanın geçmişi hakkında ya parça parça, yahut blok halinde bilgiler verir. Bu

vesileyle okuyucu hem kahramanı, hem o kahraman etrafında anlamını bulan olayları daha iyi anlamış olur... Çözücü geriye dönüş, genellikle polisiye romanlarda uygulanan bir yöntemdir. Bu tip romanların başlarında ortaya atılan bir problemlili durum, daha sonra geriye dönülerek çözülür. (Tekin, 2018: 246-249)

Yukarıdaki tanım göz önünde bulundurulduğunda Başaran'ın iki romanında yapıcı geriye dönüş tekniğinin uygulandığından söz edilebilir. Bu romanlar *Sahte Gelin* ile *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'dir. *Sahte Gelin* adlı roman Afet'in Münevver Hanım'ın evindeki odasında başlar. Köyden gelişi daha sonra anlatılır. Burada yazar geri dönüş tekniğinden yararlanarak Afet'i tanıtmak ister. *Büyükler Küçükler ve Köpekler* romanı ise kadın gazetecinin kahvehanede otururken Topal İdris'i görüp, onun hayat hikayesini merak etmesiyle başlar. İdris, gazeteciyle konuşmayı hemen kabul etmez. O konuşmayı kabul etmedikçe okuyucu onu daha çok merak eder. Sonunda gazeteci, İdris'i konuşmaya ikna eder. Ama okuyucu bir anda onun hayatını öğrenmiş olmaz; İdris'i yavaş yavaş ve sabırla dinlemek gerekmektedir. Bu anlatış günler sürer. İdris'in hikayesi bittiğinde gazeteci de okuyucu da derin bir nefes alır. Çünkü İdris hakkında tüm merak edilenler açığa çıkmış olur.

2.2.6.5. Diyalog Tekniği

Diyalog, iki veya daha fazla kişi arasında gerçekleşen karşılıklı konuşma anlamına gelmektedir. Yazarın adı anılan tüm romanlarında diyalog tekniğinden yeri geldikçe yararlandığı söylenebilir. Hatta söz konusu romanlarda anlatım teknikleri arasında en çok kullanılan diyalog tekniğidir.

2.2.6.6. İç Monolog Tekniği

İç monolog tekniğinde kahramanın aklından geçenleri diliyle çevresindekilere aktarmadığı durumları ele almamız gerekmektedir.

“Anlatım düzeyinde söz, iki şekilde işlevini yerine getirir: Ya sese dönüşür; dışa yansır yahut sese dönüşmeksizin insanın dünyasında görevini yerine getirir. İnsanın ‘iç’ ve ‘dış’ olmak üzere iki konuşma tarzına sahip olduğunu söyleyebiliriz.” (Tekin, 2018: 276) Burada bahsedilen insanın iç sesinin yazıya dökülerek okuyucuya ulaşmasına, iç monolog tekniğinin kullanılması demek yerinde olacaktır.

Döner Koltuk romanında iç monolog tekniğinin kullanıldığından bahsedilebilir. Güneş, aşık olduğu Sadun’un uğrunda kocası Selim Dağlaraştı’yı hem aldatmış hem de onun ölümüne göz yummuştur. Özellikle ölümünden sonra epey vicdan azabı çekmiştir. Roman sonunda Sadun’u öldürdüğünü itiraf ederek polise teslim olmasının sebebi aslında Selim Dağlaraştı’nın ölümüne göz yummasının vermiş olduğu vicdan azabıdır. Anlatıcı, Güneş’in vicdan azabını aktarırken iç monolog tekniğinden yararlanır.

Akli muvazenesi yerinde olan fakat konuşmaktan aciz bulunan gözleri dışarı uğrak, ağzının etrafından tükürükler sızan koca umum müdür, saygıdeğer sevgili kocam Selim Dağlaraştı’yı, evde bir köşeye atılmış lüzumsuz bir eşya gibi, kapkara denizin korkunç dalgaları arasına fırlatıp attık. Evet, bir zamanlar onun Sadun’u kurtardığı yere... Gözlerimi ilaç kokan bir odada açtım... Bir şey sormaya, tek kelime konuşmaya vakit kalmadan tekrar kendimi kaybettim. Tam iki ay şuursuz bir insan gibi yaşadım. Hala o korkunç olayın etkisi altındayım. Bir türlü kocamın davranışları, yalvarışları, şimşeğin sanki ömrüm boyunca o azabı duyayım diye sırf benim için aydınlattığı ızdırap içine gömülen yüzü gözlerimin önünden gitmiyordu... Şimdi kocamın, ölüm tehlikesi atlatarak canını kurtardığı ve evinde barındırdığı sağır çocuğun metresiyim. Vaktiyle neşe ve kahkahadan çınlayan koca köşk şimdi bir ölüm sessizliği içinde.

...

Bana babadan farksız muamele yapan kocamı kaybettikten sonra eskisi gibi olacağımı mı sanıyordun? Ben de insanım... Etten kemikten yapılmış, hisleri olan, vicdanı olan bir insan. (Başaran, 1967: 135-136, 140)

Güneş, Sadun’un araba kapısını açarak kendisini öldürmeye teşebbüs etmesinin ardından da iç hesaplaşma yaşamaya başlar. Anlatıcı bu iç hesaplaşmayı aktarırken de iç monolog tekniğinden yararlanır. Güneş artık Sadun’un iyi niyetinden şüphelenmeye başlar.

Yalamı ne kadar rahat söylüyordu. Ne kadar da masum göstermek istiyordu kendisini. Onun sahte hüviyetini nasıl da tanıyamamıştım yarabbi... Nasıl da bütün yalanlarına kanmış, ona sahip olabilmek için kocamın ölümüne göz yummuştum... Bir anda gözlerine baktım. Tamamen yabancı olduğum korkunç bir anlam vardı. Deniz mavisi gözleri yalan, riya, kin ve nefretle parlıyordu... Birdenbire gözlerim, hayranı, aşığı olduğum ellerine takıldı. İri kemikli ellerine... Aman Allah'ım ne kadar korkunçtu bu eller... Sanki parmaklarının uçlarında insanı sokmak isteyen birer yılan başkaldırmış üzerine atılmak ister gibi kıvıldanıyordu...

Arabadaki aşırı şefkat gösterisi... Üzerime doğru eğilip beni öpüşü... Eliyle ara sıra kapıdan bir şeyler arar gibi yoklaması... Evet, muhakkak kapıyı o açmıştı, beni düşürmek için. Tıpkı zavallı kocamı öldürmesinin bir başka türlü ile... Aşık olduğum bu insan bir deli mi canavar mı? Hala yalanlarına devam ediyor. Ne güzel ne rahatlıkla hala 'seni seviyorum' diyor hiç gereği yokken. (Başaran, 1967: 157, 158,159)

Sadun ve Jale'nin tuhaf hareketlerinden şüphelenen Güneş, babası Hilmi Bey'in de öldürülmüş olabileceğinden şüphelenir. *"Babam!.. Babacığım benim, yoksa sende mi Selim Dağlaraştı'nın akıbetine uğradın. Aman Allah'ım sende mi babacığım?"* (Başaran, 1967: 160) Sadun'a duyduğu güveni sarsılan Güneş, daima onun kendisini öldüreceğini düşünmekte ama nedenini bulamamaktadır.

Beni öldürmek için mutlaka bir şeyler yapacak. Ama neden? Niçin yapacak?.. Yaşamak istiyorsa yaşıyor dilediğince, para istediği kadar... Jale Hanım'la sevişiyorlarsa, bunun için de fırsat çok. Yemek yerken, gezerken, konuşurken, yatarken hatta sevişirken bile her dakika, her saniye kafamda bu. Beni öldürecek! (Başaran, 1967: 161)

Güneş'in duyduğu vicdan azabı, çocuğunun babasının Sadun değil de ilk kocası Selim Dağlaraştı olduğuna inanmasına neden olur.

Oğlum, gerçekte Selim Dağlaraştı'nın oğluydu. Doğacak yavrumun hiçbir zaman küstah, yalancı ve bir casusun, kendi pis ve kirli arzularını uğruna zavallı bir kadını mahveden tek suçu kendisini ölümünden kurtarıp evine alan büyük insan Selim Dağlaraştı'nın ölümünü hazırlayan bir canavarın oğlu olamazdı. Evet, buna inanıyordum. O, kocamın, benim umum müdürü Selim'imın oğluydu.

...

Bütün emlakımı ve akarımı Namık Çokhoş'un idare etmesini, on sekiz yaşına kadar yavrumun vasisi olmasını, babasıyla annesinin bir trafik kazasında birlikte

öldüklerine, ikisinin de dürüst, namuslu insanlar olduklarına inandırmasını söyleyeceğim. (Başaran, 1967, 212-213)

Benim Doktorum, Sahte Gelin, Köye Dönen Yosma, Şaka Bitti, Seni Yalnız Seni, Aşk Acıları, Devenin Öcü ve Tekinsizler romanlarında anlatma tekniği; *Döner Koltuk*'ta gösterme tekniği; *Meçhule Giden Yol ve Büyükler Küçükler ve Köpekler* romanlarında hem anlatma hem gösterme tekniklerinden yararlanıldığı görülür. *Benim Doktorum, Sahte Gelin, Köye Dönen Yosma, Meçhule Giden Yol, Aşk Acıları ve Tekinsizler* romanlarında mektup tekniğinden yararlanılarak merkezi kişi dışında kalan bir başka kişiden haber alınması sağlanmıştır. On bir romanın tamamında özetleme tekniğinden yararlanılarak roman kişileri, olay ve mekan hakkında bilgi verilmiştir. Yazar *Sahte Gelin ve Büyükler Küçükler ve Köpekler* romanlarında geriye dönüş tekniğini kullanarak zamanın kronolojik akışını bozarak, geçmişe ve geçmişteki olaylara dönüş yapmaktadır. Romanların tamamında karşılıklı konuşmadan yararlanıldığı için diyalog tekniğinin kullanıldığı da söylenebilir. En çok kullanılan anlatım tekniği, diyalog tekniğidir. Yalnızca *Döner Koltuk* romanında iç monolog tekniğinden yararlanılmıştır.

2.3. Tematik Yönden Pakize Başaran'ın Romanları

2.3.1. Aşk ve Evlilik Teması

Servet-i Fünun roman geleneği ile birlikte edebiyatımıza yerleşen bireysel konulara yönelme eğilimi yazarların aşk konusu üzerinde yoğunlaşmasına yol açmıştır.

Servet-i Fünun roman geleneğinden gelen birtakım ferdi konular da özellikle Muazzez Tahsin Berkand, Suat Derviş, Mükerrrem Kamil Su, Mebrure Sami Koray, Fakihe Odman, Cahit Uçuk, Safiye Erol, Nezihe Araz, Kerime Nadir, Peride Celal, Oğuz Özdeş, Güzide Sabri Aygün, Esat Mahmut Karakurt gibi dönemin hem kadın hem de erkek yazarlarını etkilemiş ve bu yolda naif aşk romanlarının yazılmasına zemin hazırlamıştır. (Kolcu, 2008: 22)

Aşk, sevgi, sevgili üzerine yazılan romanlar her daim çok okunmuştur. Bu nedenle yazarın aşk temasına ağırlık vermesi doğal karşılanabilir. Ancak anlatıcı konumundaki yazar iyi ve merhametli roman kahramanlardan yana olsa da aşk her zaman mutlu ilerlemez. “Popüler aşk romanlarının hemen hepsi bir problem etrafında dönerler. Zengin – fakir çatışması, kadın – erkek ilişkileri, maddi- manevi değerler çatışması gibi problemlere bağlı olarak gelişir olay örgüsü. Problemlerle benimsetilmek istenen en temel duygular da merhamet ve sevgidir.” (Narlı, 2009: 193)

Yazarın 1951 ile 1977 yılları arasında kitap halinde basılan on bir kitabından yedisinin ana teması aşktır. Bu kitaplar yayımlanma tarihine göre sırasıyla şöyledir: *Benim Doktorum*, *Sahte Gelin*, *Köye Dönen Yosma*, *Meçhule Giden Yol*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları*, *Devenin Öcü*.

Yasak aşkın yuva yıktığı gerçeği yazarın romanlarında da işlenmiştir. İhanet eden taraf anlatıcı tarafından genellikle cezalandırılmıştır.

Benim Doktorum'da merkezde Alev ile Necdet'in aşkı anlatılmaktadır. Başlangıçta çeşitli zorluklara göğüs gerseler de zamanla Necdet'in Canan isminde başka bir kadından hoşlanmasıyla yuvaları dağılır. Necdet, karısına ihanet eden erkek; Canan, yuva yıkan kadın konumundadır. Bu nedenle her ikisi de suçludur. Necdet'in Alev'e duyduğu his, onu bir an olsun dilinden düşürmeyen Alev'in tutkulu aşkının seviyesinde değildir. Necdet, bir süre sonra Canan tarafından kandırıldığını öğrenir. Canan, Alev ile Necdet'in yuvasını yıkmak için Necla'ya söz verdiğini itiraf eder. Necdet, bu kadın için yuvasını yıktığına pişman olur ama Alev'in karşısına çıkmaya cesaret edemez. Yıllar sonra çalıştığı hastanede öz kızı Filiz'in işe başlamasıyla Alev'le yüz yüze gelme imkanı bulur, kendisini affetmesini ister. Alev, her zaman büyük bir tutkuyla sevdiği Necdet'i hemen affeder ama çok hasta olduğu için ölür. Ömürlerinin son baharında kavuşamamış olurlar. Anlatıcı burada Necdet'i, Alev'le kavuşmasını engelleyerek cezalandırır.

Seni Yalnız Seni'de büyük bir aşkla evlenen Nevnihal ve Yaşar Kamil'in evlilikleri Nevnihal'in ihanetiyle son bulur. Yaşar Kamil, Nevnihal'le tanıştıktan sonra onun büyümesine kapılır, evlenmek için oldukça acele eder. Ancak evlendikten sonra işleriyle fazla ilgilenmesi, Nevnihal'e karşı ilgisiz oluşu; Nevnihal'in çapkın armatör Mehmet'le yaklaşmasına sebep olur. Mehmet, istediğini elde edince uzun zaman peşinden koştuğu Nevnihal'i terk eder. Asıl sorun böylelikle başlar. Nevnihal, kocasını aldattığı için pişman olsa da onun dengesiz hareketlerine sebep olan asıl durum Mehmet'in onu umursamadan çekip gitmesidir. Terk edilişle birlikte psikolojisi bozulur, dengesiz hareketler sergilemeye başlar. Evliliklerini temelden sarsan durum da Nevnihal'in psikolojik dengesizliğidir. Yaşar Kamil'le birbirlerinden iyice uzaklaşırlar. Aralarındaki bu mesafe Yaşar Kamil'le Seda'nın yaklaşmasına vesile olur. Ancak Yaşar Kamil, bekarken ne kadar çapkın bir erkek olursa olsun karısını hiçbir zaman aldatmaz. O öldükten sonra Seda ile birbirlerini sevdiklerini itiraf ederler. Nevnihal, anlatıcı tarafından kitapta öldürülerek cezalandırılır. Yaşar Kamil'in Nevnihal'le olan ilişkisi kötü sonla biterken; Seda ile mutlu bir başlangıca adım atar. Romanda yuvanın yıkılmasına neden olan kişi Nevnihal'i baştan çıkaran Mehmet'tir. Ama Nevnihal de eşini aldattığı için hatalıdır.

Yukarıdaki romanlarda ihanetten önce başlayan aşk, gizlenip saklanmadan yaşanmıştır. Ancak yazarın kimi romanlarında birbirini sevenlerin hissettikleri aşkı ya birbirlerine ya da çevrelerine itiraf edememeleri konu edinir.

Sahte Gelin'de Afet, Enis'i; Enis, Afet'i sever. Ama birbirlerinden de başkalarından da bu durumu gizlerler. Afet, evden ayrılır. Ama bu ayrılık birbirlerine olan aşklarına mani değildir. Birbirlerini görmeden de sevmeye devam ederler. Afet, çocukluk arkadaşı Ahmet'le evlenir. Ahmet'in Afet'e olan aşkına karşılık; Afet, onu dostça sever. Ama Ahmet burada Afet ile Enis'in aşkını engelleyen bir rakip değildir. Çünkü Afet'i bu evliliğe zorlamamıştır. Günün birinde Afet'i elde etmek isteyen Kemal, Afet ve Ahmet'i kaçırtır. Bu hadise Ahmet'in ölümüne sebep olur. Ahmet'in ölmesiyle Meral, ağabeyi Enis'le Afet arasında arabuluculuk yaparak evlenmelerini sağlar. Eser mutlu sonla biter.

Meçhule Giden Yol'da öğretmen olarak atandığı B.'de Ercüment Orhan'la tanışan Firuzan'ın aşkı anlatılır. Bu iki genç de birbirlerini sevdikleri halde bu durumu herkesten gizlerler. Bu da kötü bir tesadüfı beraberinde getirir. Vildan bir gün Firuzan'a, Ercüment Orhan'dan hoşlandığını söyler. Firuzan, Ercüment Orhan'ı her ne kadar severse sevsin kardeşinin mutluluğu için B.'yi terk eder. Burada Firuzan'ın aşkı için mücadele etmediği görülür. Vildan'a, Ercüment Orhan'la sevgili olduklarını söylemek yerine sessizce gitmeyi tercih eder. Ercüment Orhan, Firuzan'ın bu davranışı karşısında çok sinirlenir ama yine de onu sevmekten vazgeçmez. Firuzan da Ercüment Orhan'dan ayrı kaldıkça kahrolur ama geri dönemez. Firuzan'ı çok seven Kamil Bey, onun günlüğünü Ercüment Orhan'a göndererek kavuşmalarına vesile olur. Firuzan ve Ercüment Orhan evlenirler. Eser mutlu sonla biter. Vildan, çiftin kısa süreli ayrılığını sebep olsa da Kamil Bey, arabulucu konumundadır.

Başaran'ın romanlarında sürekli aşkı ve mutluluğu arayan kadın kahramanlar da varlıklarıyla dikkat çekerler.

Köye Dönen Yosma'da sahnelerin aranan ismi Ayşe, bir gün onu izlemeye gelen gizemli Delikanlı ile ilişki yaşamaya başlar. Delikanlı, Ayşe'nin tanıdığı diğer erkeklerden farklıdır. Ayşe'den fiziksel olarak yararlanmaya çalışmaz. İlişkileri duygusal boyutta ilerler. Fakat Delikanlı birdenbire ortadan kaybolur. Amacı Ayşe'nin kendisini gerçekten sevip sevmediğini tespit etmektir. Ayşe'nin aşktan gözü kimseyi görmez; tüm ülkede ve yurtdışında onu arar, bulamaz. Gazeteden ölüm haberini okur, kahrolur. Kısa süre sonra kendisi de ölür. Kavuşamamış olurlar. Burada aşka engel olan durum Delikanlı'nın sorumsuz, bencil davranışlarıdır. Ayrıca eserde Ayşe'nin tutkulu aşkına şahit olunurken Delikanlı'nın sevgisinin ölçüsü hissedilmez.

Aşk Acıları'nda Tasula ve Burhan'ın aşkı ön plandadır. Birbirlerini çok sevmelerine rağmen kötü bir tesadüf sonucu ayrılmak durumunda kalırlar. Tasula'nın hapisten çıkan babası Tasula'yı ziyarete gelir. Onların odadaki konuşmalarını duyan Burhan

aldatıldığını düşünerek Tasula'yı evden kovar. Aşk acısı çeken Tasula uzun süre Amerika'da kalır. Türkiye'ye döndükten sonra ilk sahne aldığı gece Burhan'ı seyircilerin arasında görünce fenalaşır. Çok hasta olmasına rağmen Burhan'la görüşmek istediği için onu otele davet eder. Hasta yatağındaiken Burhan'la konuşur; Burhan'ı hiç aldatmadığı ortaya çıkar. Hastalığa dayanamaz, ölür. İki aşık kavuşamamış olurlar. Burhan da ülkeyi terk eder. Bu aşkın kötü bitmesinin sorumlusu Burhan'dır. Tasula'yı anlayıp dinlemeden evden kovması her ikisinin de uzun yıllar aşk acısı çekmesine sebep olmuştur.

Devenin Öcü'nde Hilal'in hayatta en büyük isteği aşık olduğu bir erkekle resmi nikahla evlenmektir. Şükrü, Hasan, Mustafa ve Murat Mahmudoğlu isminde erkeklerle birlikte olur. Onunla resmi nikahla evlenmek isteyen tek kişi Murat Mahmudoğlu'dur. Hilal mutluluğunu eski mahallesindeki komşularıyla paylaşmak ister. Yola çıkar ama kötü kaderi onun peşini bırakmaz. Oğlu Osman ve Şükrü'ye denk gelir. Şükrü, Hilal'e tecavüz etmeye kalkınca Osman, Şükrü'yü boğarak öldürür; suçu da Hilal'in üstüne atar. Hilal, Murat Mahmudoğlu'yla evlilik hayali kurarken bir cinayetin ortasında bulur kendini. Hilal'i diğer kadın kahramanlardan ayıran en temel özellik onun aşkının maddi kaygılara dayanmasıdır. O kendisini maddi olarak idame ettiren her erkeği sevdiğini düşünür.

Yukarıda ele alınan yedi kitaptan dördünde ana ilişki mutsuz; üçünde ana ilişki mutlu sonla bitmektedir. Romanlarda merkezi ilişkilerin dışında nişanlanan veya evlenen başka çiftler de bulunmaktadır. Bu ilişkilerin beşi mutlu, üçü mutsuz şekilde bitmektedir. Bu çiftler bazen büyük bir aşkla bir araya gelirken bazen de zoraki birlikteliklerden öteye gidemezler. Zoraki birliktelikler yasak ilişkileri de beraberinde getirir. Anlatıcı tavrı burada da nettir. İhanetler hiçbir zaman mutlu şekilde neticelenmez; ihanet edenler hiçbir zaman mutlu olamaz. Bazı eserlerde karşılıksız platonik aşklara da yer verildiği görülür. Bazen de sırf vakit geçirmek için bir araya gelen çiftler vardır.

Benim Doktorum'da birbirini seven bir çift de Filiz ve Fuat'tır. Birbirini seven iki genç nişanlanmaya karar verirler. Ama Alev'in ölümüyle eser bittiği için ilişkilerinin devamı eserde yer almaz. Romanda gördüğümüz iki çift daha vardır. Bunlardan biri Alev'in babası Haydar Bey ile sonradan teyzesi olduğu öğrenilen Belma Hanım'dır. Haydar Bey'in ölümüne kadar mutlu bir hayat sürerler. Diğer çift ise Alev'in lisedeki Fizik öğretmeni Haldun'la yakın arkadaşı Şükran'dır. Ancak bu ilişki karşılıklı sevgiye dayanmamaktadır. Haldun, Alev'i sever; sırf onu mutlu etmek için hasta arkadaşı Şükran'la evlenmeyi kabul eder. Bu nedenle bu evliliğe mutlu bir evlilik demek imkansızdır.

Köye Dönen Yosma'da Ahmet, Necdet ve Faruk da Ayşe'yi sevmektedirler. Ancak Ayşe bunların sevgisine karşılık vermez. Bahsedilen üç erkeğin sevgisi platoniktir.

Meçhule Giden Yol'da ikinci dereceden beş ilişki daha vardır. Kamil Bey ve eşi Feriha Hanım'ın mutlu bir evlilikleri vardır. Eserin sonunda Vildan, Cahit'le evlenir. Gönül ile Bülent; Neriman ile Faruk da nişanlanırlar. Bunlar mutlu ilişkilere sahiptir. Ancak bir süre sadece vakit geçirmek için bir araya Didar'la Sedat'ın ilişkisi için mutlu ya da mutsuz diye bir değerlendirme yapmak mümkün olmayacaktır. Çünkü bu ilişki sadece gönül eğlendirmek üzerine kurulu bir ilişkidir. Ayrıca Sedat'ın Firuzan'ı saplantılı şekilde sevdiğinden de bahsetmek gerekir. Sedat bu konuda o kadar takıntılıdır ki kendisine karşılık vermeyen Firuzan'a iftira atarak hapse girmesine neden olur. Bir ara Vildan da platonik olarak Ercüment Orhan'dan hoşlanır ama bu durum kısa sürer.

Seni Yalnız Seni'de ikinci planda kalan ilişki Nevnihal ile Mehmet'in yaşadıkları yasak aşktır. Çapkın mizaçlı bir erkek olan Mehmet, Nevnihal'le birlikte olduktan sonra onu terk ederek Avrupa'ya gider. Nevnihal'i bir daha aramaz. Eserde Gazeteci Müştak ile Binbaşı Kadri de Seda'dan platonik olarak hoşlanmaktadır.

Aşk Acıları'nda Ertan'la Vildan evlenirler. Vildan kısa bir süre Burhan'dan platonik olarak hoşlansa da bu duygu durumu uzun sürmez. Kitabın başında Madam Eleni ile Aleksandr; Aleksandr'ın patronu Sermet Bey de adı verilmeyen bir kadınla evlidir. Ama Sermet Bey karısını sırasıyla Despina, Madam Eleni ve Tasula'yla aldatır. Aleksandr da bir dönem karısını Despina ile aldatır. Bu bakımdan bunlar ahlak dışı ilişkilere sahiptir. Tasula da sırf geçimini sağlamak için Sermet Bey, Vedat Salman ile Josef Karakaşyan ile evlilik dışı ilişkiler yaşar. Burhan'dan ayrıldıktan sonra Ertan'ı bir dayanak olarak gördüğü için onunla birlikte olup Amerika'ya gider. Ama Ertan'ın, Burhan'ın oğlu olduğunu öğrenince onu terk eder.

Devenin Öcü'nde yer alan ilişkiler ya yasak ya da ahlak dışıdır. Hilal'in çocuklarının babası olan Şükrü, aslında annesinin ikinci kocasıdır. Şükrü, Perihan'la da evlilik dışı ilişki yaşar. Perihan, Şükrü'yü Murat Mahmudoğlu'yla sevgili olduğu için terk eder. Kumpanyada çalışan Osman da Hayganuş'la cinselliğe dayanan ahlaksız bir birliktelik kurar.

2.3.2. Tarihi ve Sosyal Temalar

Başaran'a ait *Şaka Bitti* adlı eser biyografik ve tarihi; *Tekinsizler* ise toplumsal konuları ele alan bir romandır.

Bir aile romanı olan *Şaka Bitti*'de II. Abdülhamit devrinde Bosna'dan İstanbul'a gelen Müslüman - Türk bir ailenin hikayesi anlatılmaktadır. Romandaki olaylar yazarın annesi olan Nilüfer'in (Naile Aykut) etrafında şekillenir. Eserin tarihi roman özelliği gösteren kısımları; Nilüfer'in amcası Hacığa'nın Bosna'da güreş müsabakasında göstermiş olduğu başarı neticesinde mükafat olarak İstanbul'a gelmesi, İstanbul'da II. Abdülhamit'e yakınlığı; Nilüfer'in kocası Ömer Musiç'in Bandırma'nın Yunan işgali sırasında gösterdiği kahramanlık olarak ele alınabilir. Yazar kendi ailesinin öyküsünü anlatırken roman türünün kurmaca olma özelliğinden de yararlanarak birebir gerçeği olduğu gibi aktarmaz. Romanla yazarın anıları arasında farklılar göze çarpar. Bu

farklılıklara ve romanın daha detaylı incelenmesine ‘Biyografik ve Tarihi Roman Olarak Şaka Bitti’ başlığı altında değinilecektir.

Tekinsizler, yazar tarafından Cumhuriyetimizin ellinci yılı için yazılmıştır. Bundan dolayı bireysellikten uzak, toplumsal meselelerin ele alındığı bir roman olma özelliği taşır. Çağın koşullarına göre oldukça geri kalmış Tekinsizler Köyü’nün idealist bir doktorun atanmasıyla değişip gelişmesi anlatılır. Eserin başında ve sonunda birbirinden oldukça farklı iki Tekinsizler Köyü bulunur. İlki ne kadar tutucu ve bağnaz insanların yaşadığı bir yerse; ikincisi de bir o kadar yeniliğe ve gelişmeye açık, modern insanların bulunduğu bir yer olmuştur. Eserin dikkat çeken bir diğer özelliği de köye geldiğinde gitmek için gün sayan Volkan’ın zamanla kendisini köye adamasıdır. Hatta köy adına yapacaklarına engel olur düşüncesiyle evlenmeyi bile istemez. Yeri geldikçe Tekinsizler’le evli olduğunu söyler. Volkan, kendi kişisel mutluluğunu bir kenara bırakarak tüm hayatını köye, köylüye ve köyün kalkınmasına adayan fedakar bir kahramandır. Eserde bireysel mutluluk geri planda kalırken toplumsal fayda amaç edinilmiştir.

2.3.3. Kişisel Menfaatlerin Ağır Bastığı Romanlar

Yazarın iki eserinde kişisel hırslar ve bu hırsların neden olduğu yıkımlar üzerinde durulacaktır. Bu bölümde ele alınan eserler *Büyükler Küçükler ve Köpekler* ve *Döner Koltuk*’tur. Ancak anlatıcının tavrı bu konuda nettir. Kendi çıkarları uğruna başka insanlara zarar verenler her iki romanda da cezalandırılır.

Büyükler Küçükler ve Köpekler adlı romanda hırsları yüzünden kendisine ve çevresine zarar veren ilk kişi Ali Babacan’dır. Para hırsıyla gözü dönen Ali Babacan, iyi ve dürüst iş insanı Cemal Salihoglu’nu çok kıskanır. Ona zarar vermek için Nihat’a para karşılığında Cemal Salihoglu’nun fabrikasını yaktırır; Nihat’tan para karşılığında onu öldürmesini de ister. Nihat da para kazanma hırsıyla bu teklifi kabul eder. Çünkü Ali Babacan’dan sonra hırsları uğruna kendisine ve çevresine zarar veren ikinci kişi Nihat’tır. Bu planı duyan Topal İdris, oğlunu bu yanlıştan döndürmek için ikna etmeye

çalışırken, evde çıkan arbedede istemeden de olsa oğlunun katili olur. Tutuklanır. Mahkemede asıl azmettiricinin Ali Babacan olduğu anlaşılır. Topal İdris beraat eder. Ali Babacan tutuklanır. Nihat hırsları yüzünden ölmüş; Ali Babacan da tutuklanmış olur. Bencilce davranışları kendilerine zarar vermiştir.

Döner Koltuk'ta Sadun ve ablası Jale kişisel hırsları doğrultusunda hareket eden iki kardeştir. Sadun, Güneş'le; Jale, Hilmi Bey'le birlikte olur. Amaçları onların servetlerinin üzerine konmaktır. Sadun; Selim Dağlaraştı'yı öldürüp Güneş'le evlenir. Ama bununla da yetinmeyip Güneş'i de öldürmeye çalışır. Jale ise Hilmi Bey'in ölümüne sebep olduktan sonra Güneş ve Sadun'un yaşadığı eve yerleşir. Ancak bu bencillikleri iki kardeş için iyi sonuçlanmaz. Selim Dağlaraştı'ya ait çok gizli bir belgeyi çalmak üzereyken Güneş tarafından yakalanırlar. Aralarında arbede yaşanır. Bu arbede sonucu Sadun ölür; Jale ağır yaralanır.

2.4. Romanların Adlandırılması

Başaran'ın romanlarını isimlendirirken içeriklerine, şahıs özelliklerine ve mekanlarına bağlı kaldığı görülmektedir. Romanların çoğunun içerikleriyle alakalı isimler aldığı görülmektedir.

İsmi içeriğiyle bağlantılı olan sekiz romanı şunlardır: *Benim Doktorum*'da romanın başkişisi Alev, gençliğinden beri sevdiği Doktor Necdet'i 'benim doktorum' diyerek anar. Hatta ona aşık olduğunu da ilk kez 'benim doktorum' dediği anda anlar. *Sahte Gelin*'de Afet'e aşık olan Enis ve kız kardeşi Meral ona bir oyun oynarlar. Meral, Afet'e Enis'in çok hasta olduğunu söyleyerek onu evlerine götürür. Aslında Enis hasta değildir. Meral ondan Enis'in karşısına gelinlikle çıkmasını ister ve giymesi için gelinlik getirir. Afet, gelinliği giydikten sonra Enis damatlıkla karşısına çıkar. Nikah memurları önceden ayarlanır. Afet, kandırıldığı için kitabın sonunda kendisinin sahte gelin olduğunu belirtir. Ancak yıllardır aşık olduğu Enis'le evlendiği için çok mutludur. *Köye Dönen Yosma*'da Afet, aşık olduğu Delikanlı'nın ölüm haberini aldıktan sonra dansözlüğü bırakarak köyüne döner. *Meçhule Giden Yol*'da kız kardeşi Vildan'ın

mutluluğu için nişanlısı Ercüment Orhan'dan ayrılarak İstanbul'a gelen ve geleceği için nasıl bir yol izleyeceğini bilemeyen Firuzan vardır. *Şaka Bitti*'de kendi ailesinin hayat öyküsünü anlatan yazar, babası Ömer Musiç'in ölümüyle ailenin mutluluğunun sona erdiğini; bu nedenle şakanın bittiğini kaleme alır. *Seni Yalnız Seni*'de Nevnihal'in ölümü üzerine Yaşar Kamil ve Seda birbirlerini sevdiklerini 'seni yalnız seni' diyerek itiraf ederler. *Aşk Acıları*'nda büyük aşkı Burhan'dan önce başka erkeklerle birlikte olan, Burhan'la sevgiliyken bir yanlış anlaşılma üzerine ilişkileri biten Tasula'nın bu yüzden çektiği acılar anlatılmaktadır. *Döner Koltuk*'ta iktidar partisi mensubu Selim Dağlaraştı'nın bu nüfuzuna kapılarak onunla evlenen Güneş; bir sonraki seçimde kocasının partisi iktidara olamayınca ondan soğuyarak uzaklaşır ve onun ölümüne göz yumar. Mutlu giden evliliğini kendi eliyle berbat etmesi devrin değişmesine, koltuğun dönmesine sebep olur.

Devenin Öcü adlandırılırken hem şahıs hem de içerik göz önünde bulundurulur. Olayların merkezinde Hilal ve 'Deve' lakaplı oğlu Osman vardır. Eserin sonunda Osman'ın babasını öldürdüğünde suçu kızgın olduğu annesine attığını görülür.

Büyükler Küçükler ve Köpekler'de sembolik bir adlandırma göze çarpmaktadır. Ali Babacan ve Cemal Salıhoğlu gibi maddi gücü elinde bulduran büyükler, büyüklerin aldıkları kararlardan etkilenen Toplan İdris gibi gariban küçükler ve Topal İdris'in karısı Dursune'nin ölümü üzerine ağlayan köpek sembolleştirilir.

Başaran sadece bir romanının ismini mekanla ilişkilendirerek koymuştur. O da Tekinsizler Köyü'nün anlatıldığı *Tekinsizler* romanıdır.

2.5. Dil ve Anlatım

Pakize Başaran, otuz yedi yıl noterlik yapan; dili oldukça etkili ve güzel kullanan bir yazardır. Yazarın kitaplarında oldukça sade ve anlaşılır bir dil kullandığı görülür. Bu aynı zamanda bir popüler roman özelliğidir. "*Popüler romanlarda oldukça sade ve anlaşılır bir dil kullanıldığını görürüz. Bu dil, kısa cümlelerden oluşur ve genelde romanlarda 'konuşma dili' hakimdir.*" (Sağlık, 2010: 311)

Başaran'ın romanlarını yazarken en büyük amacının herkes tarafından okunmak olması, halkın günlük konuşma dilini kullanarak roman yazmasını sağlamıştır. Buna bağlı olarak kullandığı cümleler de aşırı uzunluktan uzak kısa cümlelerdir. Kurallı cümleleri daha çok kullanmakla birlikte anlatıma canlılık katmak amacıyla devrik ve eksilteli cümleleri kullandığı da görülür. Düz anlatım yapmaktansa sık sık konuşma cümlelerine yer vererek akışı zenginleştirir. İfadelerini etkili bir hale getirmek için benzetmelerden, deyimlerden, atasözlerinden ve kelime tekrarlarından yararlandığı da görülür.

Başaran'ın, roman kişilerini sosyal konumlarına ve kültürel durumlarına göre konuşturmadığı görülür. Romanlarda bulunan zengin, fakir, şehirli, köylü, genç, yaşlı tüm kişilerin kullandığı şive İstanbul Türkçesidir. Köy sahnelerinde köylülerin yerel söyleyişleri nadiren görülmektedir. Yöresel söyleyişler, *Sahte Gelin*'de kızan, diyem, gız, istemiyon mu, gızanın babası, gızan, değül mü, sankim; *Köye Dönen Yosma*'da ağagillerin, gadınlığımla, bulandırıyor be, karışıyor len, emmi, ne arıyor, ne edecen, ziyaret ediyon sözlükleriyle sağlanırken *Tekinsizler*'de emmi, bacı ve ağa gibi hitap sözcükleri kullanılır. *Sahte Gelin* ve *Köye Dönen Yosma*'da köyde geçen olaylar kısa sürer. Buna karşılık *Tekinsizler*'in küçük bir bölümü dışında, tamamına yakını köyde geçer. Ama köy sahnelerinin büyük bir bölümünde bile İstanbul Türkçesinin hakim olduğu görülür. Yöresel söyleyişler yok denecek kadar azdır. Bunun bir sebebi yazarın kitabı Cumhuriyetin 50. yıldönümü için yazmış olması olabilir. Yazar, Cumhuriyete armağan ettiği bu romanını Türkiye'deki hakim konuşma dili olan İstanbul Türkçesiyle yazmayı uygun görmüş olabilir. Bir diğer sebebi de yazarın, hayatının büyük bölümünü İstanbul'da geçirmiş olduğundan yerel söyleyişlere tam manasıyla hakim olamaması sayılabilir. Ayrıca bu üç eserde geçen köylerin nerede oldukları bilinmediğinden kullanılan yöresel söyleyişlerin hangi yöreye ait olduğu da belirlenmemektedir.

Yazarın romanlarında yer yer imla ve noktalama hataları görülür. Ancak bu hataların otuz yedi yıl noterlik yapan yazardan kaynaklanmadığı düşünülmektedir. Hatalar muhtemelen matbaa çalışanlarının dikkatsizliğinden kaynaklanmaktadır.

2.6. Biyografik ve Tarihi Roman Olarak ‘Şaka Bitti’

Biyografik izler taşıyan tek roman *Şaka Bitti*'dir. Başaran bu kitapta kendi büyük amcasından başlayarak ailesinin hayat hikayesini anlatmıştır. Yazarın annesi Nilüfer'in; anne ve babası erken yaşta öldüğü için, onu amcası Hacığa yanına alıp büyütür. Hacığa ve ailesi o sıralarda Osmanlı toprağı olan Bosna'da yaşamaktadırlar. Güçlü bir pehlivan olan Hacığa, kralın isteğıyle ülkenin başpehlivanıyla güreş tutar. Onu kısa bir sürede yener. Bu başarısından dolayı kral tarafından ödüllendirilmek istenir. Vatan hasretiyle yanıp tutuşan Hacığa, kraldan kendisini İstanbul'a göndermesini ister. Kral bu isteğı kabul edip Sultan Abdülhamit'le görüşür. Hacığa çok istediğı vatanına döner. Padişah da kazandığı bu zaferden dolayı onu ödüllendirmek ister. Ona sarayda iş verir. *Şaka Bitti*'de Hacığa'ya padişah tarafından verilen görev silahşörlük ve çeşnicibaşılıktır. Ancak yazar anılarında büyük amcasının kolağası olduğu ifade eder. "*Padişah, Hacığa'ya cesaretinden ve başarılarından dolayı takdir etmiş ve kendisine 'kolağası' unvanını vermiş.*" (Başaran, 2008: 26) Sultan Abdülhamit tahttan indirilince Hacığa ve ailesi Bursa'nın Karacabey ilçesine taşınırlar. Bu bilgi hem romanla hem de yazarın anılarıyla örtüşmektedir.

Romanın başkişisi Nilüfer yazarın annesi Naile Aykut Musiç'tir. Nilüfer'in kocası Ömer Musiç de yazarın babasıdır. İsmi aynen olduğu gibi eserde geçmektedir. Hacığa'nın ölümüyle Bandırma'ya taşınırlar. Bandırma işgal altındadır. Yunanlılar işgali sonlandırmadan önce Bandırma'daki tüm erkekleri yakmak için camiye kapatırlar. Yazarın babası Ömer Musiç camidekilere diri diri yanmamak için minareye tırmanarak dışarıdan aşağı inip caminin kapısını açmayı teklif eder. Ancak onun delirdiğini düşündükleri için kimse bu fikre sıcak bakmaz. Ömer Musiç tek başına bu dediğini yapar. Onlarca Bandırmalı Müslüman erkeğı kurtarır. "*Babama bu büyük başarısından dolayı kahramanlık unvanı verilmiştir. Bir madalya ile Bandırma'nın Aşağı İstasyon semtinde küçük bir çiftliğı de ödül olarak tahsis etmişlerdir.*" (Başaran, 2008: 37) Bu bilgi romanda daha farklı aktarılır. "*Roman, çağının bir aynasıdır; ama tarihi bir belge kabul edilemez. Çünkü romancı, olayları kendi roman dünyasına taşırken daha serbest hareket etmekte, onlara kendince yeniden şekil vermektedir.*" (Yılmaz, 2002: 47) Aşağı İstasyon semtinde otururlar ama romanda buranın Ömer Musiç'in başarısından dolayı

onlara tahsis edildiğinden söz edilmez. “*İskan memuru kendilerini göçmen olarak iskan edemeyecekti ama Bandırma’nın Aşağıdaki İstasyon mevkiinde kocaman bir tarla ile ortasına yapılmış tek katlı bir evde parasız oturmalarına müsaade edecekti. Zira buranın sahibi belli değildi.*” (Başaran, 1960: 73)

Baba Ömer Musiç’in ölümüyle Nilüfer ve üç kızı geçimlerini sağlamaya çalışırlar. Yazar romanda kendi adını ve kız kardeşlerinin adını değiştirmiştir. Yazar, ailenin ortanca kızıdır. Sırasıyla kızların isimleri şöyledir: Gül (Hanife Alper - abla), Sünbül (Pakize Başaran) ve Mine (Muzaffer Öncül - kardeş).

Roman, Nilüfer’in Ankara’da hayatını kaybetmesiyle sona erer. Yazar anılarında annesinin ölümünden söz etmemekle birlikte onun ablasıyla birlikte Ankara’da yaşadığını da belirtir.

Şaka Bitti yazarın hem kendi hem ailesinin hayatını anlatması bakımından içerik olarak diğer romanlarından farklıdır. Bu kitapta diğer kitaplarından farklı olarak tutkulu aşk, kişisel hırslar, iyi - kötü çatışması görülmez. Vatan sevgisi ve güçlü aile bağları kendisi hissettirir.

SONUÇ

Pakize Başaran'ın kaleminin güçlenmesinde şüphesiz otuz yedi yıl boyunca görev yaptığı noterliğin payı büyüktür. Bir arkadaşının tavsiyesiyle girdiği noter memurluğu sınavını birincilikle kazanır; noter memuru olarak girdiği işe sonraları noter vekili ve başkatibi olarak devam eder. İstanbul İkinci Noterliği, Başaran'ın devrin ünlü yazarları ve yayıncılarıyla da tanışmasına aracı olan bir mekan konumundadır.

Benim Doktorum ve *Sahte Gelin* romanları yazarın acemilik dönemini; teknik bakımdan daha az hata içeren, tesadüfler barındıran aşk romanlarından olan *Köye Dönen Yosma*, *Meçhule Giden Yol*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları*, *Devenin Öcü* kendinden önceki popüler aşk romanı yazarlarına öykündüğü dönemini; son olarak da *Şaka Bitti*, *Büyükler Küçükler* ve *Köpekler*, *Döner Koltuk*, *Tekinsizler* romanları kendine has üslubunu oluşturduğu ustalık dönemini oluşturmaktadır.

Yazarın on bir romanının yedisinin aşk teması üzerine yoğunlaştığı, ikisinin tarihi ve sosyal izler taşıdığı, ikisinin de kişisel menfaatler etrafında şekillendiği görülmektedir.

Yedi romanın dördünde ele alınan aşk teması her zaman aynı değildir. *Benim Doktorum*, *Seni Yalnız Seni* ihanetin yuva yıkıcılığına örnek gösterilebilir. Bu romanlarda ihanet eden kişinin de kavuşamama, ölüm gibi çeşitli şekillerde cezalandırıldığı ve bir daha mutlu olamadığı görülür. *Sahte Gelin* ve *Meçhule Giden Yol* romanlarında aşk gizlenip saklanan, çevreye duyurulmayan bir duygu durumu olarak aktarılır. Bu itirafın gecikmesi ya da birbirine duyulan aşkın yakın çevreden gizlenmesi mutluluğun gecikmesine neden olmaktadır. Ama mutluluk zarar görmez. *Köye Dönen Yosma*, *Aşk Acıları*, *Devenin Öcü* ise aşkı, mutluluğu arayan kadınların ön plana çıktığı aşk romanlarıdır. *Köye Dönen Yosma* ve *Aşk Acıları*'nda sevdiğine kavuşmak isteyen kadınlar varken; *Devenin Öcü*'nde ise tutkulu bir aşk ve evlilik yaşamak isteyen bir kadın yer alır. Tarih ve sosyal tema çerçevesinde gelişen romanlar *Şaka Bitti* ile *Tekinsizler* olarak değerlendirilebilir. *Şaka Bitti*, yazarın ailesini anlattığı aile romanıdır. Hem biyografik hem tarihi özellikler taşımaktadır. *Tekinsizler*'de ise idealist bir doktor öncülüğünde izbe bir köyün nasıl kalkındığı sosyal bir tema olarak aktarılır. Kişisel

menfaatlerin ağır bastığı romanlar ise *Büyükler Küçükler ve Köpekler* ile *Döner Koltuk*'tur. Her iki romanda da kişisel çıkarları uğruna başkalarına zarar veren ama roman nihayete erdiğinde kendisi de zarar gören çıkarıcı kötüler anlatılır.

Yazarın roman kişilerinin tek tip oldukları görülür. Romanlarda kadınlar – erkekler, çalışanlar – işsizler, zenginler – fakirler, Türkler, azınlıklar ve çeşitli yaş gruplarından insanlar bulunmaktadır. Romanların zengin bir şahıs kadrosuna sahip olmasının sebebi yazarın gözlem kuvvetinin göstergesidir. Romanlarda yansıtılan kişilerde toplum yapısının özellikleri belirgin olarak görülür. Erkeklerin çoğu çalışırken; kadınların çoğu ev hanımıdır. Erkeklerin meslekleri daha çeşitli ve daha saygınken; kadınların meslek çeşitliliğinin az ve bu mesleklerin saygınlıklarının da düşük olduğu göze çarpar. Toplumun ataerkil yapısının, yazarın romanlarına da yansıdığı görülür. On bir romanın dokuzunda kadın şahıslar öne çıkarken; *Büyükler Küçükler ve Köpekler* ile *Tekinsizler* ise erkek kahramanların ön planda olduğu romanlarıdır. Romanlarda yer alan iki roman kişisi dışında tüm kişiler tiptir. Karakter olan kişiler ise *Döner Koltuk*'taki Güneş ile *Tekinsizler*'deki Volkan'dır.

Şaka Bitti biyografik ve tarihi roman özellik taşıması bakımından yazarın diğer romanlarından ayrılır. Bu bir aile romanıdır. Romandaki olaylar yazarın anılarında da geçmektedir. İki farklı türde zaman zaman çelişkiler olsa da yazarın burada roman türünün kurmaca olma özelliğinden yararlandığı açıktır.

Romanlar adlandırılırken içerik, şahıs ve mekan özellikleri göz önünde bulundurulur. Yazarın on bir romanının sekizi romanların içeriğine göre adlandırılmıştır. Bu romanlar *Benim Doktorum*, *Sahte Gelin*, *Köye Dönen Yosma*, *Meçhule Giden Yol*, *Şaka Bitti*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları* ve *Döner Koltuk*'tur. *Devenin Öcü* adlandırılırken hem şahıs hem de içerik göz önünde bulundurulmuştur. *Büyükler Küçükler ve Köpekler*'de sembolik bir adlandırma göze çarpmaktadır. *Tekinsizler* romanının adı ise mekanla ilişkilendirerek konulmuştur.

Başaran'ın *Benim Doktorum*, *Sahte Gelin*, *Köye Dönen Yosma*, *Şaka Bitti*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları*, *Devenin Öcü* ve *Tekinsizler* romanları gözlemci bakış açısı; *Döner*

Koltuk kahraman bakış açısı; *Meçhule Giden Yol* ile *Büyükler Küçükler ve Köpekler* ise hem kahraman hem hakim bakış açısı ile kurgulanmıştır.

Sahte Gelin, *Büyükler Küçükler ve Köpekler* romanlarında anlatma zamanı, vak'a zamanından çok sonradır. Ancak diğer romanlarında vak'a zamanı ile anlatma zamanı örtüştüğü görülür. Çoğu romanda vak'a zamanı uzun zaman dilimlerini içerir. Başaran'ın on bir romanı içerisinde vak'a zamanı tam olarak belli olan yalnızca iki roman bulunmaktadır. *Şaka Bitti*'de vak'a zamanı Osmanlı Dönemi'nde geçmektedir. Olaylar II. Abdülhamit devrinde başlar Cumhuriyet'in ilk yıllarında sona erer. *Tekinsizler*'de vak'a zamanı 1948 yılında başlayıp 1973 yılında biter. Diğer dokuz romanda da vak'a zamanı Cumhuriyet Dönemi'nde geçmektedir. Romantik aşk konulu romanlarda zaman geçişleri açıkça belirtilmez. Özellikle ilk iki romanında olay örgüsündeki geçişler ayların, mevsimlerin, yılların bir anda değişmesiyle verilir. Yazarın bu tutumu konu sürekliliğin bozulmasına; okuyucunun kısa süreli romandan kopmasına sebep olur. Bu durumun teknik bir kusura sebep olduğunu da belirtmek gerekir. Yazarın zaman konusundaki bu acemiliğini üçüncü romanından itibaren üzerinden attığı görülür. Bu romanlarda vak'a zamanında yaşanan değişim geriye dönüş ya da özet teknikleriyle sağlanır.

Yazarın romanlarındaki coğrafi mekanlarda köyler, kasabalar, ilçeler, şehirler, ülkeler ve adalar; dar mekanlarda evler, işyerleri ve taşıtlar; geniş mekanlarda mahalle araları, köy sokaklarını ve deniz gezintileri görülür. Yazarın insan-çevre ilişkisinden uzaklaştığı ya da gereği gibi ele alamadığını belirtmek gerekir. Coğrafi mekan olarak değerlendirilen mekanların başında nerede olduğu açıkça belirtilmeyen köyler gelir. Şehir olarak iki roman dışında (*Şaka Bitti*, *Tekinsizler*) merkezi mekan İstanbul'dur. İstanbul hakkında en ufak bir betimleme yapılmaz. Yazar İstanbul'u pek tanımıyor gibidir. Yazar açıkça İstanbul'un kalabalık olduğundan söz etmez ama kalabalık şahıs kadrosuyla bunu hissettirir. Avrupa, Amerika, Hindistan, Çin, Paris, Bosna gibi yurtdışında bulunan şehir ve ülkeler de sadece ismen romanlarda yer alır. Romanlarda geçen kapalı mekanlara mezarlıklar, evler, okullar, cezaevleri, mahkemeler, iş yerleri, hastaneler/doktorların muayenehaneleri, gazinolar, avukatların yazıhaneleri ile fabrikalar örnek verilebilir. Dar mekanlarda yazarın ev tasvirinde gösterdiği özeni iş

yeri olarak kullanılan mekanlarda göstermediği görülür. İş yerleri çoğunlukla ismen geçer. Yazarın romanlarında tasvir yeteneğinden bahsedilecek yegane yer, kapalı mekanlardır. Eserlerde yer alan coğrafi mekanlar (köy, kasaba, ilçe, şehir, ülke, ada) ile açık mekanların sadece ismi geçer. Özellikleri ayrıntılarıyla verilmez.

Pakize Başaran, dili oldukça etkili ve güzel kullanan bir yazardır. Yazarın kitaplarında oldukça sade ve anlaşılır bir dil kullandığını görülür. Eserlerde kullanılan şive İstanbul Türkçesidir. Köy sahnelerinde köylülerin yerel söyleyişleri az da olsa görülmektedir. Yazarın romanlarında yer yer imla ve noktalama hataları görülür. Ancak bu hataların otuz yedi yıl noterlik yapan yazardan kaynaklanmadığı düşünülmektedir. Hatalar muhtemelen matbaa çalışanlarının dikkatsizliğinden kaynaklanmaktadır.

Başaran'ın romanlarında kullandığı altı anlatım tekniği vardır. Bunlar anlatma ve gösterme tekniği, mektup tekniği, özetleme tekniği, geriye dönüş tekniği, diyalog tekniği ve iç monolog tekniğidir. Bu teknikler arasında en çok diyalog tekniğinden yararlandığı saptanır.

Dört grupta incelenen popüler romanların çeşidi yazarın romanlarında ikiye düşmektedir. Yedi tane duygusal aşk romanı yazan yazarın dört tane de popüler halk romanı yazdığı görülmektedir. Duygusal aşk romanları *Benim Doktorum*, *Sahte Gelin*, *Köye Dönen Yosma*, *Meçhule Giden Yol*, *Seni Yalnız Seni*, *Aşk Acıları* ve *Devenin Öcü*; popüler halk romanları ise *Şaka Bitti*, *Büyükler Küçükler ve Köpekler*, *Döner Koltuk* ve *Tekinsizler*'dir. *Şaka Bitti*'nin popüler tarih romanı olarak ele alınmamasının nedeni tarihi konuların geri planda kalırken, eserin yoğun bir şekilde aile romanı özelliği taşımasıdır. Eserler şu özellikleri bakımından popüler roman olarak değerlendirilmiştir:

1. Ön kapaklarının dikkat çekici görsellerden oluşması,
2. Kitap isimlerinin okuru meraklandırması,
3. Kitapların ucuz olması,
4. Romanların tek baskı yapması ve çok satılması,
5. Romanların olay örgüsünün kolaylıkla özetlenebilecek bir yapıda olması,
6. Roman konularının sinema filmi çekmeye elverişli olması,

7. Zengin şahıs kadrosu,
8. Romanlarda kadın kahramanların sayıca fazla olması,
9. Roman kişilerinin iyi ya da kötü olacak şekilde tek yönlü olması,
10. Merkezi kişilerde kadınların çok güzel, erkeklerin çok yakışıklı olması,
11. Roman kişilerinin hayatlarının sadece bir romanla sınırlı olması,
12. Haksızlığa uğrayan kişilerin sonunda zafer kazanması.
13. Romanlarda olay zamanlarının uzun olması,
14. Romanların mekan yönünden zengin olması,
15. Tesadüfi olaylara sıkça rastlanması,
16. Açık, anlaşılır bir dille yazılması,
17. Aşk temasının yoğun olarak işlenmesi,
18. İdeal ve tutkulu aşkların yaşanması,
19. Romanların bazılarında mektup ya da günlük bölümlerinin bulunması,
20. Üçüncü şahıs anlatıcının bulunması,
21. Başaran'ın adı geçen romanları yazma amacının ün kazanmak olması.

Yukarıdaki maddeler, Başaran'ın romanlarının taşıdığı popüler roman özellikleridir. Bu nedenle yazarın eserleri popüler roman; kendisi de devrinin popüler yazarı olarak nitelendirilebilir.

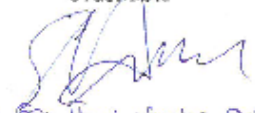
Ailesinin ve tanınmış sanatçıların da büyük desteğini alarak yazarlık serüveninde emin adımlarla yürüyen Başaran, yirmi altı yıl gibi bir süreçte aktif olarak on bir roman yazar, o dönemde edebiyatımızda olmak istediği yere gelir, hayalini kurduğu üne kavuşur. Yaşadığı dönemde hayalini kurduğu üne kavuşmuş olsa da günümüzde popüler roman konusunda adının pek anılmadığı gözlemlenmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ş. (2000). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Birlik Yayınları.
- Aydın, M. (1995). *Ne Yazıyor Bu Kadınlar –Osmanlıdan Günümüze Örnekleriyle Kadın Yazar ve Şairlerimiz*. Ankara: İlke Kitap ve Yayınevi.
- Aygün, Ö. (2014). *Edebiyatımızda Popüler Roman ve Aka Gündüz*. İstanbul: Parafiks Yayınevi.
- Aytaş, G. (2008). *Tematik Roman İncelemeleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aytür, Ü. (1977). *Henry James ve Roman Sanatı*. Ankara: DTCF Yayınları.
- Başaran, P. (1951). *Benim Doktorum*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Başaran, P. (1953). *Sahte Gelin*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Başaran, P. (1955). *Köye Dönen Yosma*. İstanbul: Yeni Matbaa.
- Başaran, P. (1958). *Meçhule Giden Yol*. İstanbul: Ekin Basımevi.
- Başaran, P. (1960). *Şaka Bitti*. İstanbul: Ekin Basımevi.
- Başaran, P. (1963). *Seni Yalnız Seni*. Kıbrıs: Devrim Yayını.
- Başaran, P. (1964). *Aşk Acıları*. İstanbul: Anadolu Matbaası.
- Başaran, P. (1969). *Devenin Öcü*. İstanbul: İtimat Kitabevi.
- Başaran, P. (1970). *Sonbaharında Bahar*. İstanbul: Yeni Türk Eli Yayınları.
- Başaran, P. (1972). *Büyükler Küçükler ve Köpekler*. İstanbul: Ak Basın ve Yayınevi.
- Başaran, P. (1974). *Döner Koltuk*. İstanbul: İtimat Kitabevi.
- Başaran, P. (1976). *Günahkar Adam*. İstanbul: Yeni Türk Eli Yayınları.
- Başaran, P. (1977). *Tekinsizler*. İstanbul: İtimat Kitabevi.
- Başaran, P. (2008). *Ben Yaşarken 27 Mayıs 1960 ve Öncesi*. İstanbul: Simurg Yayıncılık.
- Bugün Devrim’le Beraber Sunduklarımız, (23 Nisan 1963). *Kıbrıs Devrim*, 1.
- Çakmakçı, S. (2012). *Popüler Roman ve Muazzez Tahsin Berkand*. (Doktora tezi), Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Çetin, N. (2009). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Çiçek, R. (2017). *Popüler Roman Açısından Oğuz Özdeş’in Romanları Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek lisans tezi), Erzincan Üniversitesi, Erzincan.
- Deniz, Ü. (16 Ekim 1970). Pakize Başaran’la Röportaj. *Milliyet*, 6.

- Dizdar, S. (2014). *Şükufe Nihal'in Romanları ve Romancılığı*.(Yüksek lisans tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Kantarcıoğlu, S. (2008). *Yakınçağ Tarihimizde Roman 1908-1960*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Kazel, G. İ. (2019). Abdülhamit Dönemi Osmanlı-Karadağ İlişkileri. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*. 6, 16-35.
- Kolcu, A. İ. (2008). *Cumhuriyet Edebiyatı II* (Hikaye ve Roman). Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.
- Kolcu, A. İ. (2013). *Türk Romanı El Kitabı*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.
- Kurnaz, M. (2017). *Üstün İnanç'ın Romanları ve Romancılığı Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek lisans tezi), Giresun Üniversitesi, Giresun.
- Narlı, M. (2009). *Roman Ne Anlatır*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Önertoy, O. (1984). *Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özgürel, E. G. (2011). *Samiha Ayverdi'nin Romancılığı*.(Yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Sağlık, Ş. (2010). *Popüler Roman Estetik Roman*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tekin, M. (2018). *Roman Sanatı I*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Tuncor, F. R. (Eylül 1986). Türk Romancıları ve Hikayecileri: Pakize Başaran. *Aktüel*, 18–20.
- Tunçkol, Y. (24 Haziran 1955). Pakize Başaran'ın En Unutulmaz Hatırası. *İstanbul Ekspres*, 3.
- Yalçın, A. (2005). *Çağdaş Türk Romanı 1946-2000*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, S. D. (1998). *XIX. Yüzyıl Türk Edebiyatında Popüler Roman*. (Doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yalçın Çelik, S. D. (2007). Popüler Roman. Talat Sait Halman (Ed.), *Türk Edebiyatı Tarihi* içinde (s. 365-398). İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yılmaz, D. (2002). *Roman Kavramı ve Türk Romanının Doğuşu*. İstanbul: Ozan Yayıncılık.

EK 1. Orijinallik Raporu

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRK DİLİ VE FOLEKİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 13/05/2009</p> <p>Tez Başlığı : <u>Bk.ve. Başbakanlık Romanları ve Romanlığı</u></p>
<p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam <u>88</u> sayfalık kısmına ilişkin, <u>13/05/2009</u> tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Tuziğin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % <u>2</u> 'dir.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☐ Ahenkler hariç 4- ☒ Ahenkler dâhil 5- ☒ 5 kelimeden daha az frekansa içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğrudan doğruya kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">Tarih ve İmza: <u>13-05-2009</u></p> <p>Adı Soyadı: <u>Merve Ersoy</u></p> <p>Öğrenci No: <u>1122255891</u></p> <p>Anabilim Dalı: <u>Türk Dili ve Folkloru</u></p> <p>Programı: <u>Genel Türk Folkloru</u></p>
<p>DANIŞMAN ONAYI</p> <p>UYGUNDUR.</p> <p></p> <p>Dr. Öğr. Üyesi Serdar Deveci (İsim, Adı Soyadı, İmza)</p>

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE DEPARTMENT

Date: 13/07/2019

Thesis Title: Polize, Soruşturma, Neveler ve Auhascıhip

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 13/07/2019 for the total of 88 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 2 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: Yüceltepe Ercan
Student No: N12225391
Department: Turkish Language and Literature
Program: Modern Turkish Literature

13.07.2019

ADVISOR APPROVAL

APPROVED

Dr. Ayşe Ayarlı Vezirler Doğan
(Title, Name Surname, Signature)

EK 2. Etik Kurul/Komisyon İzni ya da Muafiyet Formu

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU</p>	
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TARİH: 13.05.2019 ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA</p>	
Tarih: 13/05/2019	
Tez Başlığı: <u>Politik Üstünlük ve Demokrasi</u>	
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışması:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır. 2. Biyolojik materyal (kan, ıçkarı vb. biyolojik sıvılar ve sıvı örnekler) kullanılması gerekli olmamaktadır. 3. Beden bütünlüğüne müdahale etmemektedir. 4. Gözlemsel ve belımsel araştırma (çocuk, mübasa, ötek/skoda çalışmaları, dosya tasarımları, veri kayıtları taranması, sosyal medya gelişimi ve çalışmaları) niteliğinde değildir. 	
<p>Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yapılabilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını aksi durumda öölebilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p>	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Adı Soyadı: <u>Yavuzo Ersoy</u>	Tarih ve İmza: <u>[İmza]</u> 13.05.2019
Öğrenci No: <u>112225591</u>	
Anabilim Dalı: <u>Yeni Türk Edebiyatı</u>	
Programı: <u>Yeni Türk Edebiyatı</u>	
Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora	
DANISMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI	
<p>Uygundur.</p> <p><u>[İmza]</u></p> <p>Dr. Öğr. Üyesi Serdar Oca (İsim, Ad Soyad, İmza)</p>	
<p>Detaylı Bilgi: http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr Telefon: 0-312-2976800 Faks: 0-3122992157 E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr</p>	

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE DEPARTMENT

Date: 13/03/2019

Thesis Title: Pakize Özsoy'un Narek ve Anlatıcılığı

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc)
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have or get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept a legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: Ülgeniş Ersoy
Student No: M12225591
Department: Turkish Language and Literature
Program: Modern Turkish Literature
Status: M.A. Ph.D. Combined M.A./Ph.D.

13.03.2019

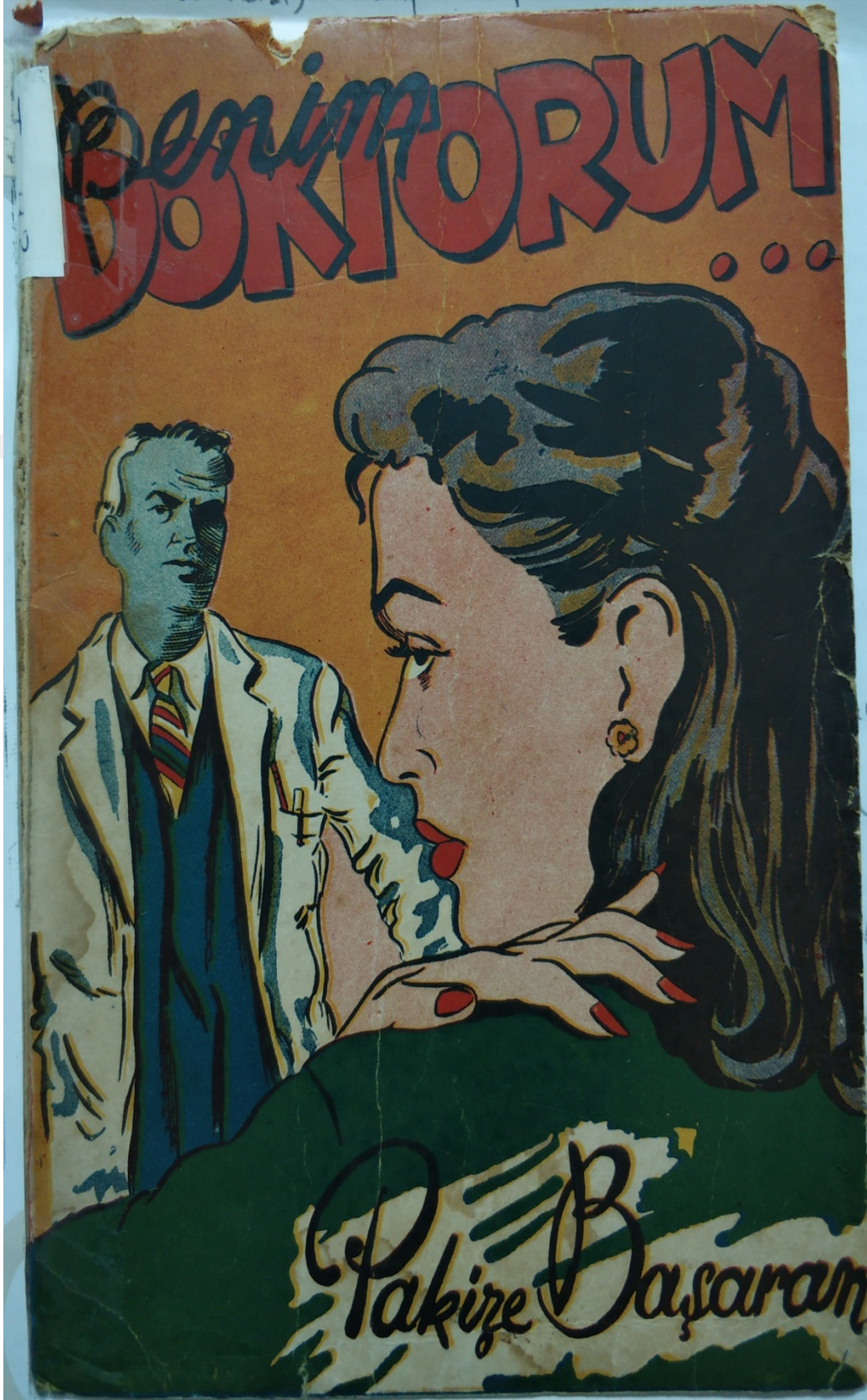
ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

Approved

Dr. Figen Uyan / Secretary / Advisor
(Title, Name and Surname, Signature)

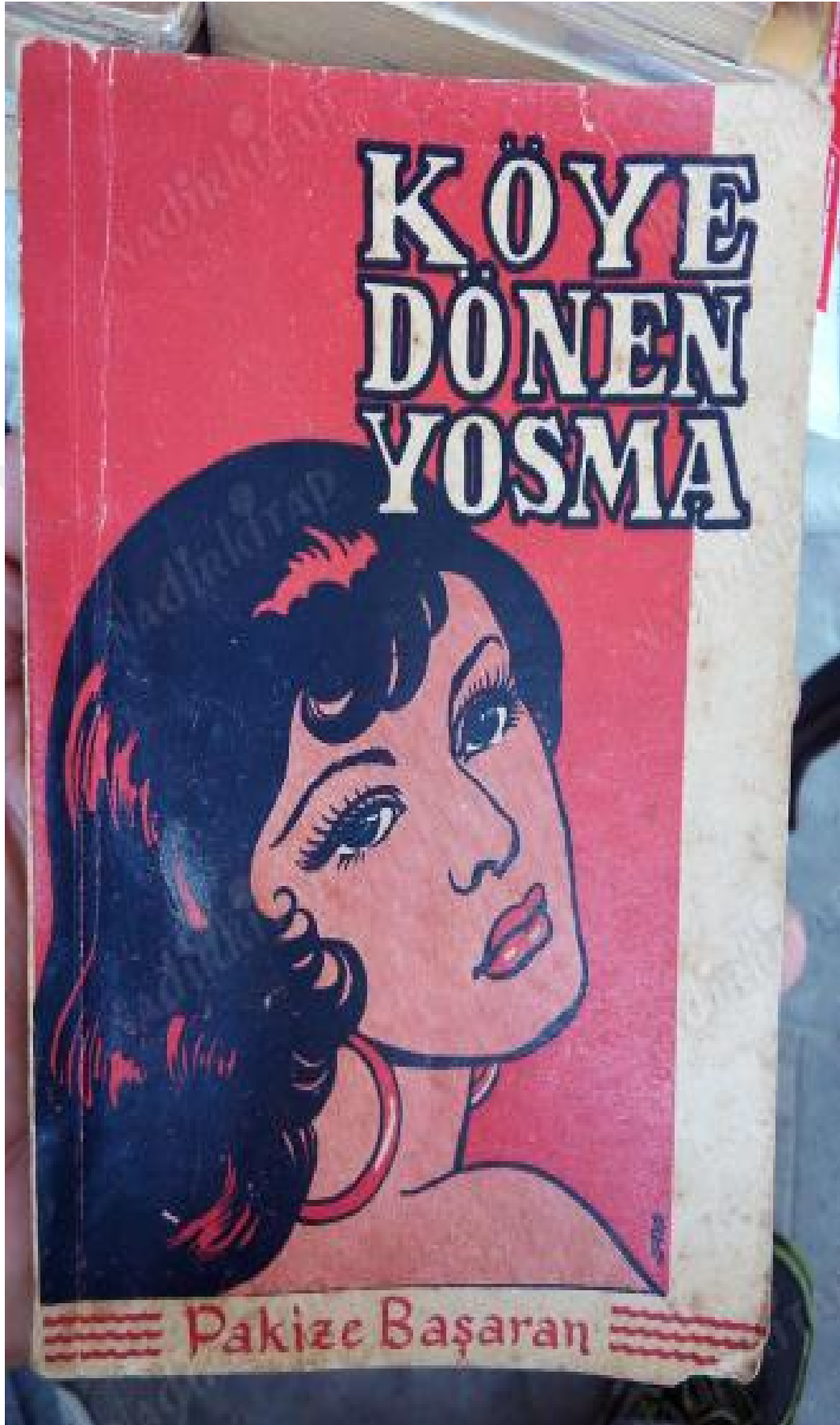

EK 3. Romanların Ön Kapak Görselleri

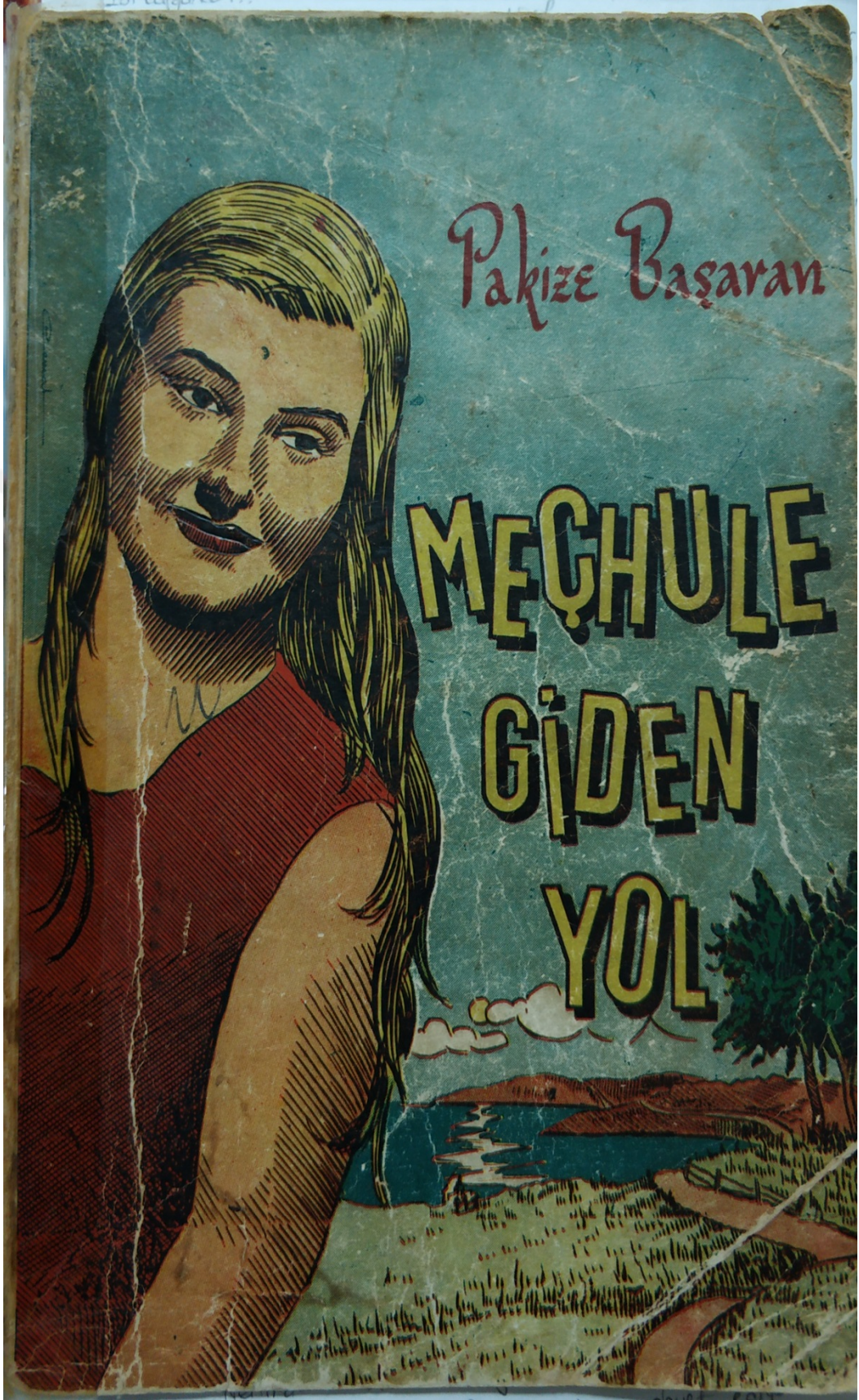

PAKİZE
BAŞARAN

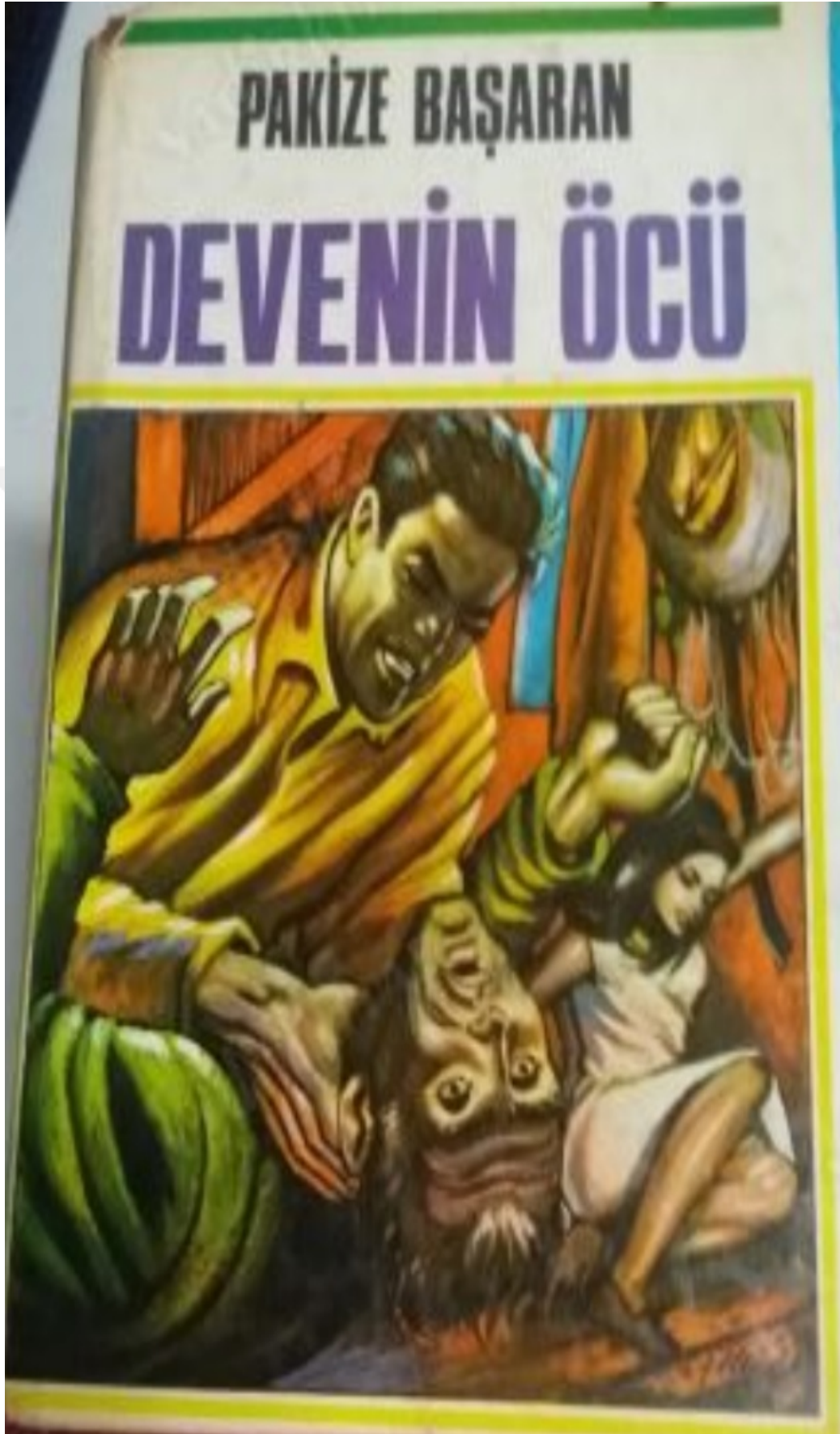
ŞAKA BİTTİ

pakize başaran

büyükler küçükler ve köpekler

Ak basın ve yayınevi

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Yasemin Ercan
Doğum Yeri ve Tarihi : İzmit – 05.10.1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi – Türk Dili ve Edebiyatı
Yüksek Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi – Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar : Altındağ Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Çalıştığı Kurumlar : Diyadin Anadolu İmam Hatip Lisesi
Karapürçek Mehmet Akif Ersoy ÇPAL

İletişim

E-Posta Adresi : yasemin_ercan_88@hotmail.com

Tarih : 26/06/2019